

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НОВОМ САДУ

Мср ЈЕЛЕНА МИЛОСАВЉЕВИЋ НИКОВ

**ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ БАНКЕ КАО
ПОСЕБНОГ ПРИВРЕДНОГ
СУБЈЕКТА**

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

МЕНТОР: ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ

НОВИ САД, јануар 2020. год.

Прилог 1.

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

КЉУЧНИ ПОДАЦИ О ЗАВРШНОМ РАДУ

Врста рада:	ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
Име и презиме аутора:	ЈЕЛЕНА МИЛОСАВЉЕВИЋ НИКОВ
Ментор (титула, име, презиме, звање, институција)	ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ, РЕДОВНИ ПРОФЕСОР ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА, УНИВЕРЗИТЕТА ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ
Наслов рада:	ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ БАНКЕ КАО ПОСЕБНОГ ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА
Језик публикације (писмо):	СРПСКИ – ЋИРИЛИЦА
Физички опис рада:	Страница: 346 Поглавља: 11 Референци:-ЛИТЕРАТУРА: 180 -ПРОПИСИ: 62 -ИЗВОРИ СА ИНТЕРНЕТА: 10 Табела: 11 Слика: 1 Графикона: 0 Прилога: 0

<p>Научна област:</p>	<p>ПРИВРЕДНОПРАВНА</p>
<p>Предметна одредница, кључне речи:</p>	<p>Банка, посебан привредни субјект, значај, оснивање, капитал, управљање, индивидуализација, правно пословање, организационе јединице, удруживање, повезивање и престанак.</p>
<p>Извод (апстракт или резиме) на језику завршног рада:</p>	<p>Банка, као акционарско друштво, у центру је пажње и интересовања дужи низ година наше и светске пословне праксе и економске, привредне и правне науке из два основна разлога. Први разлог за то је велики значај који банаке имају у привредном систему сваке државе са тржишном привредом, док је други разлог, што се на основу банкарских послова, остварују јавни и приватни интереси.</p> <p>На основу опсежног истраживања може се извести закључак да банка:</p> <ul style="list-style-type: none"> -представља најстарије основано акционарско друштво, -се оснива као друштво капитала и да је посебан привредни субјект, -обавља лукративну делатност и остварује значајну добит, те да за своје обавезе одговара целокупном својом имовином, -има својство правног лица које стиче уписом у одговарајући регистар, -обавља делатност која може бити обавезна или

	<p>факултативна,</p> <ul style="list-style-type: none"> -има обавезно седиште у домаћој држави. -има специфичан концесиони (на основу дозволе) начин оснивања, -има специфичне организационе јединице (филијале, експозитуре, представништва), -се пословно удружује (преко Удружења банака) и повезују са другим субјектима (на основу капитала, на основу уговора или мешовито) на себи својствен начин, -има знатно већи износ основног новчаног капитала него било које друго акционарско друштво, -има високо професионалан систем управљања, -поседује елементе на основу којих је препознатљива на тржишту, пре свега, на основу пословног имена, делатности и седишта, -обавља специфичну делатност, која се разликује од делатности других привредних субјеката и која је чини препознатљивом на тржишту пошто сем ње исту не могу да обављају други субјекти (примање депозита и давање кредита), -има одређене специфичности приликом њеног престанка. <p>Дисертацијом су потврђени резултати већег броја већ обављених истраживања о правном положају банке и утврђено је да има неистражених питања која се односе на ову област, што може бити мотив за наставак проучавања ове теме, за шта је постављена солидна основа.</p> <p>Будућа истраживања би требала да обухвате анализу</p>
--	--

	<p>правног положаја банке у већем броју земаља, као и већи број института који спадају у корпус правног положаја банке (као што су пословна тајна, права акционара и њихова заштита, вршења надзора над менаџментом банке и др.), него што је то учињено у овој дисертацији, са циљем да се провери поузданост резултата истраживања која су спроведена приликом израде дисертације и дошло до нових сазнања.</p>
<p>Датум одбране: (Попуњава накнадно одговарајућа служба)</p>	
<p>Чланови комисије: (титула, име, презиме, звање, институција)</p>	<p>1.Проф. др Драган Мркшић, редовни професор Факултета техничких наука у Новом Саду. У звање редовног професора за ужу научну област Управљање ризиком и менаџмент осигурања изабран је 1.2.2007. године (председник Комисије).</p> <p>2.Проф. др Душанка Ђурђев, редовни професор Универзитета Пивредна академија у Новом Саду, Правни факултет у Новом Саду. У звање редовног професора за ужу научну област Привредноправну изабрана је 28. јуна 2017. године (члан Комисије –ментор).</p> <p>3.Проф. др Предраг Мирковић, ванредни професор Универзитета Пивредна академија у Новом Саду, Правни факултет у Новом Саду. У звање доцента биран је за ужу</p>

	научну област Привредноправну, изабран је.....(члан Комисије).
Напомена:	Аутор докторске дисертације потписао је следеће изјаве: 1. Изјава о ауторству, 2. Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада и 3. Изјава о коришћењу. Ове Изјаве се чувају на факултету у штампаном и електронском облику.

Прилог 2.

UNIVERSITY BUSINESS ACADEMY IN NOVI SAD

FACULTY OF LAW

KEY WORD DOCUMENTATION

Document type:	DOCTORAL DISSERTATION
Author:	JELENA MILOSAVLJEVIĆ NIKOV
Menthor (title, first name, last name, position, institution)	DR DUSANKA Djurdjev, Full Professor at the Faculty of Law of the University Academy of Economics in Novi Sad
Title:	THE LEGAL POSITION OF THE BANK AS A SPECIAL BUSINESS ENTITY
Language of text (script):	Serbian language cyrillic
Physical description:	Number of: Pages: 346 Chapters:11 References: -LITERATURE: 180 - REGULATIONS: 62 - SOURCES FROM THE INTERNET: 10 Tables: 11 Illustrations: 1 Graphs: - Appendices: -
Scientific field:	Commercial law

Subject, Key words:	Bank, special economic entity, significance, establishment, capital, management, individualization, legal business, organizational units, association, association and termination,
Abstract(or resume) in the language of the text:	<p>The Bank, as a joint-stock company, has been the focus of attention and interest for many years in our and worldwide business practices and economic, economic and legal sciences for two main reasons. The first reason for this is the great importance that banks have in the economic system of every country with a market economy, while the second reason is that public and private interests are exercised on the basis of banking operations.</p> <p>Based on extensive research, it can be concluded that the bank:</p> <ul style="list-style-type: none"> -represents the oldest established joint stock company, -established itself as a capital company and is a separate economic-entity, - engages in lucrative activity and generates significant profits, and is responsible for its liabilities with all its assets, - has the status of a legal entity acquired by entry in the relevant register, -performs activities that may be compulsory or optional, Have a mandatory seat in your home country. -a specific concession (on the basis of a license) method of establishment, -specific organizational units (branches, branches, representative

	<p>offices),</p> <ul style="list-style-type: none"> -businesses (through the Banking Association) and associate with other entities (capital, contractual or mixed) in their own way - has a significantly higher amount of share capital than any other joint stock company, has a highly professional management system, - presents elements on the basis of which it is recognizable in the market, first of all, on the basis of business name, activity and headquarters - performs a specific activity, which is different from the activity of other economic entities and which (activity) makes it recognizable in the market since it cannot be performed by other entities (receiving deposits and giving loans); -has certain specificities at its termination. <p>The dissertation confirmed the results of a number of researches carried out on the legal position of the bank and found that there were unexplored issues related to this area, which may be a motive for further study of this topic, for which a solid basis was laid</p> <p>.</p> <p>Future research should include an analysis of the legal position of the bank in a number of countries, as well as a number of institutes that fall within the body of the legal position of the bank (such as trade secrets, shareholders' rights and their protection, supervision of the bank's management, etc.), than was done in this dissertation, with the aim of checking the reliability</p>
--	--

	of the research results that were conducted during the preparation of the dissertation and new findings emerged.
Defended: (The faculty service fills later.)	UNIVERSITY BUSINESS ACADEMY IN NOVI SAD
Thesis Defend Board: (title, first name, last name, position, institution)	<p>1. Prof. Dragan Mrksic, PhD, Full Professor at the Faculty of Technical Sciences in Novi Sad. He was elected full professor in the field of Risk Management and Insurance Management on 1.2.2007. (President of the Commission).</p> <p>2. Prof. Dušanka Đurđev, PhD, Full Professor at the University business Academi in Novi Sad, Faculty of Law in Novi Sad. On June 28, 2017, she was elected full professor in the field of Economics and Law (member of the Commission).</p> <p>3. Prof. Predrag Mirkovic, PhD, Professor, University business Academi in Novi Sad, Faculty of Law, Novi Sad. He was elected to the position of Assistant Professor in the narrow scientific field of economics, he was elected ..... (Member of the Commission).</p>
Note:	<p>The author of doctoral dissertation has signed the following Statements:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Statement on the authority, 2. Statement that the printed and e-version of doctoral dissertation are identical and 3. Statement on copyright licenses. <p>The paper and e-versions of Statements are held at the faculty.</p>

Г Л А В А I

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Банка, као акционарско друштво, у центру је пажње и интересовања дужи низ година наше и светске пословне праксе и економске, привредне и правне науке из два основна разлога. Први разлог за то је велики значај који банаке имају у привредном систему сваке државе са тржишном привредом, док је други разлог, што се на основу банкарских послова, остварују јавни и приватни интереси.

Пословање привредних субјеката и установа, као и живот грађана, нераскидиво су повезани са банкама, тако што им банке, по потреби, обезбеђују финансирање путем кредита и обављају им платни промет.¹

Код нас се интересовање за пословање банака актуелизовало после промена у нашем привредном и политичком систему, које су почеле осамдесетих година прошлог века, доношењем: Закона о предузећима², Закона о банкама и другим финансијским организацијама³, Закона о банкама⁴ (који су престали да важе), као и

---

¹ Мирољуб Хацић: *Банкарство*, Београд, 2013.г., стр. 2.

² Закон је објављен у „Службеном листу СФРЈ“, бр. 77/88.

³ Објављен у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 10/89, 40/89, 87/89, 18/90, 72/90 и 79/90.

⁴ Објављен у "Службеном листу СРЈ", бр. 32/93, 61/95, 44/99, 36/2002, 37/2002 и "Службеном гласнику РС", бр. 72/2003.

каснијим усвајањем нових прописа из области банкарства са којима се наставља и проширује увођење тржишних принципа у пословање банака, што је довело до нове позиције и улоге банака у нашем привредном и политичком систему. Први пут после Другог светског рата, омогућено је оснивање акционарских (деоничких) друштава уопште, а посебно у области банкарства.

После Другог светског рата у привредном систему тадашње Југославије, свакако и у Републици Србији као њеном делу, није постојала могућност оснивања акционарских друштава, те се не може говорити о банкама у правној форми акционарског друштва. У овом периоду постојао је изражен негативистички став према акционарским друштвима уопште, као и према банкама у правној форми акционарског друштва. Овај став је био идеолошке природе, који је заснован на принципима на којима се заснивало и друштвено-политичко уређење Државе у којој је био преовлађујући облик државне, односно касније друштвене својине.

На правни положај банака после Другог светског рата биће посебно указано у делу дисертације у којој је изучен историјат развоја банака, са циљем да се сагледају слабости у тадашњем југословенском праву и праву Републике Србије које су јасно видљиве, а које су биле условљене недовољно дефинисаним концептом правног положаја и пословања банака.

Од краја осамдесетих година прошлог века, када је напуштен банкарски система који је био конципиран под великим утицајем совјетске привредно-правне доктрине и привилегованог положаја државне, односно друштвене својине, приступило се реафирмацији приватне својине, тако да се у законодавству, по први пут у нашем послератном периоду, допушта оснивање банака у правној форми акционарских друштава. Наш нови банкарски систем, без обзира на значајан проток времена од његових тржишних почетака, још увек се налази у фази изградње.⁵ Банке и њихова делатност захтевају непрестано прилагођавање прописа потребама заштите

---

⁵ Славко Царић: *Правни положај привредних организација*, Нови Сад, 1992.г. стр. 51.

од пословних ризика, с обзиром да су савремени банкарски токови засновани на слободној и лојалној конкуренцији свих учесника на тржишту капитала, робе и услуга.

Сада се законодавство Републике Србије, у области банкарства, усклађује са правним тековинама Европске Уније и у великој мери изједначавају се услови пословања и могућност једнаког третмана са банкама у земљама тржишне привреде, као и конкурентност и правна сигурност у пословању.⁶

Напред наведене констатације представљају јак мотив да се приступи истраживању правног положаја банке, као посебног привредног субјекта.

2. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА

У овом делу дисертације одређује се предмет истраживања и структура дисертације, циљ и значај истраживања, образложена је научна и друштвена оправданост истраживања, изложен је хипотетички оквир и основне хипотезе, методи који су примењени, као и извори података неопходних за истраживање.

2.1. ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА И СТРУКТУРА ДИСЕРТАЦИЈЕ

Да би се схватила и успешно сагледала тема докторске дисертације, неопходно је да се истражи: појмовно одређење банке, њене особине, разлика између банке као посебног привредног субјекта и других привредних субјеката у целини с

---

⁶ Јован Рудеж и др: *Елементи хармонизације права привредних друштава Србије са правом ЕУ*, Европско законодавство, бр. 60/2018, стр. 91.

обзиром да се довољно не истиче ова разлика, као и да се истакне етимолошко (коренско) порекло банке.⁷

Зачајно је да се изучи и прикаже подела (врсте) банака, с обзиром да ће разврставање и анализа бити, у великој мери, у складу са тим поделама. Истражиће се и начин оснивања банке, управљање банком, престанак банке и др.

Докторска дисертација садржи 11 повезаних делова (глава), методолошки и логички постављених у једну целину која представљају предмет истраживања и изучавања.

1. Први део дисертације садржи приказ предмета, циља, значаја и метода истраживања. Предмет дисертације је утврђивање и дефинисање правног положаја банке у нашем и у упоредном праву, пре свега, у државама са дугом традицијом развијене тржишне привреде, чији је саставни део и банкарски систем. Предмет дисертације је и приказ решења у неким земљама чије банке почињу да функционишу као акционарска друштва са раскидом договорне, односно социјалистичке економије. То су права држава које су настале од бивших република СФРЈ. У овом делу дисертације утврђује се циљ који треба да се постигне дисертацијом а пре свега да се дође до одређеног нивоа сазнања о предмету истраживања. Поставља се хипотетички оквир истраживања и одређене опште хипотезе, које су значајне за даље истраживање и које треба потврдити или оповргнути. Такође, наводе се и методи (општенаучни и правни) који су коришћени у поступку свеобухватног и детаљног истраживања наведене теме, као и извори података потребних за истраживање.

2. У другом делу дисертације, размотрено је терминолошко и појмовно одређење банке као и битни елементи банке на основу: дефиниција стручњака из ове

---

⁷ Етимологија (грчки): наука која истражује порекло, корен и основна значења речи; наука о творби речи, Према: Милан Вујаклија.: *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1985. г., стр. 302. Мирољуб Хаџић: *Банкарство*, стр. 4

области и енциклопедијских дефиниција, као и закона са којима је регулисана област банкарства. У овом делу дисертације разматрана је правна природа банке и обрађена најзначајнија схватања по овом питању, односно да ли се ради о уговорном схватању правне природе банке, о банци као институцији, банци као механизму или банци као *suī generis* привредном субјекту. Дат је приказ поделе банака, као и њихов економски и привредни значај и принципи на којима послују.

Истражен је историјски развој банака од првих њихових корена па све до данашњих дана, као и економски значај банака за свеопшти развој сваке земље.

3. У трећем делу, истражен је поступак, услови и системи оснивања банака и могући оснивачи, дужности оснивача, са посебним нагласком на одговорност оснивача банке у ситуацији када је покренут поступак за оснивање банке и иста не буде основана из разних могућих разлога. Ова одговорност се односи, првенствено, на повраћај средстава која су уплаћена на име оснивачког капитала банке или не уплате или не благовремене уплате новчаних улога и за штету која је акционарима или трећим лицима причињена због поништаја регистрације банке. Анализиран је оснивачки акт који је неопходан за оснивање банке и истражено је, да ли је за оснивање неопходан уговор (с обзиром да у неким законодавствима банку могу основати најмање два или више оснивача) или једнострана одлука (када је у питању један оснивач банке). У појединим законодавствима, статут представља оснивачки акт, без обзира да ли је један или више оснивача. У дисертацији се обрађује начини оснивања банака, тј. да ли се на банке примењују два најзначајнија начина оснивања, као и код осталих акционарских друштава, односно да ли се може применити и симултанио (по краћој процедури) и сукцесивно оснивање (које садржи фазе: јавног позива на упис акција, поступак уписа и откупа акција, сазивање оснивачке скупштине и др.). У овом делу дисертације обрађени су системи оснивања банака, са посебним освртом на то да постоје у упоредном праву два основна система као што су нормативни (где су услови за оснивање банака унапред утврђени у закону и увек

када су испуњени ти услови и спроведена претходна процедура може се основати банка) и систем концесије (где је неопходна претходна дозвола Централне банке или другог надлежног органа). Обрађен је поступак регистрације банке у регистар привредних субјеката, кога води Агенција за привредне регистре. Дат је и приказ удруживања и повезивања банака.

4. Четврти део садржи истраживање структуре имовине банке, с обзиром да је имовина неопходан услов за оснивање и пословање банке. Истражено је, која су новчана средства, права својине на покретним и непокретним стварима и друга имовинска права, неопходна за успешно функционисање банке. Значајно је размотрене начине повећања, односно смањења основног капитала банке. Истакнута су средства резерви која су неопходна ради обезбеђења сигурности у пословању и заштите интереса клијената банке и њених поверилаца.

5. У петом делу дисертације обрађене су акције, које представљају: удео у основном капиталу банке (као акционарског друштва); скуп права и обавеза са којима располаже ималац акција (право на дивиденду, право на управљање банком и др.); као и серијску хартију од вредности, која је писмена исправа на основу које се доказује власништво у банци, као акционарском друштву. Дат је приказ делова акција, елементи и врсте акција.

6. Шести део дисертације садржи органе банке, њихово формирање, њихов међусобни однос који се заснива на неколико принципа а пре свега самосталности, координације и субординације. Изучен је правни основ за образовање органа банке а посебно законска регулатива у овој области и у којој мери се оснивачким актом, односно статутом може утврдити правни основ за оснивање и надлежности органа банке. Посебна пажња је усмерена на постојање асиметрије у органима банке, као акционарског друштва, у односу на друга акционарска друштва, која се огледа у томе да у банци постоје једни органи док у другим акционарским друштвима општег типа ти органи не постоје (пример: управни одбор).

7. У седмом делу дисертације, обрађено је правно пословање банке, које се огледа у томе, што када банка буде основана и уписана у регистар привредних субјеката, тада стиче својство правног лица које омогућује да банка обавља банкарске послове и предузима све делатности из области свог пословања изражавајући своју правну и пословну способност, односно вољу банке као правног лица. Да би банка могла да изрази своју вољу, односно своју правну и пословну способност, потребно је да за то постоји овлашћено лице за заступање. Зато се у овом делу дисертације посебна пажња поклања анализи овлашћења за заступање, правни основ за заступање, могућност ограничења овлашћења, као и посебан институт под називом „прокура“.

8. У осмом делу, обрађена је препознатљивост банке у правном промету, која се огледа у специфичним обележјима, по којима је позната субјектима на тржишту а ради заштите: интереса клијената банке, јавних интереса и саме банке. Препознатљивост се постиже, првенствено, на основу пословног имена банке, делатности и седишта банке. Елементи, који се ређе користе у наведену сврху, могу бити матични број привредног регистра, општи акти банке, пословне књиге и др.

9. У деветом делу, изучена је кредитна функција банке, као једна од њених значајних делатности, на примеру једне филијале Војвођанске банке, ад. Нови Сад вези са кредитима који су дати физичким лицима. Да би се схватио у целости правни посао кредита, истражено је појмовно одређење кредита, његове особине, разлике између посла (уговора) кредита и посла (уговора) зајма, с обзиром да се у пословној пракси не прави разлика. Исакнуто је етимолошко (коренско) порекло кредита и изучена подела (врсте) кредита, с обзиром да се разврставање и анализа података врши, у великој мери, у складу са тим поделама.

У овом делу дисертације анализирана је, релативно, нова делатност банака која се односи на заступање у осигурању.

10. У десетом делу дисертације изучен је престанак банке, као посебног привредног субјекта. Истражено је да ли банка може да престане само у апсолутном смислу или то може и у формалноправном смислу. Такође, утврђени су и потребни разлози за престанак банке, као и органи и поступак за престанак банке.

11. Једанаести део састоји се из три целине:

11/ 1. Закључна разматрања резултата, до којих се дошло истраживањем путем одговарајућих метода, у којима је приказана синтеза целокупне дисертације са критичким ставовима ауторке дисертације и њеног личног односа према одређеним правним решењима, као и предлозима за која сматра да могу допринети конкретним разрешењима одређених спорних питања. Указује се на нова питања која су се поставила у току израде дисертације и која су условила потребу за додатним истраживањима. Указано је на неколико недостатака у поступку израде дисертације, што треба да користи будућим истраживачима да исте избегну.

11/2. Литература и други извори домаћи и страни, наведени по азбучном реду аутора који су релевантни и који се односе на теоријско и емпиријско истраживање банака. Ради квалитетније анализе и сагледавања спроведених истраживања, у раду ће бити приказане и коришћене слике и табеларни прикази.

11/3. Коришћени прописи: Закони, подзаконски акти, аутономни акти, међународни извори и др.

2.2. ЦИЉ И ЗНАЧАЈ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ који треба постићи овом дисертацијом, јесте да се дође до одређеног потребног сазнања о предмету истраживања, који се односи на правни положај банке као посебног привредног субјекта, што има научну и практичну вредност, као и да допринесе потпунијем и целовитијем сагледавању правних и економских питања која се могу поставити у вези са правним положајем банке, пре свега са тенденцијом све

веће улоге банака у нашем привредно-економском систему и евентуално предложе побољшања неких нормативних решења.

Такође, циљ дисертације је да се докаже да банке, као акционарска друштва, имају значајну улогу привредном систему сваке земље, као и Републике Србије, те да је неопходно поштовати у свету доказана искуства у области банкарства која су заснована на њеној савременој концепцији.

Циљем истраживања одређује се ниво научног сазнања и уопштавања који жели да се постигне и дефинише и у односу на употребљивост резултата истраживања у науци и у пракси.

Из наведеног уочавамо да постоје два циља и то научни и друштвени циљ.

Сажето исказано, циљ дисертације може се поистоветити са циљем учења о банкарству уопште.

Докторска дисертација има научни и опште друштвени значај и оправдање из више разлога.

Критичким сагледавањем постојећих прописа из области банкарства, које још увек не представљају у потпуности задовољавајући правни оквир за ову област, може се указати на њихове слабости и недостатке што је значајно за нашу банкарску и судску праксу, ради унапређења прописа, јачања владавине права и повећања правне сигурности.

Изучавање и сагледавање тенденција у развоју банака у земљама са дугом традицијом у области банкарства и уважавање ових тенденција у будућим законодавним активностима у банкарству код нас, представља посебну мотивацију и оправдање да се наведеној теми посвети посебна и дужна пажња.

Правни положај банке у домаћем законодавству неопходно је да се упореди са одговарајућим решењима из других правних система, као и са потребама за постојањем банака у нашој пословној пракси. С тога, предмет ове дисертације биће утврђивање и дефинисање правног положаја банака у Републици Србији, као и

основне карактеристике и правна обележја банака у упоредном праву, упоређивањем, пре свега, енглеског, француског и немачког, као и право у неким државама, а посебно оних које су настале од бивших република СФРЈ, у мери у коликој су за то доступни правни прописи и литература.

Природа оснивања и пословања банака, захтева интегрисани и мултидисциплинарни приступ посматрања и изучавања, нарочито ако банке обављају своју делатност и на међународном плану.

У дисертацији ће се истражити историјски развој банке, њено оснивање и делатност, органи, престанак, као и друга повезана питања у условима тржишног пословања банке.

Значај истраживања проистиче из оригиналности и актуелности предмета истраживања, до сада неистраженог у области банака и у потреби да се систематизују досадашња научна сазнања која су доступна из ове области и изврши њихово даље продубљивање и проширење, којом приликом ће се доћи и до савремених научних сазнања, са којима ће се попунити део постојећих празнине у садашњим истраживањима.

Правни положај банке и тенденције њеног развоја је област која у нашој правној теорији није до краја изучена и има још увек доста неистраженог, што омогућује да се приступи новим истраживањима ове области, и представља друштвену оправданост и научну потребу расветљавања питања банкарства. Научна оправданост изучавања теме докторске дисертације је да се прецизно теоријски одреди правни положај банке и тенденције њеног развоја, дефинишу њене основне и најзначајније карактеристике и утврде односи са другим привредним друштвима у акционарској форми или некој другој правној форми.

2.3. ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА И ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

У дисертацији су постављене одређене хипотезе (претпоставке),⁸ које су значајне за даље истраживање и које су засноване на основу опште прихваћених фундаменталних ставова наука и праксе.

Опште хипотезе су:

- да се банкарска делатност развијала кроз векове и стара је колико и људска историја, док банка представља најстарије акционарско друштво;

- да је банка посебан привредни субјект, што се огледа: у специфичном начину оснивања (настанка) банке и њених организационих јединица (филијала, експозитура); њеном карактеристичном удруживању и повезивању; регистрацији; поступку и начину ништавости банке; обавезама и одговорностима оснивача; значајној висина и структури имовине; пословању на основу које остварује добит, као и престанку (што представља посебне хипотезе).

Посебне хипотезе, на основу којих се доказују или оповргавају опште хипотезе, су и:

- да банка има високо професионалну управу,

- да је банка, на основу својих елемената, препознатљива на тржишту.

- да банка има лукративну (добитну) делатност.

Када је у питању кредитна функција (делатност) банке у области потрошачког кредита, која представља предмет истраживања у овој дисертацији, постављене су посебна и појединачне хипотезе.

---

⁸ Хипотеза је логично-стручни израз–суд (логичка творевина) за који се претпоставља да је истинит и помоћу којег се чињенице могу тумачити и објашњавати, претпостављајући односе узрочно-каузалне везе, образложење и законитости: *Енциклопедија*, Просвета, Београд, стр. 113, према Здравко Јеж: *Општа методологија научноистраживачког рада у друштвеним наукама*, Правни факултет за привреду и правосуђе ПА, Нови Сад, 2015.г., стр. 110.

Посебна хипотеза, чијом потврдом, треба да се докаже општа хипотеза да је банка посебан привредни субјект. је:

- да кредит представља активни банкарски посао⁹ који доноси банкама значајну добит и неопходан је корисницима кредита да финансирају своје пословне подухвате и задовоље личне потребе, као и да ускладе прилив и потрошњу новчаних средстава.

Појединачне хипотезе, на основу којих ће се потврдити или оспорити посебне хипотезе и преко њих потврдити или оспорити општа хипотеза да је банка посебан привредни субјект, су:

-да банке нуде све веће износе потрошачког кредита из године у годину, по повољнијим условима у односу на претходни период, како би се што више повећао обим пласмана и обрт новчаних средстава који се нуде клијентима банке,

-да постоји тенденција смањења каматних стопа, продужење рокова враћања кредита, слабљења средстава са којима се обезбеђује враћање кредита,

-да се највише користе кредити бз посебне намене, тзв. „потрошачки кредити“ од стране грађана (физичких) лица,

-да се појединачна задуженост физичких лица повећава, те да се више задужују особе мушког пола од жена, као и да се више задужују млађе особе од старијих.

Хипотезе у дисертацији су постављене на основу: претходних истраживања (оријентационих, прелиминарних или пилот истраживања - енг. Feasibility study), личног и непосредног свакодневног стеченог искуства ауторке дисертације која је запослена у банци; општих искуствених чињеница о банкама које су предмет

---

⁹ Славко Царић и др: *Привредно право*, Факултет за економију и инжењеријски менаџмент ПА, Нови Сад, 2016. г., стр. 287: Банкарске послове дели на: активне (где је банка поверилац а клијент дужник); пасивне (где је банка дужник а клијент поверилац) и неутралне (где банка врши услужне послове клијентима),

истраживања; аналогије као логичко-мисаоној категорији; на основу чега се дошло до хипотеза за ово истраживање и на основу општепознатих истина.

Настојаће се, да се хипотезе, као научне претпоставке које су постављене, истраживањем докажу као нетачне и неприхватљиве, како би се напустили одређени стереотипи, заблуде или догме. Значајно је за правну и економску науку, уколико се не потврде одређене хипотезе, да се избегну даља научна истраживања и губи време на ономе што је већ утврђено.¹⁰

Уколико се истраживањем потврде постављене хипотезе, то ће бити значајно за даља истраживања од стране ауторке ове дисертације или неког другог истраживача који ће проширити и продубити свој рад на овој теми.¹¹

2.4. МЕТОДИ ИСТРАЖИВАЊА

Сложеност предмета истраживања и постављени задаци одредили су избор научних метода,¹² чија комбинација омогућује свеобухватно и детаљно истраживање, на принципима објективности, прецизности, систематичности, поузданости, општости и конкретности. Настојаће се, да се постављене хипотезе докажу или оповргну релевантним чињеницама кроз теоријска сазнања и практичне примере који постоје у пословној и правној и економској пракси, а који ће се анализирати применом научних метода.

Од општенаучних метода користиће се:

---

¹⁰ Јелена Милосављевић: *Посао кредита и тенденције у развоју кредитне услужне функције*, Зборник радова, Правни факултет у Крагујевцу, 2017.г., стр.1025.

¹¹ Здравко Јеж.: *Опита методологија научноистраживачког рада у друштвеним наукама*, стр. 108.

¹² Методе су поступци, технике и инструменти прикупљања података, како би се постигло најцелисходније одвијање научноистраживачког и сазнајног процеса: према Здравко Јеж., *наведено дело*, стр. 52 и даље.

1. упоредни (компаративни) метод,¹³ који је у истовремено и правни метод, примениће се да би се упоредио правни положај банаке у Републици Србији са правним положајем банака у Швајцарској, Енглеској, Немачкој, Француској и државама које су настале од бивших република СФРЈ, у обиму колико је доступна одговарајућа литература и правни извори, тако што ће се прво утврдити заједничке карактеристике (сличности) посматраних института, а затим оне по којима се разликују (супротности) у квалитативним и квантитативним особинама, како би се дошло до нових научних и практичних сазнања. Дакле, утврдиће се међусобне сличности и разлике које постоје у различитим правним системима у погледу оснивања банке, њеног правног положаја, управљања, пословања, престанка и др., како на националном, тако и на наднационалном и међународном нивоу. Имајући у виду постојећу ситуацију по питању усклађивања домаћих прописа са прописима Европске уније, посебна пажња ће бити посвећена могућности у овој области;

2. статистички метод,¹⁴ са којим се анализира и истражују масовне појаве и открива учесталост одређених појава (на пример: број банака, капитал банака, власници акција и др.), као и структура тих појава (пословне банке, специјализоване, банке, централна банка) и сл.;

3. аналитички метод¹⁵ који има значајну функцију решавања проблема који се примењује тек након идентификације тог проблема и на основу којег ће се на

---

¹³ Према Емилу Диркему, у примени компаративног метода, најчешће се наводе три нивоа општости: 1. упоредно истраживање појава у оквиру једног глобалног друштва, 2. упоредно истраживање појава у оквиру различитих друштава која припадају истом историјском типу друштва и 3. појава које припадају различитим историјским типовима друштва.

<http://www.znanje.org/knjige/sociologija/11/01/soc0018.htm>, приступљено: 26.08.2019.

¹⁴ Милан И. Миљевић: *Методологија научног рада*, Пале, 2007. стр. 165.

¹⁵ Миловое Г. Пајовић: *Примена методе анализе докумената у истраживањима у политичким наукама*. докторска дисертација, која је одбрањена на Факултету политичких наука, Универзитета у

систематичан, квантитативан, квалитативан и објективан начин доћи до релевантних података и сазнања о банци као посебном привредном субјекту, садржаних у документу који се анализира, како би се извели правилни закључци и понудила најцелисходнија решења организације и пословања банака.

Правни методи који ће се користити:

1. догматски метод, на основу кога ће се утврдити садржина и значење правне норме која се без поговора примењује и шта свака правна норма стварно значи и какво понашање захтева од правних субјеката. Прва карактеристика овог метода је проучавање права одвојено од политике друштвених кретања и економских збивања. Овим методом право се посматра као догма и истиче начело законитости и начело истине ауторитета и у правној пракси користи се у току стварања и примене правних аката уз претпоставку да треба познавати правне акте и понашати се у складу са њима.

2. нормативни метод на основу кога се утврђује функционисање правног система, посматрајући право као целовити нормативни систем с одређеном функцијом, што омогућава да се сазна из којих елемената се састоји право а све у циљу његовог бољег функционисања у пракси.

3. лингвистички метод са којим ће се прецизно и недвосмислено језички изразити резултати до којих је дошла ауторка дисертације,

4. историјски метод и аксиолошки метод¹⁶ (са којим се оцењују и вреднују правне норме, правни односи и др.). Сврха истраживања прошлости применом историјског метода није само да се научно сазнају истине о прошлости у вези са

Београду, 2016. године,

http://www.fpn.bg.ac.rs/arhiva/sites/default/files/docs/milivoje_pajovic_disertacija_fpn_0.pdf

¹⁶ Радован Пејановић: *Методи квалитативних истраживања у друштвено економској науци*, Летопис научних радова, бр.1/2009, Нови Сад, стр. 9.

бакарством, већ и да се на основу тих истина покуша да сазна истина о садашњости и предвиди будућност. Дакле, помоћу овог метода стичу се сазнања о банци у поступку њеног настанка и развитка, повезаног са конкретним историјским условима који их одређују.

Као методолошки поступак, значајна су и професионална искуства ауторке дисертације која су стечена и остварена личним посматрањем и непосредним професионалним учешћем и радним ангажовањем у раду у банке као и специјалистичким усавршавањима које је организовала Банка, Привредна комора, Народна банка Србије и друге овлашћене институције.

2.5. ИЗВОРИ ПОДАТАКА ПОТРЕБНИХ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ

Као извори података, који ће се користити приликом истраживања банке и израде дисертације, биће целокупна доступна наша домаћа и страна литература (на српском и страним језицима) која је релевантна за доношење закључака о предмету истраживања. Ту је, првенствено, стручна и научна литература, енциклопедијска издања, интернет публикације, одбрањене докторске дисертације, статистички подаци, који су јавно објављени или добијени на основу истраживања ауторке дисертације и сл.

Одредбе Закона о привредним друштвима Републике Србије које се односе на оснивање привредног друштва, на одговорност оснивача и других лица, на седиште и пословно име, на заступање и заступнике, на лица која имају дужност према друштву, као и одредбе тог закона које се односе на акције и друге хартије од вредности акционарског друштва и др. примењују се и на банке уколико нису у

супротности са Законом о банкама,¹⁷ те ће се у дисертацији користити као правни извори, у мери која је потребна за истраживање.

Идентичне одредбе постоје и у упоредним законодавствима која су разматрана у дисертацији. Навешћемо неке примере.

У Републици Српској се на најсвеобухватнији начин регулише примена других закона на банке, тако што се утврђује да се на питања која нису уређена Законом о банкама Републике Српске примењују се одредбе Закона о привредним друштвима које уређују акционарска друштва, као и закона којим је уређена област унутрашњег платног промета, девизног пословања, спречавања прања новца и финансирања терористичких активности, тржишта хартија од вредности, заступања и посредовања у осигурању, рачуноводства и ревизије, ликвидационог поступка, стечајног поступка и других закона које су банке дужне да примењују.¹⁸

У Закону о кредитним институцијама Републике Хрватске утврђено је да се на кредитне институције (под које се подводе и банке) примјењују одредбе Закона о трговачким друштвима, осим ако није друкчије прописано Законом о кредитним институцијама.¹⁹

У прописима Републике Словеније прописано је да се на банке примењују одредбе Закона о привредним друштвима које се односе на акционарска друштва или европска акционарска друштва, осим ако овим законом није другачије одређено.²⁰

У Црној Гори, на банке се примјењују одредбе закона којим се уређује правни положај привредних друштава, ако овим законом није друкчије уређено.²¹

---

¹⁷ Члан 3. Закона о банкама Р. Србије, „Сл. гласник РС”, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015

¹⁸ Члан 10. Закона.

¹⁹ Члан 18. Закона о кредитним институцијама, "Народне новине РХ", бр. 159/2013., 19/2015. и 102/2015.- прећишћен текст. Према овом Закону под кредитним институцијама са седиштем у Републици Хрватској сматрају се банке, штедне банке или стамбене штедионице.

²⁰ Члан 25. ст. 2. Закона о банкама Словеније, "Службени гласник РС", бр. 25/15 од 13.4.2015. и , бр. 41/17.

У Републици Србији, поред Закона о банкама и Закона о привредним друштвима, као извор банкарског права примењују се Закон о Народној банци Србије,²² Закон о осигурању депозита,²³ Закон о улагањима,²⁴ Закон о оверавању потписа, рукописа и преписа,²⁵ Закона о упису регистар привредних субјеката,²⁶ Закон о проценитељима вредности непокретности,²⁷ Закон о облигационим односима²⁸ и др.

---

²¹ Члан 2. Закона о привредним друштвима Црне Горе.

²² „Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 - др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 - одлука УС и 44/2018

²³ „Сл. Гласник РС“, бр. 61/05, 116/08, 91/10

²⁴ „Сл. гласник РС“, бр. 89/15.

²⁵ „Сл.гласник РС“, бр93/2014 и 22/2015.

²⁶„Сл. гласник РС“, бр. 99/2011 и 83/2014.

²⁷ "Сл. гласник РС", број 108/2016

²⁸ „Сл. лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлуку УСЈ и 57/89, „Сл. лист СРЈ“, бр. 31/93 и „Сл. лист СЦГ“, бр. 1/2003 – Уставна повеља.

Г Л А В А П

О Д Р Е Ђ Е Њ Е Б А Н К Е

1. ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ БАНКЕ

Термин банка води порекло од латинске речи „banca“ која означава „сто за размену новца“ или клупу (пулт) на којима су се обављали први банкарски послови на вашарима.²⁹

У Лексикону страних речи и израза, наводи се да се банка на италијанском језику каже banco, на немачком Bank, на француском banque, на енглеском bank и да значи новчани завод, установа која ради са новцем, посредује у кредитним пословима, прима новац на штедњу, даје зајмове уз камату, купује и продаје хартије од вредности, страни новац итд.³⁰

У теорији, нарочито правној и економској наводи се значајан број дефиниција³¹ банке, које се разликују од земље до земље, као и од аутора до аутора,³² од којих издвајамо и истичемо најзначајније.

---

²⁹ Ивица Јанковец: *Привредно право*, Београд, 1999. г., стр. 85

³⁰ Милан Вујаклија: *Лексикон страних речи и израза*, Београд, 1985. г., стр.101.

³¹ Дефиниција/дефинисање, лат. “definitus” – одређен, разговетан, јасан, значи одређивање једног појма по његовим својствима да би био одређен и јасан.

³² Стеван Шогоров: *Банкарско право, IV измењено и допуњено издање*, Нови Сад, 2013. стр. 216.

Банка је посебно привредно друштво (трговачко друштво³³) која је основана у форми акционарског друштва и која обавља правне послове који су у вези са прометом новца и хартија од вредности, као и одређене услужне послове.³⁴

Акционарско друштво, према Закону Словеније, дефинише се као привредно друштво које представља посебно правно лице, чији је капитал подељен на акције и које одговара повериоцима за преузете обавезе целокупном својом имовином.³⁵ Њега оснива једно или више лица.³⁶

У Закону о акционарским друштвима Краљевине Србије из 1896. године, утврђено је да је: „Акционарско је друштво оно, које се оснива с главницом унапред одређеном и подељеном на делове једнаке вредности -акције и у коме учесници суделују и одговарају само својим улозима.“³⁷

Према Закону о акционарским друштвима Немачке, акционарско друштво се дефинише као компанија која има својство правног лица и једино имовина компаније одговара повериоцима друштва за своје обавезе. Основни капитал акционарског друштва је подељен на акције акција.³⁸

Банка је привредна организација која обавља депозитне, кредитне и друге послове у вези са новцем.³⁹

---

³³ У Законику трговачком за Књажевство Србију из 1860. г., параграфом 22. утврђено је: „Трговачко друштво је свако оно тековинско друштво, које је себи поставило за задатак, да експлоатацијом које гране трговине дође до материјалне добити. - Акционарска друштва увек су трговачка друштва“.

³⁴ Славко Царић и др: *Привредно право*, Нови Сад, 2016.г., стр.112.

³⁵ Члан 3. Закона о привредним друштвима Словеније, „Сл.гласник Републике Словеније“, бр. 42/2006.

³⁶ Исто.

³⁷ Члан 1. Закона

³⁸ Члан 1. Закона који је усвојен 6. септембра 1965. године („Савезни гласник И“, стр. 1089), последњи пут измењен чланом 5. Закона од 10. маја 2016. („Савезни гласник И“), стр. 1142).

³⁹ Члан 1. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. год. и члан 3. Закона о привредним друштвима Словеније.

Банка је специфично новчано предузеће које послове обавља радећи са капиталом из туђих извора са посебним и специфичним циљем пословања у односу на друге компаније у тржишној привреди, а то је максимирање добити (профита) и повећање капитала.⁴⁰

Банке спадају у највећу и најзначајнију групу депозитних финансијских институција.⁴¹

Пословне банке се дефинишу као специјализована акционарска друштва, која су посебни тржишни субјекти, која су регулисана посебним законом и која имају одређене карактеристике.⁴²

Банке су финансијске институције чија је основна улога прикупљање финансијских средстава од суфицитарних привредних субјеката у форми депозита и пласирање тако прикупљених средстава дефицитарним привредним субјектима у виду кредита.⁴³

Банке представљају институције које обављају сложену привредну делатност које имају значајан економски и правни аспект. Економски аспект се огледа у обављању делатности са којом се остварује добит и пружају значајне услуге на тржишту, како правним, тако и физичким лицима. Правни аспект се огледа у уређивању односа између банке и лица која су закључила уговор.⁴⁴

---

⁴⁰ Мирољуб Хацић, *наведено дело*, стр.7.

⁴¹ Милорад Бејатовић, *Банкарско право и хартије од вредности*, Нови Сад, 2008. г., стр. 23.

⁴² Мирко Васиљевић, *Компанијско право*, Београд 2006. г., стр. 374.

⁴³ Виолета Тодоровић и др: *Редефинисање улоге банкарске регулативе у банкарском сектору Европске Уније*, Економске теме, бр. 53/2015, Ниш, стр. 19.

⁴⁴ Јасна Пак и др: *Основи осигурања*, Београд, 2012. г., стр.1.

У Закону о банкама Републике Србије, банка се дефинише као акционарско друштво⁴⁵ које има седиште у Републици Србији, које је добило дозволу за рад од Народне Банке Србије, те обавља депозитне и кредитне послове, а може обављати и друге послове у складу са законом.⁴⁶ Под страном банком се подразумева правно лице са седиштем ван Републике Србије које је, у складу са прописима државе порекла, основано и у регистар надлежног органа те државе уписано као банка, које поседује дозволу за рад регулаторног тела те државе и које обавља депозитне и кредитне послове.⁴⁷

Идентична дефиниција постоји и у Закону о банкама Републике Српске, тј. да је банка акционарско друштво са седиштем у Републици Српској која има дозволу за рад Агенције за банкарство Републике Српске, чија је делатност примање депозита или других повратних средстава и давање кредита за сопствени рачун, а може обављати и друге послове у складу са законом,⁴⁸

Законом о банкама Црне Горе банка се дефинише као правно лице које обавља банкарске послове на основу дозволе или одобрења Централне банке Црне Горе за обављање тих послова.⁴⁹

У Републици Хрватској се под банком подразумева кредитна институција са седиштем у Републици Хрватској, која је од Хрватске народне банке добила одобрење за рад.⁵⁰

---

⁴⁵ На банку, као привредно друштво капитала, примењује се и дефиниција из чл.2. Закона о привредним друштвима, „Сл. гласник РС”, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон и 5/2015, у коме је утврђено да је правно лице које обавља делатност у циљу стицања добити.

⁴⁶ Члан 6. Закон о банкама Србије.

⁴⁷ Исто.

⁴⁸ Члан 2. ст.1. тач. 1. Закона о банкама Р.Српске, „Сл. гласник РС”, бр. 4 од 17. јануара 2017.

⁴⁹ Члан 3. ст.1. тач.1. ЗОБ Р. Црне Горе, „Сл. лист Црне Горе”, бр. 17/08 од 11.03.2008, 44/10 од 30.07. 2010.

У Словенији израз "банка" користи се као кредитна институција која је основана у Републици Словенији која је добила дозволу за пружање банкарских услуга у складу са законом.⁵¹ Сва привредна друштва, у која се убраја и банка, имају својство правног лица које стичу уписом и регистар.⁵²

Према Закону о банкама С. Македоније, банка је правно лице које је основано уз дозволу гувернера Народне банке Републике Советне Македоније у складу са одредбама закона, чија је главна активност прикупљање депозита и других извора средстава од јавности и одобравање кредите у своје име и за свој рачун.⁵³ Законом је утврђено и шта је "Поштанска банка", тј. да је то правно лице у Републици С. Македонији установљено у складу са законом, где један од акционара мора бити обавезно Јавно предузеће "Македонска пошта" или његов правни следбеник.⁵⁴

Законом о кредитном систему Немачке утврђено је да су кредитне институције (у које спадају и банке) компаније које се баве пословањем на комерцијалној основи или у мери у којој се захтева комерцијално успостављање пословног односа. Банкарске трансакције су прихватање средстава трећих страна као депозита или других безусловно повратних средстава.⁵⁵ Deutsche Bundesbank и сличне институције у другим државама чланицама Европске уније, под условом да су чланови Европског система централних банака; друге власти у другим земљама

---

⁵⁰ Члан 5. Закона о кредитним институцијама, „Народне новине Р.Х“, бр. 159/2013., 19/2015. и 102/2015.

⁵¹ Члан 4 . ст.2. Закона о банкама Републике Словеније, „Службени гласник РС“, бр. 25/15 , 44/16 - ЗРППБ, 77/16 - ЗЦКР и 41/17.

⁵² Члан 4. и 5. Закона о привредним друштвима Словеније.

⁵³ Члан 2. ст. 1. Закона о банкама С.Македоније, „Службени весник Р.М" бр..67/2007 и др. 88/2008 - пречишћен текст.

⁵⁴ Исто

⁵⁵ Члан 1. Закона о кредитном систему Немачке, који је усвојен 1961. године и измењен и допуњен 1998. и 2017. године, <http://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/index.html>, приступљено: 27.07.2019.

европског економског подручја, уколико врше функције централне банке, не сматрају се кредитним институцијама.⁵⁶

У енглеском законодавству на банке се примењују прописи компанијског права, у којима није посебно дефинисано акционарско друштво, већ се утврђују његове карактеристике.⁵⁷

У првој банкарској директиви ЕУ 77/780 дефинисан је појам банке као кредитне институције чије пословање се састоји од примања депозита или других отплативих средстава од јавности и одобравање кредита за свој рачун.⁵⁸

Анализом наведених дефиниција, може се закључити:

-да се банка оснива у правној форми акционарског друштва, које представља друштво капитала, за чије функционисање нису значајне персоналне особине акционара, које је конституисано правним послом ради остварења заједничких циљева и интереса и на њу се примењује закон са којим се уређује материја привредних друштава, као општи закон (у Републици Србији је то Закон о привредним друштвима из 2011. године,⁵⁹) и Закон о банкама, као посебан закон;

-да је банка правни субјект који стиче својство правног лица моментом уписа у регистар привредних субјеката, кога води надлежни орган (најчеће суд, Агенција за привредне регистре, привредна комора и др.), што указује да је творевина правног поретка и да је имовина потпуно одвојена од акционара;

---

⁵⁶ Исто, члан 2.

⁵⁷ Закон о трговачким друштвима из 2006. године и Закон о трговачким друштвима из 1985. год. (који је престао да важи).

⁵⁸ “Службени лист ЕЗ“, бр. 65/151 која је усвојена 9. 03. 1968. и измењена последњи пут Директивом 2009/101/ЕЗ, измењеном Директивом 2012/17/ЕУ,

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1968/151/oj>, приступљено: 2.12.2019

⁵⁹ Објављен у „Сл. гласник РС“, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон и 5/2015.

-да је банка субјект права коме правни поредак ставља нешто на терет или у корист, без обзира на стање његове свести или воље;⁶⁰

-да банка, као специфично друштво капитала, обавља своју делатност ради тога да би стекла добит, што несумљиво указује да нису битне персоналне карактеристике акционара банке, као што је то случај код друштава лица (ортачко друштво и командитно друштво), већ да је битан капитал који је подељен на акције које су у правном промету;

-да банка обавља делатност која је утврђена оснивачким актом (уговором или одлуком) и статутом, у складу са законом и то депозитним и кредитним пословима, што спада у обавезну делатност, а може обављати и неке факултативне делатности;

- седиште банке је обавезно у домаћој држави.⁶¹

Поједини економисти, гледајући то из угла своје струке, ближе одређење појма банке дефинишу постојањем и анализом четири критеријума и то:⁶²

-први критеријум је: да финансијска институција учествује у креирању новца,

-други критеријум је: да се финансијска институција бави професионално узимањем и давањем кредита,

-трећи критеријум је: да финансијска институција представља значајан ослонац за остваривање текуће економије и развојне политике земље,

-четврти критеријум је: да је финансијска институција у могућности да развија и унапређује платни промет и убрзава циркулацију новчаних средстава.

Банка у свом пословном имену (фирми) обавезно има реч „банка“ и нико осим ње не може у свом пословном имену имати и у обављању своје делатности употребити, односно користити реч „банка“ или изведеницу од те речи.⁶³

---

⁶⁰ Радомир Д Лукић и Будимир Кошуткић, *Увод у право*, Београд, 1991. г., стр.282.

⁶¹ Мирко Васиљевић, *Компанијско право*, стр. 374; Славко Царић, *Привредно право*, стр.112-113.

⁶² Ненад Вуњак и Љубомир Ковачевић: *Банкарство*, стр. 9. и 10.

⁶³ Чл., 6. Закон о банкама Србије.

Последњих година, суштина банкарског пословања у великој мери се променила на што је утицала све већа и оштрија конкуренција на банкарском тржишту, нарочито глобализација и интернационализација пословних активности банака, увођења технолошких иновација у пословање банака, промена начина плаћања и процедура, што се првенствено огледа у електронском плаћању и информисању клијената и др.⁶⁴

У Републици Србији у примени је, поред важећег Закона о банкама, велики број подзаконских и других правних аката са којима се регулише област банкарства, као и у законодавствима упоредних држава. На оснивање и пословање банке примењују се прописи из области: монетарне политике; финансијске стабилности; сервисирања јавног дуга; девизних послова; послова са иностранством; послова платног система и др.

2. ВРСТЕ БАНАКА

Зависно од тога који се критеријуми прихвате и користе, постоји више врста банака .

Банке се могу поделити према критеријуму делатности које обављају на:⁶⁵ централне, које се још зову и емисионе банке и на пословне (комерцијалне) банке, што ће бити предмет изучавања у даљем делу дисертације.

Основна разлика између ових банака је, да пословне (комерцијалне) банке делују на основу тржишних принципа, што подразумева максимално увећавање профита, док се централна банка не оснива са том сврхом, те се може поставити питање да ли је централна банка уопште банка.⁶⁶

---

⁶⁴ Милорад Бејатовић, *Банкарско право и хартије од вредности*, стр. 25.

⁶⁵ Стеван Шогоров: *Банкарско право*, Нови Сад, 2013. стр. 34.

⁶⁶ Свето Пурић и Милан Рапајић: *Однос Централне банке и гране власти*, Гласник права, бр. 1, Крагујевац, 2018. г., стр. 40.

2.1. ЦЕНТРАЛНА БАНКА

Сматра се да банка која заузима централни положај у банкаском систему државе и која делује као банкар државе, односно банка других банака јесте Централна банка.⁶⁷

Постоје разни називи за главну државну банку, као што су централна као на пример: Централна банка Руске Федерације, Централна банка Републике Турске, неке добијају назив резервна банка, међу којима је: Јужноафричка централна банка и Резервна банка Индије. Има банака које у свом имену комбинују обе речи односно од њих су састављене. Такве називе имају: Централна резервна банка Перуа и Централна резервна банка Ел Салвадора. Назив банке може бити употпуњен са именом државе (Енглеска банка, Канадска банка, Банка Израела), а постоје и банке са именима народних банака (Народна банка Пољске, Аустријска народна банка, Народна банка Србије, Хрватска народна банка). Државна банка Пакистана редак је пример да се централне банка тако зове. Немачка савезна банка у свом називу указује да је реч о банци федералне државе.⁶⁸

Постоји више дефиниција Централне банаке. Навешћемо неке.

Према дефиницији Међународног монетерног фонда, централна банка је национална финансијска институција која спроводи контролу над кључним аспектима финансијског система и обавља емитовање валуте, управља девизним

---

⁶⁷ Барјактаровић Лидија: *Монетарно-кредитни и девизни систем*, Универзитет Сингидунум, Београд 210. г., стр. 163.

⁶⁸ Милан Рапајић и Предраг Димитријевић: *Правна природа народне банке у својству вршиоца управе*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 81/18, стр. 190.

резервама, трансакцијама са Међународним монетарним фондом и обезбеђује кредите са осталим депозитарним корпорацијама.⁶⁹

Енциклопедијска дефиниција гласи да је централна банка водећа монетарна институција која има два основна задатка: осигурање несметаног функционисања банкарског и финансијског система и вођење монетарне политике, односно контрола количине новца у оптицају у циљу остварења ниске стопе инфлације, без изазивања високе стопе незапослености.⁷⁰

Из наведених дефиниција произилазе неколико заједничких карактеристика централне банке и то:

- да се ради о врховној монетарној институцији,
- да има монопол над издавањем новца и
- да је њен најзначајнији циљ одржавање ценовне стабилности у ужем смислу, односно финансијске стабилности у ширем смислу.

Централна банка у Републици Србији је Народна банка, која је посебна финансијска институција у монетарном систему наше земље и њен правни положај, организација, овлашћење и функције, као и однос са органима Републике Србије, међународним организацијама и институцијама уређени су Уставом Републике Србије⁷¹ и Законом о народној банци Републике Србије⁷². Самостална је и независна

---

⁶⁹ Предраг Бојиновић: *Улога и значај централне банке и Европи и свијету*, Значења бр. 63, Добој 2008. г., стр.231.

⁷⁰ Борислав Благојевић, Славко Царић и др. :*Правна енциклопедија 1*, Савремена администрација, Београд, 1985, стр. 94.

⁷¹ Чланом 49. Устава Републике Србије, „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006, утврђено је: „Народна банка Србије је централна банка Републике Србије, самостална је и подлеже надзору Народне скупштине, којој и одговара. Народном банком Србије руководи гувернер, кога бира Народна скупштина. О Народној банци Србије доноси се закон“.

⁷² Закон је објављен у „Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005, 44/2010, 76/2012, 106/2012 и 14/2015.

приликом обављања своје функције која је утврђена законом.⁷³ Она је под надзором Народне скупштине Републике Србије, којој је одговорна за свој рад и пословање.⁷⁴

Народна банка Србије има седиште у Београду, док у свом саставу има две организационе јединице и то: Управу за надзор и Завод за израду новчаница и кованог новца-Топчидер.⁷⁵

Народна банка обавља послове које се огледају у: утврђивању и спровођењу монетарне и девизне политике; управљу девизним резервама; издавању и одузимању пословним банкама дозволе за рад, вршењу контроле бонитета и законитости пословања пословних банака; издавању новчаница и кованог новца и управљању, готовине; уређењу, надгледању и унапређењу несметаног функционисања платног система; обављању послова, који су утврђени законом и уговором, за Републику Србију.⁷⁶

Органи Народне банке Србије су Извршни одбор, гувернер и Савет гувернера. Извршни одбор чине гувернер и вицегувернери Народне банке Србије.⁷⁷

Извршни одбор утврђује: монетарну и девизну политику и активности ради очувања и јачања стабилности финансијског система, а посебно утврђује: програм монетарне политике Народне банке Србије; начин утврђивања каматних стопа Народне банке Србије и начин обрачуна, наплате и плаћања камате на пласмане и друга потраживања Народне банке Србије, као и на средства на која Народна банка Србије плаћа камату; услове и начин издавања хартија од вредности Народне банке Србије; услове под којима и начин на који Народна банка Србије спроводи операције на отвореном тржишту и обавља дисконтне послове; политику одобравања

---

⁷³ Члан 2. Закона о Народној банци Србије.

⁷⁴ Исто.

⁷⁵ Исто, члан 8. .

⁷⁶ Члан 4. Закона о Народној банци Србије.

⁷⁷ „О Народној банци Србије“, сајт НБС, <https://www.nbs.rs/internet/latinica/10/index.html>, приступљено: 26. 07.2019.

краткорочних кредита и политику курса динара; основице за обрачунавање обавезне резерве и стопе обавезне резерве, као и начин, услове и рокове издавања и коришћења средстава обавезне резерве банака; политику управљања девизним резервама, као и смернице за управљање тим резервама; мере за одржавање ликвидности банака; мере и активности, у оквиру надлежности Народне банке Србије, ради очувања и јачања стабилности финансијског система; доноси прописе у области контролне и надзорне функције, у складу са законима којима се уређује обављање тих функција.⁷⁸

Извршни одбор одлучује о давању и одузимању: дозвола за рад банкама; друштвима за осигурање дозвола за обављање делатности осигурања; дозвола за обављање послова финансијског лизинга; друштвима за управљање добровољним пензијским фондовима дозвола за рад и дозвола за управљање тим фондовима; платним институцијама дозвола за пружање платних услуга; институцијама електронског новца дозвола за издавање новца одлучује о испуњености услова за покретање стечајног поступка, односно поступка ликвидације над финансијским институцијама;⁷⁹

Извршни одбор доноси, на седницама већином гласова свих чланова,⁸⁰ прописе и друге опште и појединачне акте у области реструктурирања банака у складу са законом којим се уређују банке.

Народном банком Србије руководи гувернер, који заступа и представља Народну банку Србије. Он руководи пословањем Народне банке Србије и организује њен рад; спроводи одлуке Извршног одбора и Савета; доноси прописе, опште и појединачне акте из надлежности Народне банке Србије који законом нису стављени у надлежност Извршног одбора и Савета; предлаже прописе, опште и појединачне

---

⁷⁸ Исто.

⁷⁹ Исто.

⁸⁰ Осим у случају изједначеног броја гласова, тада је глас гувернера одлучујући.

акте које доносе Извршни одбор и Савет, ако Законом није друкчије уређено; уређује унутрашњу организацију Народне банке Србије и систематизацију радних места у Народној банци Србије, као и радне односе запослених у Народној банци Србије; именује и разрешава запослене који руководе организационим јединицама у Народној банци Србије и обавља друге послове утврђене Законом о Народној банци Србије и другим законима на начин који није у супротности с основним циљевима.⁸¹

Савет гувернера чине пет чланова, укључујући и председника, које бира Народна скупштина на предлог одбора Народне скупштине надлежног за послове финансија. Чланови Савета бирају се на пет година, с правом поновног избора. Савет гувернера: доноси Статут Народне банке Србије, на предлог Извршног одбора; утврђује режим курса динара, на предлог Извршног одбора, уз сагласност Владе; доноси стратегију управљања девизним резервама на предлог Извршног одбора; одлучује о чланству у међународној финансијској организацији и институцији; доноси финансијски план Народне банке Србије; усваја годишње финансијске извештаје Народне банке Србије; бира руководиоца у Народној банци Србије за послове интерне ревизије; бира спољног ревизора; разматра извештај спољног ревизора и прати примену његових препорука у Народној банци Србије; врши надзор над системом финансијског извештавања, управљања ризицима и унутрашњих контрола у Народној банци Србије; оцењује да ли су рачуноводствене политике и процедуре које су усвојене у Народној банци Србије одговарајуће; усваја годишњи план о обављању интерне ревизије у Народној банци Србије и периодично разматра извештаје о обављеној интерној ревизији; врши надзор над обављањем интерне ревизије и обављањем усклађености пословања у Народној банци Србије; доноси стратегију развоја Народне банке Србије, коју предлаже Извршни одбор, и прати њено спровођење, подноси извештај о свом раду.⁸²

---

⁸¹ Члан 18-21. Закона о Народној банци Србије.

⁸² Исто, члан 22. и 23.

Савет доноси одлуке већином гласова од укупног броја чланова.

Повезаност националних привреда и њихова међузависност и условљеност, као и нестабилност финансијских тржишта, намећу потребу да Народна банка Србије, својим прописима, монетарном и кредитном политиком, омогућава стабилност и повољно пословно окружење.⁸³

Правна способност централне банке установљена је законом и не уписује се у било који регистар, те се оправдано поставља питање који је то тренутак када централна банка стиче правну способност. Сматрамо, да је одговор је садржан у једином логичном решењу а то је моменат када закон са којим се регулише област банкарства, ступи на снагу. Остаје и даље дилема да ли са моментом стицања правне способности централна банка одмах може да обавља своју делатност, с обзиром да је потребно да се реши низ питања, као што је стварање техничких, финансијских, кадровских и других услова за њен рад у пуном капацитету.

Идентична решења у вези са функцијама Централне банке постоје у Швајцарској⁸⁴ и Словенији,⁸⁵ као и у неким другим земљама тржишне привреде.

Централна банка Швајцарске конфедерације је јавно акционарско друштво, која ради под више назива, као што су: "Schweizerische Nationalbank", "Banca nazionale svizzera" , и „Banca nazionale svizzera». Народна банка Швајцарске има своје седиште у Берну и Цириху и има огранке и агенције за снабдевање земље новцем. Банка има ексклузивно право издавања швајцарских новчаница и спроводи монетарну политику у општем интересу земље, обезбеђује стабилност цена у складу са променом економских услова тржишног пословања и обавља друге послове у

---

⁸³ Свето Пурић: „Централна банка и банкарске услуге“, Зборник радова са научног скупа Право и услуге, са 13. мајског саветовања у организацији Правног факултета у Крагујевцу, бр.13/2017, стр.247.

⁸⁴ Савезни закон о швајцарској народној банци (Закон о Народној Банци) од 03. октобра 2003. године, који је усвојила Савезна скупштина Швајцарске конфедерације.

⁸⁵ Закон о (централној) банци Словеније, Закон о банкама Словеније, "Службени гласник РС" , број 72/06 - службени консолидовани текст, 59/11 и 55 / 17.

складу са законом.⁸⁶ Основни капитал Народне банке износи 25 милиона франака, који је подељен на 100.000 регистрованих акција номиналне вредности од 250 франака.⁸⁷

Органи Народне банке Швајцарске су:

-скупштина акционара (коју чине сви акционари или њихови овлашћени представници);

-савет банке (састоји се од једанаест чланова са мандатом од 4 године, и исти морају бити швајцарски држављани који имају беспрекорну репутацију и велико знање из области банкарских и финансијских услуга, пословног менаџмента, економске политике или науке);

-генерални менаџмент (чланове и њихове заменике именује Скупштина акционара на предлог Савета Банке, на шест година и не смеју се бавити било којом другом професионалном или комерцијалном делатношћу или функцијом у служби Конфедерације или кантона) и

-ревизор (који се састојати од једног или више физичких или правних лица, који се бирају на годину дана, који поседују професионалне квалификације и морају бити независни у свом раду).⁸⁸

Централна банка Словеније је правно лице, које самостално располаже својом имовином у државној својини и која има финансијску и управљачку аутономију. Банка има седиште у Љубљани и послује под називом "Банка Словеније."⁸⁹ Основни циљ Банке је стабилност цена и остварење опште економске политике, што је усаглашено са циљевима који су садржани у Уговору о оснивању ЕУ.⁹⁰ Банка има

---

⁸⁶ Члан 4. и 5. Швајцарског закона.

⁸⁷ Члан 25. Закона (Кодекса) о облигационим односима Швајцарске.

⁸⁸ Исто, члан 33-48.

⁸⁹ Члан 1-3. Закона о Банци Словеније.

⁹⁰ „Службени лист Републике Словеније - Међународни уговори“, бр. 7/04

основни капитал у износу од 2 милијарде евра.⁹¹ Органи Банке Словеније су гувернер Банке Словеније и Управни одбор Банке Словеније.⁹²

Deutsche Bundesbank је централна банка Немачке (или како је још називају: „банка првог степена“), која је основана 1957. године са централом у Франкфурту на Мајни и има још 9 регионалних канцеларија и 35 филијала у разним градовима Немачке. Њени назначајнији задаци су да: емитује новац, води есконтну политику монетарних резерви и обавља финансијске и благајничке послове за централну владу Немачке.⁹³ На основу поверених послова, који се огледају у регулацији новца у оптицају и која је организована по узору на Америчке резервне банке⁹⁴ и Ladeszentral Banken (банка другог степена) има елементе централне немачке банке.

Sveriges Riksbank је најстарија централна банка на свету, која постоји преко 350 година. Главна стратегија централне банке Шведске је: апсолутно смањење незапослености, контролисање инфлације и вођење експанзивне монетарне политике у циљу развоја и одржавања профитабилности. На сајту Банке се наводи да она осигурава новац да током времена задржи своју вредност и да се плаћања могу извршити сигурно и ефикасно. Такође, наводи се, да Банка издаје шведске новчанице и кованице.⁹⁵

Банка Енглеске основана, у приватном власништву, 1694. године да врши послове Владиног банкара, како би прикупљала финансијска средства за Владу у време када је вођен рат са Француском. Тек 1946. године Банка је национализована. После оснивања постепено се трансформисала у Централну банку Велике Британије. Основна функција Централне банке, од њеног оснивања па до данашњих дана, јесте

---

⁹¹ Члан 5. Закона о Банци Словеније

⁹² Исто, члан 28.

⁹³ Сајт Банке, <https://www.bundesbank.de/en/bundesbank/organisation>, приступљено 25. 08.2019.

⁹⁴ Federal Reserve System

⁹⁵ <https://www.riksbank.se/globalassets/media/nyheterpressmeddelanden/pressmeddelanden/2019/pressmeddelande-3-juli-2019-reporantan-oforandrad-pa-025-procent.pdf>, приступљено: 12. 08. 2019.

да промовише добробит народа Велике Британије, одржавањем монетарне и финансијске стабилности, што је истакнуто и на сајту Енглеске банке.⁹⁶ Банка одговара Парламенту а у кризним ситуацијама, Влада је овлашћена да даје обавезујућа упутства Банци. Банка има гувернера и извршне директоре.

Државе чланице ЕУ су дужне да именују тела која обављају функције и дужности које су прописане Директивом⁹⁷ и Уредбама⁹⁸ и обавезне су да обавесте Комисију и ЕБА-у о функцијама и дужностима које имају та тела. Ову обавезу су државе чланице ЕУ ивршиле тако што су основале своје Централне банке и дале им овлашћења у складу са прописима ЕУ.

На основу Уговора о Европској Унији⁹⁹, Уговора о функционирању ЕУ¹⁰⁰, Уредбе Већа ЕУ бр. 1024/2013 о додели одређених овлашћења Европској централној банци у вези с политикама бонитетног надзора кредитних институција (Уредба о јединственом надзорном механизму) и других аката ЕУ, формирана је

---

⁹⁶ „Now know ye, That we being desirous to promote the public good and benefitt of our people”(Сад знате да ми желимо да промовишемо јавно добро и добробит нашег народа). Promoting the good of the people of the United Kingdom by maintaining monetary and financial stability (Промовисање добра народа Велике Британије одржавањем монетарне и финансијске стабилности). <https://www.bankofengland.co.uk/>, приступљено: 12. 08. 2019.

⁹⁷ Директива 2013/36 ЕУ о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестицијским друштвима, од 26. јуна 2013. године, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338 од 27.06. 2013..

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019

⁹⁸ Уредба ЕУ, бр. 575/2013 о бонитетним захтјевима за кредитне институције и инвестициона друштва, „Службени лист ЕУ“ бр.176/1 од 26. 06. 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0575>, приступљено: 2. 12. 2019

⁹⁹ Члан 3. и 13. Уговора о Европској Унији, „Службени лист ЕУ“, бр. 202/230 од 7.6.2016.

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_hr_txt.pdf, приступљено: 20.07.2019

¹⁰⁰ Чланова 119., 123.,127. до 134., 138. до 144., 219. и 282. до 284.

Европска централна банка,¹⁰¹ као централна институција економске и монетарне уније, која је одговорна за успостављање и спровођење монетарне политике ЕУ, држање и управљање службеним девизним резервама држава чланица ЕУ и промоција несметаног функционисања платних система.¹⁰²

Њен основни циљ је одржавање стабилности цена, као и одговорност у вези са политикама надзора бонитета кредитних институција у оквиру јединственог надзорног механизма и има саветодавну улогу приликом оцене планова санације кредитних институција.¹⁰³

Органи Европске централне банке су: Управно веће, Извршни одбор и Опште веће (Генерални савет).

Управно веће (Governing Council) састоји се од чланова Извршног одбора банке и гувернера националних централних банака држава чланица у евро подручју.¹⁰⁴ Управно веће доноси смернице и одлуке потребне да би осигурало обављање својих задатака, утврђује монетарну политику и доноси смернице потребне за њено спровођење, обавља саветодавну функцију и одлучује како ће Банка бити заступљен на подручју међународне сурадње.¹⁰⁵ Управно веће, по правилу, састаје се два пута месечно. Гувернери из држава које заузимају првих пет места на основу величини привреде и финансијског сектора, међусобно деле четири гласа. Остали деле 11 гласова. Гувернери се измјењују у кориштењу права гласа сваког мјесеца. Чланови Извршног одбора Банке имају трајно право гласа.

---

¹⁰¹ Основана је 30. јуна 1998. године, док је оперативно почела да ради упоредо с увођењем треће фазе монетарне уније, 1. јануара 1999., односно с увођењем евра као заједничке валуте.

¹⁰² Члан 3. Протокола (бр.4) о Статуту Европског система централних банака и Европске централне банке, „Службени лист Европске уније“, бр. 202/230 од 7.6.2016.

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_hr_txt.pdf, приступљено: 20.07.2019

¹⁰³ Исто, члан 4, 5. и 45.

¹⁰⁴ Исто, члан 10.

¹⁰⁵ Исто.

Извршни одбор (Executive Board) састоји се од председника, потпредседника и четири члана, које именује Европско веће, на период од осам година, без могућности поновног избора.¹⁰⁶ Одговоран је за пословање Централне банке и спровођење монетарне политике.¹⁰⁷

Опште веће или Генерални савет (General Council) формирано са ограниченим роком постојања док постоје државе чланице ЕУ које још нису прихватиле евро. Опште веће чине председник и потпредседник Банке и гувернери националних централних банака држава чланица ЕУ.¹⁰⁸

Надзорни одбор Централне банке (Supervisory Board) чине председник, потпредседник и четири представника и по један представник надлежног националног тела из сваке државе чланице која учествује у јединственом надзорном механизму. Задатак Одбора је давање одобрења и укидање истих за рад кредитним институцијама, осигуравање усклађености са бонитетним захтевима, вршење надзора и додатног надзора над финансијским институцијама.¹⁰⁹

Може се, у најкраћем, констатовати да је Централна банка оснивач, организатор, регулатор и контролор укупних радњи и стања на тржишту новца.

2.2. ПОСЛОВНЕ БАНКЕ

Пословне банке у односу са комитентима, који су физичка и правна лица, обављају послове у вези са новцем. Пословне банке се деле на универзалне банке

---

¹⁰⁶ Исто, члан 11. став 1. и 2.

¹⁰⁷ Исто, члан 11. став 6.

¹⁰⁸ Исто, члан 44-46.

¹⁰⁹ Монетарна политика Европске централне банке, www.ekof.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2014/10/XXVII-MONETA..., приступљено: 26.08.2019.

које обављају све врсте банкарских послова и специјализоване банке.¹¹⁰ Специјализоване банке, насупрот универзалним банкама, обављају одређену врсту банкарских послова или у одређеној области привреде, тако да постоје: депозитне (које примају на чување новац, драгоцености, хартије од вредности, примају новац на штедњу и дају кредите грађанима); хипотекарне (дају кредите на основу обезбеђења њиховог враћања путем хипотеке на непокретности клијента), заложне (дају кредите на бази обезбеђења са покретним стварима и хартијама од вредности); аграрне, инвестиционе, спољнотрговинске и др. банке.¹¹¹

Специјализоване банке се, најчешће, оснивају и послују на оним просторима где постоји потреба за обављање великог броја једнородних банкарских послова, пошто на малим тржиштима не би могле финансијски да опстану, односно њихово постојање не би било исплативо и производиле би пословне губитке. Зато се код нас оснивају и послују универзалне банке, које се баве свим врстама банкарских послова.

Велику улогу, у систему земаља развијене тржишне привреде, имају развојне банке, као финансијске институције, које се баве обезбеђењем и понудом дугорочних извора финансирања пројеката који стварају позитивне пословне ефекте, уколико приватни кредитори нису у могућности да у довољној мери или уопште не могу да обезбеде адекватну финансијску конструкцију.¹¹²

Према подручју на коме обављају делатности, пословне банке се деле на: локалне, националне и међународне. Банке се могу поделити према томе каква

---

¹¹⁰ Милорад Бејатовић: *Банкарско право и хартије од вредности*, Нови Сад, 2008. г., стр.27, наводи да нема сметњи да и специјализоване банке обављају све банкарске послове, међутим њихова основна и претежна делатност су посебне врсте банкарских послова. Ове банке су, према њему, претежно заступљене у англосаксонским земљама, пре свега у Енглеској и САД.

¹¹¹ Ивица Јанковец, *наведено дело*, стр. 85

¹¹² Предраг Стојановић, „Услуге развојних банака“, *Зборник радова са научног скупа Право и услуге*, са 8. мајског саветовања у организацији Правног факултета у Крагујевцу, бр.8 (2012), 187;

овлашћења имају за обављање послова са иностранством, на банке са малим, средњим и великим овлашћењима.¹¹³

Савремена структура и подела банака је вишеслојна и разврстана по степенима, што се види на примеру банкарског система Немачке:¹¹⁴ Поред банке првог степена која је Централна банка (Deutsche Bundestbank) и банке другог степена (Ladeszentral Banken) чија је делатност регулисање оптицај новца (о чему је било претходно речи код Централних банака); постоје и банке трећег степена (пословне банке), које су приватне или јавне и обављају све врсте банкарских послова на основу великих депозитних средстава и штедионице, кредитне задруге и кредитни институти, које се оснивају на нивоу градских подручја, које обављају промет новца, давањем краткорочних кредита, осигуравају имовину и лица и др.

Према Закону Републике Словеније, банке се деле на:¹¹⁵

-банке којим је одобрено пружање банкарских услуга у складу са законом („домаће“);

- банке држава чланица ЕУ које, у складу са прописима Словеније, имају право да врше банкарске услуге на територији Републике Словеније;

-банке земаља које нису чланице ЕУ која има одобрење за оснивање филијале у Републици Словенији.

Зависно од тога где се налази седиште банке, постоји и подела на домаће и стране банке (које имају седиште у иностранству и основане су по прописима стране

---

¹¹³ Поповић В., *Међународни банкарски послови са аспекта обима овлашћења банака*, Право и привреда бр.5-8/96, 606-514. Према: Васиљевић Мирко: *Компанијско право*, 378.

¹¹⁴ Немачки банкарски систем, <http://ivanazaskolu.blogspot.com/2013/10/nemacki-bankarski-sistem.html> (преузето 20. 11. 2018.)

¹¹⁵ Члан 95. Закона о банкама Словеније

државе). Ова подела је битна, пошто се у неким националним прописима предвиђају различите норме за њихово пословање на домаћем финансијском тржишту.¹¹⁶

3. БИТНА ОБЕЛЕЖЈА БАНКЕ

На основу претходних истраживања може се навести да су најзначајнија обележја банке, која су специфична у односу на друга привредна друштва и која је чине другачијом:

-банка је посебан привредни субјект, с обзиром да се може бавити само банкарским пословима, те да је њена делатност веома ризична и особена и подлеже специфичном правном режиму,¹¹⁷

-посебан и сложенији поступак оснивања,

-утврђен је најнижи износ основног капитала, који је значајно већи у односу на друга привредна друштва капитала,

-поред оснивачког акта, банка као акционарско друштво у Србији, има и статут,

-у принципу, не постоји ограничење у погледу располагања акцијама и у Републици Српској наглашено је, изричито, да се банка увек сматра отвореним акционарским друштвом¹¹⁸ независно од броја акционара.¹¹⁹

---

¹¹⁶ Стеван Шогоров: *Банкарско право*, стр. 35.

¹¹⁷ Мирослав Милосављевић: *Право привредних друштава*, Нови Сад. 2011. г., стр. 28.

¹¹⁸ Отворено акционарско друштво оснива се јавним уписом акција, тако што оснивачи приликом његовог оснивања упућују јавни позив за упис и уплату акција, у складу са Законом о привредним друштвима и Законом о тржишту капитала, под надзором Комисије за хартије од вредности, која је самостална и независна државна организација и регулатор тржишта капитала.

¹¹⁹ Члан 11. ст.3. Закона о банкама Републике Српске.

-основни органи управљања банком су утврђени императивним законским нормама и не постоји могућност избора истих, као што је то могуће код других привредних друштава капитала (једнодомно или дводомно управљање),

- може имати неограничен највећи број акционара,¹²⁰

-одвојено власништво над имовином од управљања,

- има пословно име (фирму) у коме је обавезно садржана реч „банка“ и ни један други привредни субјект, осим банке не сме у свом пословном имену да има и у обављању своје делатности употреби (користи) реч „банка“ или изведеницу од те речи.¹²¹

Поред посебних обележја, банка има и више општих обележја која имају и друга привредна друштва, као што су:

-да је привредно (акционарско) друштво које је основано правним послом у циљу остваривања заједничких интереса (остваривање добити)¹²² и које након Другог светског рата није настала еволутивно, праксом или доктринарно, већ је заживело пошто је донесен одговарајући пропис,¹²³

-банка је правни субјект који свој субјективитет стиче у тренутку уписа у регистар привредних субјекта, тј. да је творевина правног поретка и да има организацију која је прописана законом,

---

¹²⁰ У Републици Словенији банка може бити у правној форми **друштва са ограниченом одговорношћу** и тада има чланове друштва а не акционаре. Акционаре има уколико је основана као европско акционарско друштво: члан 25. ст.1. Закона о банкама Словеније.

¹²¹ Члан 6. Закона о банкама Србије

¹²² Члан 3. ст.1. Закона о привредним друштвима Словеније.

¹²³ Банка у форми акционарског друштва, као и сва привредна друштва тржишне оријентације, настала је крајем осамдесетих година прошлог века доношењем одговарајућих закона а не спонтано.

-субјективитет банке је одвојен од субјективитета њених чланова (акционара),¹²⁴

-основни капитал чини збир свих улога чланова (акционара),

-чланови (акционари) банке не одговарају за обавезе банке, међутим носе ризик до висине својих улога (акција).

Наведена обележја банке, могу се схватити и као хипотезе које ће се у дисертацији детаљније изучити, применом одговарајућих научних метода, са циљем да се иста у целости или делимично потврде или оповргну.

4. ПРАВНА ПРИРОДА БАНКЕ

Неопходно је посебно размотрити правну природу пословних банака од правне природе Централних банака, с обзиром да ту постоје суштинске разлике. Ове разлике се огледају у томе што се пословне банке оснивају у правној форми акционарског друштва, док то није случај са Централном банком.

4.1. ПРАВНА ПРИРОДА ПОСЛОВНИХ БАНАКА

У правној теорији постоји више различитих схватања правне природе пословних банака. Неколико њих (схватања) засновано је на тумачењу правне природе акционарског друштва, у којој правној форми се оснивају банке и реч је о уговорном схватању, схватању банке као институције и схватању банке као правном механизму, односно банке као *sui generis* привредном субјектом

---

¹²⁴ У члану 20. енглеског Закона о компанијама утврђено је да компанија представља правно лице које је самостално од својих чланова и наставља да постоји док се не распусти.

Наведена схватања осветљавају суштину банке, те их је из тог разлога битно размотрити.

4.1.1 УГОВОРНО СХВАТАЊЕ БАНКЕ, КАО АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА

Уговорно схватање о оснивању банке као акционарског друштва, има корене у римском праву, односно у античком *societas* – уговору о друштву који представља израз аутономије воље, док су њени чланови «господари својих стипулација».

Према овом схватању (теорији) конститутивно-организациони акт привредног друштва (банке) по својој правној природи је уговор, који је специфичне врсте. Ово значи да се уговором утврђује, поред међусобних обавеза уговорних страна, и организација друштва (банке).¹²⁵

Уговорно схватање правне природе акционарског друштва, из чега изводимо и правну природу банке, уграђено је у француски Грађански законик из 1804. године (*Code Civil de Francais-Code Napoleon*), у швајцарски Законик о облигацијама из 1911. године (*Codes des obligations*) и белгијски Грађански закон који је допуњен 1987. године.¹²⁶

Законом о акционарским друштвима Србије из 1896. године акционарско друштво се дефинише као уговорни однос у кога су ступили акционари. Према овом схватању уговором о оснивању акционарског друштва и удруживањем средстава од стране оснивача ствара се однос сусвојине. Улози оснивача у акционарско друштво, представљали би и даље део њихове имовине и сваки оснивач би могао да повуче

---

¹²⁵ Стеван Шогоров: *Природа уговора о привредном друштву*, Ново привредно законодавство, Крагујевац, 2005, стр.62.

¹²⁶ Врлрета Круљ: *Правни режим и облици концентрације у привреди*, Београд, 1978. г., стр. 24. "The *Code Napoléon*: French Legislation on Divorce", *Exploring the European Past: Texts & Images*, Second Edition, ed. Timothy E. Gregory (Mason: Thomson, 2007), 62-64. Robert B. Holtman, *The Napoleonic Revolution* (Baton Rouge:Louisiana State University Press, 1981.

свој улог. Друштво би престало да постоји раскидањем уговора од стране оснивача.¹²⁷

Теоријско заокружење уговорног схватања правне природе акционарског друштва завршава се почетком XIX века, према коме је акционарско друштво уговор између више лица која су одлучила да удруже средства ради стицања добити.¹²⁸

У оквиру уговорног схватања правне природе акционарског друштва, развиле су се још неке теорије. Прва је унитаристичка, чији заговорници заступају став да правне последице оснивања акционарског друштва, као што је стицање својства правног лица чије су основне карактеристике: посебна имовина акционарског друштва, слобода уговарања и друго, тумачене су помоћу норми позитивног права и општих правних начела. Ова теорија правну природу акционарског друштва, објашњавала је првенствено помоћу уговора.¹²⁹

Заговорници дуалистичке теорије тврде да је акционарско друштво у исто време и уговор и правно лице, пошто се уговором оснива акционарско друштво које има својство правног лица, што представља реалност а не фиктивну творевину права.

Схватање о уговорној природи акционарског друштва је веома критиковано пошто ова теорија прикрива стварне односе који постоје у акционарском друштву, као и да се уговором не може објаснити: могућност да се прошири број акционара у акционарском друштву, принцип већинског одлучивања, измене одредаба статута без воље свих акционара, нити се уговором може објаснити чињеница да се акционари међусобно не познају.¹³⁰

---

¹²⁷ Ивица Јанковец: *Правни положај оснивача ДД*, Право, теорија и пракса, Нови Сад, стр.22.

¹²⁸ Jean Paillusseau: *The Nature of the Company*, European Company Laws, Brookfield, 1992.г., стр.20

¹²⁹ Ђорђе Мирковић : *Две теорије о правној природи трговачког друштва*, Београд, 1934.г., стр. 3.

¹³⁰ Ђорђе Мирковић: *Правна природа правила трговачких друштава*, Београд, 1940. год, стр.74.

На неодрживост уговорне теорије указује и чињеница да за оснивање и постојање акционарског друштва није неопходан искључиво уговор, као оснивачки акт, већ и одговарајућа регистрација (упис у регистар привредних субјеката). Овом питању је посвећена посебна пажња у делу дисертације у коме је изучена ништавост оснивања банке.

На напуштање схватања о уговорној природи акционарског друштва, утицала је чињеница да акционарско друштво може оснивати само један акционар када није потребно да се закључи уговор, већ оснивач доноси одлуку као оснивачки акт. Из прописа неких земаља, које су имале уграђену уговорну дефиницију акционарског друштва, таква дефиниција је брисана.¹³¹

Уговорно схватање не одговара потребама савремене тржишне привреде, с обзиром да банка као акционарско друштво, не представља уговорни однос и она је знатно више од обичног ортаклука, пошто након што је основана и конституисана, живи свој живот.¹³²

4.1.2 СХВАТАЊЕ БАНКЕ КАО ИНСТИТУЦИЈЕ

Из критике уговорног схватања правне природе акционарског друштва, настало је схватање о акционарском друштву као институцији. Сматра се да акционарско друштво не може бити и уговор и правно лице, с обзиром да је правно лице субјект права, док је уговор инструмент којим се правно лице служи у правном промету.

---

¹³¹ У белгијском Грађанском закону; изменом и допуном Закона из 1987. г., као и у француском Закону о трговачким друштвима из 1966. год., напуштена је дефиниција акционарског друштва која је била уграђена у Грађански законик из 1804. г.

¹³² Ивица Јанковец, *Правни положај оснивача ДД*, стр. 26.

Заговорници акционарског друштва као институције, истичу да је велики број прописа са којима се уређује правни положај акционарског друштва императивног карактера, тако да се организација акционарског друштва, заснива на закону и постаје институција.

Заговорници оваквог схватања сматрају да се правна природа акционарског друштва објашњава помоћу концепта правног лица, на основу кога је могуће да се објасни однос између органа друштва, акционара друштва и њихових органа, органа друштва и трећих лица итд.

У правним системима држава у којима је било изражено схватање о акционарском друштву као институцији, у организацији акционарског друштва, држава је имала доминантну улогу, коју су у периоду либералног капитализма имали акционари.¹³³

Схватање акционарског друштва као институције, у упоредном праву није шире прихваћено, пошто се ради о концепту који је више социолошке него правне природе, без обзира што је акционарско друштво, делом и институција и због тога што ова теорија не даје право објашњење правне природе акционарског друштва са једним чланом.¹³⁴

Поједини аутори наводе да је тзв. институционална теорија примењена, у значајној мери, у пракси земаља са развијеним акционарством.¹³⁵

---

¹³³ То је у Француској и Холандији.

¹³⁴ Jean Paillusseau, наведено дело, стр. 12.

¹³⁵ Georges Ripert: *Traite elementaire de droit commercial*, tome 1. par R. Roblet, Paris, 1986, p.487.

4.1.3. СХВАТАЊЕ БАНКЕ КАО ПРАВНОГ МЕХАНИЗМА

Схватање о акционарском друштву као правном механизму настало је на критици уговорне теорије правне природе акционарског друштва. Заговорници овог схватања су сагласни да друштво није уговор, али не наводе ваљане аргументе за то.

Схватање о акционарском друштву као правном механизму заснива се на томе да је акционарско друштво правни оквир за предузеће, односно да је акционарско друштво правни механизам и да су основна питања социјалне и економске карактеристике предузећа, као и начин и циљеви његовог организовања.¹³⁶

Поједини правни теоретичари¹³⁷ сматрају да је неспорно да акционарско друштво представља пословну целину, али да је у исто време и скуп различитих интереса које треба ускладити. Различите интересе имају власници, запослени и управљачи и исти се, у већини случајева, усаглашавају на основу императивних прописа које доноси држава, са циљем да се ови односи уреде пошто су врло значајни за функционисање и стабилност друштва као целине.

У оквиру основног схватања о акционарском друштву као правном механизму, постоје и теоретичари који сматрају да „у развоју права долази до тренутка када односи међу људима постају сувише бројни, компликовани и разноврсни да би могли бити створени или преношени “простом игром уговорне размене индивидуалних воља”. У таквој ситуацији држава користи одређене правне механизме да би се разрешили ови односи. Заступници наведеног схватања сматрају да акционар пошто унесе свој улог у друштво, више није власник већ постаје

---

¹³⁶ Ово схватање заступљено је у Француском праву: Ripert Georges : *Aspects juridiques du capitalisme moderne*, Paris, 1951, p. 55.

¹³⁷ Jean Paillusseau, наведено дело, стр.24.и 25 ; Sanders Peter: *Employee Participation in the Netherlands*, The Journal of Business, 1977.г., p. 209 –213.

поверилац према друштву.¹³⁸ Овакав став је оспораван из разлога што акционарско друштво није само правни механизам, него и друштвено правна категорија у којој се одражавају супротности капиталистичког друштва, које држава покушава разним мерама да ублажи и дотера.¹³⁹

Схватање акционарског друштва као правног механизма, које поред тога што представља пословну заједницу, истовремено је и скуп различитих интереса које треба ускладити, прихватљиво је објашњење правне природе акционарског друштва, као и банке, која се оснива у правној форми акционарског друштва.

4.1.4. БАНКА КАО *SUI GENERIS* ПРИВРЕДНИ СУБЈЕКТ

Поред претходних схватања правне природе банке, која се изводе и темеље на правној природи акционарског друштва (с обзиром да се банка оснива у правној форми акционарског друштва), значајно је истаћи схватање о банци као привредном субјекту *sui generis*, што указује да је банка јединствена по својим карактеристикама. Банка има своје специфичности које је јасно разграничавају, не само од друштава лица, већ и од осталих друштава капитала, као и од других привредних субјеката који су основани у правној форми акционарског друштва. Те посебности се испољавају кроз законске одредбе или кроз опште аутономне акте банке (оснивачки акт, статут и др.). Висок степен контроле државе, почев од оснивања банке, преко контроле њеног пословања, управљања и друштвене одговорности,¹⁴⁰ те с све до престанка, сужава могућност да иста делује по свом нахођењу мимо прописаних правила од стране

---

¹³⁸ Georges Ripert, наведено дело, стр. 109.

¹³⁹ Врлета Круљ, наведено дело, стр. 27.

¹⁴⁰ Мирко Васиљевић: *Друштвена одговорност компанија*, Анали Правног факултета у Београду, година LXI, 1/2013, стр. 5.-28.

државе која су императивне природе, руководећи се искључиво логиком тржишне привреде и својим аутономним правилима.

Дакле, банка спада у категорију посебних привредних субјеката који могу да обављају само прописану привредну делатност која је ризична и особена и подлеже посебном правном режиму, за разлику од општих привредних субјеката који могу да се баве било којом привредном делатношћу за коју испуњавају услове.

Без обзира што се на банке примењују основне одредбе закона којим се уређују привредна друштва које се односе на оснивање привредног друштва, на одговорност оснивача и других лица, на седиште и пословно име, на заступање и заступнике, на лица која имају дужност према друштву, на индивидуалну и деривативну тужбу и на информисање, објављивање и застарелост, као и одредбе тог закона које се односе на акције и друге хартије од вредности акционарског друштва, примењују се на банке ако нису у супротности са Законом о банкама,¹⁴¹ банка и даље спада у категорију посебних привредних субјеката, коме правни поредак ставља нешто на терет или у корист и без обзира на стање његове свести воље.¹⁴²

4.2. ПРАВНА ПРИРОДА ЦЕНТРАЛНЕ БАНКЕ И ЊЕН ОДНОС СА ОРГАНИМА ВЛАСТИ

Правна природа Централне банке у науци није прецизно утврђена. У економској науци се често третира као државни орган а понекад и као „четврта државна власт“ (поред законодавне, извршне и судске власти).¹⁴³

---

¹⁴¹ Члан 3. Закона о банкама Србије

¹⁴² Радомир Д Лукић и Будимир Кошутуић: *Увод у право*, Београд, 1991. г., стр. 282.

¹⁴³ Зоран Рељић: *Правна природа Централне банке, Правни информатор*, Београд, бр.7-8/2007. стр. 21. Свето Пурић и Милан Рапајић, *наведено дело*, стр. 39.

У правној теорији не постоји јединствен став по питању правне природе Централне банке и изражена су два дијаметрално супротна становишта.

Једни мислиоци полазе од становишта да је реч о недржавном субјекту, односно о субјекту који није класичан државни орган, међутим који је ипак сличан њима с обзиром на овлашћења која има и која су блиска овлашћењима органа управе, као и по начину оснивања.¹⁴⁴

Друго схватање, које постоји у правној теорији, јесте да Централна банка има државни субјективитет као „самостална државна установа“ у чије су надлежности и делатност уграђен велики број јавних овлашћења.¹⁴⁵

Преовлађујући став је да Централна банка, и ако поседује висок степен блискости са државним органима, није државни субјект и не врши изворно државну власт, већ има и врши поверена јавна овлашћења.¹⁴⁶ Дакле, НБС, није државна банка, није део државне организационе структуре, али јесте централна емисиона банка, банка државе Србије. Она врши специјалну целовиту уставно-изворну државну власт и то ону монетарну и банкарскоконтролну (као најважније), првенствено у складу са законом.¹⁴⁷

Да би се јасније сагледала правна природа централне банке, неопходно је размотрити и њен однос са органима власти у држави. Ти односи грана власти са централном банком различито су постављени у правним системима што је у

---

¹⁴⁴ Драган Милков: *Управно право*, Правни факултет у Новом Саду, 2001. г., стр. 94; Никола Стјепановић и Стеван Лилић: *Управно право-општи део*, Завод за уџбенике и наставна средстава, Београд, 1991.г. стр.172.

¹⁴⁵ Зоран Томић: *Управно право*, Београд 1998. г., стр. 246; Богољуб Милосављевић: *Управно право*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2017.г., стр. 191.

¹⁴⁶ Зоран Рељић: *Правна природа Централне банке*, стр. 22. и Н. Бачанин, *Правна природа Народне банке Србије као вршиоца управе*, у: Правни систем Србије и стандарди Европске уније и Савета Европе, књига II, Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац, 2006.г., стр. 25.

¹⁴⁷ Зоран Томић: *Управно право-систем*, Сл.лист СРЈ, Београд, 1998.г., стр. 218.

корелацији са системом организације власти али и демократским односима у друштву.¹⁴⁸

У демократском друштву за рад и функционисање централне банке велики значај имају њени односи са законодавном влашћу. Ови односи су, неретко, једносмерни од парламента ка централној банци и огледају се у кадровском, законодавном и политичко-контролном правцу. Законодавна власт доноси закон о централној банци, поставља њеног гувернера и највише органе банке и врши политичку контролу централне банке, путем разматрања њених извештаја, давања одговоре на постављена питања парламентарца и сл. У друштвима се развијеном демократијом, за рад и функционисање централне банке, велику важност има њен конструктиван и коректан однос са законодавном влашћу.¹⁴⁹

Уставом и законом, у великом броју правних система, прописано је да утицај извршне власти, пре свега, владе на централну банку може да буде двострук и то: кадровски и политички (контролни-надзорни). Утицај се огледа у консултовању, предлагању и именовану. У председничком систему власти, као што је у САД где председник има овлашћење да именује председника Система федералних резерви, уз сагласност Сената. У Белгији, Данској, Шпанији, Луксембургу и Холандији, шеф државе (монарх) именује гувернера банке на предлог владе. На Исланду, у Одбор за монетарну политику два стручњака именује министар. Дакле, по правилу централна банка, има задатак да прати основне правце макроекономске политике владе (у најширем смислу), поштујући своју независност, у складу са прописима.¹⁵⁰

Однос судске и власти и централнобанкарских установа, скоро и свим правним системима, је поднормиран и није регулисан на адекватан начин, без обзира на бројне специфичности које постоје у овој области. Правна правила које суд

---

¹⁴⁸ Свето Пурић и Милан Рапајић, наведено дело, стр. 39.

¹⁴⁹ Исто, стр. 44

¹⁵⁰ Исто, стр. 50.

примењује у поступку у коме је једна од странака централна банка, не разликује се од поступка који се примењује на друге учеснике. Банка у вршењу својих јавних овлашћења, као што су давање и одузимање дозвола за рад пословних банака; контрола рада пословних банака, утврђивање услова за ликвидацију банака и др., доноси одређене управне акте који се могу побијати у судском поступку, те се централна банка може појавити као учесник у том поступку.¹⁵¹

5. ЕКОНОМСКИ И ПРИВРЕДНИ ЗНАЧАЈ БАНКЕ И ПРИНЦИПИ ПОСЛОВАЊА

Банке имају велики значај за економију сваке земље.

Економски развој земље, пословна и социјална сигурност правних и физичких лица не може се обезбедити без јаког банкарског система који треба да задовољи њихове потребе. Банкарски послови представљају динамичну делатност која захтева стално прилагођавање правних правила потребама заштите како банке, тако и њених клијената. Савремена тржишна привреда заснована је на слободној конкуренцији учесника на банкарском тржишту може да угрози интересе и доведе под сумњу сврху банкарске делатности која има економску али и значајну социјалну функцију, која подиже ефикасност националне привреде, повећава национално богатство и животни стандард.

Банка има свој пословни механизам прикупљања слободних средстава и та мобилизаторска способност банке да прикупи велики капитал омогућила је да се исти, усмери у привредне активности у којима се остварује добит и могућност даљег развоја банкарског и привредног система у целин.

---

¹⁵¹ Исто, стр.58.

Основни задатак банке је да користи постојеће ресурсе ради задовољења друштвених потреба и зато има велики утицај на привредни развој на ширем плану. Банке запошљавају велики број високостручних кадрова и располажу са огромним новчаним капиталом остварујући огромну добит.

Својом стратегијом развоја, мултинационалне банке развиле су концепт интернационализације економије на којима се заснива савремена светска привреда.

Анализом наглог прогреса у развоју банака долази се до закључка да је у последњим деценијама дошло до веома значајних промена у банкарском систему које су последица ефикасности и развоја савремених банака.

Банка, као акционарско друштво, у пословној пракси показала се као веома добра форма за страна улагања, управљање инвестиционим фондовима и других пословних циљева.¹⁵²

Због специфичне делатности банака, свака држава има своје посебне законе са којима се уређује област банкарства. Значајна је тенденција, да се на међународном плану унификују прописи из области банкарства и то како у област која се односи на статусни део, тако и у области која се односи на банкарске послове.

Услед великог ризика пословања и неизвесности, банке су принуђене да се придржавају одређених основних и најнеопходнијих принципа, као што су ликвидност, сигурност и рентабилност.

Принцип ликвидности подразумева способност банке да измирује своје доспеле обавезе на време, за шта је потребно да има довољну количину новца у сваком моменту.

Принцип сигурности значи да пласман средстава од стране банке, у условима високог ризика наплате својих пласмана, мора да примењује квалитетна средства обезбеђења, као што је хипотека, менице и др.

---

¹⁵²Ц. Петровић и П.Цероња: *Основе права друштава*, Загреб, 2013. г., стр. 15.

Принцип рентабилности намеће банци да оствари највећи могући профит, уз задовољавајући ниво сигурности и ликвидности.

6. НАСТАНАК, ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ И ПЕРСПЕКТИВЕ БАНКАРСТВА

Да би се боље разумела банка, као посебан привредни субјект и њено пословање неопходно је проучити настанак и историјски развој банкарства, како у свету, тако и у Србији.

Банкарска делатност која се обавља на основу посебних правних прописа и правила струке настајала је кроз векове. У периоду развоја друштва када још нису постојале банке у данашњем смислу те речи, постепено су се развијали елементи из којих ће банке настати у пуном значењу те речи.

6.1. БАНКАРСТВО У СВЕТУ

Сматра се да је банкарство старо колико и људска историја и да су се први банкарски послови појавили у најранијем периоду настанка људског друштва. Најстарији материјални докази о банкарском пословању потичу из VII века пре нове ере.¹⁵³

У старом Вавилону, Египту и Грчкој постојали су људи који су се бавили банкарским пословима, док су храмови били места где се улагао новац. Претече данашњих банкарских послова појавиле су се у Вавилону и њих су обављали тезаури а радило се о томе да су они примали одређене производе и робу (жито, храна, злато

---

¹⁵³ Ненад Вуњак и Љубомир Ковачевић: *Банкарство-банкарски менаџмент*, Суботица, 2011. стр. 3

и драгоцености) на складиштење и чување, а у исто време су и давали у зајам робу заинтересованим другим лицима.¹⁵⁴ Тезаури су, као доказ да су примили робу и др. издавали потврде које су њиховим имаоцима служиле као средство обрачуна и плаћања, док су зајмопримцима наплаћивали зеленашке камате које су биле изузетно високе.

На острву Родос у Грчкој, у храму Ефесу, после појаве кованог новца, појављују се и први приватни мењачи новца, који су са сопственим капиталом или новцем који им је дат на чување, вршили размену и давали зајмове и који су се звали трапезити или трапезари¹⁵⁵, док се посао звао сафарски. За време Римске империје развили су се још значајнији финансијски послови (пријем улога и депозита, дављање зајма и вршења платног промета), које су обављали тзв. *argentariusi*.¹⁵⁶

Почетком феудализма успорен је развој банкарства, као последица наглог одумирања трговине. Резултат овог успоравања јесте и наступање периода тзв. „кварења новца“ на тај начин што су локални владари почели у великој мери да кују спствени новац који ни по тежини метала а ни по квалитету истог није одговарао ономе за шта су га представљали.¹⁵⁷

У каснијој фази развоја феудализма, пошто је наступио опоравак трговине и осталих привредних делатности и са појачаном потребом да се обезбеди сигурно и дугорочно финансирање тих делатности, као и са све израженијим захтевима за обеђење безбедног платног промета, поново почиње нагли процват банкарства. Током ове фазе развиле су се у Европи, најпре у Италији, Холандији и Енглеској а касније и у другим државама, претече данашњих банака (монтес), које су настале из залагаоница. У тадашњим банкама, примало се злато и сребро на чување а њиховим

---

¹⁵⁴ Мирољуб Хаџић, наведено дело, стр. 3: најпознатије приватне куће биле су Игиби и Марашу.

¹⁵⁵ Име је добијено по столу који се звао трапез.

¹⁵⁶ Ненад Вуњак и Љубомир Ковачевић: *Банкарство-банкарски менаџмент*, стр. 3.

¹⁵⁷ Више: Стеван Шогоров: *Банкарско право*, стр. 27,

власницима издаване су потврде о томе, на основу којих је власних могао да добије назад уложене племените метале.¹⁵⁸

Првом претечом савремених банака, која се сматра првом банком у историји банкарства је Banco di San Giorgio¹⁵⁹ која је основана 1407. године у Ђенови.¹⁶⁰ Банка је била основана у форми акционарског друштва.¹⁶¹ Банка је после оснивања прерасла породичне оквира, пошто су повериоци који су имали потраживања према њој иста конвертовали у уделе и постали акционари банке. Постоји схватање да је Банка имала више форму удружења државних поверилаца у којој се исплата камата претворила у исплату дивиденде, док се за уделе у банци може рећи да су првенствено биле хартије (писани документи) које су доносиле ренту, него хартије на основу којих су њихови имаоци сносили ризик пословних подухвата које је банка финансирала.¹⁶² За разлику од неких аутора који сматрају да је Banco di San Giorgio прво основано акционарско друштво, постојали су аутори који су сматрали да је прво основано акционарско друштво «Велико братство» са седиштем у Немачкој, које је основано крејем XIV века од три породице из различитих градова: Констанце, Равенсбурга и Бихорна, те да је у периоду између 1380. и 1530. године имала 300 акционара и своје подружнице у већини западноевропских земаља.¹⁶³

Banco ambrosiana из Милана основана је у XVI веку са идентичним обележјима као Banco di San Giorgio, те је можемо сматрати претечом савремених

---

¹⁵⁸ Ненад Вуњак и Љубомир Ковачевић: *Банкарство-банкарски менаџмент*, стр. 3 и 4.

¹⁵⁹ Мирољуб Хацић: *наведено дело*, стр. 4. наводи да је: “У раном средњем веку дошло до појаве првих банака модерног типа, као институционално модерно организованих новчаних установа, у талијанским градовима: Banca di Genova, која је основана 1320. г. и Casa di Sant Giorgio -1407.г.“

¹⁶⁰ *Мала Просветина енциклопедија*, стр. 25.

¹⁶¹ Славко Царић и др.: *Привредно право*, стр. 112.

¹⁶² Assmann, H.D, u Gadow W, Heinichen, E, *Grozkomentar AktG*, Berlin, New York, 4. izd. 1. Lfg, str.16

¹⁶³ Жан Делимо, *наведено дело*, стр.253.

банака коју је карактерисала ограничена одговорност за обавезе и преносивост удела.¹⁶⁴

Верује се да је прва банка модерног типа у Европи основана у Амстердаму 1609. године а за тим 1619. године у Хамбургу. Прва централна банка била је Енглеска банка, која је основана 1694. године, на основу идеје Вилиама Петерсона а по одобрењу Краља, којом приликом су оснивачи, у банку, унели новац који је био неопходан краљу да би водио ратове. Оснивачи банке су добили могућност да дају зајмове и другим људима у облику банковних новчаница, којима је гаранција било краљево обећање да ће обвезнице на захтев бити исплаћене у металу.¹⁶⁵

У Америци савремено комерцијално банкарство почиње са оснивањем Северноамеричке банке у Филаделфији 1782. године, чији успех је покренуо оснивање низ других америчких банака, као и оснивање Прве централне банка Америке 1791. године, која је касније укинута и формирана тек у 20. веку.¹⁶⁶

Наполеонова Француска банка основана 1800. године, као Централна банка (Banque de France), која је 1848. стекла монопол за издавање новца. У Француској, као и у САД) штампање новца вршено је независно од покривености златом.¹⁶⁷ Француска је све до Другог светског рата била карактеристична по концентрацији знатне количине капитала у неколико великих приватних банака, које су давале кредите већем броју држава широм света.¹⁶⁸

Велика Британија је почев од XVII сматрана колевком банкарства и то остало до данашњих времена. Карактеристика банака, кроз целу њихову историју, била је

---

¹⁶⁴ Schmidt K.: *Gesellschaftsrecht*, Koln, Berlin, Von; Munchen, 1977. г., стр. 782.

¹⁶⁵ *file:///C:/Users/User/Documents историја*

¹⁶⁶ Милорад Пушара: *Међународно банкарство*, Универзитет ПИМ, Бања Лука, 2012. г., стр.12.

¹⁶⁷ <https://www.scribd.com/doc/45981234/razvoj-bankarstva>. САД су са штампаним новцем, који није имао покриће у злату, финансирале своју војску у ратовима против Велике Британије, док је француска банка помагала Француску револуцији 1789. г.

¹⁶⁸ Милорад Пушара: *Међународно банкарство*, стр. 24

велика концентрација капитала и специјализација банкарског пословања што се, у садашњим условима борбе за увећање профита, променило у смислу да банке добијају карактер универзалних банака које обављају све банкарске послове. Банкарство Велике Британије познато је по „Великој четворки банака“ (Big four) i to: HBOS (Halifax Banc of Sotland), HSBC (The Hongkong and Shangai Banking Corporation), BARCLAYS i LLOYDS TSB GROUP.¹⁶⁹

У Немачкој је Централна бака (Bundestbank) основана је 1875. године док је искључиво право на издавање новца стекла касније,¹⁷⁰ пошто је у немачкој тада било више мањих банака које су издавале новац. Кроз читаву историју, немачке банке су своје пословање заснивале на принципима рентабилности, ажурности и ликвидности. Основна карактеристика банкарског система Немачке јесте велики број штедионица чија је основна делатност прикупљање краткорочних штедних улога.¹⁷¹

Почетком 19. века XIX века у државама Европе, банке се оснивају као акционарска друштва или командитна друштва, и имају значајан сопствени новчани капитал. Банке, основане у правној форми акционарског друштва, наставиле су и даље са пословањем све до данашњих дана. У свом даљем развоју, банке су напустиле финансирање држава и преоријентисале су се на финансирање привреде и других делатности, као и грађана и на тај начин постале значајан привредни и опште друштвени фактор, који може да обједини веома велика финансијска средства из различитих извора.

Када је у питању банкарство Европске уније, може се констатовати да је оно засновано на концепту правне регулативе у форми директива, препорука и стандарда.

---

¹⁶⁹ Исто, стр. 13

¹⁷⁰ Централна банка је 1924. г., стекла право на штампање крупних апоена новчаница, док су друге бање могле да их штапају у мањим апоенима. Тек 1945. г. Централна банка је стекла искључиво право да се бави емисијом новца.

¹⁷¹ Милорад Пушара: *наведено дело*, стр. 23

Директиве су смернице које представљају основни закон о банкама и финансијским институцијама ЕУ и које се односи на координацију економских, правних и управних прописа у вези са организацијом и начином обављања банкарске делатности банкарских институција. Препорукама се утврђује појам, дефинише карактер акцијског и основног капитала банке, док се стандардима са обавезујућом правном снагом на подручју ЕУ утврђује ефикасно банкарско пословање, рационализација банкарског пословања, постизање ажурности, аутоматизација у банкарском пословању, контрола банкарског пословања и др.¹⁷² Директиве, препоруке и стандарди ће бити разматрани на одговарајућим местима у дисертацији, када буде више речи о областима које су предмет њихове регулативе.

Последњих неколико деценија, у банкарском сектору Европске уније, догодиле су промене, пре свега у његовој структури, на шта је утицао процес глобализације и развој информационих технологија, као и појава глобалне финансијске кризе. Наведене промене наметнуле су и потребу да се изврши детаљна реформа банкарске регулативе.¹⁷³

Да би се превазишли новонастали проблеми родила се идеја да се формира банкарска унија на простору Европске уније, са циљем да се обезбеди сигурност банака које послују на овом простору. Ради формирања банкарска уније потребно је да се донесу политичке одлуке од стране власти држава чланица Европске уније, што је у садашњим условима тешко изводљиво из најмање два разлога.¹⁷⁴ Први разлог је што би такве одлуке морале да садрже преношење ингеренција са националних

---

¹⁷² Више: *Правна тековина ЕУ и Савета Европе*, http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/meoi/eu_integracije/uskladjivanje_zakonodavstva_rs_sappravnom_tekovinom_eu/pravni_tekovina_eu_i_pravni_akti_savjeta_eu/Pages/default.aspx, приступљено: 2.12. 2019.

¹⁷³ Виолета Тодоровић: *Банкарска регулатива у банкарском сектору Европске уније*, Економске теме бр. 53/2015, стр.19. <http://www.eknfak.ni.ac.rs/src/Ekonomske-teme.php>, приступљено: 26.07.2019.

¹⁷⁴ Исто, стр. 19-37.

институција на наднационалне институције, док је други разлог тај што постоји више различитих банкарских сектора који имају своје специфичности.¹⁷⁵

Банке основане пре 1700. године¹⁷⁶

Година	Банка	Земља порекла
1614	Stadsbank van Lening	 Холандија
1668	Sverige Riksbank	 Шведска
1672	C. Hoare & Co	 Енглеска
1674	Metzler Bank	 Немачка
1690	Barclais Bank	 Енглеска
1692	Coutts & Co	 Енглеска
1694	Bank of England	 Енглеска
1695	Bank of Scotland	 Шкотска

6.2.БАНКАРСТВО У СРБИЈИ

На основу карактеристика друштвено-економског система, развој банкарства код нас могуће је поделити у више периода и то:¹⁷⁷

1.Период од оснивања прве емисионе банке, до завршетака Другог светског рата,

2.Период изградње социјалистичког друштва и

---

¹⁷⁵ Банкарску унију би чиниле око 6000 банака које свака има своју политику.

¹⁷⁶ https://it.wikipedia.org/wiki/Banche_più_antiche , приступљено: 1. 11.2018.г.

¹⁷⁷ Мирољуб Хацић, *наведено дело*, стр. 16.

3.Период преласка на тржишни начин привређивања и његова изградња.

6.2.1. ПЕРИОД ОД ОСНИВАЊА ПРВЕ ЕМИСИОНЕ БАНКЕ ДО 1945. ГОДИНЕ

До половине 19. века у Србији није било банака.¹⁷⁸ После овог периода, први пут се појављује идеја о потреби оснивања банака, као институција која би се бавила пословима краткорочним зајмовима и залогама од злата и сребра, хартијама од вредности и др.

После Светоандрејске скупштине и поновног доласка династије Обреновића на власт започело је организовање легалног банкарског система а циљ промена у банкарском систему био је да се омогући задуженом народу да лакше врати своје дугове, који су настали на основу узимања зеленашких зајмова. Године 1862. донет је Закон о управи фондова и Закон о давању новца под интерес из касе Управе фондова, што се сматра почетком историје банкарства у Србији.¹⁷⁹

¹⁷⁸Миладин Шеварлић и др.: *Стратегија развоја земљорадничких задруга у Републици Србији*, Друштво аграрних економиста Србије, Београд, стр. 5., наводи се да појава првог облика удруживања са елементима кредитних земљорадничких задруга, на просторима садашње Србије, била је у Бачком Петровцу (*Gazdovský spolok*, 1846). кредитна земљорадничка задруга основана је у близини Смедерева у селу Вранову, 1894. г.

¹⁷⁹ Борис Кршев: *150 година банкарства у Србији*, Време, 16. август 1999. г.

Народни музеј: Бивша зграда Управе фондова

Управа фондова је формирала свој оснивачки капитал, који је износио 10 милиона гроша, обједињујући дотадашње државне фондове – црквени, манастирски, школски, болнички, шумски, депозитни новац код судова и др. За новац који је дат Управи на располагање гарантовала је Кнежевина Србија. За првог управника Управе фондова именован је, од стране Владе, Милован Спасић. Прописима је утврђена каматна стопа и услови под којима ће Управа фондова одобравати кредите, који су били, скључиво, хипотекарне природе, до половине процењених заложених непокретности, с годишњом каматом од 6 одсто (од чега је 1 одсто припадао држави на име ризика), с роком отплате до 20 година и кредитним минимумом у износу од 1000 гроша, а максимум до 50.000 гроша.¹⁸⁰

Услове за добијање кредита могао је да испуни ретко који сељак, пошто је било потребно да има најмање пет хектара земље, а то у тадашњој Србији није имало више од 60% сељачких домаћинстава, те су кредит добијали имућни трговци и чиновници који су се и бавили зеленаштвом. Средства која су добили под повољним условима, даље су као кредит, давали сељацима са каматом од 12% (која је била мања од претходне а која је износила 20%).¹⁸¹ Касније се ова ситуација мењала на боље.

До Првог светског рата, Управа фондова је била једина српска банка која је успела да пласира своје акције и на међународно тржиште и да добије два зајма од конзорцијума француских банака, која средства у коришћена и за изградњу српске инфраструктуре, као што је изградња железничких пруга и др.

За време Првог светског рата Управа фонда са владом Краљевине Србије, повукла се на острво Крф, док је априла 1916. отворила је канцеларију и филијалу у

---

¹⁸⁰ Исто

¹⁸¹ Исто

Солуну, која је примала депозите, исплаћивала штедне улоге и пензије свим српским избеглицама у Грчкој и да редовно плаћала своје обавезе према страним повериоцима.

Када је створена Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Законском уредбом од 30. марта 1922. године, Управа фондова мења назив у Државну хипотекарну банку Краљевине СХС и проширује делокруг рада на читаву територију новостворене државе.

У том периоду ова банка је била једини домаћи новчани завод који је одобравао кредитне захтеве и из иностранства, као што су то радиле велике и финансијски моћне западноевропске и америчке банке. Пошто добија изузетно повољне кредите од познатих европских и америчких банака¹⁸² постала је убедљиво најјачи новчани завод у читавој југоисточној Европи, што јој је омогућио и монополски положај који је имала у односу на друге банке у земљи, с обзиром да је управљала свим државним фондовима, док су државна предузећа била обавезна да послују преко њених рачуна.

Пред Други светски рат, њени клијенти су масовно почели да повлаче своје депозите, али је банка и у таквим околностима сачувала свој углед и реноме. После почетк Другог светског рата, управа банке је одлучила да банка настави са пословањем у условима окупиране Србије, тако што је филијале изван Србије, сматрала својим филијалама у иностранству.¹⁸³

---

¹⁸² Societe de Banque Suisse; International Нуробанк из Базела; банкарска кућа J&V Seligmann & Co. из Њујорка и др.

¹⁸³ После Другог светског рата банкарске институције је преузела нова власт и Државна хипотекарна банка наставила је да прима и исплаћује штедне улоге и да кредите одобрава само по специјалном наређењу државног повереника који је био задужен за финансије. Штедни улози који су настали пре и за време рата, после конвертовања у размери 20:1 (стари у нове динаре), могли су да се подижу до износа од 10.000 нових динара, под условом да имовина власника улога није била проглашена као "непријатељска", у ком случају се били конфисковани и штедни улози. Године 1946. Државна

На основу идеја које су постојале о оснивању банака, тадашње Министарство финансија, сходно члану 38. Закона трговачког за Књажевство Србије,¹⁸⁴ дало је дозволу да се оснује први новчани завод у Србији, са приватним оснивачким капиталом од 1 милион дуката, са учешћем Француско-угарске банке из Пеште. На основу наведене одлуке основана је Прва српска банка, која је отпочела са радом 2. октобра 1869. године.¹⁸⁵ Банке је, већ 1871. године, банкротирала из разлога што је основана са знатно мањим капиталом од оног који је био одобрен, затим због тога што се бавила шпекулативним пословима, финансирала неке ризичне и непрофитабилне послове као што је изградња пруге код Трста, недовољног пословног искуства, неодговорности, недоречених прописа и др.

У овом периоду (1871.) основане су три банке са домаћим капиталом у форми акционарског друштва: Пожаревачка банка, Смедеревска кредитна банка и Београдски кредитни завод.

Поучени негативним искуством са Првом српском банком, Влада је донела 1871. године Уредбу о пословању банака, са којом је прецизирана делатност банака и поштрена одговорност свих носилаца функција и послова у банкама а пре свега у области лажног прављења и подржавања исправа које банке (заводи) издају.

Велики подстрек за развој банкарства у Србији дало је оснивање, 1884. године, Привилеговане Народне банке Краљевине Србије (ПНБКС) као Централне-емисионе банке, са искључиво домаћим капиталом, што је омогућило издавање хартија од вредности и њихову трговину, као и увећање новчаних редстава која су

хипотекарна банка је претворена у централну банку под називом Инвестбанка са седиштем у Београду, са задатком да кредитира дугорочне инвестиције на територији целе Државе. Ова банка ликвидирана је у јануару 2002. г.

¹⁸⁴ Донет је 26. јануара 1860. г. на предложење Народне скупштине, сагласјем Совета и одобрењем Милоша Обреновића, Првог Књаза Српског.

¹⁸⁵ Андреј Митровић: *Стране банке у Србији 1878-1914-политика, прогрес, европски оквири*, Стубови културе, Београд, 2004. г., стр.33

била у функцији давања кредита привреди и њеном општем развоју. Ова банка је била организована по узору на Белгијску народну банку и имала је своје органе; Збор акционара, главни одбор, управни одбор, надзорми одбор, есконтни одбор, гувернера и вицегувернера. Банка се 1920. година трансформисала у Народну банку СХС а 1930. године у Народну банку Краљевине Југославије.¹⁸⁶

За десетак година од оснивања ПНБКС обновано је преко шездесет новчаних завода, што је, поред других фактора, наметнуло потребу да се 10. децембра 1896. године, донесе Закон о акционарским друштвима Краљевине Србије, са којим је на целовитији начин, него у неким другим донетим законима у окружењу,¹⁸⁷ регулисана материја акционарства. Закон је убрзо мењан са циљем да се омогући прилив страног капитала у наша акционарска друштва.¹⁸⁸

У периоду од доношења Закона о акционарским друштвима, до Првог светског рата основано је 255 банака у форми акционарских друштава. Банке су се оснивале по одобрењу Министра народне привреде, док је новчани оснивачки капитал био различито одређен зависно од места где се банка оснивала, односно од њеног седишта. За Банке у Београду минимални оснивачки капитал је био 500.000 динара, за банке у градовима у унутрашњости 200.000 динара а за банке у варошицама 100.000 динара

Стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца појавио се проблем уређења новчано кредитних установа, пошто у том периоду нису постојали заједнички прописи по питању њиховог пословања на тржишту новца. Примењивао се концесиони систем оснивања наведених установа а по правној форми биле су

---

¹⁸⁶Мирољуб Хацић, *наведено дело*, стр. 17.

¹⁸⁷ Од угарског и аустријског трговачког закона тог времена, као и трговачког закона за БиХ и трговачког закона Хрватске, нарочито у делу у коме је регулисано сазивање и конституисању зборова акционара, као и о њиховом кворуму и надлежности.

¹⁸⁸Милорад Зебић: *Акцијско право Краљевине, Срба, Хрвата и Словенаца*, Коментари закона, Београд, 1928. г., стр. 22

акционарска друштва, док су слободно пословале на тржишту без посебно донетих прописа са којима би била уређена ова област.

У Србији је примењиван Закон о акционарским друштвима из 1896. године, чија је примена проширена од 1922. године на Црну Гору. На територију Словеније и Далмације важио је аустријски трговачки закон из 1863. године, док је на територију Хрватске и Војводине а касније и Босне и Херцеговине, примењиван угарски закон из 1875. године.¹⁸⁹ Да би се колико толико изједначило пословање у области акционарства донета је Одлука са којом су сва акционарска друштва која су се оснивала или послова на територији целе Државе морала добијати одобрење Министарства трговине и индустрије.¹⁹⁰ Касније је ова Одлука је представљала основ за доношење, 1922. године, Закона о акционарским друштвима на територији Хрватске, Славоније, Баната, Бачке и Барање.

Године 1930. извршене су измене и допуне Закона о акционарским друштвима из 1896. године, тако што је извршено изједначавање у погледу права гласа акционара.¹⁹¹

Тридесетих година прошлог века постојала је намера да се донесе закон о банкама, са којим би се област банкарства уредила на јединствен начин за територију Краљевине Југославије, међитим због велике светске економске кризе, ова намера није остварена. Уместо закона, 1933. године, донета је Уредба о заштити новчаних завода и њихових веровника и Уредба о заштити кредитних задруга њихових савеза.¹⁹²

Први значајан покушај да се правни положај субјеката трговачког промета, свакако и банака као акционарских друштава, било је доношење Трговачког закона

---

¹⁸⁹Весна Алексић: *Банка и моћ*, Београд, 2002. г., стр. 31

¹⁹⁰ „Службене новине Краљевине СХС“, бр.161/1919.

¹⁹¹ „Службене новине Краљевине Југославије“ од 29. октобра 1930. г.

¹⁹² „Службене новине Краљевине Југославије“, бр. 272-LXXXII, 1933.

Краљевине Југославије 1937. године. Због постојања различитих економских интереса тадашњих подручја и почетка Другог светског рата, Закон никада није ступио на снагу.¹⁹³

Пред Други светски рат, тачније 1938. године, у Краљевини Југославији постојале су две државне банке и то; Државна хипотекарна банка и Поштанска штедионица и три полудржавне Народна банка, Привилегована аграрна банка и Занатска банка; 61 самоуправна штедионица; преко 600 приватних банака и 766 градски кредитних задруга.¹⁹⁴

6.2.2. ПЕРИОД ИЗГРАДЊЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ДРУШТВА

После Другог светског рата није било дозвољено оснивање банака као акционарских друштава, нити страних улагања у области банкарства.¹⁹⁵ Сматрало се да акционарство ствара нераднике који своју животну егзистенцију заснивају на дивиденди, што је било супротно тадашњој идеологији која је била заснована на совјетској привредној доктрини, доминацији државне, односно друштвене својине и самоуправљању.¹⁹⁶

Ипак, након национализације свих банкарских институција, банкарство у Србији је наставило да егзистира, најпре у условима етатизма а касније у амбијенту социјалистичког самоуправног друштва.¹⁹⁷

---

¹⁹³ Милосављевић Мирослав: *Акционарско друштво*, Интермекс, Београд, 2006. г. стр 46.

¹⁹⁴ Мирољуб Хацић, *наведено дело*, стр. 17

¹⁹⁵ Мирјана Кнежевић и Горан Павловић: *Анализа ефеката Закона о улагањима Републике Србије*, Правна Ријеч, бр. 55, Бања Лука, 2018. г., стр. 405.

¹⁹⁶ Исто

¹⁹⁷ Ненад Вуњак и Љубомир Ковачевић: *Банкарство-банкарски менаџмент*, стр. 5.

У почетном периоду ове етапе развоја постојале су: државне банке, републичке, месне и локалне банке, као и приватна банкарска предузећа. Почетком педесетих година прошлог века, дошло је до концентрације свих банака у систем јединствене банке. Овакав банкарски систем, због нерационалности своје организације и због немогућности пословања, опстао је свега неколико година, након почиње период децентрализације. Након децентрализације постојале су: Народна банка Југославије, као централна банка, и специјализоване банке, као што су: комуналне банке, задружне штедионице и др.¹⁹⁸

Године 1965. у склопу привредне реформе, формиране су пословне банке, које су имале значајну самосталност у свом пословању. Банке су пословале са средствима у друштвеној својини, на самоуправним принципима и у том периоду је извршено низ трансформација, међутим било је сасвим јасно да друштвена својина и самоуправљање не могу да обезбеде економски развој, да би на крају, пратећи судбину целокупне привреде, банке доживеле свој слом.¹⁹⁹

6.2.3. ПЕРИОД ПРЕЛАСКА НА ТРЖИШНИ НАЧИН ПОСЛОВАЊА И ЊЕГОВА ИЗГРАДЊА

Усвајањем Закона о предузећима из 1988. године, и касније донетим законима из ове области, први пут у нашој послератној историји створена је могућност да се: оснивају акционарска друштва у мешовитој својини, укине монопол друштвене својине и уведе равноправност свих облика својине, као и равноправност страних и домаћих, како правних, тако и физичких лица у привредним активностима. У законима су, нарочито, испоштована начела: трипатритности, тј. да привредна

---

¹⁹⁸ Мирјана Кнежевић и Горан Павловић: *Анализа ефеката Закона о улагањима Републике Србије*, стр. 405.

¹⁹⁹ Ненад Вуњак и Љубомир Ковачевић: *Банкарство-банкарски менаџмент*, стр. 6.

друштва интересно припадају власницима, повериоцима и запосленим; компатибилности правних форми са развијеним земљама (типа привредних друштава); јачање одговорности за управљање привредним друштвом; поштовање уставних принципа, као што су слобода предузетништва, самосталност привредних друштава и др.²⁰⁰

Доношењем Закона о банкама и другим финансијским организацијама из 1989. године и каснијих закона из области банкарства, наступа период значајних реформи нашег законодавства у банкарству, чија је мисија: да заштити мањинске акционаре, обезбеди корпорацијско управљање, флексибилност оснивања и регистрације банака, на адекватан начин обезбеди могућност статусних промена и др. а све у духу хармонизације са правом Европске уније.

Смернице Европске Уније,²⁰¹ у овом периоду, имају велики утицај на унификацију прописа земаља чланица Уније у области банкарства и акционарства уопште. Утицај је значајан и на законодавства земаља које се налазе у транзицији, као што је наша земља, с обзиром да ове земље као узор узимају прописе земаља са развијеном тржишном привредом у којој централну улогу заузимају банке, као значајни привредни субјекти, а то су земље Европске Уније.

Анализирајући историјски развој банака од њених првих почетака до данас, може се закључити да су банке промениле свој правни положај и економску улогу и то од првобитног прикупљања уштеђевине и новца појединаца ради финансирања пословних подухвата, до оснивања банака прикупљањем капитала без јавног позива, до оснивања савремених мултинационалних банака које се оснивају из већ акумулираног капитала и које обављају пословне трансакције на планетарном нивоу.

Промене које су извршене у банкарском сектору Србије у претходних двадесетак година, створиле су нови и савремен правни и економски оквир за

---

²⁰⁰ Исто, стр. 7 и 8.

²⁰¹ Merle PH: *Droit commercial Societes commerciales*, Paris, 1998. p. 291

функционисања банкарског сектора. Спроведена је дерегулација која је омогућила улазак глобализације која је са собом донела значајне промене, пре свега, у области информационих технологија, без којих се не може замислити модерно банкарство. Такође, промењен је и однос власничке структуре банака, при чему је данас највећи број банака у страном власништву.²⁰² На овај начин повећана је ефективност и профитабилност банака и искоришћеност њихових капацитете.²⁰³

Основна карактеристика банкарског пословања, у претходном периоду, огледала се у великој кредитној експанзији. Посматрано из угла садашњег тренутка може се говорити о дигиталној трансформацији банкарског пословања, које се огледа у новим производима, услугама, дистрибутивним и продајним каналима, пословним моделима и организационој култури.²⁰⁴

6.3. ПЕРИОД САВРЕМЕНОГ БАНКАРСКОГ ПОСЛОВАЊА И ДИГИТАЛНО БАНКАРСТВО

Садашњи тренутак у банкарству може се оценити као период савременог банкарства.

На потребу увођења савременог дигиталног банкарства утицало је неколико фактора и то: нове технологије, ценовна конкуренција на банкарском тржишту, потреба за растом профитабилности, све већи захтеви клијената, као и промена у међународној регулативи и потреба са њеном усаглашеношћу.²⁰⁵

---

²⁰² Највећи број банака у Републици Србији приватизован је од стране банака из Аустрије, Грчке, Италије и Француске.

²⁰³ Вера Зеленовић и Недељко Бабић: *Менаџери и аквизиције у банкарском сектору-случај Републике Србије*, Civitas, 2018, бр.2, стр. 105.

²⁰⁴ Наташа Крстић, Дејан Тешић: *Дигитална трансформација банкарског пословања - опасност или прилика?*, Банкарство, 2016, број. 45, бр. 2, стр. 12-3

²⁰⁵ Ненад Вуњак и Ковачевић Љубомир: *Банкарство*, стр.273.

Савремено банкарство подразумева увођење најновијих метода и врхунске технологије у пословање, као и праћење најновијих тенденција у банкарству. Једна од новина јесте и дигитално банкарство или како га још називају електронско банкарство.²⁰⁶

Дигитално банкарство се различито тумачи и схвата. Постоје они који заступају схватање да је реч о онлајн банкарству или мобилном банкарству, док други сматрају да се ради о додатку традиционалним банкарским пословима.²⁰⁷ Ипак, и једни и други сматрају да је неопходно пратити савремена кретања у банкарству.

Могло би се рећи да дигитално банкарство чине међусобно повезане технологије које омогућавају да услуге које пружају банке обављају преко интернета. Дигитално банкарство има више предности, како за клијенте, тако и за банку, у односу на традиционално обављање банкарских услуга. Предности се испољавају у брзини пословања и комодитету које имају клијенти банке, као и у нижим трошковима и тачности информација. Дигитално банкарство омогућава својим корисницима брз приступ свим подацима путем рачунара, мобилних телефона и банкомата, с обзиром на виртуелни процес и пружа могућност банкама и клијентима да непосредно комуницирају. То је, пре свега, увид у стање рачуна, пренос средстава са једног рачуна на други, плаћање обавеза, налог за купопродају девиза, преглед и штампање извода итд.²⁰⁸

Дигитално банкарство не представља само површински концепт као што је: интернет банкарство, мобилно банкарство, директно банкарство, различите

---

²⁰⁶ Исто.

²⁰⁷ Слађана Средојевић и др: *Основе финансијске писмености запослених у образовно-васпитним установама*, стр. 36.

²⁰⁸ Братислав Благојевић: *Алтернативни канали дистрибуције пословне банке*, Значења бр.71, Добој, 2013. г., стр. 124.

банкарске апликације, коришћење друштвених мрежа у банкарству, вештачка интелигенција, роботика итд, него укључује и разноврсне програме за модернизацију који омогућавају остваривање циљева дигиталног банкарства, као што су модернизација софтвера,²⁰⁹ интеграција,²¹⁰ CRM,²¹¹ итд.

Дигитално банкарство намеће обавезу да банке уводе најновије технологије како би се осигурала безбедност пословања и усклађеност са регулативом из ове области.

Банке које послују на традиционалан начин суочене су са немилосрдном конкуренцијом финансијских институција које се баве финансијским технологијама заснованим на рачунарским системима који олакшавају банкарске и финансијске услуге и имају потенцијал за велики број оригиналних иновација. Да би задовољиле захтеве клијената, ове банке морају да се максимално посвете побољшању дигиталне технологије која пружа ефикасност у пословању.

Најновија истраживања показују да 47% банкара сматра да дигитално банкарство представља могућност да банке побољшају пословне односе са својим

---

²⁰⁹ Софтвер (software) је збирка компјутерских програма и пратећих података који заједно дају инструкције компјутерском хардверу што и како да ради (<https://sh.wikipedia.org/wiki/Softver>) . То су програми (наредбе, инструкције) који налажу рачунару како треба да извршава одређене задатке (<https://sr.wikipedia.org/sr/%D0%A1%D0%BE%D1%84%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%80>, приступљено 30. 10. 2018.).

²¹⁰ Дигитална интеграција у рачунарству омогућава да подаци са једног уређаја или програми буду прочитани и манипулисани другим уређајима/програмима (<https://sr.wikipedia.org/sr/%D0%98%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0> приступљено 30. 10. 2018)

²¹¹ Управљање односима са клијентима (енгл. Client/Customer relationship management - CRM) је усклађивање пословних стратегија, организационе структуре и културе привредног друштва, информација о клијентима и информационе технологије са циљем да се у свим контактима са клијентима задовоље њихове потребе и остваре пословна корист и добити (https://sr.wikipedia.org/sr-el/Upravljanje_odnosima_s_klijentima, приступљено 19. 10. 2018.

клијентима, даље, истраживања показују да 44% банкарских испитаника сматра да дигитално банкарство омогућује предност над конкурентима, 32% види дигитално банкарство као начин за добијање нових клијената, док 16% наводи да је дигитално банкарство средство да се смање трошкови пословања и тако оствари већа добит.²¹²

Најранији облици дигиталног банкарства јављају се са развијањем банкомата и картица који су се појавили шездесетих година прошлог века. Како је интернет са широким мрежом настао осамдесетих година, дигиталне мреже су почеле да све више развијају.

Нордијске земље су пионири у развоју дигиталног банкарства у свету. Прва је Финска пошта 1984. године увела онлајн електронско плаћања. У садашњем тренутку, ове земље су водећи по питању дигиталног пословања и представљају узор како треба да функционише банкарство. У Шведској и Финској више од 50% грађана поседује паметне телефоне и преко 80% младих људи их користи приликом банкарског пословања, што указује да се традиционално банкарство постепено гаси и да значајну улогу преузима дигитално банкарство.²¹³

У Србији старије генерације корисника банкарских услуга, углавном, користе традиционално банкарство, док млађа популација корисника банкарских услуга масовно користи предности које пружа дигитално банкарство.²¹⁴

Са сигурношћу, могу се предвидети кретања у банкарству у наредном периоду. Банке ће све више прихватити дигитализацију као неопходан услов за савремено пословање и значајан фактор који утиче на њихову финансијску

---

²¹² Слађана Средојевић и др.: *Основе финансијске писмености запослених у образовно-васпитним установама*, стр. 38.

²¹³ Конференција „Дигитално банкарство и економија“, Привредна комора Србије, http://www.kombeg.org.rs/aktivnosti/udr_fin_org/Detaljnije.aspx?veza=18918, приступљено: 19. 10. 2019.

²¹⁴ Исто,

стабилност. Постоје тврдње да ће се пажња савременог банкарског пословања преусмерити на саветовање клијента банака о услугама које су сами препознали.²¹⁵

Да би се у потпуности и у свим сегментима увело дигитално банкарство и напустио стари начин пословања банака, неопходно је да се изврши низ веома сложених подухвата у што краћем временском периоду. Такође, неопходно је да дигитализацију банкарског пословања прати и одговарајућа правна регулатива, нарочито у сегменту сигурности трансакција које се обављају, као и заштите података о личности клијената банака.

У Републици Србији је донет Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању,²¹⁶ као и Закон о електронском потпису,²¹⁷ и представља напредак у правном уређивању електронског пословања, који су неопходан за дигитално банкарство.

Сличне прописе донела је већина других земаља.²¹⁸

---

²¹⁵ <https://www.kamatica.com/vest/digitalno-bankarstvo-srezalo-promet-u-ekspoziturama/17131>, приступљено: 2. 11. 2018.

²¹⁶ „Сл. гласник РС“, бр. 94/2017: члан 2. 1) електронско пословање је употреба података у електронском облику, средстава електронске комуникације и електронске обраде података у обављању послова физичких и правних лица, 2) електронски облик података је дигитални запис података погодан за електронску обраду и пренос путем средстава електронске комуникације, 3) електронска трансакција је пословна активност између две или више страна која се обавља електронским путем, 4) електронски документ је скуп података састављен од слова, бројева, симбола, графичких, звучних и видео материјала, у електронском облику;

²¹⁷ „Сл. гласник РС“, бр. 135/2004 : члн 2. "Електронски потпис" је скуп података у електронском облику који су придружени или су логички повезани са електронским документом и који служе за идентификацију потписника.

²¹⁸ Законом о електронском потпису Црне Горе, „Сл. лист РЦГ“, бр. 55/2003 и 31/2005 - испр. и "Сл. лист ЦГ", бр. 41/2010 и 40/2011 - др. закон, који је у посљедњих 12 година усклађиван са правном легислативом Европске уније, а сада је на снази Закон о електронској идентификацији и електронском потпису, "Сл. лист ЦГ", бр. 31/2017; Закон о електроничком потпис Хрватске, „Народне новине“ бр.

У Француској је веома брзо уведен и прихваћен дигитални начин банкарског пословања и сада предњачи над другим развијеним земљама, укључујући и САД где 69,3% становника којиима је доступан интернет користи Е-банкарство. Предвиђања су да ће до 2021. око 70% одраслих Француза, односно 84,3% популације који користе интернет, користити наведене услуге.²¹⁹

У перспективи ће постојати и опстати само оне банке које својим клијентима могу да обезбеде у потпуности њихове захтеве, у складу са прописима, уз најмање трошкове пружених услуга. Зато последњих деценија све земље карактеришу значајне промене у банкарству и појава нових трендова, као што је креирање нових банкарских производа и услуга, па чак почињу да се баве и тзв. „небанкарским пословима“.²²⁰

Дакле, технологија је значајан фактор који је утицао на организацију радних процеса и обликовању организације у банкарском сектору. Нове појавне форме информационо-комуникационих технологија доносе користи приликом креирања организација и утичу на све параметре организационе структуре банака. Најзначајније промене проистичу из чињенице да је применом ових технологија дошло до обједињавања свих података који су постали доступни на једном месту, а да су радни процеси, активности и одлуке аутоматизовани. Захваљујући примени технологија, механизми координације су попримили потпуно нова својства и

10/02, 80/08, 30/14; Законом о електронском потпису, „Службени гласник Републике Српске”, бр. 106/15.

²¹⁹ Дигитално банкарство раширеније у Француској него у САД-у

<https://www.ictbusiness.info/internet/digitalno-bankarstvo-rasirenije-u-francuskoj-nego-u-sad-u> ,
приступљено: 2.07.2018.

²²⁰ Валентина Несторов: *Конвергенција у функционисању банкарских и небанкарских институција у Србији*, Економске теме, бр. 55 (3), Ниш, 201.г., стр. 35

карактеристике, што је довело до боље повезаности на нивоу банке и до побољшања стратегијских и оперативних активности банке.²²¹

---

²²¹Милош Стојановић, Марина Ђорђевић: *Значај мобилног банкарства у Нишавском округу*, Економске теме, бр. 54 (3), Ниш, 2016.г., стр. 385.

Г Л А В А Ш

О С Н И В А Њ Е Б А Н К Е²²²

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

За оснивање банке потребан је, законом предвиђен, број акционара-оснивача (тзв. персонални супстрат) и прописани минимални износ новчаног капитала (тзв. материјални супстрат). Поједини аутори сматрају да се у персонални супстрат убрајају и чланови руководства и радници.²²³

Поред персоналног и материјалног супстрата (акционара и капитала) неопходно је да оснивачи обезбеде и више других услова, међу којима су: адекватан пословни простор, техничка опремљеност на потребном нивоу, кадрови који су стручни за обављање банкарских послова и др.²²⁴

Примењујући, сходно, одредбе Закона о привредним друштвима Србије из 2011. године на банке,²²⁵ као и у неким упоредним правима, као што су хрватско и енглеско,²²⁶ банка може настати на један од следећих начина:²²⁷

---

²²² У Републици Србији, услови за оснивање банке прописани су чл. 15. до 20. Закона о банкама, „Службени гласник РС“, бр. 107/2005,91/2010и 14/2015 и тач. 2. до 20, тач. 22. до 25, тач.31. до 40, 46. и 47. Одлукео спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења, дозволе за рад банке и појединих сагласности и одобрења Народне банке Србије , „Службени гласник РС“, бр.82/2015.

²²³ Hamel-Legarde-Jauffret: *Droit commercial*, Paris, 1980, p. 325.

²²⁴ Славко Царић и др, *Привредно право*, стр. 113.

²²⁵ Члан 487. и 488. Закона.

-статусним променама путем спајања или поделом и
-оснивањем.

Под статусним променама подразумева се сложен поступак уз реорганизацију или измену већ постојећих банака, могућ настанак нових, и по правилу, престанак неких од њих. Суштина поступка статусних промена лежи у промени, преобликовању, често концентрацији већ постојећих учесника у поступку, а не њиховом дефинитивном престанку, што условљава да се не спроводи поступак ликвидације.²²⁸ Дакле, код статусне промене спајања постоји концентрација а не дисперзија капитала, као и то да је обележје спајања универзална сукцесија, што значи да целокупна имовина банке прелази на новоосновану банку.²²⁹

Карактеристика статусне промене спајања огледа се у правном континуитету права и обавеза банака које спроводе статусну промену, путем целокупног преноса свих права и обавеза банака које престају да постоје, на банку стицаоца. Акционари која престају да постоје, као накнаду стичу акције или уделе банке стицаоца у одређеној сразмери.²³⁰

Спајањем две или више банака, настаје нова банка. Имовина, права, обавезе и одговорност спојених банака прелазе на нову банку. Спајање банака врши се

---

²²⁶ Члан 533. и 559а. хрватског Закона о трговачким друштвима из 1993.г.; члан 152. Закона о компанијама Енглеске из 2006. године (Companies Act) и др.

²²⁷ Поједини аутори (Здравко Гаврић: *Правни положај доо*-докторска дисертација, 2016. г. одбрањена на Слободомир П Универзитету) сматрају да ако привредно друштво (банка) није раније постојало реч је о његовом оригинарном начину настанка. Оригинарни (изворни) начин настанка је оснивање. Деривативни начини настанка претпоставља раније постојање привредног друштва.

²²⁸ Петровић-Јевремовић Татјана: *Ништакост статусне промене након регистрације*, *Анали Правног факултета у Београду*, година LXIV, 2/2016, стр.79

²²⁹ Здравко Гаврић: *Правни положај доо*-докторска дисертација, стр.54.

²³⁰ Karsten Schmidt: *Fehlerhafte Verschmelzung und allgemeines Verbandsrecht: Eine Analyse nach geltendem und kommendem Recht*, ZGR 3/1991, стр. 379.

најчешће: ради бољег рада и пословања, искоришћења капацитета и финансијских потенцијала, борбе против нелојалне конкуренције или ради повећања капитала и испуњавања минималног основног капитала који је био неопходан за постојање банке, пласирања нових банкарских услуга и производа, снажнији маркетиншки наступ и др.

Поступак оснивања спајањем одвија се тако што се тражи дозвола за рад банке од Народне банке Србије. Уз захтев за добијање дозволе подноси се: одлуке скупштина банака о спајању; оснивачки акт који, поред елемената, садржи и податке о начину и року замене акција банака које се спајају, као и пословно име и седиште банака које се спајају, правно следбеништво банке која се оснива спајањем за сва права и обавезе банака које се спајају, и податке о начину књижења пословних промена насталих од датума закључења уговора о спајању (оснивачки акт) до датума израде биланса, односно до датума уписа банке која се оснива спајањем у регистар привредних субјеката; предлог статута банке која се оснива спајањем; имена и податке о квалификацијама, искуству и пословној репутацији предложених чланова управног и извршног одбора банке која се оснива спајањем; програм активности банке за период од три године и предлог пословне политике банке за годину у којој се врши спајање; податке о кадровској и техничкој оспособљености банке која се оснива спајањем; анализу економске оправданости спајања; анализу да спајање не може имати негативне последице на стање на финансијском тржишту, односно да се њиме не врши повреда конкуренције; овлашћење за лице са којима ће Народна банка Србије сарађивати у поступку по захтеву за издавање дозволе за рад банке, које мора имати датум и печатом оверене потписе председника и чланова извршног одбора банака које се спајају; доказ да је уплаћена накнада прописана одлуком којом се утврђује јединствена тарифа по којој Народна банка Србије наплаћује накнаду за извршене услуге, као и доказ о уплати републичке административне таксе у складу са

законом којим се уређују републичке административне таксе, и друге податке и документе на захтев Народне банке Србије.²³¹

Законом о банкама Србије није предвиђена могућност поделе банке. Ипак сматра се да је то могуће. Поделом једне банке могу да настану две или више банака, уколико за то постоје законски услови, без спровођења поступка ликвидације. Овде се врши подела имовине банке која престаје да постоји и настају посебне имовине сваке новоосноване банке. Имовина се дели деобним билансом, који представља докуменат потребан да би се извршила регистрација нових банака као правних лица и претходно (подељена) банка брисала из одговарајућег регистра. Нове банке одговарају солидарно за обавезе подељене банке као акционарског друштва.²³²

Не постоји могућност да се оснује банка припајањем, с обзиром да на овај начин не настаје нова банка, већ се постојећој банци (банци стицаоцу) само повећава капитал, а иста наставља да послује у претходном статусу.

Банке у Србији, као акционарска друштва (привредна друштва капитала) у претходном периоду су настајале и претварањем банака које су пословале са средствима у друштвеној својини у банке акционарска друштва.

Процесом приватизације банака омогућено је да банке, као и читава привреда, добију организационе облике који одговарају тржишном пословању. Нова правна форма банака створила је услове за њихово ефикасно пословање као и квалитетно управљање и руковођење. Неефикасност банака, као и целокупне наше привреде, била је условљена њеном заснованошћу на друштвеној својини, која је неспојива са тржишним привређивањем, те је довела је до неопходности својинског реструктурирања, тј. до претварања друштвене својине у приватну. Процес трансформације друштвене својине отпочео је још 1988. године амандманима на Устав СФРЈ када је, по први пут, друштвена својина окарактерисана као капитал,

---

²³¹ Упутство НБС, https://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_8/55_8_2.html, приступљено: 9. 11. 2018.

²³² Пресуда Врховног суда Србије, У. 3650/00 од 21. фебруара 2001. г.

тако да су створене основне претпоставке за суштинску промену концепта друштвене својине.²³³ Сличан процес власничке трансформације банкарског сектора спровођен је и у земљама југоисточне Европе.²³⁴

Најзначајнији начин настајања банке као акционарског друштва је путем оснивања, у ком случају „изворно“ настаје нова банка. У овом случају пре настанка не постоји нека друга банка на основу које се, путем статусних промена (спајање или подела), формира банка-акционарско друштво.

Приликом оснивања банке у Републици Србији, постоје две фазе и то:²³⁵

1. прва фаза оснивање банке у ужем смислу, која обухвата доношење оснивачког акта, обезбеђење услова за рад банке и формирање органа банке и
2. друга фаза која се састоји у упису банке у регистар привредних субјеката.

Постоји и друго схватање, по коме такође постоје две фазе оснивања:²³⁶

- у првој фази оснивачима се издаје прелиминарно одобрење,
- у другој фази издаје дозвола за рад.

2.ОСНИВАЧИ БАНКЕ

Свака банка мора имати једног или више оснивача, без којих не би могао да се спроведе веома сложен поступак њеног оснивања и регистрације.

---

²³³ Вуксан Лакићевић: *Чиниоци који ограничавају својинску трансформацију*, Право, теорија и пракса, Нови Сад, 1998. г, стр. 118.

²³⁴ Маја Димић и Лидија Барјактаровић: *Банкарство*, бр. 1/2017, стр. 84-103

²³⁵ Славко Царић и др, *Привредно право*, стр. 113

²³⁶ Привредна комора Србије: *Водич за оснивање фирме*, Београд, 2012. г., стр.18.

2.1. МОГУЋИ ОСНИВАЧИ БАНКЕ

Под оснивачем банке као акционарског друштва, сматра се лице које у складу са прописима, само или заједно са другим лицем односно са лицима, донело оснивачки акт на основу кога је уписано оснивање банке у одговарајући регистар.²³⁷ То могу бити сва физичка и правна лица, било да су домаћа или страна.²³⁸

Римским уговором о оснивању Европске економске заједнице²³⁹ утврђено је правило које важи у свим државама чланицама ЕУ, да држављанин једне државе чланице ЕУ има право оснивања пословне јединице у свим државама чланицама Уније. Уговором је изричито забрањено ускраћивање наведеног права услед државне припадности.²⁴⁰ То могу бити физичка лица држављани држава чланица, као и правна лица која су изједначена са физичким лицима у праву на оснивање пословних јединица. Под правним лицима сматрају се трговачка (привредна) друштва, друштва грађанског права, задружна друштва и друга правна лица јавног или приватног права, осим оних која не послују ради стицања добити.²⁴¹

Пошто се правни прописи држава чланица ЕУ, који се односе на улагања, разликују а нарочито у обавезама и контроли, као и да те разлике омогућују нелојалну конкуренцију међу улагачима и не осигуравају им потребну заштиту, донета је Директива ЕУ 85/611 о координацији закона, прописа и административних одредби које се односе на предузећа за колективно улагање у преносиве хартије од вредности од 20. 12. 1985. године. Циљ доношења је да се правила о улагању у ЕУ

---

²³⁷ Фримерман Андреј, *наведено дело*, стр. 19.

²³⁸ Члан 11. Закона о банкама РС

²³⁹ Основана је 1957. г. у Риму од стране држава: Белгија Француска, Италија, Луксембург, Холандија и Западна Немачка.

²⁴⁰ Татјана Петровић-Јермић: *Право о привредним друштвима*, Водич кроз право Европске уније, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2005. год., стр.6.

²⁴¹ Исто.

изједначе и обезбеде и да се, поред ефикасније заштите, олакша улагање из једне у другу државу чланицу ЕУ.²⁴²

У Републици Србији, да би једно лице могло да буде оснивач банке, за разлику од акционарских друштава општег типа која су основана на основу Закона о привредним друштвима из 2011. године где не постоје посебна законска ограничења, неопходно је да Народна банка утврди бонитет домаћег оснивача чији је улог већи од 15% оснивачког капитала банке а може утврђивати и бонитет домаћег оснивача чији је улог већи од 1% оснивачког капитала банке. Народна банка утврђује бонитет свих страних оснивача, без обзира на висину улога.²⁴³

Оснивачем се сматра и лице које је у своје име, али за туђ рачун, учествовало у оснивању банке. Оснивачем се не сматрају лица која су у току оснивања банке, пружала искључиво стручну помоћ, без намере да буду акционари банке која се оснива.²⁴⁴

Једно физичко лице може бити основач банке и тада се она зове једночлана, једноперсонална или инокосна банка.²⁴⁵ Два или више физичких лица могу заједно да оснују вишечлану банку, као акционарско друштво. Могуће је да једно или више физичких лица, заједно са једним или више правних лица оснују банку.

---

²⁴² Директива ЕЗ, бр. 85/611 од 20. децембра 1985. о координацији закона, прописа и административних одредби које се односе на предузећа за колективно улагање у преносиве хартије од вредности, „Службени гласник ЕУ“; бр. 375, од 31.12.1985

https://www.cer.eu/Analysen_KOM/KOM_2008_458_OGAWInvestmentfonds/Council_Directive_85-611-EES.pdf, приступљено: 20. 07. 2018.

²⁴³ Тачка 12. Одлуке о начину спровођења чл. 8, 9, 10а, 12, 15, 19б, 19е, 28, 29. и 59. Закона о банкама и другим финансијским организацијама Србије, која је објављена у „Службеном гласнику РС“, бр. 37/2004, 129/2004 и 35/2005.

²⁴⁴ Јанковец Ивица, наведено дело, стр. 22.

²⁴⁵ Могућност оснивања од стране једног лица, било физичког или правног мора бити предвиђена у закону (о.а.)

Када су у питању правни лица, може се закључити да једно правно лице може бити оснивач банке, без обзира да ли је то правно лице привредно друштво, установа, држава и др. и тада има карактер једночланог, једноперсоналног односно инокосног акционарског друштва. Више правних лица могу сама или заједно са физичким лицима основати банку.

Према Одлуци о начину спровођења чл. 8, 9, 10а, 12, 15, 19б, 19е, 28, 29. и 59. Закона о банкама и другим финансијским организацијама Србије²⁴⁶, под једним оснивачем банке сматрају се сва правна и физичка лица међусобно повезана управљачким и имовинским везама (повезана лица) на начин да су:

1) два или више правних или физичких лица повезана тако да једно од њих има, директно или индиректно, контролу над другим лицем или другим лицима, или

2) два или више правних или физичких лица повезана тако да једно од њих има код другог или других лица, директно или индиректно учешће, квалификовано учешће, значајан утицај на пословање другог или других лица или ако Народна банка Србије на основу документације процени да то лице врши значајан утицај на пословање другог или других лица, или

3) правно и физичко лице повезани тако да је физичко лице пуномоћник правног лица и да обавља одређене послове и задатке у његово име и за његов рачун, или

4) два или више правних и физичких лица повезана тако да је физичко лице власник или оснивач правног лица, члан управног или надзорног одбора или другог органа управљања или лице с посебним овлашћењима и одговорностима код другог или других правних лица, или

5) два или више правних и физичких лица повезана тако да су чланови уже породице физичког лица власника или оснивача једног правног лица чланови

---

²⁴⁶ Тачка 2. Одлуке

управног или надзорног одбора или другог органа управљања код другог или других правних лица, или

б) чланови уже породице физичких лица која су чланови управног или надзорног одбора или другог органа управљања или лица с посебним овлашћењима и одговорностима код једног правног лица истовремено чланови управног или надзорног одбора или другог органа управљања или лица с посебним овлашћењима и одговорностима код другог или других правних лица.

Под члановима уже породице физичког лица подразумевају се лица из првог и другог наследног реда и лица која су под старатељством тог лица.

Активности за оснивање банке у име правног лица, као оснивача, предузимају њихови органи. Физичка лица оснивачи банке, не морају имати потпуну пословну способност, пошто ће правно релевантне изјаве поводом оснивања банке, у његово име давати његов законски заступник.

Поједини аутори сматрају да оснивач може бити и привредно друштво у ликвидацији, пошто делује као и пре отварања поступка ликвидације, с тим што му је сада циљ да оконча пословање и после тога престане да постоји. Истиче се да оснивач може бити и привредно друштво у стечају, у ком случају ће га, приликом оснивања заступати стечајни управник.²⁴⁷ У Закону о привредним друштвима из 2011. године не постоје норме које упућују на овакву могућност, пошто би се омогућило изигравање поверилаца банке која је у ликвидацији или у стечају.

Страним лицем као оснивачем, односно улагачем, према нашем Закону о улагањима из 2015. године,²⁴⁸ сматра се лице које је уложило капитал, као и лице које је одговарајућим правним послом стекло улагање на основу закона на територији Републике Србије, а које је:

---

²⁴⁷ Јакша Брабић, наведено дело, стр. 114. сматра, имајући у виду регулативу право Хрватске

²⁴⁸ Члан 3. Закона о улагањима, „Службени гласник РС”, бр. 89/2015

- страно правно лице са седиштем у иностранству, укључујући и огранак страног правног лица који је регистрован у Републици Србији,
- страни држављанин, без обзира на стално место боравка,
- држављанин Републике Србије са сталним местом боравка изван Републике Србије дужим од једне године;

У правној и пословној пракси питање узајамности (реципроцитета), које је постојало у претходном Закону о страним улагањима из 2002. године, по питању могућности страних оснивача да оснују банку је превазиђено, тако да сада не постоји таква врста ограничења. Постоје и мишљења да се питање реципроцитета мора поштовати када су у питању страни оснивачи банке.²⁴⁹

Банку, као што је већ наглашено, може основати један или више оснивача, за разлику од решења које је постојало у нашим претходним прописима, који су престали да важе, када су била неопходна два оснивача.²⁵⁰ У нашем законодавству, не постоји законско ограничење највећег броја оснивача, нити ограничење броја банака које може да оснује једно лице.

У Закону о акционарским друштвима Краљевине Србије из 1896. године²⁵¹ за оснивање акционарског друштва (и банке као ад) захтевало се најмање десет оснивача.

У Трговачком закону Краљевине Југославије из 1937. године²⁵² било је потребно најмање пет оснивача акционарског друштва (свакако и банке као ад), с тим што се дозвољавало да се у правилима акционарског друштва угради да буде

---

²⁴⁹ Овакав став заступа проф. Стеван Шогоров: *Банкарско право*, стр.42

²⁵⁰ На основу члана 5. став 3. Закона о банкама и другим финансијским организацијама из 1993. г., банку су могли да оснују најмање два оснивача.

²⁵¹ Члан 6. Закона

²⁵² Члан 181. и 182. Закона

више од пет акционара, што је указивало да број акционара мора бити толики, колико је потребно да се именују органи друштва

Законом о банкама Републике Српске, утврђено је да банку могу основати домаћа и/или страна правна и/или физичка лица у правној форми отвореног акционарског друштва, независно од броја акционара.²⁵³ Пошто се на банке, сходно примењују одредбе закона са којим се уређује правни положај акционарског друштва уколико не постоје одговарајуће одредбе у Закону о банкама, што је случај по питању броја оснивача, када се примењује Закон о привредним друштвима у коме је утврђено да акционарско друштво,²⁵⁴ оснива једно или више правних и/или физичких лица.²⁵⁵ Према томе нема дилеме да банку може основати и једано лице.

У Закону о банкама Црне Горе, изричито је наглашено да банка може имати једног оснивача.²⁵⁶

У Републици Хрватској, на банке се сходно примењују одредбе Закона о трговачким друштвима у случају да постоје правне празнине у Закону о финансијским институцијама, на тај начин се долази до закључка да банку може основати и само један оснивач, као и код акционарских друштава општег типа.²⁵⁷

У С. Македонији акционар (оснивач) банке може бити домаће и стране правно и физичко лице, дакле из формулације произилази да може бити и један оснивач. Акционар са квалификованим већином у банци не може да постане лице: које је

---

²⁵³ Члан 11. Закона.

²⁵⁴ Члан 10. Закона о привредним друштвима Р.Српске

²⁵⁵ Исто, члан 179.

²⁵⁶ Члан 7. Закона о банкама Црне Горе, „Сл.лист Црне Горе“, бр. 08 од 11.03.2008, 44/10 од 30.07.2010, 40/11 од 08.08.2011

²⁵⁷ Члан 18. Закону о финансијским институцијама Хрватске, „Народне новине РХ“, бр. 159/2013., 19/2015. и 102/2015 и члан 159. Закона о трговачким друштвима, „Народне новине РХ“, бр 111/93, 34/99 и 121/99.

осуђено на казну затвора за кривично дело у области банкарства и финансија;²⁵⁸ коме је изречена прекршајна санкција, односно забрана обављања професије, делатности или дужности; коме је изречена споредна казна забрана добијања дозволе за оснивање и рад банке; одузимање дозволе за оснивање и рад банке; забрана оснивања нових правних лица; привремена или трајна забрана обављања банкарских послова; против кога је започет стечајни поступак; које нема репутацију, тако да компромитује сигуран рад банке и које није у складу са законом и прописима донетим на основу закона и / или делује супротно мерама које налаже гувернер, или су угрожена сигурност и стабилност банке и његових поверилаца.²⁵⁹ У члану 285. трговачког закона С. Македоније, изричито је наглашено да привредно друштво (и банка као ПД) може бити основано од једног или више лица.

У немачком праву један оснивач може основати банку, као акционарско друштво.²⁶⁰

У енглеском праву акционарско друштво (банку) може основати један оснивач, тј. може имати једног члана.²⁶¹

У државама у којима се не дозвољава оснивање банке као акционарског друштва од стране једног оснивача, није редак случај да се изигравају прописи у којима је предвиђено више оснивача, тако што формално има више оснивача, од којих је само један стваран, док је други акционар фиктиван и који је уложио симболичан капитал, који је најчешће капитал стварног акционара. На овај начин формално се испуњавају законски услови за оснивање банке као акционарског

---

²⁵⁸ Ова забрана је укинута одлуком Уставног суда С. Македоније, У.бр..182/2007 од 09.07.2008 . године.

²⁵⁹ Члан 13. Закона о банкама С.Македоније

²⁶⁰ Члан 2. и 42. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. г., http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_aktg/englisch_aktg.html, приступљено: 1. 08. 2019.г

²⁶¹ Члан 60. Закона о компанијама Енглеске из 2006. године (Companies Act)

друштва. Добри познаваоци ове области сматрају, да је једноперсонално акционарско друштво, најчешће злоупотребљавани начин пословања који историја познаје.²⁶²

Без обзира на могућност злоупотребе, придружујемо се мишљењу да не постоје чврсти аргуменати који би се могли употребити против оснивања банке као једноперсоналног акционарског друштва, уколико се јасно одвоји лична имовина од имовине друштва и разграничи њихово пословање.²⁶³

Велики утицај, на постепено одустајања од чврстог става да се не може основати једноперсонална банка у форми акционарског друштва, има унификација права у Европској Унији, која се састоји, пре свега у доношењу статута европског друштва` који омогућује да европско друштво само оснује једно или више друштава кћери у форми европског акционарског друштва, што у суштини значи да може постојати један оснивач.

Позитиван пример за уклањање баријере приликом оснивања једноперсоналних банака, представља допуна немачког Закона о акционарским друштвима која је извршена 1994. године и у којој је предвиђено да се број оснивача акционарског друштва (свакако и банака) смањује са пет на једног. Ова допуна Закона је значајно утицала и даље утиче на промену става и у законодавствима других земаља и омогући оснивање једноперсоналних друштава.

У правним системима у којима није дозвољено оснивање банке као акционарског друштва од стране једног или одређеног већег броја акционара, уколико се смањи број акционара испод минимума, банка не престаје аутоматски са радом, већ се даје одређени временски период како би се повећао број акционара на законом прописани минимум.²⁶⁴ У случају смањења броја акционара испод

---

²⁶² “*Jenkin,s Raport of the Company Reform Commitee*« , према: Голубовић Драган, наведено дело, стр. 27.

²⁶³ Мирослав Милосављевић: *Акционарско друштво*, Финекс, Београд, 2006. г., стр. 65.

²⁶⁴ Goldman, Luyon, Lean: *Droit commerciales europeaeen*, Paris,1983., p. 233.

законског минимума, тада остали акционари пружају одговорност уместо недостајућег акционара.²⁶⁵

У нашем и у упоредном праву, највећи број оснивача није ограничен, с обзиром да је банка, као и свако акционарско друштво, конципирана тако да има већи број оснивача и њихово ограничење било би у супротности са духом и суштином акционарства.

Неопходно је правити разлику између оснивача банке и акционара. О оснивачу се може говорити док се банка оснива а о акционару након што је банка основана. Поједини аутори сматрају да треба користити само термин „акционар“, с обзиром да исти има увек то својство у акционарском друштву.²⁶⁶

Став судске праксе у Енглеској је да „оснивач“ не представља правну већ економску категорију и да означава лице које је овлашћено да предузме неопходне радње у циљу оснивања и почетка рада компаније.²⁶⁷ Под оснивачима у Француској сматрају се, на основу судске праксе коју је формирао Врховни суд, лица која предузимају потребне радње у циљу оснивања акционарског друштва (банке) и његовог оспособљавања за пословање.²⁶⁸

Различити су ставови када је реч о праву на остваривање награде за рад који је био неопходан за оснивање банке, као и право на накнаду трошкова које су оснивачи имали том приликом. Преовладава став да се оснивачким актом, банке не може обавезати да исплати награду оснивачима, јер би то значило да оснивачи сами себе награђују за свој и на тај начин крње основни капитал банке, који мора бити очуван.

---

²⁶⁵ Peter Meinhardt: *Company Law in Europe*, Westmead«, 1978., p. 7.

²⁶⁶ Славко Царић: *Правни положај привредних организација*, Нови Сад, 1992.г., стр.81

²⁶⁷ Palmer, *s Company Law*, London, 1983.г., стр. 210.

²⁶⁸ La Galle J. : *French Company Law*, London, 1974. г., стр. 46.

Нашим старијим прописима било је утврђено да: „Особене користи, накнаде и награде не могу се исплаћивати на терет основне главнице.“ Такође, било је прецизирано да оснивачка скупштина утврђује највећи износ трошкова оснивача, уколико они падају на терет друштва и да само оснивачка скупштина може да донесе одлуку са којом се награђују оснивачи за њихов труд око оснивања друштва. Награда је могла бити највише до висине која је утврђена правилима друштва, с тим да је лице, о чијој се награди одлучивало, морало бити искључено из гласања.²⁶⁹

Законом о привредним друштвима Србије из 2011. године утврђено је да се првим статутом може се одредити да друштво сноси одређене стварно настале трошкове по основу његовог оснивања, или да оснивачи имају право на накнаду тих трошкова од друштва, у ком случају се утврђује највиши износ тих трошкова. Уколико се приликом оснивања друштва акционарима који оснивају друштво или трећим лицима која су учествовала у оснивању друштва или прибављању потребних сагласности за обављање делатности дају посебне погодности, у првом статуту друштва се наводи врста тих погодности, период на који се дају и лица којима се дају.²⁷⁰

2.2. ПРЕГОВОРИ ОСНИВАЧА У ВЕЗИ СА ОСНИВАЊЕМ БАНКЕ И МОГУЋНОСТ ЗАКЉУЧЕЊА ПРЕДОСНИВАЧКОГ УГОВОРА

Уколико има више потенцијалних оснивача који изражавају спремност да заједно оснују банку, тада је неопходно да преговарају о свим питањима која се тичу оснивања, а посебно о статусним и економским аспектима оснивања. Основни мотив преговора је економски интерес будућих оснивача и положаја у коме ће се наћи као

---

²⁶⁹ Параграф 12. став 4.5 Закона о акционарским друштвима из 1896. године и пар. 201. и 206. став 1. тачка трговачког Закона Краљевине Југославије из 1937.г.

²⁷⁰ Члан 267 Закона.

акционари банке. Интереси морају бити у сагласности са принудним прописима, јавним поретком и моралом друштва.

Начин вођења преговор и њихова садржина у вези са оснивањем банке нису регулисани прописима са којима се уређују привредна друштва и банке, већ се на њих односе општа правила облигационог права, пре свега по питању скривљеног прекида преговора.²⁷¹ Преговори стварају трошкове, те се поставља питање у вези са проузроковањем штете због прекида преговора, непоштовањем начела савесности и поштења, као и начела забране проузроковања штете, према коме је свако дужан да се уздржи од поступака са којима се другом може проузроковати штета.²⁷² Овде је прихваћено правило да ће страна која је водила преговоре без намере да закључи уговор о оснивању банке одговорати за штету насталу вођењем преговора.²⁷³ Основи одговорности за накнаду штете због прекида преговора су: одсуство намере за закључење уговора и прекид преговора без основаног разлога.²⁷⁴ Током преговарања могу настати трошкови за консултантске и адвокатске услуге, као и трошкови израде инвестиционих и маркетиншких студија и др. У фази преговарања те трошкове ће сносити сваки преговарач ако се не постигне сагласност о заједничком сношењу трошкова. То су трошкови који могу представљати износ накнаде штете, уколико штета настане. У овој фази постоји могућност наносења физичког и душевног бола поступцима неких од лица која учествују у преговорима, па се оправдано, може

---

²⁷¹ Миодраг Орлић: *Припремни споразум у облигационом праву*, Анали правног факултета у Београду, бр. 3-4/2003, стр. 441- 489.

²⁷² Члан 12. и 16. Закона о облигационим односима, „Сл. лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 57/89 и „Сл. лист СРЈ” 31/93

²⁷³ Слободан Перовић: *Коментар Закона о облигационим односима*, књига прва, Горњи Милановац, Крагујевац, 1980. г., стр. 195.

²⁷⁴ Младен Драшкић : *Коментар Закона о облигационим односима*, Београд, 1980, стр. 113; Златко Стефановић, *Culpa in contrahendo – методолошки оглед*, Правни записи, бр. 2/2010, стр.320.

досудити и нематеријална штета, иако је ретка у нашој судској пракси.²⁷⁵ Како је смисао обима накнаде у потпуној репарацији, нама разлога ни у предуговорној фази да се досуди мања накнада него што износи величина претрпљене штете.²⁷⁶

Након успешно завршених преговора од стране будућих оснивача банке, између њих се може закључити предуговор, што представља факултативну фазу у оснивању банке, у којој се ствара обавеза да се закључи уговор о оснивању банке, који представља оснивачки акт.²⁷⁷

Предуговор се закључује у писаној форми, као приватна облигационоправна исправа која се оверава у складу са одговарајућим прописима. Форма предуговора мора бити истоветна са формом оснивачког акта како би произвела правно дејство, пошто прописи који се односе на главни уговор важе и за предуговор, ако је прописана форма услов за пуноважност уговора.²⁷⁸

Предуговор мора да садржи битне састојке главног уговора (о оснивању банке) да би обавезивао.²⁷⁹

Сви елементи предуговора, како по форми, тако и по садржини, који ће се касније унети у уговор о оснивању банке, као оснивачком акту, морају бити у складу са императивним прописима и морају бити одобрени од стране Централне банке, у току поступка давања сагласности за оснивање.

У немачком праву, између будућих оснивача настаје тзв. друштво пре оснивања (*Vorgründungsgesellschaft*). Оваква заједница одговара заједници грађанског права – ортаклуку. Уређење друштва пре оснивања према одредби

---

²⁷⁵ Самир Манић: *Претпоставке (услови) одговорности за прекид преговора*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 9/2012, стр. 571.

²⁷⁶ Здравко Гарић: *Правни положај ДОО, у домаћем и упоредном праву*, Докторска дисертација, 2016. г., стр.35

²⁷⁷ Исто

²⁷⁸ Члан 45. став 2. Закона о облигационим односима.

²⁷⁹ Исто, члан 45. став 3.

немачког грађанског законика о оваквој заједници, највише наликује ортаклуку какав је постоји по општим правилима домаћег грађанског права.²⁸⁰

2. ОСНИВАЧКИ АКТ И СТАТУТ БАНКЕ

Оснивачки акт је први општи акт банке, са најачом правном снагом у хијерархији аката банке и њега доносе оснивачи у циљу оснивања банке. Он је у исто време конститутивни акт с обзиром да служи за регистрацију банке у регистар привредних субјеката и у ком моменту се банка конституише као правно лице, са свим правима и обавезама у правном промету.

3.1.ФОРМА И САДРЖИНА АКТА

Ради оснивања банке неопходно је донети оснивачки акт. Са истим се изражава воља једног лица или више лица да се оснује банка, која (воља) је изражена у прописаној правној форми. То је правни акт са којим се, по правилу, на трајнији начин уређују односи између оснивача пре него што је донет статут и по правној природи је уговор о ортаклуку.²⁸¹

Оснивачки акт представља сагласност воља лица која се удружују: да би обавила одређене пословне активности у циљу остварења добити и поделе њеног дела на име дивиденде, односно ради остваривања било које економске користи; ради покрића губитака; формирања резерви, као и ради остваривања других заједничких циљева.²⁸²

---

²⁸⁰ Члан 705. Немачког грађанског законика; Rocco Jula, *Der GmbH Gesellschafter*, Berlin, 2009, s. 43; Thomas Fr. Jahle, Csaba Láng, Wolfgang Meier – Rudolph, *Czech Book für GmbH – Geschäftsführer*, Berlin, 2009, стр. 241; Ulrich Stache, *GmbH – Recht*, Wiesbaden, 2006.

²⁸¹ Georges Ripert: *Traite elementaire de droit commercial*, књига 1, Paris, 1986., p. 474.

²⁸² Дијана Марковић Бајаловић: *Право привредних друштва*, Источно Сарајево. 2011.г., стр. 37

Постоји схватање да оснивачки акт банке као акционарског друштва, у суштини, је у корист трећег лица, односно будуће банке, без обзира што у време доношења оснивачког акта, банка не постоји као субјект у праву, пошто је извесно да ће у будућности постојати.²⁸³

Оснивачки акт банке може би у форми: одлуке или уговора, што зависи од броја оснивача. Одлука представља једностранни акт појединца као оснивача, док се уговор закључује када постоји више оснивача који треба да се сагласе са свим неопходним елементима за оснивање банке. Када има више оснивача, уколико се неко лице не сагласи са свим битним елементима уговора оно не може бити саоснивач банке.

Оснивачки акт мора бити сачињен у писаном облику и потписи оснивача оверени у складу са прописима са којима се регулише овера јавних исправа, у противном не производи правно дејство.²⁸⁴ Поступак овере оснивачког акта има неколико фаза и то упознавање оснивача банке са садржином исправе, одобравање исправе од стране оснивача и потписивање, што чини јединствен акт.²⁸⁵ Сматра се да наведене радње морају бити у континуитету, како просторно, тако и временски и без икаквих прекида.²⁸⁶ Правна ваљаност оснивачког акта банке зависи од поштовања форме у којој се саставља јавна исправа. Форма је намењена да би се доказале одређене чињенице и представља акт настајања правне личности и гаранција правне сигурности у отклањању, евентуално могућих, спорова.

Оснивачки акт банке у већини упоредних правних система не мора бити написан у форми јавнобележничке (нотарске) обрађене исправе, већ га могу написати

---

²⁸³ Hamel и др, *наведено дело*, стр. 302

²⁸⁴ Закон о оверавању потписа, рукописа и преписа, „Сл.гласник РС“, бр93/2014 и 22/2015.

²⁸⁵ Дејан Б. Ђурђевић: *Признавање нотарског записа*, *Анали Правног факултета у Београду*, год., LX, 1/2012, стр. 182.

²⁸⁶ Hans Marti: *Notariatsprozess – Grundzüge der öffentlichen Beurkundung in der Schweiz*, Bern 1989., s. 78.

и адвокати или оснивачи,²⁸⁷ осим у Републици Српској где је обавезна јавнобележничка форма.²⁸⁸ У Републици Српској оваква обавезна обрада оснивачког акта ствара непотребне додатне трошкове приликом оснивања банке.²⁸⁹

Оснивачки акт банке у Републици Србији садржи: пословно име и седиште правног лица оснивача банке, односно име и пребивалиште физичког лица оснивача банке; пословно име и седиште банке; износ укупног оснивачког капитала банке у новчаном и неновчаном облику, као и удео сваког оснивача у том капиталу; рок до ког су оснивачи банке дужни да уплате новчана средства, односно да неновчана средства пренесу у оснивачки капитал банке; права, обавезе и одговорности оснивача банке; број акција банке и њихову номиналну вредност код првог издавања, врсте и класе акција које је банка овлашћена да изда, као и права из акција сваке класе; послове које банка обавља; начин покрића губитка банке; начин решавања спорова међу оснивачима банке; права оснивача банке у случају статусних промена банке; укупни или процењени износ трошкова у вези са оснивањем банке; друге елементе, односно податке.²⁹⁰

---

²⁸⁷ Закон о јавном билежничтву Републике Хрватске, „Службене новине“, бр. NN 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16; Закон о нотарима Црне Горе, „Службени лист РЦГ“, број 68/05 и „Службени лист ЦГ“, број 49/08; Закон о нотарима Словеније „Урадни лист Републике Словеније“, бр. 13/94, 48/94, 82/94, 41/95, 83/01, 73/04), „Закон за нотариот, „Сл. весник Македоније“, бр. 72/2016; Закон о јавном бележничтву Србије, „Сл. гласник РС“, бр. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - др. закон, 93/2014 - др. закон, 121/2014, 6/2015 и 106/2015.

²⁸⁸ Закон о нотарима Републике Српске, „Сл. гласник Р. Српске“, бр. 86/04, 2/05, 74/05, 91/06, 37/07, 50/10, 78/11, 20/14.

²⁸⁹ Далибор Пејаковић: *Обавезна нотарска обрада аката у правном систему Босне и Херцеговине*“, Српска правна мисао, бр. 51, Бања Лука, 2018. г., стр. 250.

²⁹⁰ Члан 13. Закона о банкама Србије

Оснивачки акт банке може бити ништав ако: нема форму која је прописана законом²⁹¹ или је делатност банке која се наводи у оснивачком акту супротна принудним прописима или јавном поретку или не садржи одредбе о пословном имену банке, улозима акционара, износу основног капитала или су сви потписници, у тренутку закључења оснивачког акта, били правно или пословно неспособни.²⁹²

Идентичан садржај оснивачког акта банке предвиђен је и Закону о банкама Републике Српске.²⁹³

Народна банка Србије,²⁹⁴ односно Агенција за банкарство Републике Српске²⁹⁵ може прописати да оснивачки акт банке садржи и друге обавезне елементе, односно податке.

Поред оснивачког акта, банка има и свој статут, који садржи: организацију и начин пословања банке; питања о којима одлучује скупштина банке; питања о којима одлучују други органи банке, састав и поступак одлучивања ових органа, као и мандат чланова тих органа; мере и одговорност органа банке за обезбеђење ликвидности и солвентности банке; права, обавезе и одговорност чланова управног и извршног одбора банке и других лица с посебним овлашћењима и одговорностима утврђених статутом банке; овлашћење за потписивање и заступање банке; начин вршења унутрашње контроле и унутрашње ревизије банке; податке и исправе који се сматрају пословном тајном банке и начин поступања с тим подацима и исправама и друге елементе, односно податке.²⁹⁶

---

²⁹¹ Уколико не постоји писана форма а потписи оснивача нису оверени код јавног бележника у складу са Законом о оверавању потписа, рукописа и преписа „Сл.гласник РС“, бр.93/2014 и 22/2015.

²⁹² Члан 13. Закона о привредним друштвима Србије

²⁹³ Члан 12 Закона

²⁹⁴ Члан 13. Закона о банкама Србије

²⁹⁵ Члан 12. ст.2. Закон о банкама Р. Српске

²⁹⁶ Члан 14. Закона о банкама Србије и члан 13. Закона о банкама Р. Српске

Првим статутом може се одредити да банка сноси одређене стварно настале трошкове по основу оснивања банке, односно да акционари који оснивају банку имају право на накнаду тих трошкова од банке, у ком случају се утврђује највиши износ тих трошкова.²⁹⁷

У Црној Гори, оснивачки акт је уговор уколико има два или више оснивача, а одлука уколико је један оснивач. Одлука о оснивању садржи: име и презиме оснивача, његову адресу и матични број, односно називи седиште правног лица и његов матични број; назив друштва (банке) које се оснива; ознаку да се ради о акционарском друштву (банке); број акција које има оснивач и њихову иницијалну вредност, односно номиналну вредност акција уколико је утврђена.²⁹⁸ У Црној Гори банка, као акционарско друштво, има свој статут који има идентичне елементе као и статут у Србији и Републици Српској.²⁹⁹

У неким правним системима оснивачки акт је статут банке, са двојном функцијом и то као конститутивни акт (неопходан за оснивање и регистрацију банке), док је у исто време и акт организационог карактера (садржи норме које се односе на организацију банке).³⁰⁰

У Републици Хрватској, као држави чланици Европске Уније, оснивачки акт банке је статут, с обзиром да је тако утврђено у Закону о трговачким друштвима за оснивање акционарских (дионичких) друштава, без обзира на број оснивача.³⁰¹

Усвајање статута банке врши се тако што се изјаве оснивача о усвајању статута дају у исправи која се саставља код јавног бележника, а уколико се изјаве

---

²⁹⁷ Члан 267. ст.1. Закона о привредним друштвима Србије

²⁹⁸ Члан 18/а Закон о привредним друштвима Црне Горе, "Службени лист ЦГ", бр. 6/02, 17/07, 80/08, 40/10, 36/11 и 40/11

²⁹⁹ Члан 19. Закон о привредним друштвима Црне Горе

³⁰⁰ Марко Рајчевић: *О правној природи уговора о оснивању и статута отвореног акционарског друштва*, Правна ријеч, бр. 51/2017, Бања Лука, стр. 280.

³⁰¹ Члан 18. Закона о трговачким друштвима Хрватске

дају преко пуномоћника исти морају имати пуномоћје које је оверено од јавног бележника.

Статут банке у Републици Хрватској садржи: осниваче и њихова пребивалишта; уколико банка издаје акције (деонице) са номиналним износима ти износи се наводе, у противном број акција, износ за који се издају и, ако се издају акције више родова, род акција које преузима сваки акционар; уплаћени износ основног капитала; изјаву оснивача да прихватају статут; назив и седиште друштва; предмет пословања; укупан износ основног капитала; податак о томе да ли акције гласе на име; које органе има и број чланова органа; начин и облике објављивања обавештења; времену трајања и престанка банке.³⁰² Уколико није на изричит начин забрањено законом, статутом се могу уредити и друга питања.³⁰³

Идентично решење постоји и у трговачком закону С. Македоније, тј. да је оснивачки акт статут³⁰⁴ и да сви други општи акти друштва (ово важи и за банку) морају бити у сагласности са статутом, као највишим правним актом.³⁰⁵

У Словенији када се оснива банка као акционарско друштво, законом је прописано да уговор о оснивању и статут морају бити састављени у писаној форми у облику нотарске забелешке,³⁰⁶ а затим одређује садржај статута: име, презиме и пребивалиште или име и седиште сваког оснивача; назив и седиште; активности компаније; износ основног капитала; ако друштво има акције са номиналним износом: номинални износ акција и број акција за сваки номинални износ, ако постоји неколико класа акција, укључујући класе акција и номиналне износе и број

---

³⁰² Исто, члан 173.

³⁰³ Исто, члан 173. ст. 2.

³⁰⁴ Члан 287. Закона о трговачким друштвима Македоније

³⁰⁵ Исто, члан 288.

³⁰⁶ Закон о нотаријату, „Службени гласник Словеније“, бр. 13/1994, последња измена Службени гласник РС, бр. 45/2008 (последњи званичан пречишћен текст „Службени гласник РС“, бр. 2/2207-УПБЗ.

акција издатих у свакој класи; ако друштво нема номиналну вриједност: број акција, уколико постоји неколико класа акција, укључујући класе акција и број акција издатих у свакој класи; да ли су акције носиоци или носиоци; износ уплаћеног капитала на дан уписа друштва у регистар и одговарајући уплаћени капитал; систем управљања (једносмерни или двотирни); број чланова органа управљања или надзора или акта у којем је одређен; мандат чланова органа управљања или надзора; облик и начин објављивања релевантних за предузеће или акционаре; трајање компаније, ако се утврди за одређени период, и начин ликвидације компаније.³⁰⁷ Оснивачки акт се мора сачинити у форми јавне исправе значајан је за правни живот, поузданост и заштиту приватних правних односа.³⁰⁸

У Енглеском праву постоји Memorandum of Association (уговор о оснивању) који представља писмену сагласност оснивача акционарског друштва (банке) и садржи клаузулу којом лица која су га закључила изражавају жељу да се удруже и регулишу, пре свега, односе између акционарског друштва и трећих лица. Наведени акт садржи: име компаније; адресу првог седишта; име првог регистрованог заступника друштва; пуно име и адресу оснивача; висину улога оснивача; делатност и др., док је други акт Articles of Association (статут) и са њим се регулишу односи између чланова друштва.³⁰⁹

У немачком законодавству, закључење уговора, у јавнобележничкој форми, представља прву правну радњу коју је неопходно предузети приликом оснивања банке као акционарског друштва. Уговор садржи, нарочито, одредбе о: оснивачима; делатности; висини основног капитала; за акције које имају номиналну вредности

---

³⁰⁷ Члан 183. Закона о привредним друштвима Словеније, „Сл. гласник Р. Словеније“, бр. 42/2006

³⁰⁸ Весна Ријавец: *Улога нотара у грађанском праву Словеније*, Анали Правног факултета у Београду, година LVIII, 1/2010. стр.108-129.

³⁰⁹ Члан 5. (2. поглавље) Закона о компанијама Енглеске из 2006. године (Companies Act); Марко Рајчевић: *О правој природи уговора о оснивању и статута отвореног акционарског друштва*, Правна ријеч, бр. 51/2017, Бања Лука, стр. 267. и 268.

њихову висину; за акције без номиналне вредности: њихов број, цену издавања; класе акције које ће сваки оснивач купити; начин обавештења да је акционарско друштво основано; износ основног капитала који је уплаћен; назив друштва и његово седиште; број чланова управног одбора или правила према којима ће се овај број утврдити.³¹⁰

Уочава се да у упоредном праву постоје три правна решења о томе који се акт сматра оснивачким.³¹¹

По првом решењу, које првенствено припада англосаксонском правном систему, постоје два акта и то: посебан уговор о оснивању који се зове Memorandum of Association и акт који има карактер статута под називом Artikles of Assotiation.³¹² Према другом решењу као оснивачки акт сматра се само уговор о оснивању, који је неопходан за регистрацију акционарског друштва (банке)³¹³ и по трећем решењу као оснивачки акт постоји само статут који се потписује од стране оснивача и на основу кога се врши регистрација.³¹⁴

У правној теорији постоји више приступа тумачења уговора као оснивачког акта банке. По првом приступу, уговор о оснивању треба тумачити као и сваки други уговор. По другом тумачењу уговор о оснивању се сматра посебним структуралним уговором који представља правну норму са којим се уређује унутрашња организација банке. Трећи је мешовит приступ тумачења уговора о оснивању, пошто део уговора тумачи као уговор, док други као правну норму.³¹⁵ Уговором о оснивању

---

³¹⁰ Члан 23. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. г.

³¹¹ Марко Рајчевић: *О правној природи уговора о оснивању и статута отвореног акционарског друштва*, стр. 268.

³¹² У Републици Србији је прихваћено решење са два неопходна акта: уговор и статут.

³¹³ Овакво решење, после измена и допуна закона, прихваћено је у праву Републике Српске: „Сл. гласник Р. Српске“, бр.17/08, 15/09, 10/11 и 67/13.

³¹⁴ Ово решење је предвиђено ун праву Немачке, Хрватске и С.Македоније.

³¹⁵ Барба Јакшић: *Право друштава, књига 2., друштво капитала. Загреб, 2005. г., стр.1030.*

банке регулишу се: односи између субјеката који су закључили уговор о оснивању; права и обавезе оних који накнадно приступе после закључења уговора о оснивању; правни положај органа банке и трећа лица која ступају у пословне односе са банком.

4. СИСТЕМИ И ПОСТУПАК ОСНИВАЊА БАНАКА

У свету постоји више система оснивања банака.

Прва подела је на основу односа државе према оснивању банке, тако да је могуће оснивање на основу концесионог или нормативног система, односно оснивање законом.

Оснивање банке по систему концесије врши се после добијања дозволе, односно сагласности надлежног органа или институције, најчешће Централне банке, којом приликом давалац дозволе има дискреционо право да цени, поред испуњености законских услова за оснивање банке и целисходност њеног оснивања. Овакав начин оснивања је доминантан у упоредном праву а код нас је искључив. Концесиони систем оснивања претрпео је критике у време либералног капитализма, са аргументацијом да држава не треба да се меша у приврдне активности и без потребе арбитража и преузима сву одговорност за пословање привредних субјеката и њихово пословање и пословни углед, као и за бирократизовање овог система.³¹⁶ Као последица наведене критике, концесиони систем оснивања привредних друштава укинута је у већини правних система, међутим по питању оснивања банака и даље је остао доминантан.

Државе Европске Уније, на основу Директиве ЕЗ, су у својим законодавствима предвиделе обавезу оснивача кредитних институција (банака) да

---

³¹⁶ Павао Растовчан: *Трговачка друштва главни носиоци привреде у капитализму*, Загреб, 1958.г., стр. 71.

прибаве одобрење за рад пре почетка обављања делатности.³¹⁷ Ово несумљиво указује да је у ЕУ прихваћен систем концесије приликом оснивања банака.³¹⁸

Према нормативном систему,³¹⁹ банка се оснива тако што су услови за њено оснивање, претходно утврђени законом и уколико су они испуњени и спроведе се прописана процедура, тада се може основати банка. Орган који врши упис банке у одговарајући регистар нема овлашћење да цени сврсисходност оснивања, већ искључиво врши контролу да ли су испуњени законски услови за оснивање. Ово је ређи систем оснивања банака у свету.

Оснивање доношењем посебног закона (као осниваког акта) примењује се код оснивања Централних банака, као што је то случај код нас приликом оснивања Народне банке Србије.

Друга подела система оснивања акционарских друштава, је симултани и сукцесивни, зависно од тога да ли акције откупљују само оснивачи или се у току

---

³¹⁷ Члан 8. Директиве ЕУ бр. 2013/36 о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестицијским друштвима, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338 од 27.06. 2013..

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019

³¹⁸ Директива 2013/36/ЕУ садржи одредбе које регулишу одобрења за рад банака, стицање квалификованих учешћа у банкама, остваривање права на слободу основања банке и слободу пружања услуга, овлашћења надлежних регулаторних тела држава чланица, као и одредбе које уређују оснивачки капитал банке и процес супервизорске процене. Поред тога, прописани су захтеви у вези са резервом капитала за ограничавање расподеле добити (Capital Conservation Buffer), као и контрацикличном резервом капитала (Countercyclical Capital Buffer). Главни циљ Директиве је усклађивање националних одредби које се односе на приступ банкарској делатности, модалитете управљања и супервизорски оквир.

³¹⁹ Мирко Васиљевић у: *Пословно право*, Савремена администрација, Београд, 1997. год., стр. 52, назива **системом пријаве**, наводећи пример када привредно друштво оснивају домаћа и страна лица у ком случају се пријављује оснивање надлежном државном органу.

поступка оснивања акционарског друштва, путем јавног позива нуде и трећим лицима на упис и откуп.³²⁰

Најбољи пример симултаног оснивање банке (као и свих акционарских друштава) може се сагледати приказом члана 20а. Закона о привредним друштвима Црне Горе.

Акционарско друштво симултано се оснива: потписивањем уговора о оснивању, односно доношењем одлуке о оснивању једночланог акционарског друштва; откупом свих акција приликом оснивања без упућивања јавног позива за упис и уплату акција; прибављањем решења Комисије за хартије од вредности о евидентирању оснивачке емисије акција; усвајањем статута и регистрацијом Након потписивања уговора о оснивању акционарског друштва, оснивачи отварају рачун.

Новац примљен од уплате акција депонује се на тај рачун до окончања поступка регистрације друштва. Оснивачи су дужни да изврше уплату акција, односно да унесу неновчане улоге у року одређеном у уговору о оснивању. Уколико неки од оснивача није уплатио акције, односно унео неновчани улог, оснивачи који су уплатили акције, односно унели неновчане улоге, измениће уговор о оснивању акционарског друштва у делу који се односи на осниваче и њихове акције. Оснивачи су дужни да евидентирају емисију акција код Комисије за хартије од вредности. Ако сви оснивачи друштва потпишу одлуке о прихватању статута друштва, процене неновчаних улога, избору органа управљања, извршних органа и ревизора друштва и друге одлуке које треба да се донесу на оснивачкој скупштини неће се сазивати оснивачка скупштина. Сви потписи на одлукама оверавају се у складу са законом. Ако се не постигне договор о претходним питањима оснивачка скупштина одржаће се у року од 30 дана од дана уплате акција.

---

³²⁰ Славко Царић, *наведено дело*, стр. 39.

Симултано оснивање је процедурално једноставнији и лакши начин оснивања акционарског друштва, с тим што се тешко постиже, пошто је неопходно да се у веома кратком временском периоду прикупе значајна новчана средства.³²¹

Код сукцесивног оснивања банке, акционарски капитал се формира тако што оснивачи откупљују део акција, док се за упис и уплату преосталог дела акција упућује јавни позив трећим заинтересованим лицима.³²² Овакав начин оснивања назива се и «постепено» или «јавно» оснивање.³²³

Основни мотив који је опредељујући да се спроведе сукцесивно оснивање банке је могућност да се прикупи велики новчани капитал који је неопходан за оснивање и пословање банке за шта потребна средства не могу да обезбеде искључиво оснивачи, већ се тражи и капитал трећих лица.

У француском праву овај систем оснивања је познат као *fondation successive* и прецизно се дефинише појам јавног позива³²⁴ и прописује поступак сукцесивног оснивања акционарског друштва (банке).³²⁵

У шпанском праву се овакав начин оснивања назива *fundacion sucesiva*,³²⁶ док је у италијанском праву познат под називом *constituzione mediante pubblica sottoscrizione*.³²⁷

У аустријском праву омогућено је сукцесивно оснивање акционарског друштва (банке) под називом *stufengrundung*.³²⁸

---

³²¹ Иван Никчевић и Велисав Марковић: *Пословно право*, Београд, 2014. г., стр.87.

³²² Царић Славко: *Привредно право за економисте*, стр. 107.

³²³ Новаковић Секула, наведено дело, стр. 7.

³²⁴ Члан 72. француског Закона о трговачким друштвима.

³²⁵ Исто, члан 74. до 83.

³²⁶ Члан 19. до 33. шпанског Закона о акционарским друштвима.

³²⁷ Члан 2333. до 2336. италијанског Грађанског законика.

³²⁸ Параграф 30. аустријског Закона о акционарским друштвима,

У словеначком праву сукцесиван начин оснивања акционарског друштва (банке) је познат под називом *postopna ustanovitev*.³²⁹

У хрватском,³³⁰ босанскохерцеговачком,³³¹ македонском праву³³² и праву Републике Српске,³³³ омогућено је сукцесивно оснивање акционарског друштва.

У швајцарском праву, последњим реформама прописа који регулишу оснивање акционарског друштва, укинут је систем сукцесивног оснивања акционарског друштва, међутим уведен је тзв. двостепени поступак оснивања акционарског друштва. Овај поступак омогућава да се акционарско друштво оснује симултано а после тога, улозима, повећа основни капитал

У немачком праву допуштен је само симултан систем оснивања акционарског друштва³³⁴, а сукцесивни само у случају оснивања банкарских синдиката.³³⁵

У француском³³⁶ и енглеском³³⁷ праву предвиђени су симултани и сукцесивни систем оснивања акционарског друштва.

У нашим у претходним законима постојала су оба система оснивања акционарског друштва.³³⁸ Субјекти који су оснивали акционарско друштво могли су

---

³²⁹ Члан 205. до 218. став 3. словеначког Закона о привредним друштвима.

³³⁰ Члан 195. хрватског Закона о трговачким друштвима.

³³¹ Члан 113. до 211. босанскохерцеговачког Закона о привредним друштвима.

³³² Члан 256. македонског Закона о трговачким друштвима из 1996. г., који је престао да важи и члан 286. новог Закона о трговачким друштвима РМ. из 2004. г.

³³³ Члан 185. став 1. тачка 2. Закона о предузећима Републике Српске.

³³⁴ Славко Царић: *Трговачко право за економисте*, стр. 106.

³³⁵ Juenger, *наведено дело*, стр.б.

³³⁶ Члан 54. и 74. француског Закона о трговачким друштвима из 1966. г.

³³⁷ Члан 1. став 3. и члан 81. став 1. енглеског Закона о трговачким друштвима из 1985. г.

³³⁸ Симултано оснивање предвиђено је од члана 197. до члана 202. а сукцесивно оснивање од члана 203. до члана 217. Закона о предузећима из 1996.г.

слободно и самостално да изврше избор система, зависно од својих потреба и процене целисходности.

Сукцесивни начин оснивања је био сложенији од симултаног начина оснивања, временски је трајао дуже и имао, по правилу, већи број оснивача.

За разлику од симултаног оснивања где оснивачи откупљују све акције до тренутка регистрације акционарског друштва, код сукцесивног оснивања, акције оснивачке емисије откупљују, поред оснивача, и трећа лица и тако постају акционари. Ови акционари нису оснивачи акционарског друштва.³³⁹

Према садашњим прописима,³⁴⁰ у Републици Србији, постоји решење о оснивању банке слично швајцарском, где је укинута систем сукцесивног оснивања акционарског друштва (банке), с тим што је уведена двостепени поступак оснивања акционарског друштва. Овај поступак омогућава да се акционарско друштво оснује симултано а после тога, узлозима, сукцесивно повећа основни капитал.

Да би се основала банка неопходно је спровести поступак у две фазе .

У првој фази поступка оснивања доноси се оснивачки акт и тада је банка основана у форми преддруштва. После тога оснивачи подносе Народној банци Србије захтев за давање прелиминарног одобрења за оснивање банке, уз коју достављају неопходне податке на основу којих ће Народна банка проценити да ли ће издати или неће прелиминарно одобрење за оснивање банке.³⁴¹ Сматра се да се у

---

³³⁹ Поступак сукцесивног оснивања обухвата више фаза које је неопходно спровести и то: доношење оснивачког акта који је сачињен по форми и садржини која је прописана законом; откуп акција од стране оснивача, на који начин оснивачи постају први акционари друштва; упућивање јавног позива за упис и уплату дела акција оснивачке емисије које су преостале после откупа од стране оснивача; упис акција од стране заинтересованих трећих лица која су се пријавила на јавни позив; уплата уписаних акција у складу са јавним позивом и издавање одговарајућих потврда о упису; упис друштва у регистар привредних субјеката.

³⁴⁰ Реч је о Закону о привредним друштвима 2011. године и Закону о банкама из 2005. г.

³⁴¹ Славко Царић и др. *Привредно право*, стр.113

поступку прелиминарног одобрења проверава решеност оснивача да оснују банку и њихова посвећеност испуњењу потребних услова за рад банке.³⁴²

У Закону о банкама Републике Србије, предвиђео је да оснивачи банке подносе Народној банци Србије захтев за прелиминарно одобрење за оснивање банке, уз који достављају: податке о оснивачима банке, износу њихових улога и броју, врсти и номиналном износу акција које стичу; оснивачки акт и предлог статута банке; изјаву да ће новчани део оснивачког капитала уплатити на привремени рачун код Народне банке Србије; изјаву да ће неновчана средства пренети у оснивачки капитал банке; податке о свим лицима која ће имати учешће у банци и о основу тог учешћа; списак имена предложених чланова управног и извршног одбора банке и податке о њиховој квалификацији, искуству и пословној репутацији;³⁴³ предлог пословне политике и стратегије банке за период од три године и план активности за прву годину пословања; предлог стратегије и политика за управљање ризицима и предлог стратегије управљања капиталом банке; доказ да је надлежно регулаторно тело државе порекла одобрило страном банци или другом страном лицу из финансијског сектора учешће у оснивању банке у Републици Србији или доказ да, према прописима те државе, такво одобрење није потребно – ако се банка оснива као зависно друштво стране банке или другог страног лица из финансијског сектора које је предмет контроле, односно надзора тог регулаторног тела и друге документе на захтев Народне банке Србије³⁴⁴

---

³⁴² Исто,

³⁴³ Народна банка Србије одбиће захтев за давање претходне сагласности на именовање члана управног одбора банке за лице које је на дан одузимања дозволе за рад банци или шест месеци пре тог дана, односно на дан увођења принудне управе у банци било овлашћено за представљање и заступање, односно члана органа управљања те банке (Уставног суда Србије, У. бр. 400/12 од 6. 6. 2013).

³⁴⁴ Члан 15. Закона о банкама Р. Србије; Народна банка Србије је овлашћена да ближе пропише услове и начин доказивања испуњености услова који Решење се односе на кадровску и професионалну

Одлуком о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења, дозволе за рад банке и појединих сагласности и одобрења Народне банке Србије³⁴⁵ детаљније су утврђени услови и начин спровођења одредаба Закона о банкама на основу којих Народна банка Србије даје прелиминарно одобрење за оснивање банке и дозволу за рад банке, сагласност на акте оснивачке скупштине банке, претходну сагласност за стицање сопствених акција банке, сагласност на статут банке, односно на измене и допуне статута и оснивачког акта банке, претходну сагласност на именовање чланова управног и извршног одбора банке, претходну сагласност за стицање власништва у банци, дозволу за рад банке која се оснива спајањем банака и претходну сагласност на припајање банака, а утврђују се и критеријуми за дефинисање првокласне банке у поступку добровољног престанка рада банке.

У Европској Унији, Одбор европских надзорних тела за банкарство („ЕБУ“),³⁴⁶ је утврдио техничке стандарде са којима се одређују: шта треба доставити надлежним органима приликом подношење захтева за одобрење оснивање банке; програм рада банке; обавештење о акционарима који имају квалификовану већину у банци и сметње које спречавају обављање надзора над банком.³⁴⁷

оспособљеност лица која су предложена за чланове управе. (Одлука Уставног суда Србије, У-бр. 41/05 од 2. 7. 2009)

³⁴⁵ Одлука је објављена у „Службеном гласнику РС“, бр. 82/2015 од 28.9.2015. г., а ступила је на снагу 6.10.2015.г.

³⁴⁶ Основан је Уредбом (ЕУ), бр.1093/2010, о оснивању европског надзорног тела за банкарство, утврђено је да државе ЕУ уз захтев за одобрење почетка рада банке, морају приложити програм рада, који садржи врсту предвиђених послова и организациону структуру банке, „Службени гласник ЕУ“, бр.331/12, од 15. дец. 2100. г.,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32010R1093>, приступљено:2.12.2019.

³⁴⁷ Члан 8. ст. 2. Директиве 2002/87/ЕЗ о додатном надзору кредитних институција, друштава за осигурање и инвестицијских друштава у финансијском конгломерату, „Сл.лист ЕУ“, бр. 35/01 од

Директивом Европске Уније прописано је да тела која су надлежна у државама чланица ЕУ, су обавезна да одбију одобрење за рад кредитној институцији (банци) уколико их оснивачи нису обавестили о идентитету акционара банке (физичких или правних лица), који имају већинске уделе, као и о износима тих удела или, уколико већински удели не постоје, да обавесте о 20 највећих акционара.³⁴⁸

Народна банка Србије издаје прелиминарно одобрење за оснивање пословне банке уколико су испуњени сви прописани услови, који се односе на то да ли:³⁴⁹

1) оснивачи банке, односно лица која ће имати учешће у банци имају добру пословну репутацију; имају одговарајуће финансијско, односно имовинско стање; пословне активности оснивача или његово стицање учешћа у банци могу изазвати значајан ризик за сигурно и законито управљање банком, односно негативно утицати на способност банке да обезбеди да њено пословање буде у складу са прописима; постоје индиције да се банка оснива, односно да се учешће стиче ради прања новца или финансирања тероризма;

2) оснивачки акт банке и предлог статута банке су усклађени са прописима и садрже елементе, односно податке прописане Законом.

3) постоји пословна репутација, одговарајуће квалификације и искуство лица предложених за чланове управног и извршног одбора банке;³⁵⁰

11.02.2013. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:32002L0087>, приступљено: 2.12.2019.

³⁴⁸ Члан 14. Директиве 2013/36/ЕУ о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестиционим друштвима, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338 од 27.06. 2013, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019

³⁴⁹ Критеријуми за оцену наведених параметара утврђени су Одлуком о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења, дозволе за рад банке и појединих сагласности и одобрења Народне банке Србије

4) постоји предлог пословне политике и стратегије банке за период од три године, план активности банке за прву годину пословања, предлог стратегије и политика за управљање ризицима и предлог стратегије управљања капиталом банке;³⁵¹

5) одговара власничка и управљачка структура банке и структура банкарске групе чији би члан банка постала.

Када Народна банка да прелиминарно одобрење, тада оснивачи могу да обављају само послове који су потребни да би се испунили услови који су неопходни за добијање дозволе за рад банке, као и за њен упис у регистар.³⁵²

У Европској Унији, орган који даје одобрење за рад банке, обавештава ЕБА-у о свим одобрењима за рад која су издата, што се објављује на интернет страници ЕБА-у и евиденција уредно ажурира.³⁵³ Када орган који даје одобрење за рад банке, не одобри рад банке, исти је дужан да подносиоца захтева за одобрење о томе обавести, у року од шест месеци од пријема захтева за одобрење, са образложењем.³⁵⁴

---

³⁵⁰ Чланом 2д Закона о кредитном систему Немачке утврђено је да лица која обављају пословање финансијског холдинга морају бити поуздана, имати професионалне квалификације потребне за вођење компаније и имати довољно времена за обављање својих дужности.

³⁵¹ Чланом 10. Уредбе (ЕУ), бр.1093/2100, о оснивању европског надзорног тиела за банкарство, утврђено је да државе ЕУ уз захтев за одобрење почетка рада банке, морају приложити програм рада, који садржи врсту предвиђених послова и организациону структуру банке, „Службени гласник ЕУ“, бр.331/12,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32010R1093>, приступљено:2.12.2019.

³⁵²Члан 17. ст. 4. Закона о банкама РС.

³⁵³ Члан 20. ст.1. и 2. Директиве 2013/36 ЕУ. о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестицијским друштвима, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338 од 27.06. 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019.

³⁵⁴ Исто, члан 15.

Пошто оснивачи испуне све услове за оснивање банке, исти подносе захтев за добијање дозволе за њен рад, у прописаном року.

Уколико оснивачи добију дозволу за рад банке, морају сазвати оснивачку скупштину коју чине оснивачи банке који имају право гласа на оснивачкој скупштини сразмерно висини свог улога. На оснивачкој скупштини усваја се статут банке; бирају се председник и чланови управног и извршног одбора банке; усваја програм активности банке за период од три године и пословна политика банке; доноси одлука о првом издавању акција. Акти који су усвојени на оснивачкој скупштини достављају се на сагласност Народној банци Србије.³⁵⁵

Приказани поступак оснивања банке указује да се ради о систему дозвола (тзв. „германски систем“), у коме надлежни државни орган (Централна банка) даје дозволу за оснивање пословне банке, уколико су испуњени законом прописани услови за оснивање и када процени да је целисходно да се банка оснује и послује.³⁵⁶

После добијања сагласности од Народне банке Србије на акте банке, наступа друга фаза у оснивању, када се банка уписује у регистар привредних субјеката, који води Агенција за привредне регистре, након чега стиче својство правног лица, односно правну и пословну способност и сва права и обавезе с тим у вези.³⁵⁷

Редослед фаза приликом оснивања банке мора се поштовати, у противном се не може извршити регистрација банке у Регистар.

---

³⁵⁵ Члан 19. Закона о банкама Р. Србије

³⁵⁶ У упоредном праву постоје још неки системи оснивања банака, као што нормативни систем и систем државне одлуке.

³⁵⁷ У складу са Законом о упису регистар привредних субјеката, „Сл. гласник РС“, бр. 99/2011 и 83/2014.

5. ОСНИВАЊЕ ФИЛИЈАЛА И ПРЕДСТАВНИШТАВА БАНКЕ И ЊИХОВА ОВЛАШЋЕЊА ПРАВНОМ ПРОМЕТУ

Статутом банке може да се предвиди постојање организационих делова банке, као што су филијале или представништва.³⁵⁸

Прописи Републике Србије, као и неким другим упоредним правима, су поднормирани по питању регулативе о филијалама и представништвима банака и не представљају задовољавајући правни оквир за уређење ове области банкарства.

Поједини правни теоретичари под филијалом подразумевају организациону јединицу или део друштва изван његовог седишта, у којем друштво трајније обавља своју делатност. Филијала не поседује самостални правни субјективитет, већ подлеже управљању и контроли из седишта оснивача, што није само елемент који га разликује од других, већ и најзначајнија правна карактеристика.³⁵⁹ Наводи се, да се филијале разликују од тзв. друштава кћерки, које имају својство правног лица и самостално иступање у правном промету.³⁶⁰

Банка може да оснива филијале и представништва у Републици Србији, о чему само обавештава Народну банку,³⁶¹ за разлику од решења у Републици Српској где је потребна сагласност Агенције за банкарство.³⁶² Уколико банка оснива филијалу или представништво у иностранству, тада је дужна да тржи сагласност Народне банке.³⁶³

---

³⁵⁸ Стеван Шогоров: *Банкарско право*, стр. 40.

³⁵⁹ Јелена Вилус,..... Душанка Ђурђевић: *Међународно привредно право*, Правни факултет у Новом Саду, 2008.г., стр. 159.

³⁶⁰ Исто.

³⁶¹ Члан 88. Закона о банкама Србије

³⁶² Члан 20. Закона о банкама Републике Српске.

³⁶³ Члан 89. Закона о банкама Србије

Филијала је организациони део банке, без статуса правног лица, која обавља послове из делатности банке.³⁶⁴ Сви банчини организациони делови (филијале, експозитуре), користе пословно име банке под којим наступају у правном промету, уз могућност да организациони делови имају и неке специфичне елементе који их индивидуализују.

Идентично решење је предвиђено и у Републици Српској. Филијале су организациони делови банке које немају својство правног лица.³⁶⁵

У Републици Српској оснивање филијале и других организационих јединица, као што су: експозитуре, шалтери, агенције и слично, прецизније уређено у закону, с обзиром на природу, карактер и односе у Босни и Херцеговини, као и положај Републике Српске у БиХ. У закону је утврђено да банка може да оснује организациони део у Републици Српској, Федерацији Босне и Херцеговине, Брчко Дистрикту или изван територије Босне и Херцеговине, уз одобрење Агенције. Банка са седиштем у Федерацији Босне и Херцеговине или Брчко Дистрикту може да оснује организациони део у Републици Српској, уз одобрење Агенције. Организациони делови могу: да примају новчане депозите, да дају кредите и обављати друге послове банке, уколико су ти послови обухваћени актом о оснивању организационог дела и дозволом за рад банке која их оснива и која сноси **одговорност** за њихов рад.³⁶⁶

У Републици Хрватској филијала (подружница) дефинисана је и уређена чланом 4. ст. 1. тачком 17. Уредбе (ЕУ) бр. 575/2013.³⁶⁷ Уредбом је утврђено да филијала (подружница) значи место пословања које представља правно зависни део институције, те које изравно обавља све или неке послове који су део делатности

---

³⁶⁴ Члан 2. Закона о банкама Србије

³⁶⁵ Члан 2. тач. 3. Закона о банкама Републике Српске.

³⁶⁶ Члан 19. Закона о банкама Републике Српске.

³⁶⁷ Члан 3. ст. 1. тач. 52. Закона о кредитним институцијама Хрватске

институција. Дакле, ни у Хрватској филијале (подружнице) немају статус правног лица као ни у државама чланицама Европске уније.

Чињеница да филијала нема статус правног лица, то јест да је прописима стицање таквог статуса забрањено, што ствара неколико проблема у раду и функционисању банаке.

Први и основни проблем који се намеће, јесте питање заступања филијала и то нарочито оних које су дислоциране и налазе се на већим удаљеностима од седишта банке. Општепозната је чињеница да банке, преко својих филијала, треба да обаве низ пословних трансакција закључењем разних врста уговора; да спроведу значајну маркетиншку активност у циљу упознавања шире јавности о својим условима пословања; треба да успоставе пословне и све друге односе са локалном самоуправом на чијој се територији налазе; да се истакну као друштвено одговорни привредни субјекти у смислу да финансијски или организационо помогну одређене активности које се спроводе од стране разних субјеката на подручју њиховог пословања и сл.

Приликом потребе да се у наведеним условима представља и заступа банка, поступак тог заступања је веома сложен и дуготрајан. Наиме, из филијале се прослеђује одговарајући захтев у седиште банке, где се налази управа, која има овлашћење да одлучи о одећеном захтеву. У Закону о банкама Србије, предвиђено је да банку представља и заступа председник извршног одбора банке, а да приликом закључивања правних послова и правних радњи који су из надлежности извршног одбора, председник је обавезан да обезбеди потпис још једног члана извршног одбора банке.³⁶⁸

Најчешће се ради о захтевима да се одобри спонзорство: одређених значајних активности ученика школе; спортских манифестација; активности невладиних организација, као што су еколошки покрети и др., што у крајњој линији доприноси

---

³⁶⁸ Члан 75 Закона о банкама Србије.

афирмацији банке на територији где послује банка, преко своје филијале. Дуготрајан и неефикасан поступак заступања, не доприноси повећању угледа банке, напротив ствара одређено неповерење према њој.

Посебно настаје проблем заступања када треба да се реши одређено питање из тзв. “претпостављене надлежност извршног одбора,³⁶⁹ где се ради о оперативним пословима које нису стављене у искључиву надлежност ни једног другог органа банке и треба да их реши председник извршног одбора уз супотпис још једног члана одбора. Сматрамо, да управо ове послове (о којима је претходно било речи), најчешће, треба решавати на нивоу филијале.

Из наведених разлога, неопходно је да се питање заступања банака у њиховим филијалама децентрализује и створе услови за ефикасније пословање филијала. За то постоји законска могућност, с тим што треба створити ефикасне механизме да се спречи да се таква овлашћења заступника злоупотребљавају. О наведеним могућностима заступања, биће више речи у глави 8.- Заступање банака у правном промету.

Уколико банка има основану филијалу у иностранству, тада има обавезу да Народној банци Србије подноси годишњи извештај о пословању филијале у иностранству и да је без одлагања обавести о свим променама које се односе на активности ове филијале. Директор филијале банке у иностранству неопходно је да испуњава услове који су овим законом прописани за именовање члана извршног одбора банке.³⁷⁰ Овакво законско решење је логично, с обзиром да ће директор имати одговарајућа овлашћења за заступања и представљање банке. Овде је јасно дефинисано питање заступања и не постоје никакве дилеме.

---

³⁶⁹ Члан 76. ст.3. тач.14. Закона о банкама Србије.

³⁷⁰ Члан 89. Закона о банкама Србије.

Народна банка Србије донела је Одлуку о ближим условима и начину давања и одузимања сагласности за отварање филијале или представништва банке у иностранству.³⁷¹

Захтев за добијање сагласности за отварање филијале банке у иностранству, банка оснивач доставља Народној банци Србије: податке са одговарајућом документацијом о свом називу, седишту и адреси; податке о предмету пословања, тј. о врсти банкарских и других финансијских послова којима ће се бавити филијала у иностранству; податке о износу средстава свог оснивачког улога; податке о свом финансијском стању; одлуку надлежног органа банке о отварању филијале у иностранству; нацрт статута, уговора или другог акта на основу ког ће филијала пословати у иностранству; изводе из прописа земље у којој се отвара филијала у иностранству који се односе на њену делатност и овлашћења; писмену изјаву којом се обавезује да ће обезбедити правну заштиту уложених средстава у складу с прописима земље у којој се отвара њена филијала у иностранству, као и да ће за обавезе филијале одговарати до висине уложених средстава; писмену изјаву да ће обезбедити контролу пословања своје филијале у иностранству; податке о лицу које се предлаже за директора филијале у иностранству³⁷².

Представништво је организациони део банке у иностранству или стране банке у Републици Србији, без статуса правног лица, који не обавља послове које може обављати банка, већ делатност истраживања тржишта, и који представља банку, односно страну банку чији је део.³⁷³

---

³⁷¹ “Службени гласник РС”, број 53/06.

³⁷² Тачка 3. Одлук о ближим условима и начину давања и одузимања сагласности за отварање филијале или представништва банке у иностранству.

³⁷³ Члан 1. Закона о привредним друштвима Србије

6.УДРУЖИВАЊЕ И ПОВЕЗИВАЊЕ БАНАКА

Банке могу да се удружују и повезују, што зависи од њихових пословних интереса и циљева да се створе услови за њихово боље пословање, ради лакшег управљања, избегавања узајамне конкуренције, поделе пословног ризика, коришћења пореских олакшица и др.

6.1. УДРУЖЕЊЕ БАНАКА

Удруживање банака код нас има дугу традицију, која је једна од најстаријих у Европи.

Ради заштите заједничких интереса банака, као што су питања регулисања пореза, промета девиза, камата, зајмова, кредитне политике настала је потреба да се оснује Удружење банака. Зато је одржана оснивачка скупштина 1921. године у Београду, где је Удружење банака основало 39 новчаних завода банкарског удружења. Задатак Удружења био је да представља све банке и у њихово име предузима потребне мере за њихово успешно пословање и у првим годинама свога постојања постигло је видне резултате и стекло велики углед.³⁷⁴

После другог светског рата банкарски систем је прошао кроз више развојних фаза. Прва, од 1944. до 1946. радило се на изградњи тзв. социјалистичког банкарства, на тај начин што је ликвидирано приватно банкарство. У току друге фазе, која је трајала од 1946. до 1948. године, извршено је спајањем банака, што је упростило наш банкарски систем, тако што су спојене све банке у јединствену Народну банку и Инвестициону банку али је осим њих било и 59 локалних банака, односно општинских штедионица. У трећој фази, од 1948. до 1952. године створене су две

---

³⁷⁴ „Удружење банака од 1921. до данас“, www.ubs-asb.com/Default.aspx?tabid=65, приступљено: 28.08 2019.

нове врсте банака: државне банке за кредитирање земљорадничких задруга и комуналне банке. Четврта фаза трајала је од 1952. до 1954. године, када су спојене Државне инвестиционе банке ФНРЈ и државне банке за финансирање земљорадничких задруга, док су комуналне банке укинуте, тако да је Народна банка ФНРЈ остала је једина банка у земљи са 463 филијале. У петој фази која је трајала од 1954. до 1961. обављена је децентрализација и специјализација кредитне функције банкарског система. Уводе се нове кредитне организације, комуналне банке, градске и задружне штедионице. Народна банка је поново постала централна банка земље.³⁷⁵

После 2001. године Србија се поново враћа у међународне финансијске организације и припрема за почетак структурних реформи у банкарском сектору земље. Реализацијом Стратегије реструктурирања банкарског сектора уследио је стечај и ликвидација многих банака у земљи а потом 2002. године, у четвртој фази, и приватизација банака.³⁷⁶

На седници Управног и Надзорног одбора Удружења банака 2003. године, донета је одлука о измени назива Удружења банака Југославије у Удружење банака Србије.³⁷⁷

Може се констатовати, да се мисија и визија, као и углед Удружења банака нису знатно мењали, без обзира што су се мењале друштвене и политичке околности и амбијенти пословања у банкарској сфери у два различита временска периода.

Према важећем законодавству Републике Србије, банке могу да оснују удружења у циљу унапређења свог пословања и усклађивања своје делатности. Удружење банака не би смело да се користе ради злоупотребе слободне конкуренције на банкарском тржишту и стварања монополског положаја.

---

³⁷⁵ Исто.

³⁷⁶ Исто.

³⁷⁷ Исто.

Пошто удружење оснива више банака, исте закључују уговор о оснивању удружења банака у коме наводе назив, делатност и седиште удружења, заступање удружења и одговорност у правном промету, престанак рада удружења и начин управљања удружењем, као и друга питања значајна за оснивање удружења банака.³⁷⁸

Удружење банака доставља Народној банци Србије уговор, као и друге акте удружења и споразуме које удружење закључује с банкама. Удружење банака уписује се у регистар, у складу са законом, након чега стиче својство правног лица, са свим правима и обавезама које му то својство даје. У правном промету иступа у своје име и за рачун банака (чланова), у име и за рачун банака и у своје име и за свој рачун.³⁷⁹

Статутом удружења банака Србије, утврђено да се ради о добровољном пословном удружењу из области банкарства, које су основале банке на неодређено време, ради постизања заједничких интереса.³⁸⁰ Пословно удружење је правно лице које оснивају два или више привредних друштава (у која спадају и банке), које не може обављати делатност ради стицања добити, већ само да би се постигли заједнички интереси чланова.³⁸¹ У току својих активности Удружење тесно сарађује са Народном Банком Србије и другим надлежним органима и организацијама.³⁸²

Удружење банака: пружа стручну помоћ својим чланицама ради побољшања и унапређивања њиховог пословања; заступа заједничке интересе чланица пред надлежним државним и другим органима и организацијама, покреће иницијативе за

---

³⁷⁸ Члан 64. Закона о банкама Србије и чл. 358. Закона о привредним друштвима Србије.

³⁷⁹ Члан 10. Статута удружења банака Србије.

³⁸⁰ Члан 3. Статута Удружења банака Србије,

<http://www.ubs-asb.com/LinkClick.aspx?fileticket=2LH04jL43f4%3D&tabid=55&mid=1071>. приступљено: 30. 08. 2019.

³⁸¹ Члан 578. Закон о привредним друштвима Србије

³⁸² Члан 5. Статута удружења банака Србије

доношење закона и других прописа, пружа мишљења у вези са нацртима и предлозима закона и других прописа; уједначава банкарску праксу путем правила и стандарда; организује професионалну обуку кадрова у области банкарско-финансијске струке и издаје одговарајуће сертификате; негује добре пословне обичаје и пословну етику, те утврђује правила доброг пословног понашања чланица у међусобним односима и у односима према трећим лицима; прикупља податке од својих чланица и трећих лица у складу са законом, који се односе на стање задужености њихових клијената – физичких и правних лица, обрађује ове податке, чува их и преноси овлашћеним корисницима, на основу чега се стиче увид у задуженост клијената, потенцијалних дужника, као и у њихову уредност у измиривању обавеза.³⁸³

Удружење банака има своје органе управљања и то: скупштину, управни и надзорни одбор и генералног секретара.³⁸⁴ Такође, има и своје организационе делове, од којих су најзначајнији: Центар за банкарску обуку и Кредитни биро.³⁸⁵

6.2. ПОВЕЗИВАЊЕ БАНАКА

Циљ повезивања банака јесте стварање услова да се оствари што већа добит, на основу бољег позиционирања на тржишту банкарских услуга, као и избегавање узајамне нелојалне конкуренције, поделе пословног ризика, ефикаснијег

---

³⁸³ Исто, члан 4.

³⁸⁴ Исто, члан 23.

³⁸⁵ Исто, члан 62.

управљања, остваривања пореских олакшица (избегавањем двоструког опорезивања, коришћење земаља са статусом пореског раја) и др.³⁸⁶

Повезивања банака може се вршити путем капитала, уговором и мешовито.

Најчешће је повезивање на основу учешћа капитала једне банке у капиталу друге банке. Тада постоји матична (контролна) банка и зависна банка (контролисана) банка. Дакле, матична банка има контролно учешће у другој банци. Банка може да оснује или стекне подређено друштво које је лице у финансијском сектору, искључиво на основу сагласности Народне банке Србије.³⁸⁷

У Закону о тржишту капитала Републике Србије, утврђено је да контрола представља однос у коме:³⁸⁸

-матично друштво има: већину права гласова акционара у зависном друштву; право да постави или разреши већину чланова управног или надзорног одбора зависног друштва, а у исто време је акционар или члан тог друштва; право да врши доминантан утицај на зависно друштво у складу са уговором које је закључило са тим друштвом или одредбом из уговора о оснивању или оснивачким актом, када закон који се примењује на то зависно друштво дозвољава примену таквих уговора, односно његових одредаба;

-матично друштво је акционар или члан зависног друштва и: директно поставља већину чланова управног или надзорног одбора зависног друштва као резултат остваривања свог права гласа; само контролише већину права гласа

---

³⁸⁶ Ивана Љутић: Правна контрола транснационалних компанија, докторска дисертација, одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу 2013. год., стр. 37.

http://www.prafak.ni.ac.rs/files/disertacije/Dokt-Iva-Ljusic_2013.pdf, приступљено: 17. 10. 2019.

³⁸⁷ Члан 24. Закона о банкама Р. Србије

³⁸⁸ Члан 2. тач. 29. Закона.

акционара или чланова у зависном друштву на основу уговора са другим акционарима или члановима тог друштва;

-матично друштво има власничко учешће у зависном друштву и фактички остварује доминантан утицај над тим друштвом; на јединственој основи управља матичним и зависним друштвом;

-матично друштво може другим средствима да управља или одређује правац управљања и политику зависног друштва;

Пример повезивања банака путем капитала је банкарска група коју чине искључиво лица у финансијском сектору и у којој најмање једна банка има својство највишег матичног друштва или својство зависног друштва.³⁸⁹ Лице у финансијском сектору је банка, друштво за осигурање, покровитељ емисије хартија од вредности, друштво за управљање и инвестиционим и добровољним пензијским фондовима, брокерско-дилерско друштво, привредно друштво које обавља послове финансијског лизинга, као и друго правно лице које се претежно бави финансијском делатношћу у земљи или иностранству.³⁹⁰ Група постоји када контролно друштво, поред управљања зависним друштвом, обавља и друге делатности.³⁹¹ Структура банкарске групе мора бити транспарентна у мери која Народној банци Србије омогућава да утврди: највише матично друштво банкарске групе и лица која имају контролно или знатно учешће у том друштву; место и врсте пословних активности које се обављају у оквиру банкарске групе; финансијско стање и резултате пословања банкарске групе и њених чланова; врсте и нивое ризика којима су банкарска група и њени чланови изложени; начин на који се управљање ризицима организује и спроводи на нивоу е

---

³⁸⁹ Члан 2. Закона о банкама Р. Србије.

³⁹⁰ Члан 2. ст. 9. Закона о банкама Р. Србије.

³⁹¹ Зоран Арсић и Владимир Марјански: *Право привредних друштава*, стр.332.

није банкабанкарске групе, као и пословне, финансијске и друге односе између чланова банкарске групе.³⁹²

Банкарски холдинг је посебан облик банкарске групе које настаје, најчешће, повезивање путем капитала, а може се формирати и на основу уговора.³⁹³ Банкарски холдинг је највише матично друштво у банкарској групи које није банка. Холдинг друштво, у оквиру холдинга, бави се управљањем и финансирањем контролних друштава а не и другим делатностима.³⁹⁴ Дакле, банка није највише матично друштво у банкарском холдингу и ако се највише матично друштво не може поуздано утврдити, утврђује га Народна банка Србије.³⁹⁵ Банкарски холдинг не може основати или стећи директно или индиректно власништво у подређеном друштву ако такво стицање може негативно утицати на пословање банке у којој тај холдинг има контролно учешће.³⁹⁶

Банкарски конзорцијум је удружење, на основу уговора, већег броја банака које ангажовањем финансијског капитала реализује појединачне или редовне кредитне послове.³⁹⁷

---

³⁹² Члан 123. Закона о банкама Р. Србије.

³⁹³ Исто.

³⁹⁴ Члан 552. Закона о привредним друштвима Р. Србије.

³⁹⁵ Члан 2. Закона о банкама Р. Србије.

³⁹⁶ Члан 25. Закона о банкама Р. Србије

³⁹⁷ Речник НБС- https://www.nbs.rs/internet/cirilica/glossary.html?id_letter=2&jezik=0

7. УПИС БАНКЕ У РЕГИСТАР ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА

Упис банке у Регистар привредних субјеката је последња активност у поступку оснивања банке и има конститутивно дејство, односно моментом уписа банка је основана и стиче својство правног лица, тј. правну и пословну способност.

У Компанијском закону Енглеске³⁹⁸ јасно је дефинисано шта значи када привредни субјект (свакако и банка) стекне својство правног лица и пословну способност. Утврђено је да привредно друштво правно лице самостално од својих чланова и наставља да постоји док се не распусти и без обзира на супротне одредбе које су унете у оснивачки акт или статут друштва, пошто оно на основу императивних законских норми има неограничен капацитет за обављање или предузимање било ког посла или активности, односно да предузме било какву трансакцију.

Под регистрацијом се подразумева упис субјеката уписа, у овом случају банке и свих података у вези с њом у Регистар. Регистрација представља институт помоћу кога се чине доступним сва битна обележја субјеката уписа трећим заинтересованим лицима.

Уписом банке у регистар привредних субјеката обезбеђује ефикасност пословања банке, као и правна сигурност у правном промету, заштита интереса субјеката на тржишту и јавних интереса.

Сигурност се обезбеђује тако што регистарски орган проверава испуњеност законских услова, чињеница и података који се уписују у регистар, те уколико ти услови нису испуњени дужан је да одбије упис у регистар. Други начин за обезбеђење правне сигурности јесте што је омогућено да се сви заинтересовани

---

³⁹⁸ Члан 20. и 21. (поглавље 4.)

уознају са подацима из регистра, као што су: подаци о оснивачима, висина капитала, имена заступника и прокуриста седиште и др.³⁹⁹

У Закону о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре Републике Србије⁴⁰⁰ регистрација се дефинише као упис привредних субјеката (банке) у Регистар од стране регистратора. Регистар привредних субјеката је јединствена, централна, јавна, електронска база података о привредним субјектима, формирана за територију Републике Србије у коју се подаци уносе и чувају у складу са Законом.⁴⁰¹ Од 1. јануара 2005. године регистрацију спроводи Агенција за привредне регистре⁴⁰²

У неким земљама регистрацију банака, као и других привредних субјеката, врши стварно надлежан суд⁴⁰³, док у неким упоредним правима врше привредне коморе, као и пословна удужења.⁴⁰⁴

Да би се извршио упис у одговарајући регистар привредних субјеката неопходно је пре тога да се спроведе више потребних активности.

Упис се врши на основу пријаве која се подноси регистарском органу. Пријава је акт која није јавноправне природе и оснивачи је могу повући све до доношења решења о упису у Регистар. Уколико пријава буде повучена поступак за упис ће се обуставити.

Садржај пријаве за упис у Регистар прописан је законом и садржи: назив регистра коме се пријава подноси; предмет и врста регистрације; подаци о ономе који

---

³⁹⁹ Мирослав Милосављевић: *Регистрација пословних субјеката у Републици Српској*, часопис Наука, 2014. г., бр. 1, Слобомир-Бијељина, стр. 16-17-

⁴⁰⁰ „Службени гласник РС”, 99/2011 од 27.12.2011.

⁴⁰¹ Члан 2. ст.1. тач.1. Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре

⁴⁰² Агенција је основана Законом о Агенцији за привредне регистре, који је објављен у „Сл. гласнику РС”, бр. 55/2004. год.

⁴⁰³ Република Српска, Република Хрватска, Словенија, Немачка и др.

⁴⁰⁴ Италија, Холандија.

подноси пријаву; на који начин да се подносиоцу пријаве достави одлука регистратора и др.⁴⁰⁵

Уз пријаву се достављају документи који су прописани у оригиналу, препису који је оверен или овереној фотокопији, уколико није другачије прописано, као и доказ о уплати накнаде за вођење поступка регистрације. Уколико је документ поднет на страном језику, прилаже се и превод тог документа сачињен од стране овлашћеног судског тумача.⁴⁰⁶ Треба нагласити, да се уз пријаву подноси решење НБС са којим се даје дозвола за рад банке, као и решење о давању сагласности на акта банке.⁴⁰⁷

Пријаву мора поднети овлашћено лице, као што је оснивач банке или лице које власти оснивач. Пријава се може поднети непосредно или препорученом поштом, а може бити и електронска, која се подноси Агенцији путем корисничке апликације за електронски пријем докумената. Потписивање електронске пријаве и докумената, као и овера електронских докумената, врши се у складу са прописима којима се уређује електронски потпис и електронски документ.⁴⁰⁸

У немачком праву је предвиђено да сви оснивачи и чланови управе и надзорног одбора подносе захтев суду за упис привредног друштва у привредни регистар. У захтеву за упис у регистар треба бити наведено и приложено: пословна адреса у Немачкој; евиденција и документација о именовању управног одбора и надзорног одбора природа и обим овлашћења заступања чланова управног одбора; списак чланова надзорног одбора са њиховим презименом, именом, занимањем и пребивалиштем; акте на основу којих су оснивачи стекли акције и др.⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁵ Члан 6. Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре

⁴⁰⁶ Исто

⁴⁰⁷ Шогоров Стеван: *Банкарско право*, стр. 48.

⁴⁰⁸ Исто, члан 11.

⁴⁰⁹ Члан 37. Закона о финансијском систему Немачке.

Агенција за привредне регистре Србије процедуру уписа у регистар врши по правилима управног поступка.⁴¹⁰

Када регистратор прими пријаву дужан је да провери да ли су испуњени услови за регистрацију банке, пре свега: да ли је надлежан за поступање по пријави; да ли је пријаву поднело овлашћено лице; да ли је податак или документ предмет регистрације; да ли је податак или документ чија се регистрација захтева већ регистрован; да ли пријава садржи податке и чињенице потребне за регистрацију; да ли су уз пријаву приложени прописани документи; да ли су чињенице из пријаве сагласне чињеницама из докумената приложених уз пријаву и подацима који су регистровани у регистру који поступа по пријави; да ли је у регистру који поступа по пријави под истим називом већ регистровано друго лице или је већ поднета пријава за регистрацију под истим називом или је назив већ резервисан у складу са законом, односно да ли је назив одређен у складу са законом; да ли су чињенице из докумената рачунски и логички усаглашене у складу са прописима којима се уређује њихова садржина и форма, ако је пријава поднета регистру надлежном за регистрацију финансијских извештаја; да ли је уз пријаву приложен доказ о уплати накнаде за вођење поступка регистрације.⁴¹¹

Регистратор одлучује, по правилу, о пријави у року од пет дана од дана пријема пријаве. Уколико су испуњени услови за регистрацију, регистратор без учешћа подносиоца пријаве у поступку, доноси решење којим усваја пријаву.⁴¹²

Ако утврди да нису испуњени услови за регистрацију, регистратор доноси решење којим одбацује пријаву и утврђује који услови за регистрацију нису испуњени.⁴¹³

---

⁴¹⁰ Мирослав Милосављевић, *Право привредних друштава*, Нови Сад, 2011. г., стр. 75; Члан 31. Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре

⁴¹¹ Исто, члан 14.

⁴¹² Исто, члан 16.

Уколико регистратор не одлучи о пријави у законским роковима сматраће се да је пријава усвојена, о чему доноси решење и тражену регистрацију, спроводи у регистар, осим: када није надлежан за поступање по пријави; уколико податак или документ није предмет регистрације или уколико је податак или документ чија се регистрација захтева већ регистрован.⁴¹⁴

Против одлуке регистратора подносилац пријаве може да поднесе жалбу надлежном министру, преко Агенције, у року од 30 дана од дана објављивања одлуке, с тим што жалба не задржава извршење.⁴¹⁵

Одлука министра је коначна и против ње се може покренути управни спор.⁴¹⁶

Када се банка упише у регистар привредних субјеката и стекне својство правног лица, као и посебан правни субјективитет, тада се у формалноправном смислу одвајају оснивачи од банке. Одвајање се огледа у томе што оснивачи стичу статус акционара банке и суделују у њеном управљању сразмерно броју акција које поседују.

Приликом уписа банке у регистар привредних субјеката, поштују се одређени принципи као што, пре свега, су:

-принцип публицитета,⁴¹⁷ који се огледа у јавности и доступности свих података који су уписани у регистар, тако што постоји могућност увида у регистар и добијања извода из регистра, без доказивања правног интереса за то, док се сви подаци објављују на интернет страници Агенције за привредне регистре.

---

⁴¹³ Исто, члан 17.

⁴¹⁴ Исто, члан 19.

⁴¹⁵ Исто, члан 25

⁴¹⁶ Исто, члан 32

⁴¹⁷ Славко Царић: *Привредно друштво за економисте*, Нови Сад, 2001. г., стр.84.

-принцип законитости и обавезности, што подразумева да су подаци који се уписују у Регистар обавезни на основу закона и да се упис врши по процедури која је прописана законом и другим прописима,⁴¹⁸

-принцип економичности, значи да се поступак регистрације, увид и добијање извода из Регистра врши у што краћем временском периоду и са минималним трошковима,

-принцип приоритета, са којим се указује да раније поднета пријава за упис у Регистар има приоритет над касније поднетом пријавом за упис,⁴¹⁹

-начело јединства уписа података приликом регистрације оснивања, значи да се морају уписати истовремено сви подаци банке, који су предвиђени у регистрационој пријави,

-принцип истинитости и савесности,⁴²⁰ подразумева да трећа савесна лица која се у правном промету поуздају у регистроване податке не могу сносити штетне правне последице проистекле из нетачно регистрованих података.⁴²¹

8. НИШТАВОСТ ОСНИВАЊА БАНКЕ

Ништавост представља санкцију када банка, као посебан привредни субјект, настане а да за то нису били испуњени сви прописани услови.⁴²²

---

⁴¹⁸ Мирослав Милосављевић: *Право привредних друштава*, Нови Сад, 2012. год., стр. 77.

⁴¹⁹ На пример, уколико оснивачи две банке поднесу захтев за упис у Регистар са истим језгром пословног имена обе банке, у ком случају ће се прихватити раније поднети захтев, док ће се каснији захтев одбити.

⁴²⁰ Овај принцип се повезује са **принципом поверења** у доказну снагу података који су уписани у Регистар.

⁴²¹ Члан 6. Закона о привредним друштвима Србије

⁴²² Татјана Јевремовић Петровић: *Ништавост оснивања привредног друштва –Упоредно правна теорија и право ЕУ*, Анали Правног факултета у Београду, година LXV, 3/2017, стр. 100.

Институт ништавости оснивања банке везује за неколико појмова и то: за ништавост правног основа тј. оснивачког акта и ништавост регистрације, односно уписа банке у регистар.

Класични правни теоретичари сматрали су да уколико нису створени основни услови за настанак банке у том случају банка, као привредно друштво није ни основана, односно настала, с обзиром да се само ствара привид правног посла.⁴²³ Овакав став је изражен у правима где се прихвата уговорни концепт оснивања банке, као и код свих привредних друштава.⁴²⁴

Пошто схватање класичних правних теоретичара није могло да опстане јер би били нарушени правни интереси трећих лица уколико би се сматрало да банка никада није ни настала, тада је прихваћен став да банка ипак фиктивно постоји у односу на трећа савесна лица.⁴²⁵

Може се разматрати ништавост оснивачког акта, који представља правни основ за оснивање и постојање банке, као и чињеница да његови недостаци утичу на постојање банке.⁴²⁶ Између оснивачког акта и ништавости банке, у пословној пракси, често се ставља знак једнакости, пошто се сматра да банка не може да настане нити егзистира уколико нема ваљан правни основ за то. У француском праву, један од

---

⁴²³ Слободан Перовић: *Облигационо право*, „Службени лист СФРЈ“, Београд 1981. г., стр. 447 и Владимир Водинелић, *Грађанско право: Увод у грађанско право и Општи део грађанског права*, Београд, 2012. г., стр. 456

⁴²⁴ Мирко Васиљевић : *Компанијско право*, Београд, 2015.г., стр. 88.

⁴²⁵ Von Bodungen . „*The Defective Corporation in American and German Law*“, *The American Journal of Comparative Law* 15/1966, стр.328

⁴²⁶ У дисертацији је већ назначено да је оснивачки акт банке ништав ако: нема форму прописану законом или је делатност банке која се наводи у оснивачком акту супротна принудним прописима или јавном поретку или не садржи одредбе о пословном имену банке, улозима акционара, износу основног капитала или су сви потписници, у тренутку закључења оснивачког акта, били правно или пословно неспособни.

разлога за престанак друштва путем обавезне ликвидације је и због ништавости оснивачког акта, без обзира што се јасно увиђа да овакав став доводи у питање правну сигурност у привредном пословању.⁴²⁷

Овакав став није исправан пошто између ништавог оснивачког акта и ништавости банке не може бити знак једнакости јер банка није изједначена са уговором, односно одлуком о оснивању на основу којих банка настаје, нити ништавост оснивачког акта аутоматски повлачи ништавост банке.

За настанак и постојање банке потребни су и други услови, као што је њена регистрација која има конститутивно дејство, зато и за престанак банке неопходно је спровести поступак регистрације престанка банке који има, такође, конститутивно дејство. Дакле, неутемељено је и погрешно је ништавост везивати само за ништавост оснивачког акта, а не и за ништавост оснивања банке.

Концепт ништавости који је предвиђен у савременом праву. прихваћен је и у правном систему Европске Уније и у значајном броју националних права. Овај концепт се огледа у ставу да банка, као и сва привредна друштва, стиче правни субјективитет уписом у регистар и постоји и фактички и правно, без обзира што не испуњава све услове за упис у регистар.⁴²⁸ Ништавост је стога примењена у „сведеној – умањеној форми“.⁴²⁹

Ставови судова у Републици Србији указују да тужилац не може да тражи утврђење ништавости уговора као оснивачког акта, јер је чланом 33. Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре,⁴³⁰ предвиђена, једина

---

⁴²⁷ Jean-Paul Valuet, Alain Lienhard, Pascal Pisoni: *Code des sociétés et des marchés financiers*, Paris, 2009. стр. 120

⁴²⁸ Члан 643. швајцарског Закона о облигацијама

⁴²⁹ Adolf Vaumbach ; Alfred Hueck, GmbHG, Verlag C. H. Beck, München, 2013. г., стр. 2091.

⁴³⁰ „Сл. гласник РС“, бр. 99/2011 и 83/2014: члан 33. Закона: „Лице које има правни интерес може тужбом захтевати утврђење да је регистрација оснивања привредног друштва ништава: ако су у пријави наведени неистинити подаци; ако је регистрација извршена на основу лажног документа,

могућност, да се захтева утврђивање ништавости регистрованих података а не и оснивачког акта.⁴³¹ Правни интерес за подношење тужбе за утврђење ништавости оснивачког акта, постоји онда када је потребно да се обезбеди заштита права тужиоца која су му угрожена оснивачким актом,⁴³² а никако да се претходно утврди ништавост оснивачког акта а да се затим у другом поступку пошто се поништи оснивачки акт води поступак за поништење регистрације.

Дакле, у праву Републике Србије, уколико суд правноснажном пресудом утврди ништавост регистрације оснивања банке, суд ће доставити пресуду надлежном регистру ради забележбе ништавости регистрације оснивања и покретања поступка принудне ликвидације банке.⁴³³

Идеја права привредних друштава је да се ништавост избегне, тако што ће се примењивати рестриктивни приступ режиму ништавости у погледу разлога због којих се може истицати, ограниченим временом у коме се то чини, уз мали број лица која су овлашћена да захтевају преиспитивање ваљаности оснивања.⁴³⁴

У Европској унији, када су у питању разлози за ништавост, неопходно је да се утврде само они разлози који су апсолутно неопходни за постојање друштва и који су у прописима таксативно наведени. То је непостојање података које се не могу ни посредно ни непосредно утврдити, као што су: пословно име друштва, износ

документа издатог у незаконито спроведеном поступку или документа са неистинитим чињеницама; ако постоје други законом предвиђени разлози. Тужба се подноси надлежном суду у року од 30 дана од дана сазнања тужиоца за разлоге ништавости, а најкасније у року од годину дана од дана регистрације.“

⁴³¹ Република Србија, Врховни касациони суд, Прев 183/2014 од 16.07.2015. г., Београд

⁴³² Исто.

⁴³³ Члан 14 Закона о привредним друштвима Србије.

⁴³⁴ Суд није овлашћен да по службеној дужности поново преиспитује да ли су испуњени формални материјални услови за упис, када је у поступку пре доношења решења о захтеву за упис већ утврдио њихово постојање (Решење Вишег трговинског суда, Пж. 6570/02 од 8. 5. 2003.).

појединачних улога акционара, укупан износ уписаног акцијског капитала или делатност банке у оснивачком акту или статуту.⁴³⁵

Када су у питању разлози ништавости у вези са оснивачким актом, као конститутивним елементом банке, без кога она не може да се оснује, неспорно је да је један од разлога ништавости непостојање оснивачког акта или када је он донет од пословно неспособних свих оснивача.

У немачком⁴³⁶ и енглеском праву,⁴³⁷ разлог за ништавост оснивања је неспровеђење претходне контроле оснивања и других прописаних формалности приликом оснивања. Добром превентивном контролом отклањају се узроци који доводе до ништавости друштва и поступак ништавости се спроводи веома ретко и изузетно. Наведена контрола се врши тако што се оснивачки акт пише од стране јавног бележника и који оверава потписе оснивача, док се касније врши контрола од стране суда. Приликом регистрације у Енглеској се издаје потврда, која је доказ да је друштво основано уз поштовање услова који су неопходни за регистрацију и да је иста извршена у складу са законом, те из тих разлога није предвиђена могућност ништавости.⁴³⁸

Ништавост друштва постоји и када је делатност друштва забрањена или супротна јавном поретку, што није спорно ни у једном законодавству. Као услов не тражи се да се ради о стварној делатности коју банка обавља, већ је довољно да су делатности наведене у оснивачком акту друштва, а које су забрањене или супротне јавном поретку.⁴³⁹

---

⁴³⁵ Paul Le Dondero, Cannu, Bruno : *Droit des sociétés*, Paris, 2009. г., стр. 245

⁴³⁶ Члан 23. и 38. немачког Закона о акционарским друштвима

⁴³⁷ Члан. 15. енглеског Компанијског закона -Companies Act из 2006.г.

⁴³⁸ Vanessa Edwards.: *EC Company Law*, Clarendon Press, Oxford 1999. г., стр. 46

⁴³⁹ Тачка 11. и 12 пресуде у случају Marleasing, Judgment of the Court of 13 November 1990.

Ништавост не доводи по сили закона (аутоматски) до гашења банке и не подразумева повраћај у пређашње стање и не производи правне последице као да банка никад није ни постојала, него се мора спровести ликвидација, у циљу намирења поверилаца.⁴⁴⁰

У Европској Унији извршена је значајна унификација и хармонизација права на тај начин што је створен заједнички оквир за услове и поступак ништавости оснивања, који одликује рестриктивност и узак круг утврђених разлога који воде обавезном престанку друштва.⁴⁴¹

Уочава се општа тендеција која почива на начелима према којима је важно обезбедити што ефикаснију контролу оснивања, а затим да се ограниче услови за ништавост.

9. ОБАВЕЗЕ И ОДГОВОРНОСТ ОСНИВАЧА БАНКЕ У ВЕЗИ СА ОСНИВАЊЕМ БАНКЕ

Приликом оснивања банке, неопходно је да оснивачи изврше више специфичних послова и преузму имовинско правне обавезе.

9.1. ОБАВЕЗЕ ОСНИВАЧА

Прва обавеза оснивача банке јесте да организују уплату средстава ради прикупљања оснивачког капитала, у висини која је законом утврђена и која је неопходна како би се створили потребни материјални услови за оснивање и пословање банке. Када се банка оснива симултано прикупљање оснивачког капитала није компликовано, пошто сваки оснивач (уколико их има више) треба да уплати одређен новчани износ који је предвиђен оснивачким актом, с тим да укупан износ

---

⁴⁴⁰ Члан 3. ЕУ Директиве о ништавости.

⁴⁴¹ Таџана Јевремовић Петровић, *наведено дело*, стр. 119

новчаног оснивачког капитала буде најмање у висини која је предвиђена законом. Уколико се ради о сукцесивном оснивању банке (у систему где постоји овај начин оснивања), посао прикупљања новчаног оснивачког капитала је сложен и састоји се у томе да се уговором о оснивању утврђује колико ће акција откупити свако од оснивача, а колико ће, јавним позивом путем огласа, уписати и откупити остала заинтересована правна или физичка лица.

Друга обавеза оснивача је да именује привременог заступника банке до именовања стално овлашћених лица за заступање. Ово лице се именује актом о оснивању банке и може бити из редова оснивача или друго лице које је способно да обавља послове вршиоца те дужности.

Трећа обавеза оснивача је да припреме предлог статута и других аката банке која ће усвојити скупштина банке, након претходно спроведене процедуре и давања сагласности од стране Народне банке.

Четврта дужност оснивача, је: сазивање скупштине банке која утврђује да ли је уплаћен потребан оснивачки капитал банке; да усвоји први статут и друге акте банке; именује прве органе које она бира итд.

Пети, веома значајан, задатак оснивача је прибављање дозволе за рад банке.⁴⁴² Захтев за издавање дозволе, заједно са потребном документацијом, подноси се Народној банци Србије.⁴⁴³

У немачком праву, предвиђено је да онај ко намерава да обавља послове банке мора прибавити писмену сагласност надзорног органа. Захтев за сагласност садржи: доказе о средствима потребним за пословање; податке који су значајни за

---

⁴⁴² Чланом 4. ст.2. Закона о привредним друштвима Србије, утврђено је да се посебним законом може условити регистрација или обављање одређене делатности издавањем претходног одобрења, сагласности или другог акта надлежног органа.

⁴⁴³ Члан 4. став 1. тачка б. и члан 63. Закона о Народној банци Србије, „Сл. лист РС“, бр. 72/2003 и члан 8. и 10а. Закон о банкама и другим финансијским организацијама, „Сл. лист СРЈ“, бр 32/93.

процену поузданости подносиоца пријава и оцењивање професионалних квалификација руководиоца, као и то да ли руководиоци имају довољно времена за обављање својих дужности; одрживи пословни план који приказује природу предложеног посла, организациону структуру и планиране поступке интерне контроле институције и др.⁴⁴⁴

Последња обавеза оснивача је да изврши регистрацију банке код надлежног органа који води регистар привредних субјеката и у Републици Србији то је Агенције за привредне регистре, после чега банка стиче својство правног лица са свим правима и обавезама у правном промету.

9.2. ОДГОВОРНОСТ ОСНИВАЧА

Законом о привредним друштвима, у правни систем Републике Србије уграђена је грађанскоправна одговорност оснивача банке.

Одговорност постоји: уколико се не извршава уговор који је закључен са трећим лицем, у вези са оснивањем банке; за повраћај средстава која су уплаћена у основни капитал друштва, ако банка не буде основана; ако се не уплате или неблаговремено уплате новчани улози или не уношење, односно неблаговремено уношење улога у стварима и правима; за штету коју је акционарима или трећим лицима причињена због поништаја регистрације банке и одговорност оснивача за материјалне недостатке ствари које су унете у друштво⁴⁴⁵

У Закону о акционарским друштвима Краљевине Србије од 1896. године, било је утврђено да за оно што је пре оснивања акционарског друштва (банке) учињено, солидарно одговарају целокупном својом имовином они који су то

---

⁴⁴⁴ Члан 32. Закона о кредитном систему

⁴⁴⁵ Мирослав Милосављевић: *Акционарско друштво*, Интрмекс, Београд, 2006.г., стр.74.

учинили.⁴⁴⁶ У законодавству Краљевине Југославије, послови које је закључио оснивач, аутоматски и без икаквих формалности, прелазили су на акционарско друштво (банку).⁴⁴⁷ Наведено решење је било мањкаво, с обзиром да се није водило рачуна о пословној пракси и омогућавало је злоупотребе. У овим законима за осниваче друштва (банке) била је предвиђена казна затвора ако су намерно лажно представљали податке који се тичу уписа или отплате основне главнице,⁴⁴⁸ односно било је забрањено казном затвора или новчаном казном када намарним деловањем или пропуштањем, нанесу штету друштву или другоме; објаве или прикажу неистините податке у вези са имовинским стањем друштва или дају неистинита обавештења о друштву, итд.⁴⁴⁹

У Француској, оснивачи који су предузимали правне радње у име акционарског друштва у поступку његовог оснивања, за преузете обавезе одговарају неограничено и солидарно.⁴⁵⁰ Оснивачи су кривично одговорни уколико је поништен упис друштва у регистар; ако су објавили лажне податке у јавном позиву за упис акција или су издали акције пре уписа друштва у регистар.⁴⁵¹

У немачком Закону о акционарским друштвима, утврђена је одговорност оснивача за обавезе које су преузете приликом оснивања акционарског друштва. Констатује се да пре уписа у привредни регистар, акционарско друштво не постоји као такво и свако ко делује у име друштва пре његовог уписа у регистар лично је

---

⁴⁴⁶ Члан 19. Закона

⁴⁴⁷ У члану 212. став.2. било је утврђено да: „Из правних послова, који су склопљени за друштво које се оснива, ово је уписом у трговачки регистар непосредно овлашћено и обавезно, уколико се ти послови тичу улгања у стварима, набавци при оснивању или су иначе изречно поменути у правилима.“

⁴⁴⁸ Члан 99. Закона о акционарским друштвима за Краљевину Србију из 1896.г.

⁴⁴⁹ Параграф 405. и 406. Трговачког закона Краљевине Југославије из 1937.г.

⁴⁵⁰ Drury R. Robert: *Legal Structure of Small Business in France and England Compared*, The International and Comparative Law Quarterly, part, 3, 1978. г., стр. 521.

⁴⁵¹ Hamel-Legarse-Jauffret, *Droit commercial*, Paris, 1984. г., стр. 51.

одговоран а, уколико више појединаца предузме било коју радњу, исти ће бити солидарно одговорни. Уколико је друштво преузело обавезу која је у његово име преузета пре него што је регистровано, и то учини уговором са дужником, тако да друштво преузме место претходног дужника, за обавезу није потребна сагласност поверилаца да би била валидна уколико је уговорена обавеза преузета у року од три месеца од уписа друштва у регистар.⁴⁵²

Према немачком праву, оснивачи су одговорни као солидарни дужници према друштву за тачност и потпуност изјава које су дали ради оснивања друштва. То се односи, пре свега, на изјаве о: стицању акција; износа уплаћених за акције; присвајање уплаћених износа; посебним погодностима, трошковима оснивања; улога у стварима и правима. Оснивач ће се ослободити одговорности ако није био упознат са чињеницама које су проузроковале обавезу накнаде настале штете или није имао разлога да буде савестан у вршењу дужне бригае опрезног привредника.⁴⁵³

У енглеском праву није дозвољено потврђивање уговора који су закључени од стране оснивача пре оснивања, пошто је за овакву правну потврду уговора потребан услов да акционарско друштво постоји у време закључења уговора, што овде није случај.⁴⁵⁴ Суд може да стави забрану на именовање лица у органе компаније уколико је оно било кажњено за учињена незаконита дела у поступку оснивања друштва.⁴⁵⁵

У Хрватској оснивачи одговарају солидарно банци за штету која јој је причињена због нетачних или непотпуних података које су дали приликом оснивања банке. Такође, оснивачи који су, са намером или грубом непажњом, оштетили банку

---

⁴⁵² Члан 41. став 1. и 2. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965.г.

⁴⁵³ Члан 46. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965.г

⁴⁵⁴ Tomas Raith: *The Effect of Pre-Incorporation Contracts in German and English Company Law*, International and Comparative Law Quarterly, January, 1998. г., стр. 114.

⁴⁵⁵ Cain Charlesworth: *Company Law by G. Morse*, London, 1983. г., стр. 21.

на основу улога у стварима и правима које имају недостатке.⁴⁵⁶ Приликом оснивања банке одговарају и они који су учествовали наношењу штете улагањем или преузимањем ствари и права, као и они који су пре него што је банка уписана у регистар или у прве две године после тог уписа јавно изјавили да ће акције ставити у промет и ако су знали или су морали знати за нетачност или за непотпуност података који су дати ради оснивања банке.⁴⁵⁷

Према праву Републике Србије, уколико се не оснује банка из било ког разлога, оснивачи су обавезни да врате уписницима уплаћене износе заједно са каматом, односно врате улоге у стварима и правима. За испуњење ове обавезе оснивачи одговарају солидарно. Уколико се утврди ништавост регистрације оснивања банке, ова ништавост нема правно дејство на правне послове те банке са савесним трећим лицима.

Лица која су оснивачким актом или на други начин преузела обавезу да уплате, односно унесу у банку одређени улог одговарају банци за извршење те обавезе и дужни су да накнаде штету која му је проузрокована пропуштањем или кашњењем извршења те обавезе.⁴⁵⁸

Одговорност оснивача постоји за материјалне недостатке ствари које су унете у банку као оснивачки капитал и то ако: ствар нема потребна својства за њену редовну употребу или промет; ствар нема потребна својства за нарочиту употребу или за промет, за коју је набављена, а која је била позната прибавиоцу или му је морала бити позната; ствар нема својства и одлике које су изричито или прећутно уговорене, односно прописане; предата ствар није саобразна узорку или моделу.⁴⁵⁹

---

⁴⁵⁶ Члан 191. Закона о трговачким друштвима Хрватске

⁴⁵⁷ Исто, члан 192.

⁴⁵⁸ Члан 46. Закона о привредним друштвима Р. Србије

⁴⁵⁹ Члан 479. Закона о облигационим односима из 1978. г.

Постоји специфична врста одговорности оснивача банке и каснијих акционара банке у случају „пробијања правне личности друштва (банке)“. Овде је реч о поступању акционара са којим они злоупотребљавају правну личност, односно субјективитет банке, са намером да противправно створе корист за себе или неког другог или оштете повериоце. На овај начин акционар банке се проглашава одговорним за обавезе банке и дужан је да је накнади. Дакле, акционар банке који иначе сноси пословни ризик само до висине унетог улога у банку, због предузетих противправних радњи, одговара за обавезе банке.⁴⁶⁰

Пробијање правне личности постоји уколико акционар банке:⁴⁶¹

-употреби банку за постизање циља који му је забрањен;

-користи имовину банке или са њом располаже као да је његова лична имовина;

-умањи имовину банке у радњама са којима стиче корист за себе или друго лице и ако је знао или је морао знати да банка због тога неће моћи да изврши своје обавезе.

У словеначком праву, „пробијање правне личности друштва (банке)“ назива се „опструкција правног лица“, с тим да су сви елементи по питању одговорности акционара због злоупотребе правне личности, односно субјективитета банке, са намером да противправно створе корист за себе или неког другог или оштете повериоце, идентични.⁴⁶²

ПРЕГЛЕД ПОСЛОВНИХ БАНАКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ⁴⁶³

1. ADDIKO BANK AD BEOGRAD

---

⁴⁶⁰ Славко Царић и др.: *Привредно право*, стр.55.

⁴⁶¹ Исто.

⁴⁶² Члан 8, Закона о привредним друштвима Словеније.

⁴⁶³ преузето са сајта НБС дана 4. 08.2019. https://www.nbs.rs/internet/cirilica/50/50_5.html

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О.бр. 38 од 27.02.1991.
8.7.2016. године, HYPO ALPE-ADRIA-BANK AD BEOGRAD је променила пословно име у ADDIKO BAN AD BOGRAD.	
Број запослених:	599
Највећи акционари (преко 5%)	Укупан проценат гласачких права у банци
Addiko Bank AG, WIPPLINGER STR 34/4, WIEN AUSTRIA	100.00%

2. AGROINDUSTRIJSKO KOMERCIJALNA BANKA AIK BANKA, AD BEOGRAD

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О. бр. 194 од 28.6.1993.
Број запослених:	678
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
BDD M&V Investments a.d. Beograd	100.00%

3. API BANK AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD

Дозвола за рад:	Решење НБС Г. бр. 4164 од 13.5.2008.
Број запослених:	87
Највећи акционари (преко 5%)	гласачкихх права у банци
Intesa Holding International S.A.	100.00%

4. BANCA INTESA AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD (NOVI BEOGRAD)

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О.бр. 274 од 19.9.1991.
Број запослених:	3046
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
Intesa Holding International S.A.	100.00%

5. BANKA POŠTANSKA ŠTEDIONICA AKCIONARSKO DRUŠTVO, BEOGRAD (PALILULA)

Дозвола за рад:	Решење НБЈ Г.бр. 5012 од 21.11.2002.
Број запослених:	2134
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
Republika Srbija	74.55%
Javno preduzeće Pošta Srbija	24.18%

6. BANK OF CHINA SRBIJA AKCIONARSKO DRUŠTVO NOVI BEOGRAD

Дозвола за рад:	Решење НБС ИО.бр 105 од 20.12.2016.
Број запослених:	28
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
Bank of China Hungary Close Ltd	100,00%

7. CREDIT AGRICOLE BANKA SRBIJA AKCIONARSKO DRUŠTVO NOVI SAD

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О. бр. 36 од 10.12.1991.
Број запослених:	938
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
CREDIT AGRICOLE S.A.	100,00%

8. DIREKтна BANKA AKCIONARSKO DRUŠTVO KRAGUJEVAC

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О бр. 209 од 03.07.1991. 8.7.2016. године KBM Банка ad Крагујевац је променила послово име у Direkтна Banka ad Крагујевац.
Број запослених:	645
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
Андреј Јовановић	50.00%
Бојан Миловановић	50.00%

9. EXPOBANK AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О.бр. 269 од 12.11.1990. 2.2.1. године Марфин банка а.д. Београд је променила своје пословно име у Expobank akcionarsko društvo Beograd
Број запослених:	152
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
Igor Kim	72.25%
German Tsoy	17.86%

10. ERSTE BANK AKCIONARSKO DRUŠTVO, NOVI SAD

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О. бр. 202 од 20.12.1989.
Број запослених:	1156

Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
ERSTE GROUP BANK AG	74.00%
Steiermärkische Bank und Sparkassen AG, Graz	26.00%

11. EUROBANK AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD

Дозвола за рад: Решење НБЈ Г.бр. 633 од 21.10.1997.

Број запослених:	1487
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
EFG Eurobank Ergasias Athens	55.80%
Holding BV Naritaveg	42,74%

12. HALKBANK AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD

Дозвола за рад: Решење НБЈ О. бр. 328 од 26.12.1990.
22.10.2015. године, Чачанска банка а.д. Чачак је променила своје пословно име у HALKBANK акционарско друштво Beograd

Број запослених:	501
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
TURKISH HALK BANK INC	100.00%

13. JUBMES BANKA AD BEOGRAD (NOVI BEOGRAD)

Дозвола за рад: Решење НБЈ Г. бр. 628 од 20.10.1997.

Број запослених:	123
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
ALTA PAY GROUP DOO BEOGRAD	28.51%
SFRJ	5.33%

14. KOMERCIJALNA BANKA AD, BEOGRAD

Дозвола за рад: Решење НБЈ О.бр. 206 од 3.7.1991.

Број запослених:	2755
Највећи акционари (преко 5%)	Укупан проценат гласачких права у банци
Republika Srbija	41.75%
Evropska banka za obnovu i razvoj, London	24.43%
IFC Capitalization (Equity) Fund, L.P.	10.15%

15. MIRABANK AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD-NOVI BEOGRAD

Дозвола за рад: Решење НБС ИО бр. 58 од 16.12. 2014.
Банка је уписана у Регистар привредних субјеката Решењем АПР БД 8779 од 5.2.2015.

Број запослених: 36
Највећи акционари (преко 5%) **процент гласачких права у банци**
Duingraaf Financial Investments B.V., Amsterdam, 100.00%
Netherlands

16. MTS BANKA AKCIONARSKO DRUŠTVO BEOGRAD

Дозвола за рад: Решење НБЈ О. бр. 329 од 26.12.1990.
18.5.2015. године, Дунав банка а.д. Београд је променила своје пословно име у мтс банка акционарско друштво, Београд.

Број запослених: 193
Највећи акционари (преко 5%) **процент гласачких права у банци**
Телеком Србија а.д. Београд 84.21%
Компанија „Дунав осигурање“ а.д.о. Београд 11.14%

17. NLB BANKA AD, BEOGRAD

Дозвола за рад: Решење НБЈ О.бр. 197 од 03.07.1991

Број запослених: 457
Највећи акционари (преко 5%) **процент гласачких права у банци**
NOVA LJUBLJANSKA BANKA DD LJUBLJANA 100.00%

18. OPPORTUNITY BANKA AD, NOVI SAD

Дозвола за рад: Решење НБС Г.бр. 2683 од 7.02.2007.

Број запослених: 395
Највећи акционари (преко 5%) **процент гласачких права у банци**
OPPORTUNITY TRANSFORMATION 100.00%
INVESTMENTS, INC

19. PROCREDIT BANK AD, BEOGRAD (NOVI BEOGRAD)

Дозвола за рад: Решење НБЈ Г.бр. 538 од 05.04.2001.

Број запослених: 354
Највећи акционари (преко 5%) **процент гласачких права у банци**
ProCredit Holding AG (IMI) 100.00%

20. RAIFFEISEN BANKA AD BEOGRAD

Дозвола за рад:	Решење НБЈ Г.бр. 318 од 09.03.2001.
Број запослених:	1581
Највећи акционари (преко 5%)	Укупан проценат гласачких права у банци
Raiffeisen SEE Region Holding Gmbh, BEE	100,00%

21. SBERBANK SRBIJA A.D. BEOGRAD

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О. бр. 352 од 17.12.1991.
Број запослених:	756
Највећи акционари (преко 5%)	Укупан проценат гласачких права у банци
Sberbank Europe AG	100.00%

22. SOCIETE GENERALE BANKA SRBIJA AD, BEOGRAD

Ушла је у састав ОТП Групу и променила назив у ОТП банку

Дозвола за рад:	Решење НБЈ О. бр. 293 од 14.12.1990.
Број запослених:	1341
Највећи акционари (преко 5%)	Укупан проценат гласачких права у банци
ОТП BANKA BUDIMPESTA	100.00%

23. SRPSKA BANKA AD BEOGRAD (SAVSKI VENAC)

Дозвола за рад:	Решење НБЈ Г. бр. 920 од 4.11.1996.
Број запослених:	63
Највећи акционари (преко 5%)	Укупан проценат гласачких права у банци
Republika Srbija	76.69%
Jugoimport SDPR	23.31%

24. TELENOR BANKA AD BEOGRAD (NOVI BEOGRAD)

Дозвола за рад: Решење НБЈ Г.бр. 346 од 24.4.1996.

Од 9.5.2014. године, КВС Банка а.д. Београд је променила своје пословно име у Telenor banka а.д. Београд.

Број запослених:	180
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
PPF Financial Holding B.V. Amsterdam, Holandija	100.00%

25. UNICREDIT BANK SRBIJA A.D., BEOGRAD (STARI GRAD)

Дозвола за рад:	Решење НБЈ Г.бр. 1437 од 2.7.2001.
Број запослених:	1290
Највећи акционари (преко 5%)	Укупан проценат гласачких права у банци
UNICREDITO ITALIANO SPA PIAZZA CORDU	100.00%

26. VOJVODANSKA BANKA AKCIONARSKO DRUŠTVO, NOVI SAD

Дозвола за рад:	Решење НБЈ Г.бр. 415 од 5.5.1995.
25.4.2019. године, OTP Banka Srbija a.d. Novi Sad је променила своје пословно име у Vojvođanska banka a.d. Novi Sad.	
Број запослених:	2041
Највећи акционари (преко 5%)	процент гласачких права у банци
OTP BANKA BUDIMPESTA	100.00%

Г Л А В А I V

И М О В И Н А И К А П И Т А Л Б А Н К Е

1.УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Банка поседује своју имовину (средства), коју обезбеђује оснивач и која се састоји од новчаних средстава и хартија од вредности, ствари (непокретних и покретних), и других имовинских права, која су у функцији пословања банке, изражена у новчаној противвредности.⁴⁶⁴

У Закону је утврђено да имовину банке чине ствари и права у власништву банке, као и друга њена права.⁴⁶⁵

Капитал банке представља збир основног капитала и допунског капитала, умањен за одбитне ставке од капитала. Основни капитал банке чини збир: уплаћеног акцијског капитала, резерви из добити и добити банке, која се умањује за: износ губитака из претходних и текуће године, нематеријална улагања; стечене сопствене обичне и преференцијалне акције.⁴⁶⁶ Допунски капитал банке чини збир: уплаћеног акцијског капитала по основу преференцијалних кумулативних акција банке; дела позитивних ревалоризационих резерви банке; хибридних инструмената капитала; субординираних обавеза; вишка издвојених исправки вредности, резервисања и потребних резерви у односу на очекиване губитке.⁴⁶⁷

Почетну имовину банке чине улози оснивача и иста се зове оснивачки капитал, који се може изједначити са имовином банке само у тренутку оснивања банке. Имовина се, у току постојања и пословања банке, може повећавати или смањивати што зависи од тога какви су пословни резултати банке.⁴⁶⁸

---

⁴⁶⁴ Члан 12. ст. 1. и 2. Закона о банкама Р. Србије

⁴⁶⁵ Члан 44. ст. 1. Закона о привредним друштвима Р. Србије.

⁴⁶⁶ Одељак 1. Одлуке о адекватности капитала банке, „Службени гласник РС“, бр. 46/2011, 6/2013 и 51/2014

⁴⁶⁷ Исто, одељак 2.

⁴⁶⁸ Оснивачи банке не могу повлачити средства уложена у оснивачки капитал банке нити се та средства могу компензирати са потраживањима банке према оснивачима (Пресуда Вишег привредног суда, Пж. 2801/95 од 27.6.1995.).

Основни капитал⁴⁶⁹ банке је новчана вредност уписаних улога акционара у банку, која је регистрована у складу са законом о регистрацији⁴⁷⁰ и исти је подељен на акције, као хартије од вредности, што представља специфичност у односу на друга привредна друштва.⁴⁷¹

Новчани део оснивачког капитала банке у Републици Србији не може бити мањи од 10.000.000,00 евра у динарској противвредност, према званичном средњем курсу НБС на дан уплате.⁴⁷² Овај износ је далеко већи од оснивачког новчаног капитала акционарског друштва општег типа, који се оснива на основу Закона о привредним друштвима Србије и који износи 3.000.000,00 динара.⁴⁷³

У Републици Српској минимални износ уплаћеног оснивачког капитала износи најмање 15.000.000 конвертибилних марака. Акције банке које чине минимални оснивачки капитал могу се уплатити искључиво у новцу, у целости пре регистрације банке.⁴⁷⁴

У Словенији минимални износ основног капитала банке је 5.000.000 евра.

У Републици Хрватској иницијални капитал банке износи најмање 40 милиона куна, док иницијални капитал штедне банке износи најмање 8 милиона куна.⁴⁷⁵

---

⁴⁶⁹ Основни капитал, зависно од језичког подручја, има различите називе. У Енглеској носи назив: share capital, у Француској: capital social, у Немачкој: das Grundkapital, у Италији: capitale sociale, у Шпанији: el capital, у Хрватској: темељни капитал, у Словенији: основни капитал, у Македонији: основна главница, у Републици Српској: основни капитал.

⁴⁷⁰ Члан 44. ст.2 Закона о привредним друштвима Р. Србије

⁴⁷¹ Код других правних форми привредних друштава (доо, кд и од) капитал је подељен на уделе, који не представљају хартије од вредности.

⁴⁷² Члан 12. ст.3. Закона о банкама Р. Србије

⁴⁷³ Члан 293. Закона о привредним друштвима Р. Србије

⁴⁷⁴ Члан 34. Закона о банкама Р. Српске.

⁴⁷⁵ Члан 18. Закона о кредитним институцијама Р. Хрватске

У Црној Гори новчани износ оснивачког капитала банке не може бити мањи од 5.000.000 ЕУР и мора бити у потпуности уплаћен пре регистрације банке у Централни регистар Привредног суда.⁴⁷⁶

У С.Македонији банка се основа са почетним капиталом од 310.000.000 денара. Оснивачки капитал и свако даље његово повећање мора бити само у новчаној форми и исплаћен у потпуности, што се уписује у трговачки регистар као главница.⁴⁷⁷

Уколико основни капитал банке посматрамо са становишта времена у коме се формира и постоји, исти може бити: почетни основни капитал (новчани износ који је утврђен у оснивачком акту и који представља противвредност акција које треба уписати и откупити), основни капитал непосредно после оснивања банке (као збир новчаних и неновчаних улога свих акционара који су унети у банку или ће бити унети у банку, по основу уписаних а неуплаћених улога) и текући основни капитал (чија се вредност мења у току постојања банке).

Основни капитал има функцију да омогући стабилно пословање банке, као и да гарантује заштиту интереса поверилаца, тако што ће банка моћи да испуни у сваком моменту своје обавезе које је преузела у току пословања. Из наведених разлога банка има обавезу да одржава прописани минимални износ капитала који утврђен императивним прописима.⁴⁷⁸

Дакле, основни капитал банке представља извор средстава који пружа сигурност банци у савладавању ризика пословања у циљу заштите интереса поверилаца, депонената банке и омогућава поверење у банку и целокупан финансијски систем. Капитал банке представља извор средстава који, уколико банка западне у тешкоће приликом пословања, служи за превазилажење истих, без ширег

---

⁴⁷⁶ Члан 8. Закона о банкама Црне Горе

⁴⁷⁷ Члан 14. Закона о банкама Македоније

⁴⁷⁸ Славко Царић и др., *Привредно право*, стр. 115.

негативног утицаја на економију. Из наведених разлога, прописима се предвиђа да свака банка поседује одговарајући ниво капитала, са којим је способна да управља на одговарајући начин, узимајући у обзир целину своје делатности са свим ризицима који могу да настану на банкарском тржишту.

Ако се уплата новчаног улога врши у иностраној валути, у складу са законом који уређује девизно пословање, динарска противвредност улога обрачунава се по средњем курсу Народне банке Србије на дан уплате улога.⁴⁷⁹

Лица која су преузела обавезу да уплате, односно унесу у банку одређени улог, било да је новчани или неновчани, одговарају банци за извршење те обавезе и дужни су да накнаде штету која је проузрокована банци пропуштањем или кашњењем у извршењу те обавезе.⁴⁸⁰

Вредност неновчаног улога (у стварима и правима) у банци врши процену овлашћени судски вештак, ревизор или друго стручно лице које има овлашћење да врши процену. Процену може да вршити и привредно друштво које испуњава законом прописане услове да врши процене вредности ствари или права која су предмет процене.⁴⁸¹

У Републици Србији, донет је посебан закон са којим је регулисана област процене и проценитеља непокретности које се врше: за потребе закључења уговора о кредиту обезбеђених хипотеком и закључења других послова финансијских институција обезбеђених хипотеком; за потребе утврђивања вредности непокретности у поступку стечаја, у складу са законом којим се уређује стечај и за потребе закључења уговора о кредиту обезбеђених хипотеком и закључења других послова финансијских институција обезбеђених хипотеком.⁴⁸² Сматрамо да би овај

---

⁴⁷⁹ Члан 45. ст.2. Закона о привредним друштвима Р. Србије.

⁴⁸⁰ Члан 46. Закона о привредним друштвима Р. Србије

⁴⁸¹ Члан 51. Закона о привредним друштвима Р. Србије и члан 12. Закона о банкама Србије.

⁴⁸² Закон о проценитељима вредности непокретности, „Сл. гласник Србије“, бр.108/2016

проценитељ могао да врши процену непокретности које се улажу у капитал банке, без обзира што у закону није изричито наведено да има ту врсту овлашћења. Под појмом непокретности подразумева се: земљиште,⁴⁸³ зграде⁴⁸⁴ и други грађевински објекти, као и посебни делови зграда⁴⁸⁵ на којима може постојати засебно право својине.

У Црној Гори процена неновчаног улога врши се од стране једног или више овлашћених независних процењивача, који може бити физичко лице, правно лице или ортаклук или командитно друштво. Процена се врши пре прихватања неновчаног улога од стране скупштине акционара.⁴⁸⁶

У Хрватској, уколико се оснивање врши улагањем или преузимањем ствари, односно права, за процену вредности ствари односно права користи се налаз сталног судског проценитеља одговарајуће струке.⁴⁸⁷ Суд ће одбити упис у регистар ако је вредност улога у стварима и у правима знатно мања од основног капитала који се односи на акције (дионице) које се за то дају.⁴⁸⁸

У неким упоредним правима не мора постојати оснивачки капитал банке пошто су за обавезе банке одговорност преузели њени оснивачи. То је случај у Швајцарској у којој регионалне и општинске банке немају оснивачки капитал пошто је одговорност преузела општина оснивача.⁴⁸⁹

Директивом Европске Уније прописано је да иницијални капитал финансијских институција (у које спадају и банке) износи најмање 5 милиона евра а да државе чланице ЕУ могу да предвиде и мањи износ капитала, с тим да су

---

⁴⁸³ Пољопривредно, грађевинско, шуме и шумско земљиште

⁴⁸⁴ Пословне, стамбене, екомерцијалне, било која комбинација тих врста зграда и др.

⁴⁸⁵ Станови, пословне просторије, гараже и гаражна места и др.

⁴⁸⁶ Члан 51. Закона о привредним друштвима Црне Горе

⁴⁸⁷ Члан 182, 183 и 184. Закона о привредним друштвима Хрватске.

⁴⁸⁸ Исто, члан 305.

⁴⁸⁹ Милорад Бејатовић: *Банкарско право и хартије од вредности*, стр. 46.

испуњени одређени услови и то: да иницијални капитал није мањи од 1 милион евра и да обавести Комисију ЕБА-у (Европска банкарска асоцијација- European Banking Authority) о својим разлозима за коришћење те могућности.⁴⁹⁰

Банка је дужна да обезбеди адекватност капитала, што представља однос између капитала и ризичне активе банке, односно представља способност банке да апсорбује губитке настале лошим пласманима. Законом о банкама Србије утврђено је да је свака банка обавезна да пословање обавља тако да обезбеди да у сваком тренутку њен капитал буде у висини која није мања од динарске противвредности износа од 10.000.000 евра према званичном средњем курсу, као и да њена ризична актива буде покривена капиталом у износу од најмање 12%.⁴⁹¹

У Немачкој, минимални номинални износ основног капитала је педесет хиљада евра за сва акционарска друштва, док је за банке минимални капитал утврђен у складу са Директивом ЕУ (најмање у висини 5 милиона евра).⁴⁹² У банку се морају уложити потребна средства, тако да се у сваком моменту обезбеђује довољна ликвидност. Савезно министарство финансија Немачке је овлашћено да уреди детаљне услове за довољну ликвидност, а посебно методе на основу којих ће се

---

⁴⁹⁰ Директива 2013/36/ЕУ Европског парламента и већа о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестиционим друштвима, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338 од 27.06. 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019

и члана 26. ст.1. тач. а-е Уредбе (ЕУ) 575/2013. „Службени лист ЕУ“ бр.176/1 од 26. 06. 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0575>, приступљено: 2. 12. 2019

⁴⁹¹ Одлука о адекватности капитала банке Србије.

⁴⁹² Члан 7. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. године.

утврдити постојање довољне ликвидности и обавезу банака да обезбеде Бундесбанци информације са којима се доказује довољна ликвидност.⁴⁹³

У многим државама минимална стопа адекватности капитала је 8%, док је у Хрватској та стопа, дефинисана од стране Хрватске народне банке и износи 10%.⁴⁹⁴

БИЛАНС СТАЊА БАНАКА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ⁴⁹⁵

Р. бр.	Пословно име банке	Укупна нето билансна актива (у 000 дин.)
1	API Bank a.d. Beograd	10,256,179
2	Addiko Bank a.d. Beograd	100,118,520
3	Agroindustrijsko komercijalna banka AIK banka a.d. Beograd	206,558,803
4	Banca Intesa a.d. Beograd	571,075,179
5	Bank of China Srbija a.d. Beograd	27,398,407
6	Banka Poštanska štedionica a.d. Beograd	220,036,784
7	Crédit Agricole banka Srbija a.d. Novi Sad	98,983,728
8	Direktna banka a.d. Kragujevac	59,501,046
9	Erste Bank a.d. Novi Sad	202,932,012
10	Eurobank a.d. Beograd	169,489,688
11	Expobank a.d. Beograd	15,509,148
12	Halkbank a.d. Beograd	56,905,090
13	JUBMES banka a.d. Beograd	15,623,162
14	Komercijalna banka a.d. Beograd	401,165,980
15	MIRABANK a.d. Beograd	5,937,892

⁴⁹³ Члан 11. Закона о кредитном систему Немачке.

⁴⁹⁴ <http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/A/Adekvatnost-kapitala> (преузето:30-07. 2018.).

⁴⁹⁵ Ажурирано: 04.06.2019. од стране НБС са чијег сајта су преузети подаци.

16	MTS banka a.d. Beograd	10,776,218
17	NLB banka a.d. Beograd	57,459,595
18	Opportunity banka a.d. Novi Sad	16,146,648
19	OTP banka Srbija a.d. Novi Sad	87,602,369
20	ProCredit Bank a.d. Beograd	111,057,393
21	Raiffeisen banka a.d. Beograd	291,924,334
22	Sberbank Srbija a.d. Beograd	121,659,363
23	Société Générale banka Srbija a.d. Beograd	316,087,334
24	Srpska banka a.d. Beograd	12,887,132
25	Telenor banka a.d. Beograd	15,930,961
26	Unicredit Bank Srbija a.d. Beograd	437,400,289
27	Vojvođanska banka a.d. Novi Sad	133,632,244
УКУПНО:		3,774,055,498

2.ПОВЕЋАЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА

Одлуку о издавању акција ради повећања основног капитала банке доноси скупштина банка (као орган власника капитала),⁴⁹⁶ изузев када је реч о одобреном капиталу када такву одлуку може да донесе други надлежни орган, на основу овлашћења скупштине. Одлука се може донет након потпуне уплате, улога за раније

---

⁴⁹⁶ Скупштина банке, пошто је чини власници капитала, увек одлучује када се ради о капиталу, било његовом смањењу или повећању, као и о другим важним питањима која су везане за заштиту власничких права.

издате и уписане акције. Одлука се региструје у складу са законом о регистрацији, у противном је ништава.⁴⁹⁷

Основни капитал банке може да се повећа на неколико начина и то:⁴⁹⁸

- новим улозима (издавањем акција нове емисије), у шта се убраја и конверзија дуга у основни капитал;

- из нераспоређене остварене добити и резерви банке⁴⁹⁹ расположивих за те намене (повећање из нето имовине друштва);

- извршењем статусне промене.

У Хрватској, приликом повећања капитала улозима у стварима и у правима морају прегледати један или више ревизора.⁵⁰⁰

3. СМАЊЕЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА

Одлуку о смањењу основног капитала, са којом је утврђен циљ, обим и начин тог смањења, доноси скупштина банке а изузетно може донети и други надлежни орган у случају поништења сопствених акција друштва, ако је то овлашћење дато одлуком скупштине. Одлука се региструје у складу са законом о регистрацији најкасније у року од три месеца од дана доношења, у противном је ништава.⁵⁰¹

---

⁴⁹⁷ Члан 294. Закона о привредним друштвима Србије

⁴⁹⁸ Исто, члан 295.

⁴⁹⁹ Ивица Терзић: *Банкарство*, Пословни факултет, Универзитет Сингидинум, сматра да резерве банке се не могу користити за повећање капитала банке.

file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Bankarstvo%20vežbe%207.pdf, приступљено: 30. 10. 2018.

⁵⁰⁰ Члан 305. ст.3. Закона о привредним друштвима Хрватске.

⁵⁰¹ Члан 314. Закона о привредним друштвима Србије

Основни капитал друштва може се смањити на неколико начина и то:⁵⁰²

- повлачењем и поништењем акција у поседу акционара;
- поништењем сопствених акција друштва;
- смањивањем номиналне вредности акција, односно рачуноводствене вредности код акција без номиналне вредности.

Да би се извршило повлачење и поништење акција банке потребно је да таква могућност постоји у статуту пре него што је извршено повлачење и поништавање акција, осим ако се одлука о смањењу основног капитала повлачењем и поништењем акција донесе уз сагласност сваког акционара чије се акције повлаче и поништавају, као и трећих лица која имају права на тим акцијама која су уписана у Централном регистру.⁵⁰³

Акционари исте класе, ради заштите својих интереса, у спровођењу поступка смањења основног капитала друштва имају исти третман. У циљу заштите поверилаца Регистар привредних субјеката дужан је да објављује одлуку о смањењу основног капитала у непрекидном трајању од три месеца почев од дана регистрације.⁵⁰⁴

4.ИСТОВРЕМЕНО СМАЊЕЊЕ И ПОВЕЋАЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА

Банка може донети одлуку којом се истовремено основни капитал смањује по једном основу и повећава по другом основу и у овом поступку примењују се одредбе закона о смањењу и повећању основног капитала.⁵⁰⁵

---

⁵⁰² Исто, члан 316.

⁵⁰³ Исто, члан 317.

⁵⁰⁴ Исто, члан 318. и 319.

⁵⁰⁵ Члан 325. Закона о привредним друштвима Србије; Виши привредни суд узео је став да: „Отуђењем пословног простора, као оснивачког улога банке долази до смањења оснивачког капитала

5. СРЕДСТВА РЕЗЕРВИ

У циљу обезбеђења сигурности приликом пословања, смањења пословних ризика и ради заштите интереса акционара и поверилаца, Одлуком о обавезној резерви банака код Народне банке Србије,⁵⁰⁶ предвиђено је да банка има неопходне резерве, што представља обавезу коју пословне банке имају према Народној банци Србије.

Пословна банка обавезна је да држи одређени део депозита по виђењу на посебном рачуну обавезне резерве код Народне банке. Обавезна резерва која се налази код централне банке је инструмент регулисања количине новца у оптицају, као и инструмент контроле ликвидности и кредитног потенцијала банке. Када централна банка повећа обавезну резерву банака, по правилу, долази до скока каматних стопа на кредите.⁵⁰⁷

Висину обавезне резерве банака, Народна банка Србије утврђује прописивањем стопе обавезне резерве, врсте депозита и других средстава на која се та стопа примењује.⁵⁰⁸

Обавезну резерву банке обрачунавају: на обавезе по динарским депозитима, кредитима и хартијама од вредности, као и на друге динарске обавезе, изузимајући

банке и када није спроведена законска процедура смањења капитала, јер у фактицитету имовина банке, тј. оснивачки капитал банке, више не одговара процењеном акцијском капиталу. До смањења оснивачког капитала неће доћи једино у случају ако се у имовину банке унесе други оснивачки капитал истог обима, односно исте вредности као капитал који је из те имовине отуђен“ (Решење Вишег трговинског суда, Пж. 6504/06(1) од 28.11.2006).

⁵⁰⁶ „Службени гласник РС”, бр. 3/2011, 31/2012, 57/2012, 78/2012, 87/2012, 107/2012, 62/2013, 125/2014, 135/2014, 4/2015, 78/2015 и 102/2015.

⁵⁰⁷ Каматица- листа појмова, <https://www.kamatica.com/pojam/osnivacki-kapital>, приступљено: 5.08.2019.

⁵⁰⁸ Члан 40. Закон о народној банци Србије, "Сл. гласник РС", бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 - др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 - одлука УС и 44/2018.

динарске депозите који су примљени на основу послова које банка извршава у име и за рачун трећих лица а који не прелазе износе пласмана које је банка дала из тих депозита.⁵⁰⁹

Такође, обавезне резерве обрачунавају се и на обавезе по девизним депозитима, кредитима и хартијама од вредности и на друге девизне обавезе, као и на депозите, кредите и друга девизна средства која су примљена из иностранства на основу послова које банка обавља у име и за рачун трећих лица.⁵¹⁰

Народна банка Србије је дужна да пословним банкама плаћа камату на износ оствареног просечног дневног стања издвојене динарске обавезне резерве у обрачунском периоду који не прелази износ обрачунате динарске обавезне резерве, за све дане обрачунског периода по каматној стопи која је предвиђена одлуком са којом се утврђују каматне стопе које Народна банка Србије примењује у поступку спровођења монетарне политике.⁵¹¹

Резерве банке могу бити: резерве из добити; ревалоризационе резерве; резерве из нераспоређене добит из ранијих година и резерви за потенцијалне губитке.⁵¹²

По раније важећим Закономима, који су се примењивали у Републици Србији, акционарско друштво је било обавезно да формира резервни фонд у који је сваке године морало да унесе од добити друштва најмање 5% док резерва не достигне утврђену сразмеру према основном капиталу која је утврђена статутом, а најмање 10% основног капитала. Уколико би у току пословања дошло до смањења средстава резерви испод законског минимума, иста су се морала допуњавати до

---

⁵⁰⁹ Став 2. тач. 1. Одлуке о обавезној резерви банака код Народне банке Србије,

⁵¹⁰ Исто, став 2. тач. 2.

⁵¹¹ Исто, став 10.

⁵¹² Ивица Терзић: *Банкарство*, file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Bankarstvo%20vežbe%207.pdf, приступљено: 30. 10. 2018.

прописаног износа. Наведена средства су се формирала после исплате пореза на добит а пре исплате дивиденди. Ова средства су се користила за намене које су биле утврђене статутом друштва, најчешће, ради покрића губитака која су настала у пословању.⁵¹³

Акционарско друштво је могло да формира и друге резервне фондове⁵¹⁴ (тзв статутарне резерве), које се користе за посебне намене у складу са својим статутом. Реч је о факултативним резервама, које се нису морале формирати, односно предвидети статутом али када су статутарно уређене, тада настаје обавеза да се исте формирају. Оваква обавеза може престати уколико се брише из статута.

У Закону о привредним друштвима 2004. године Републике Србије, било је предвиђено постојање резервног фонда, без навођења колики је износ средстава који се уноси у фонд.⁵¹⁵

У Закону Немачке, утврђено је постојање статутарних резерви које се формирају у висини 20% добити која је остварена у пословној години и умањена за губитке који су пренесени из претходне године, док резерве не достигну најмање 10% основног капитала. Резерве се могу користити за покриће, непокривених губитака, из претходне године.⁵¹⁶

---

⁵¹³ Члан 51. Закона о предузећима из 1996. г.

⁵¹⁴ Исто, члан 52.

⁵¹⁵ "Службени гласник РС", бр 125/2004

⁵¹⁶ Члан 159. Закона о акционарским друштвима Немачке.

ГЛАВА V
А К Ц И Ј Е

1.УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У претходном делу дисертације констатовали смо да је банка је посебан привредни субјект који је основан у форми акционарског друштва и чији је капитал подељен на акције.⁵¹⁷

Да бисмо свестраније сагледали банку, као акционарско друштво, неопходно је да, у наставку дисертације, истражимо појмовно одређење акције, њене значајне карактеристике, облик и елементе акције, врсте акција и друге њене карактеристике.

2. ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ АКЦИЈЕ

У правној и економској теорији, као и у прописима постоји више идентичних дефиниција акције, које не указују у потпуности на њену суштину. Навешћемо неке од дефиниција.

Проф. Царић, сматра да су акције хартије од вредности које издаје акционарско друштво и којим се потврђује да ималац те исправе има у друштву улог у основном капиталу и одређена чланска права и обавезе.⁵¹⁸

Проф. Јанковец, наводи да се издавањем акција прибављају средства за оснивање акционарског друштва.⁵¹⁹

Проф. Шогоров, под акцијама подразумева хартије од вредности које се добијају као противвредност за новчана и неновчана средства која су акционари унели у оснивачки капитал банке и која се не могу повлачити из банке.⁵²⁰

Проф. Васиљевић, констатује да су акције корпоративне хартије од вредности без рока доспећа, са правом учешћа у добити.⁵²¹

---

⁵¹⁷ Глава 2. –Терминолошко и појмовно одређење банке

⁵¹⁸ Славко Царић и др.: *Привредно право*, стр, 406.

⁵¹⁹ Ивица Јанковец: *Привредно право*, стр, 746.

⁵²⁰ Стеван Шогоров: *Банкарско право*, стр.56

⁵²¹ Мирко Васиљевић: *Компанијско право*, стр, 221.

Проф. Арсић, под акцијом подразумева а) хартију од вредности, б) удео у основном капиталу в) чланство.⁵²²

Проф. Бејатовић дефинише акције (деонице) као хартије од вредности којима се потврђује да је њихов ималац унео одговарајући улог у основну главницу акционарског (деоничког) друштва, као и да има одређено право у том друштву.⁵²³

У Закону о привредним друштвима Црне Горе утврђено је да акција представља интерес у друштву који се састоји од права учешћа у расподели добити и других права утврђених законом и статутом друштва.⁵²⁴

У Закону о трговинским друштвима С. Македоније, акција се дефинише као хартија од вредности (коју могу издати акционарско друштво и друштво са ограниченом одговорношћу) која представља део удела и право акционара који као власник акције није повереник компаније.⁵²⁵

У Закону о компанијама Енглеске, предвиђено је да акција представља удео у компанији (банци) који је лична својина и која свом имаоцу даје право на један глас приликом одлучивања; право на једнак удео у средствима која су намењена за исплату дивиденде, као и право на једнак удео у подели остатка ликвидационе или стечајне масе.⁵²⁶

У Закону о хартијама од вредности СФРЈ, који се примењивао и у Србији, (престао је да важи), акција је била дефинисана као хартија од вредности која гласи на део основног капитала акционарског друштва,⁵²⁷ док је у бившем Закону о

---

⁵²² Арсић Зоран и др.: *Право привредних друштава*, стр.210.

⁵²³ Милорад Бејатовић: *Привредно право*, стр. 341.

⁵²⁴ Члан 52.

⁵²⁵ Члан 3. ст.1. тач. 1.

⁵²⁶ Члан 26. и 27. Закона о компанијама Енглеске

⁵²⁷ Члан 13. Закона о хартијама од вредности, „Сл. лист СФРЈ“, бр. **64/89**.

харијама од вредности Србије, акција је била дефинисана као исправа о власништву о уложеним средствима.⁵²⁸

У Закону о тржишту капитала Србије, утврђено је да су акције преносиве хартије од вредности са којима се може трговати на тржишту капитала и представљају учешће у капиталу или у правима гласа тог правног лица (банке).⁵²⁹

У Закону о привредним друштвима Србије, Закону о банкама, Закону о привредним друштвима Словеније,⁵³⁰ као и у већини упоредних права, не постоји дефиниција акције, која би на свеобухватан и целовит начин дала њено појмовно одређење, што је разумљиво, с обзиром да је акција сложена хартија од вредности и покушај да се иста дефинише у једној реченици није могуће.

До суштине објашњења акције могуће је доћи анализом њених битни обележја и значења.

На основу анализе приказаних дефиниција, може се констатовати да се појам акција користи у више различитих значења, од којих ћемо навести најзначајније.

Прво, појам акција се користи да би се указало на постојање удела акционара у основном капиталу акционарског друштва (банке) и да се зависно од вредности акција одређује и учешће у капиталу.⁵³¹

Друго, појам акција се употребљава да би се указало на чињеницу да ималац акције има одређена права и обавезе у односу на акционарско друштво (банку).⁵³² Права се састоје у управљању, расподели добити, информисању, расподели дела

---

⁵²⁸ Члан 12. Закона о хартијама од вредности, „Сл. лист СРЈ“, бр. **26/95**, 28/96 – други закон и 59/98.

⁵²⁹ Члан 2. тач. 1. "Сл. гласник РС", бр. 31/2011, 112/2015 и 108/2016.

⁵³⁰ Чланом 174. Закона о банкама Словеније утврђује се само да је „акција хартија од вредности“.

⁵³¹ Шогоров Стеван: *Банкарско право*, стр. 56

⁵³² Исто, стр. 57

остатка ликвидационе масе и др. Док се обавезе огледају у неопходности уноса оснивачког улога, учешћу у раду скупштине акционара и др.

Треће, акција, као хартија од вредности, је писмена исправа са којом се доказује чланство у друштву (банци). У акцију, као и у сваку хартију од вредности, инкорпорисано је одређено право, које се може преносити.⁵³³

3.ОБЛИК И ЕЛЕМЕНТИ АКЦИЈЕ

У Републици Србији,⁵³⁴ као и у Црној Гори⁵³⁵ и неким другим упоредним правима акције су дематеријализоване у форми електронског записа и гласе на име.

У другим државама, међу којима је и Хрватска,⁵³⁶ акције се могу издавати и као материјализоване хартије од вредности

Акција, као дематеријализовани финансијски инструмент, региструје се као електронски запис на рачуну хартија од вредности у Централном регистру, а на основу кога законити ималац има одређена права у односу на издаваоца.⁵³⁷

Акција има обавезне елементе који се уписују у Централни регистар и то: ознаку врсте акције; податке о издаваоцу; број издатих акција; укупан номинални износ издатих акција, уколико акције имају номинални износ; датум уписа акција у Централни регистар; ознаку класе; номинални износ на који гласи или назнаку да се

---

⁵³³ Рудолф Леградић: *Из теорије вредносних папира* – Анали Правног факултета, Београд, бр. 1 – 2/60, стр. 49.

⁵³⁴ Члан 248. Закона о привредним друштвима Србије.

⁵³⁵ Члан 52. Закона о привредним друштвима Црне Горе.

⁵³⁶ Члан 170. Закона о трговачким друштвима Хрватске.

⁵³⁷ Члан 7. Закона о тржишту капитала, „Сл. гласник РС“, бр. 31/20; 112/2015 и 108/2016.

ради о акцијама без номиналог износа; податак о праву гласа; садржај посебних права, уколико акција даје посебна права.⁵³⁸

Уколико се акција издаје у материјализованом облику, тада има два дела:

1. плашт (тело) акције, који садржи обавезне састојке који су прописани законом и то: означање да је акција; фирму, односно пословни име издаваоца акције; означену обавезу издаваоца која произилази из акције; место и датум издавања акције, серијски број; потпис издаваоца акције, односно његов факсимил. Посебним законом за поједине хартије од вредности могу бити одређени и други битни састојци.⁵³⁹

2. купонски табак, који служи наплате дивиденде и садржи: редни број купона за наплату и годину за коју се дивиденда исплаћује.

У Хрватском,⁵⁴⁰ као и у Словеначком⁵⁴¹ законодавству предвиђен је и трећи део акције (деонице) који се зове талон с којим власник акције остварује право на нове купонске табаке ако су искориштени сви купони за исплату дивиденде.

Акција мора имати све елементе који су прописани, у противном нема карактер хартије од вредности и не производи жељено правно дејство.⁵⁴²

4. ВРСТЕ АКЦИЈА

Акције банке могу се поделити према више различитих критеријума. Наводимо најзначајније поделе акција које банке најчешће издају.

---

⁵³⁸ Исто. члан 8.

⁵³⁹ Члан 235. Закона о облигационим односима Србије.

⁵⁴⁰ Члан 172. ст.4. Закона о трговачким друштвима Хрватске.

⁵⁴¹ Члан 180. ст.4. Закона о привредним друштвима Словеније.

⁵⁴² Доротеја Ђоинчевић: *Издавање хартија од вредности*, Институт за право и финансије, Београд, http://ipf.rs/izdavanje-hartija-od-vrednosti/#_ftn4, приступљено: 23.08. 2019.

На основу редоследа издавања, деле се на акције прве емисије, које се издају приликом оснивања банке, ради прикупљања оснивачког капитала и акције каснијих емисија, које се издају у току постојања банке.⁵⁴³

Према врсти улога који се уноси у банку могу бити: акције које се стичу (купују) уплатом улога у новцу и акције које се стичу уносом улога у стварима и правима које су у функцији пословања банке.⁵⁴⁴ У немачком закону утврђена је могућност да акционари банке уносе улог у банку у стварима (у натури), односно у објектима или другим средствима која већ постоје или која тек треба да буду створена, а служе сврси пословања банке, само уколико се економска вредност може проценити. Пружање услуга не може бити улагање у банку.⁵⁴⁵ У енглеском праву акције се могу стицати (куповати) за новац, менице или на основу других обавеза које су преузете писменим путем и које гласе на новац или имовину, као и за извршене услуге или будуће услуге.⁵⁴⁶

Према томе на кога гласе, акције банке могу се поделити: на име, које се у Републици Србији, као и Републици Хрватској⁵⁴⁷ и Немачкој⁵⁴⁸ могу издавати искључиво у дематеријализованој форми. У неким упоредним правима могу се издавати и акције на доносиоца.⁵⁴⁹ У Републици Словенији могуће је издавати акције и на име и на доносиоца.⁵⁵⁰

---

⁵⁴³ Мирослав Милосављевић: *Право привредних друштава*, стр.109.

⁵⁴⁴ Исто.

⁵⁴⁵ Члан . 27. Закона о финансијском систему Немачке.

⁵⁴⁶ члан 37. Закона о компанијама Енглеске.

⁵⁴⁷ Члан 165. ст.1. Закона о трговачким друштвима Хрватске.

⁵⁴⁸ Члан 10. ст.1. Закона о кредитном систему Немачке.

⁵⁴⁹ Зоран Арсић и др: *Право привредних друштава*, стр. 210.

⁵⁵⁰ Члан 175. ст. 1. Закона о привредним друштвима Словеније.

На основу права која се могу остварити на основу акције, акције се деле на: обичне и преференцијалне.⁵⁵¹ Обичне акције омогућују њиховим имаоцима да учествују у управљању банком; подели дела добити коју банка оствари и на део ликвидационе и стечајне масе.⁵⁵² Преференцијалне акције⁵⁵³ омогућују окционарима посебна права, која се огледају у: праву на дивиденду која се исплаћује приоритетно у односу на имаоце обичних акција; право на првенство исплате ликвидационе и стечајне масе; право на конвертовање преференцијалних акција у обичне акције (што није дозвољено код обичних акција).⁵⁵⁴

ГЛАВА VI

О Р Г А Н И Б А Н К Е

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА

---

⁵⁵¹ Члан 251. Закона о привредним друштвима Србије; члан 167. Трговачког закона Хрватске; члан 54. Закона о привредним друштвима Црне Горе; члан 176. Закона о привредним друштвима Словеније; члан 12. Закона о кредитном систему Немачке.

⁵⁵² Societe Generale banka, Издавала је само обичне акције, које гласе на име, чл. 11. ст.1. Оснивачког акта, [www.societe generale.rs/ wp kontakt](http://www.societe generale.rs/wp kontakt)

⁵⁵³ Примера ради, поред обичних, преференцијалне и заменљиве акције издала је „ОТП банка Србије“ - Нови Сад, што се види у чл. 3. Уговора о оснивању банке.
<http://www.belex.rs/data/2012/04/00074041.pdf>, приступљено: 23. 08 2019.

⁵⁵⁴ Исто, стр. 211; Пример издавања обичних акција јавном понудом без обавезе објављивања проспекта, ради замене преференцијалних заменљивих акције у обичне акције, представља Одлука Комерцијалне банке ад. Београд из 2014. године, бр.20091/2.
https://www.kombank.com/pdf/skupstina_141028_6.pdf, доступно 24.08.2019.

У банци, као и у сваком акционарском друштву, извршено је разграничење између власништва над капиталом од управљања банком, као последица тога што власници капитала банке, најчешће, немају стручне способности и знање да управљају банком или нису у могућности да управљају банком из различитих разлога или околности (недостатка жеље, болести, породичних и других обавеза и сл.). У таквим околностима, власници капитала ангажују професионалне стручњаке који имају управљачке способности и који треба да дају допринос добром пословању банке и остваривању жељеног профита. На овај начин дошло је до професионализације управљања банком, која се огледа у постојању неколико специфичних управљачких функција.⁵⁵⁵

Прва функција је управљање капиталом, која припада власницима тог капитала (акција), тј. акционарима банке.

Друга функција се састоји у управљању пословањем која је поверена професионалним стручњацима од којих се формира управни одбор.⁵⁵⁶

Трећа је извршна функција и њу обављају, најчешће, руководиоци на средњим и нижим нивоима руковођења који непосредно извршавају задатке који се односе на организацију и управљање у извршном одбору.

Последња, али не и по важности, јесте функција надзора коју, врши одбор за ревизију и спољни ревизор у име власника акција.

Управни одбор и извршни одбор банке сматрају се органима управљања,⁵⁵⁷ што је прихваћено и у Закону о банкама Републике Србије.⁵⁵⁸

---

⁵⁵⁵ Мирослав Милосављевић: *Органи банке као субјекти услужних послова у Р. Србији*, Правни факултет Крагујевац, 2017, стр.1001.

⁵⁵⁶ То су: директори, менаџери, руководећи службеници и сл.,

⁵⁵⁷ Славко Царић и др.: *Привредно право*, Привредна академија, Нови Сад, 2016. год, стр. 119.

⁵⁵⁸ Закона о банкама банкама („Службени гласник РС“, бр. 107/2005 и бр. 91/2010 и 14/2015),

У Републици Србији, обавезни органи банке су: скупштина, управни одбор, извршни одбор, одбор за праћење пословања банке (одбор за ревизију), кредитни одбор и одбор за управљање активом и пасивом. У банци се могу формирати и други органи, уколико се процени да је то потребно.⁵⁵⁹

Неке банке, у својим општим актима предвиђају поделу на: органе банке (скупштина, управни одбор и извршни одбор) и одборе банке (одбор за ревизију, кредитни одбори, одбор за управљање активом и пасивом, одбор за тржишне ризике и одбор за оперативне ризике).⁵⁶⁰

Директивом Европске Уније, дефинисани су одређени појмови који одражавају систем управљања у банкама држава ЕУ.⁵⁶¹

-под „управљачким телом” подразумева се тело финансијске институције (у које спадају и банке), које је именовано у складу с националним правом, са овлашћењем да одреди стратегију, циљеве и опште смернице институције и које надзире и прати одлучивање у вези са управљањем и укључује лица која стварно управљају пословањем институције;

-„управљачко тело у надзорној функцији” значи тело коме је намењена функција надзирања и праћења одлучивања у вези с управљањем;

- „више руководство” значи физичке особе које обављају извршне функције унутар институције, а које су одговорне управљачком телу за свакодневно управљање институцијом;

---

⁵⁵⁹ Члан 79. Закон о банкама Р.Србије.

⁵⁶⁰Члан 5. Статута Societe generale banke Srbija, ad.Beograd/ www.societegenerale.rs/, приступљено 18.03.2019.

⁵⁶¹ Члан 3. тач.7, 8. и 9. Директиве бр. 2013/36/ЕУ Европског парламента и Већа о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестиционим друштвима, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338, од 27.06.2013.

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/36/oj>, приступљено: 2. 12. 2019.

У Словенији банка може имати двостепени систем управљања у ком случају има управни одбор и надзорни одбор или једностепени систем управљања банком када има само управни одбор.⁵⁶² Код једнодомног управљања банком, из реда чланова управног одбора, именује се одбор директора који има најмање два извршна директора а највише до половине броја чланова одбора директора, док су остали чланови одбора директора неизвршни и исти не могу водити послове банке. Председник управног одбора не може бити именован за извршног директора, осим уколико то не одобри Централна банка Словеније, када за то постоје оправдани разлози и када то тражи пословна банка.⁵⁶³

У праву Републике Српске и Републике Србије, као и у неким упоредним правима, у банкама је уведен систем строге одвојености контроле од функције управљања. Оваквим решењем одступа се од општег режима компанијског права (који је, код нас, предвиђен у Закону о привредним друштвима, у коме нема строге одвојености вођења послова од надзора над обављањем тих послова). У банкарским системима Немачке, Аустрије, Чешке, Пољске, Мађарске и Словачке, постоји јасно разграничење између вођења послова банке и појачане контроле тог пословања, тако што се поред надзорног одбора у систем контроле уводе и независни ревизори, супервизори итд.⁵⁶⁴

У Немачкој, надзорни одбор најмање има три члана, које поставља скупштина банке. Максималан број чланова надзорног одбора одређује се према висини акцијског капитал и то: банке које имају мање од 10 милиона евра имају максимално 15 чланова, док банке које имају више од 10 милиона евра могу имати максимално 21

---

⁵⁶² Члан 33. Закона о банкама Словеније

⁵⁶³ Исто

⁵⁶⁴ Зоран Васиљевић: *Надзорни одбор према новом закону Републике Српске*, Правна ријеч бр.51/2017, Бања Лука, стр. 368.

једног члана.⁵⁶⁵ Члан надзорног одбора може бити само физичко лице које има правну способност без икаквих ограничења и нико не може бити члан надзорног одбора: који је већ члан надзорних одбора десет привредних друштава; који је правни заступник неке друге компаније са акционарским капиталом; који је био члан управног одбора исте компаније котиран на берзи током претходне две године⁵⁶⁶.

Када је у питању дилема да ли се одредити за једнодомни или дводомни систем управљања, постоје аргументи и „за“ и „против“ оба система.

У европском континенталном праву, традиционално у прошлости, био је присутан дводомни систем управљања. Примена овог модела се оправдава неразвијеношћу тржишта капитала, недовољном присутношћу спољних акционара, слаба заштита мањинских акционара, неефикасне и нетранспарентне управе, велика улога државе у економији, правна и економска, као и политичка нестабилност.⁵⁶⁷

У прилог примене једнодомног модела управљања могу се навести: велико присуство све већа конкурентност и присуство страних инвеститора, као и недостатак банкарског кредитног потенцијала.⁵⁶⁸

У банкарској пословној пракси смањују се разлике између наведена два модела управљања, тако што се у једнодомном управљању уводи више института који су у функцији бољег надзора над радом и пословањем банке.⁵⁶⁹ На овај начин се управљање прилагођава пословном амбијенту пословања банке и специфичним потребама банке.

2.СКУПШТИНА БАНКЕ

---

⁵⁶⁵ Члан 95. Закона о акционарским друштвима Немачке.

⁵⁶⁶ Члан 100. Закона о акционарским друштвима Немачке

⁵⁶⁷ Исто.

⁵⁶⁸ Мирко Ваилјевић: *Корпоративно управљање-изабране теме*, Београд, 2013, стр.167.

⁵⁶⁹ Ти институти су: независни директори, одбор за ревизију, специјална ревизија и др.).

Скупштина је, по хијерархији, највиши орган банке која се састоји од акционара банке који, имају право гласа, или од њихових представника.⁵⁷⁰

Акционари који појединачно не поседују потребан проценат акција да би им омогућио да непосредно учествују у гласању, имају право да у раду скупштине учествују преко заједничког пуномоћника.⁵⁷¹ Овакво решење штити мањинске акционаре, с тим што постоји могућност да се оснивачким актом или статутом предвиди да и акционари који имају мање од 1% имају право гласа у скупштини банке.⁵⁷²

Чланство у скупштини банке не стиче се избором, већ самом чињеницом да је неко стекао статус акционара а право гласа у скупштини стиче се поседовањем или представљањем довољног броја акција с правом гласа.⁵⁷³ Из наведеног разлога скупштина банке нема стални састав акционара, веће се састав мења зависно од промене акционара.

Директивом ЕУ 36/2997⁵⁷⁴ и касније донетом Директивом 828/2017⁵⁷⁵ са којом је измењена и допуњена претходна директива, регулисан је начин и постављени стандарди за остваривање права акционара у скупштини. Прописано је да банка има право да утврђује идентитет својих акционара а пре свега да тражи име акционара,

---

⁵⁷⁰ Члан 65. став 3. Закона о банкама Србије, утврђено је да право гласа у скупштини банке имају они акционари који имају најмање 1% од укупних акција банке.

⁵⁷¹ Зоран Арсић: *Скупштина акционарског друштва*, Право и привреда, 3-4/98, стр.3

⁵⁷² Стеван Шогоров: *Банкарско право*, стр.60.

⁵⁷³ Из решења Вишег привредног суда у Београду, Пж. 1125/01

⁵⁷⁴ „Службени лист ЕУ“, бр.184 од 11. о7. 2007. г.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32007L0036>, . приступљено: 2.12. 2019

⁵⁷⁵ “Службени лист ЕУ“, бр, 132. од 20. 05. 2017. г.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0828>, приступљено: 2.12. 2019

податке на основу којих може да ступи у контакт са акционаром, регистарски број (ако је акционар правно лице), врсте акција и датум њиховог стицања и др.⁵⁷⁶ Приликом електронског гласања од стране акционара, банка је дужна да потврди пријем гласова и да акционарима на време пренесе у потпуности све информације које су неопходне за остваривање права акционара и исте обавести на којој интернет страници су подаци објављени.⁵⁷⁷

Законодавство Републике Србије је делимично усаглашено са наведеним Директивама и то у делу који се односи на заштиту економских интереса акционара, док није усаглашено у делу који се односи на остваривање права акционара преко финансијских посредника и управљање банком од стране институционалних инвеститора и управљања имовином.⁵⁷⁸

Скупштина банке обавља значајне послове и то:⁵⁷⁹ усваја пословну политику и стратегију банке, којима се дефинишу пословни циљеви банке за период од најмање три године; доноси статут банке и усваја измене и допуне оснивачког акта и статута банке; усваја финансијски извештај банке и одлучује о употреби и распоређивању остварене добити, односно покрићу губитака; одлучује о повећању капитала банке, односно о улагањима капитала у другу банку или у друга правна лица, као и о висини улагања у основна средства банке; именује и разрешава председника и чланове управног одбора банке; одређује накнаду члановима управног одбора банке; одлучује о статусним променама и о престанку рада банке; именује и разрешава спољног ревизора и доноси пословник о свом раду и одлучује о другим питањима, у складу са законом и статутом банке.

---

⁵⁷⁶ Број .5 преамбуле Директиве бр. 828/2017. и чл. б/ј Директиве 828/2017.

⁵⁷⁷ Миодраг Мићовић: *Савремени правни оквир за ангажовање акционара*, Правни живот, бр. 11/2018, Београд, стр. 9.

⁵⁷⁸ Миодраг Мићовић: *наведено дело*, стр. 18.

⁵⁷⁹ Члан 66. Закона о банкама

Скупштини банке могу да се, статутом, утврде и друга права и обавезе,⁵⁸⁰ али скупштина банке не може доношење одлука из своје надлежности да пренесе на друге органе банке.⁵⁸¹ Овакво законско решење је добро и јача одговорност вршилаца функција у банци. Сматрамо да ни скупштина банке не би могла да преузима вршење послова других органа банке.

У немачком праву постоји генерална скупштина која доноси одлуке које су јој дате у надлежност на основу закона и подзаконских аката, посебно: именовање чланова надзорног одбора, расподеле нето прихода; одобрење радњи које предузимају чланови управе и надзорног одбора; именовање ревизора годишњег рачуна; измене и допуне аката; доношење одлука о повећању и смањењу капитала; именовање ревизора; престанку банке.⁵⁸² Постоји једна специфичност, која није толико уобичајена у упоредном праву, а то је да генерална скупштина може да, на захтев управе, преузме доношења одлука које се односе на управљањем пословима банке (пренета надлежност).⁵⁸³ Овакво решење је логично са аспекта својинских права где акционари који чине скупштину имају могућност да разреше одређена питања која нису могла успешно да реше органи управе. Међутим, ово слаби одговорност чланова органа управе за доношење одређених пословних одлука.

Надлежности скупштине банке могу се поделити на.⁵⁸⁴

-надлежности које су по својој природи нормативног карактера,⁵⁸⁵ које су значајна, пошто скупштина уређује организацију и пословање банке и основне принципе пословања.

---

⁵⁸⁰ Исто, члан 66. став 2.

⁵⁸¹ Исто, члан 66. став 3.

⁵⁸² Члан 119. Закона о акционарским друштвима Немачке.

⁵⁸³ Исто. члан 119. ст.2.

⁵⁸⁴ Мирослав Милосављевић: наведено дело, стр. 230

⁵⁸⁵ То су: доношење статута банке; усвајање пословне политике и стратегије банке, доношење пословника о свом раду и др.

-надлежности имовинског карактера се огледају у одлучивању о битним елементима везаним за капитал банке, као што је његово смањење или увећање, односно улагање по различитим основама⁵⁸⁶

-надлжности изборног карактера као што су именовање и разрешење органа банке,⁵⁸⁷.

-надлежности статусног карактера, које се односе на одлучивање о статусним променама (спајање, припајање) и о престанку рада банке.

-надлежности општег карактера: остваривање захтева банке према члановима управе и другим органима банке или акционарима у вези са накнадом штете која је настала при оснивању банке или вођењу послова.

Постоје и другачије поделе надлежности скупштине банке, као што је подела на нормативну надлежност; надлежност одлучивања у ужем смислу; надлежност програмирања и планирања развоја и именовања и разрешења управног одбора.⁵⁸⁸

У праву Републике Србије утврђено је постојања више врста скупштине.⁵⁸⁹

Оснивачка скупштина банке која се одржава после добијања дозволе за њен рад од стране Народне банке Србије и на њој се двотрећинском већином гласова оснивача банке, усваја статут банке, бирају управни и извршног одбор банке, усвајају програм активности банке и пословна политика банке и доноси одлука о првом издавању акција.⁵⁹⁰

---

⁵⁸⁶ Усвајање финансијског извештај банке и одлучивање о употреби и распоређивању остварене добити, односно покрићу губитака; одлучивање о повећању капитала банке, односно о улагањима капитала у другу банку или у друга правна лица, као и о висини улагања у основна средства банке.

⁵⁸⁷ Председника и чланова управног одбора банке; именовање и разрешење спољног ревизора и др.

⁵⁸⁸ Славко Царић и др. *Привредно право*, стр.119.

⁵⁸⁹ Члан 67. до 70. Закона о банкама

⁵⁹⁰ Милорад Бејатовић: *Привредно право*, Факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад, 2009. г, стр.150

Редовно заседање скупштине банке одржава се најмање једном годишње и на њено сазивање, обавештавање и рад примењују одредбе Закона о привредним друштвима⁵⁹¹ које се односе на скупштину акционарског друштва.⁵⁹² Питање сазивања и рада редовне скупштине банке, као материја од процедуралног значаја, могли би да се регулишу пословником о раду скупштине а не законом.

Ванредно заседање скупштине сазива се ако то захтева: управни одбор; унутрашња ревизија банке; спољни ревизор банке или одбора за праћење пословања банке; на захтев Народне банке Србије; другог овлашћеног органа банке који је статутом банке овлашћен и акционари банке с најмање 10% акција с правом гласа.⁵⁹³

Управни одбор банке је дужан да обавести Народну банку Србије о датуму одржавања и дневном реду седнице скупштине банке.

Народна банка Србије може да тражи да се одређена питања уврсте у дневни ред редовног или ванредног заседања скупштине банке, а представник Народне банке Србије може присуствовати седници скупштине банке и може да се обраћа акционарима на тој седници.⁵⁹⁴

Значајно је истаћи принцип „једна акција-један глас“, који се примењује приликом гласања у скупштини банке.⁵⁹⁵ Посматрано из угла економије, овај принцип значи да се не може правити разлика између акционара на основу врсте

---

⁵⁹¹Закон о привредним друштвима, „Сл. гласник РС“, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014. и 5/2015.“

⁵⁹²Исто, члановима од 331. до 363., регулисано је сазивање, обавештавање и рад редовне седнице акционарског друштва.

⁵⁹³ Шогоров Стеван. Банкарско право, стр, 61.

⁵⁹⁴ Шогоров Стеван: *Банкарско право*, стр, 61.

⁵⁹⁵ Bret W King: „*The Use of Supermajority Voting Rules in Corporate America: Majority Rule, Corporate Legitimacy and Minority Shareholder Protection*“, Delaware Journal of Compare Law No 21/2006, стр. 896.

акција које поседују.⁵⁹⁶ Равноправан третман акционара, који су у истом положају и у истим околностима, је општи принцип права привредних друштава у Републици Србији, док у другим државама овај принцип није посебно предвиђен, међутим до њега се долази на основу општег принципа једнакости који је посебно наглашен у праву Европске уније.⁵⁹⁷

3.ОРГАНИ УПРАВЉАЊА БАНКОМ

Органи управљања банком, код нас, су управни одбор, као основни орган управљања, и извршни одбор банке, као оперативни одбор управљања.⁵⁹⁸

3.1. УПРАВНИ ОДБОР

Управни одбор је орган који функционално управља пословањем пословне банке, као стручни орган професионално доноси стратешке одлуке које су неопходне за рад и пословање банке и који је одговоран за законитост рада и пословања банке.⁵⁹⁹

У Републици Србији, управни одбор банке чини најмање пет чланова, укључујући и председника, од чега најмање једна трећина чланова управног одбора морају бити лица независна од банке, тј. лица која немају директно или индиректно власништво на акцијама у банци ни у члану банкарске групе у којој је та банка.⁶⁰⁰ Највећи број чланова управног одбора није ограничен законом, већ се утврђује

---

⁵⁹⁶ Nicola de Luca: „*Higher Dividends of Equal Treatment: Whatdo Financial Markets Like More*“, Working paper 2010, стр. 10.

⁵⁹⁷ Јелена Лепетић: *Једнак третман акционара*, Правни живот, бр. 31, Београд, стр.48.

⁵⁹⁸ Шогоров Стеван: *Банкарско право*, стр, 62.

⁵⁹⁹ Славко Царић и др: *Привредно право*, стр. 119.

⁶⁰⁰ Члан 71. Закона о банкама Србије.

статутом, што зависи од величине банке и других околности. Законом није предвиђено постојање заменика чланова управног одбора, како би се омогућио несметан рад уколико је члан одбора спречен да учествује у раду и одлучивању управног одбора. Када неко од чланова управног одбора банке буде спречен да учествује у раду управног одбора то се може превазићи тако што ће се одржати седница путем видео конференције, уколико постоје условим за то.

У Закону није предвиђена могућност да се изврши кооптирање новог члана, што би омогућило да се одлуке доносе од стране комплетног састава управног одбора. Добро је законско решење да члан управног одбора једне банке не може бити више ни у једном другом управном одбору, како се не би десило да, због њихове заузетости и преоптерећености, не могу да доносе најбоље одлуке за банку.⁶⁰¹

Лице не може бити члан управног одбора банке, уколико нема значајну пословну репутацију и квалификацију, које прописује Народна банка Србије. Најмање три члана управног одбора банке морају имати одговарајуће искуство из области финансија, док најмање један члан управног одбора мора активно да зна српски језик и има пребивалиште на територији Републике Србије.⁶⁰²

За именовање управног одбора банке потребно је да се, Народној банци Србије поднесе, захтев за давање претходне сагласности на именовање члана управног одбора банке.⁶⁰³ Ако су испуњени законом прописани услови, Народна банка Србије ће дати сагласност.

Услови су испуњени уколико предложено лице за члана управног одбора:⁶⁰⁴

-на дан одузимања дозволе за рад банци или шест месеци пре тог дана, односно на дан увођења привремене или посебне управе у банци није било

---

⁶⁰¹ Исто, члан 72.

⁶⁰² Исто, члан 71.

⁶⁰³ Ненад Вуњак и Љубомир Ковачевић: *Банкарство*, стр. 80.

⁶⁰⁴ Исто, члан 72.

овлашћено за представљање и заступање, односно није било члан органа управљања те банке;

-није било члан органа управљања друге банке, односно запослени у банци;

-није било правноснажно осуђено за кривично дело на безусловну казну затвора или правноснажно осуђено за кривично дело које га чини неподобним за обављање те функције;

-лице које је предложено за члана управног одбора, за кога се тражи одговарајуће искуство, треба да докаже да има најмање три године искуства на руководећем положају у финансијском сектору или шест година искуства у области финансија и банкарства и да се истакло као стручњак или научни радник у тим областима.

Члан управног одбора банке не може бити члан извршног одбора банке.⁶⁰⁵

Управни одбор банке: сазива седнице скупштине банке; припрема за скупштину банке предлоге одлука и одговоран је за спровођење тих одлука; усваја предлог пословне политике и стратегије банке и подноси их скупштини банке на усвајање; усваја стратегију и политику за управљање ризицима, као и стратегију управљања капиталом банке; утврђује опште услове пословања банке, као и њихове измене и допуне; бира и разрешава председника и чланове извршног одбора банке; бира и разрешава чланове одбора за ревизију; утврђује износе до којих извршни одбор банке може одлучивати о пласманима и о томе да се банка задужи или пласира средства банке преко одређених износа; даје претходну сагласност за изложеност банке према сваком појединачном лицу или групи повезаних лица која прелази 10% од укупног капитала банке, односно за повећање изложености преко 20% капитала банке; надзире рад извршног одбора банке; уређује систем унутрашњих контрола и врши надзор над његовом ефикасношћу; доноси план унутрашње ревизије банке и методологију њеног рада; разматра извештаје спољне и унутрашње ревизије о

---

⁶⁰⁵ Исто.

результатима извршене ревизије, као и извештаје о активностима и раду унутрашње ревизије, те одобрава годишњи извештај о адекватности управљања ризицима и унутрашњој контроли банке; усваја извештаје извршног одбор о пословању банке, укључујући тромесечне извештаје о управљању ризицима, и скупштини банке подноси усвојени финансијски извештај на коначно усвајање; доноси пословнике о свом раду и раду одбора; усваја план опоравка банке; подноси извештај Народној банци Србије и друге органе о упћеним неправилностима; утврђује унутрашњу организацију, односно организациону структуру банке која обезбеђује поделу овлашћења, дужности, и одговорности оних који су запослени у банци, као и чланова органа управљања и лица која су на руководећим положајима у банци, на начин којим се спречава сукоб интереса и обезбеђује транспарентан и документован процес доношења и спровођења одлука; утврђује политику примања који раде у банци и обавља друге послове који су предвиђени статутом банке.⁶⁰⁶

Седнице управног одбора банке одржавају се по потреби, најмање једном у три месеца, у просторијама седишта или других организационих делова банке на територији Републике Србије. Уколико Народна банка Србије захтева, управни одбор мора одржати ванредну седницу, на којој ће се разматрати одређених питања.⁶⁰⁷

У Немачкој, управни одбор банке је састављен од две или више особа, пошто банка има основни капитал који је већи од три милиона евра. Члан управног одбора може бити само физичко лице које има правну способност без икаквих ограничења, као што су: забрана бављење професијом, трговином или трговинским делатностима, осуда за одређена кривична дела учињена са умишљајем (са намером).⁶⁰⁸

3.2. ИЗВРШНИ ОДБОР БАНКЕ

---

⁶⁰⁶ Исто, чл.73.

⁶⁰⁷ Исто, члан 74.

⁶⁰⁸ Члан 77. Закона о акционарским друштвима Немачке.

Извршни одбор банке обавља свакодневно оперативне послове из своје надлежности, који су неопходни за успешно пословање банке и надзире свакодневно пословање банке, за шта је, посебно, одговоран.

У Републици Србији, извршни одбор банке састављен је од најмање два члана, заједно са председником одбора, који су у радном односу на неодређено време са пуним радним временом.⁶⁰⁹ Овакво флексибилно одређење омогућује да банка, својим општим актима (оснивачким актом или статутом), утврди број чланова извршног одбора зависно од своје величине, обима пословања и других својих потреба.

Извршни одбор има председника који представља и заступа банку приликом закључивања правних послова и предузимању правних радњи из свог делокруга и том приликом мора да обезбеди супотпис једног члана извршног одбора.⁶¹⁰ Реч је о ограничењу права на заступање председнику извршног одбора са потписом једног члана извршног одбора. Реч „потпис“, која се користи у Закону о банкама, указује да сваки правни посао који закључује председник извршног одбора или правна радња коју он предузима мора бити у писаној форми. Када су у питању банкарски послови, тада је одговор на постављено питање једноставан. Банкарски послови су, по самом закону,⁶¹¹ формални и потребан је супотпис. Поставља се питање: „Шта у ситуацији када се правни посао закључује неформално, простом сагласношћу воља, да ли је и тада потребан потпис другог члана извршног одбора?“ Међутим, када је реч о пословима које треба предузети, на пример у вези набавке ситног инвентара за

---

⁶⁰⁹ Чланови извршног одбора банке именују се по поступку који је предвиђен за избор и именовање чланова управног одбора банке.

⁶¹⁰ Члан 75. Закона о банкама Србије.

⁶¹¹ Закон о облигационим односима, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 31/93 и "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља)

потребе банке, који су неформални, тада и даље постоји отворена дилема по питању супотписа.

Чланови извршног одбора банке морају имати добру пословну репутацију и одговарајуће квалификације, које прописује Народна банка Србије, знати српски језик и имати пребивалиште на територији Републике Србије, а сви чланови извршног одбора морају имати боравиште на територији Републике Србије.⁶¹²

Извршни одбор банке извршава оперативне послове који су значајни за пословање банке и њен надзор и одговоран је за свакодневно пословање банке, као што су: извршавање одлука скупштине и управног одбора банке; предлагању управном одбору пословне политике и стратегије банке, као и стратегије и политике за управљања ризицима и стратегије управљања капиталом банке; спровођењу пословне политике и стратегије банке доношењем одговарајућих пословних одлука; анализирању система управљања ризицима и извештавању управног одбора банке о нивоу изложености ризицима и управљању ризицима; одлучивању о пласманима и задуживању банке до износа који утврди управни одбор банке; обавештавању управног одбора банке о свим поступањима која нису у складу с прописима и другим актима банке; подношењу управном одбору банке преглед пословних активности, биланс стања и биланс успеха банке; обезбеђењу да сви запослени буду упознати с прописима и другим актима банке којима се уређују њихове радне обавезе; доношењу пословника о свом раду.⁶¹³

Пошто није могуће да се унапред предвиде све надлежности које имају органи банке, те да не би дошло до блокаде у доношењу пословних одлука, због тога што се не зна ко је надлежан за одлучивање по одређеном питању, законом је утврђена предпостављена надлежност извршног одбора, која му даје право да

---

⁶¹² Члан 75. Закона о банкама Србије

⁶¹³ Исто, члан 76.

одлучује о свим питањима која нису у изричитој надлежности скупштине или управног одбора банке.⁶¹⁴

Прописима Републике Словеније са којима су регулисани органи управљања банком, утврђена су:⁶¹⁵

-правила у вези са радом органа управљања и његових комисија и понашањем њених чланова, у складу са стандардима дужне пажње и највишим етичким стандардима и превенцијом сукоба интереса;

-критеријуми за оцену подобности кандидата за обављање функције члана управног одбора и функције члана Надзорног одбора банке и садржај документације ради издавања овлашћења за обављање функције члана управе банке.

3.3. ОДБОР ЗА РЕВИЗИЈУ

Овај одбор се зове још и одбор за праћење пословања банке, што указује на његову основну функцију у банци. Одбор има најмање три члана, од којих су најмање два чланови управног одбора банке.⁶¹⁶

Најмање један члан одбора за ревизију мора бити лице независно од банке, док сви чланови одбора не могу бити лица повезана с банком, осим по основу чланства у управном одбору банке или у органу управљања, односно надзора лица у саставу исте банкарске групе.⁶¹⁷

---

⁶¹⁴Шогоров Стеван: *Банкарско право*, стр. 66.

⁶¹⁵ Члан 58. Закон о банкама Словеније, (*Zakon o bančništvu*), „Uradni list RS“, št. 25/15, 44/16 – ZRPPV, 77/16 – ZCKR, 41/17, 77/18 – ZTFI-1, 22/19 – ZIUDSOL in 44/19 – odl. US

⁶¹⁶ Да би успешно обављали своју функцију, чланови одбора морају имати искуство из области финансија.

⁶¹⁷ Члан 80. Закона о банкама Србије.

Основна функција одбора за ревизију је праћење пословања банке и помоћ управном одбору банке у надзору над радом извршног одбора банке и запослених у банци.

Одбор за ревизију обавља више послова и то:⁶¹⁸

1. анализира:

а) годишње извештаје и друге финансијске извештаје банке који се управном одбору банке подносе на разматрање и усвајање;

б) предлоге стратегија и политика банке у вези са управљањем ризицима и системом унутрашњих контрола које се управном одбору банке подносе на разматрање и усвајање, анализира и надзире;

в) примену и адекватно спровођење усвојених стратегија и политика за управљање ризицима и спровођење система унутрашњих контрола;

2. извештава, најмање једном месечно, управни одбор о својим активностима и утврђеним неправилностима, као и да предлаже начин на који ће се отклонити те неправилности, односно унапредити политике и процедуре за управљање ризицима и спровођење система унутрашњих контрола;

3. разматра улагања и активности банке на основу предлога управног или извршног одбора банке или спољног ревизора банке;

4. предлаже управном одбору и скупштини банке спољног ревизора банке;

5. обавезно предлаже, кад оцени да банка послује супротно закону, другом пропису, статуту или другом акту банке или се то може закључити на основу извештаја о ревизији, односно кад утврди друге неправилности у пословању банке, управном одбору банке да отклони уочене неправилности, као и да закаже ванредно заседање скупштине банке у случају да установљене неправилности могу имати теже последице на пословање банке.

---

⁶¹⁸ Исто.

У упоредном праву, посебно у САД и Немачкој, у другој половини 19. века почело се са формирањем првих организационих јединица за интерну ревизију. Њихов задатак је био да врше надзор над књиговодством банака али и надзор над остваривањем утврђених планова пословања, извршење уговора, поштовање закона и др. Касније су, под утицајем САД и Немачке, интерну ревизију у пословању банака увеле Француска и многе друге земље, као ефикасан инструмент управљачке контроле.⁶¹⁹

3.4.КРЕДИТНИ ОДБОР И ОДБОР ЗА УПРАВЉАЊЕ АКТИВОМ И ПАСИВОМ

Кредитни одбор разматра предлоге за одобравање кредита о којима коначну одлуку доносе одговарајућа овлашћена лица у складу са кредитним овлашћењима банке, у складу са општим условима пословања банке.⁶²⁰

У пословној пракси банака код нас и у упоредном праву, кредитни одбор може бити конципиран тако да одлучује о свим врстама кредита које одобрава банка,

---

⁶¹⁹ Снежана Љубисављевић: *Организовање и задаци интерне ревизије у домаћим и страним банкама у Републици Србији*, Економски хоризонти, бр. 1., Крагујевац, 2013. стр. 48.

⁶²⁰Шогоров Стеван: *Банкарско право*, стр. 66.

док неке банке, у оквиру кредитног одбора, имају више пододбора или више самосталних одбора за одлучивање о појединим групама које користе кредит.⁶²¹

Одбор за управљање активом и пасивом има основни задатак да прати изложеност банке ризицима који произлазе из обавеза и потраживања и предлаже мере за управљање каматним ризиком и ризиком ликвидности и обављање друге послове утврђене актима банке. Одбор свакодневно прати повећање извора средстава банке и пласман средстава, валутној структури и усклађеност извора са пласманом средстава, примењујући принципе за управљање ризиком ликвидности.⁶²²

Банка је обавезна да штити свој и јавни интерес, тако и интерес комитената банке, односно интерес штедиша, депонената, правних и физичких лица, која имају новац у банкама по различитим основама и који хоће да се са њиховим новчаним средствима управља на најбољи могући начин, те да им се гарантује могућност да са њим располажу. Да би се то постигло веома је значајно за банкарски сектор да у сваком тренутку постоји адекватност капитала, чија је основна функција да заштити депозите и да амортизује неочекиване губитке у пословању банке. Осигурање депозита до одређеног нивоа код осигуравајућих институција је једна од мера које банке спроводе по сили закона, ипак основни и главни фактор заштите свих интереса је адекватан капитал банке.⁶²³

4. НЕОБАВЕЗНИ ОРГАНИ БАНКЕ

---

⁶²¹ На пример у банци Сосиете женерал: кредитни одбор (пододбор) за пласмане физичким лицима и носиоцима пољопривредних домаћинстава; кредитни одбор (пододбор) за пласмане правним лицима; кредитни одбор (пододбор) за пласмане правним лицима и предузетницима са повећаним ризиком итд. <https://www.societegenerale.rs/>, приступљено:1.04. 2019.

⁶²² Сектор за контролу пословања банака Народне банке Србије сачинио је наведене принципе, www.nbs.rs, приступљено:1.04. 2019.

⁶²³ Хусеин Муратовић: *Регулација и супервизија банака*, Примус, 9/2014, Бос. Градишка, 2014. г., стр. 63.

Законом о банкама Србије предвиђена је могућност оснивања необавезних органа банке, међутим нису, примера ради, побројани необавезни органи банке. Избор је остављен банкама, зависно од њихових потреба и слободне процене. Необавезни органи банке морају бити предвиђени и уређени на одговарајући начин оснивачким актом, статутом или општом одлуком надлежних органа у циљу ефикасног и законитог рада банке.

Постоје банке у Србији које нису искористиле законску могућност да формирају своје необавезне органе.⁶²⁴ Један број банака формирао је више својих необавезних органа, као што су: одбор за квалитет; одбор за информациону технологију; одбор за праћење и наплату потенцијално проблематичних и спорних потраживања;⁶²⁵ одбор за тржишне ризике, одбор за оперативне ризике⁶²⁶ и др.

3. МЕЋУСОБНИ ОДНОСИ ОРГАНА БАНКЕ

Поједини аутори међусобне односе између органа банке, пре свега скупштине, управног одбора и извршног одбора, упоређују са међусобним односима појединих органа државе а пре свега скупштине и владе⁶²⁷ и исти могу бити у односима координације и субординације, као и самосталности.

Однос скупштине, као органа кога сачињавају власници акција банке, који је на хијерархијској лествици органа банке највиши орган, према управном одбору

---

⁶²⁴Банка Интеза-www.bancaintesa; Пиреус банка-www.piraeusbank.rs; ОТП банка, www.belex.rs. приступљено:1.04. 2019.

⁶²⁵ Члан 38. Статута Халк банке, www.halkbank.rs, приступљено:1.04. 2019.

⁶²⁶Члан 25. и 26. Сосиете женерал, www.societegenerale.rs, приступљено:1.04. 2019.

⁶²⁷ Зоран Арсић: *Акционарско друштво у новом ЗОП-у и упоредном праву*, Привреда и право, бр.3-6/95, стр. 133

огледа се у њеној надређености. Надређеност се огледа у томе што бира управни одбор и врши надзор над његовим радом. Скупштина је надређена и у стварима пословодства с обзиром да утврђује пословну политику друштва и у том правцу може доносити одређене акте и закључке.⁶²⁸ Однос координације скупштине и управног одбора огледа се у припреми и сазивању скупштине и предлогу одлука које доноси скупштина банке.

Управни одбор, који представља орган управљања радом и пословањем банке, је у односу надређености према извршном одбору банке. Надређеност се огледа у томе што управни одбор поставља и разрешава извршни одбор банке, који је одговоран за свој рад управном одбору. Однос координације између ова два органа огледа се у чињеници да управни одбор и извршни одбор чине управу банке и што извршни одбор извршава одлуке управног одбора банке; предлаже управном одбору пословну политику и стратегију банке, као и стратегију и политику за управљања ризицима и стратегију управљања капиталом банке, те спроводи пословну политику и стратегије банке доношењем одговарајућих пословних одлука.

Однос субординације између управног одбора и одбора за ревизију, као и кредитног одбора и одбора за управљање активом и пасивом огледа се у томе што управни одбор бира и разрешава одбор за ревизију, кредитни одбор и одбор за управљање активом и пасивом. Координација управног одбора и одбора за ревизију огледа се у томе што управни одбор усваја програм и план унутрашње ревизије банке и методологију њеног рада; разматра извештаје унутрашње ревизије о резултатима извршене ревизије, као и извештаје о активностима и раду унутрашње ревизије и одобрава годишњи извештај о адекватности управљања ризицима и унутрашњој контроли банке. Координација се постиже и на тај начин што су најмање два члана управног одбора банке чланови одбора за ревизију који на тај начин повезују и координирају рад ова два органа.

---

⁶²⁸ Драган Радоњић: *Међусобни органи акционарског друштва*, Правни живор бр.11/95, стр. 30.

Исправан је став да сваки орган у банци, као акционарском друштву, суверен у свом делокругу без обзира на његов хијерархијски положај који произилази из статусних овлашћења која се огледају у постављењу и разрешењу и др. као и из имовинских овлашћења која им дају положај «пасивног суверена».⁶²⁹

Поједини аутори креирали су тзв. „теорију мандата“, чија се суштина огледа у томе да скупштина даје мандат управном одбору, док управни одбор даје мандат извршном одбору, тако да властодавац може у сваком тренутку да одузме дати мандат, без постојања оправданих разлога.⁶³⁰ Поставља се питање оправданости оваквог става, с обзиром да у пословној пракси може да изазове злоупотребе и правну несигурност у раду органа банака.

ГЛАВА VII

ЗАСТУПАЊЕ БАНКЕ У ПРАВНОМ ПРОМЕТУ

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Банка је правно лице, које има правну и пословну способност, што јој омогућава да предузима послове, као што су закључење уговора који се односе на

---

⁶²⁹ Васиљевић, М., *Трговинско право*, Београд, 1993, стр. 117.

⁶³⁰ Више: Васиљевић, М., *Компанијско право*, Центар за публикације Правног факултете у Београду, 2005. год, стр. 312.

пружање услуга на тржишту, издавање хартија од вредности, учешће у судским поступцима као тужилац или тужени и др.⁶³¹

Банка, као правно лице које је „виртуелно, имагинарно“ не може да изрази своју вољу непосредно.⁶³²

Банка може да буде учесник у правном промету и остварује своју правну и пословну способност искључиво преко свог заступника. Заступник, у крајњој линији, може бити само физичко лице које је способно да изрази вољу, у име и за рачун банке.

2. ЗАСТУПАЊЕ КОД НАС И У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

Основ за заступање банке садржан је у закону, општем акту банке (као што су оснивачки акт, статут и други акти), појединачном акту надлежног органа банке или на изјави воље заступаног (пуномоћје).⁶³³

Законски (статутарни) заступници друштва према Закону о привредним друштвима Србије су лица која су законом као таква одређена за сваки поједини облик друштва.⁶³⁴ У Закону је на нејасан и атипичан начин регулисана функција заступања и заступника. Утврђено је да постоје законски и статутарни заступници и

---

⁶³¹ Мирослав Милосављевић: *Заступање привредних друштава*, Правна ријеч, Бања Лука, бр.20/2009, стр. 529.

⁶³² Здравко Гаврић: *Правни положај друштва са ограниченом одговорношћу, у домаћем и упоредном праву*, докторска дисертација, одбрањена на Правном Факултету – Слобомир П Универзитета у Бијељини 2016. г., стр. 204.

⁶³³ Члан 84. ст.2 Закона о облигационим односима Србије (Сл. лист СФРЈ бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, Сл.лист СРЈ бр. 31/93, Сл.лист СЦГ бр. 1/2003); Члан 308. ст.2. Закона о обвезним односима Хрватске (пречишћен текст: „Народне новине“, бр. 35/05, 41/08, 125/11)

⁶³⁴ Члан 31. ст.1.

да то могу бити физичка и правна лица, која су овим законом као таква одређена за сваки поједини облик друштва.⁶³⁵ У Закону о банкама Србије, предвиђено је да банку представља и заступа председник извршног одбора банке, а да приликом закључивања правних послова⁶³⁶ и правних радњи⁶³⁷ који су из надлежности извршног одбора, председник је обавезан да обезбеди потпис још једног члана извршног одбора банке.⁶³⁸ Овде је реч о императивној (обавезујућој) норми, која се мора применити онако како гласи и не може се мењати оснивачким актом банке, статутом или неким другим актом. Може се констатовати да је законско решење, са којим је утврђена управа банке, врло специфично и не одговара моделу који је прихваћен у Закону о привредним друштвима Републике Србије⁶³⁹, који се односи на акционарска друштва, нити моделу који је у упоредном праву.⁶⁴⁰

Идентично решење предвиђено је у Закону о трговачким друштвима Македоније у коме је утврђено да је законски заступник привредног друштва (банке)

---

⁶³⁵ Члан 31. Закона о привредним друштвима Србије.

⁶³⁶ Правни послови су: закључење разних врста уговора, као што су: о кредиту, текућем рачуну, сефу, гаранцији, акредитиву и др.

⁶³⁷ Правне радње су вољне људске радње које су усмерене на изазивање, промену или престанак неког субјективног права или правног односа, као што је на пример: учлањење у Удружење банака и сл. Правни послови су само подврста правних радњи.

⁶³⁸ Члан 75 Закона.

⁶³⁹ У чл.388., 389, 422. и 423. Закона о привредним друштвима утврђено је да су, сви извршни директори су законски заступници друштва, осим уколико статутом није утврђено да то право имају само поједини директори. Директори могу једног од извршних директора, који има право заступања, да именују за генералног директора.

⁶⁴⁰ Мирослав Милосављевић и Јелена Милосављевић: *Правни положај банке у Републици Србији*, Српска правна мисао, Правни факултет у Бања Луци, бр. 51., стр. 168.

физичко лице које је законом за сваку форму привредног друштва одређено,⁶⁴¹ док је у Закону о банкама Македоније прописано да банку заступа управни одбор.⁶⁴²

Већина стручне и пословне јавности сматра да се овде не ради ни о каквом законском заступању, већ је реч о надлежности органа банке која је утврђена законом. Дакле, не ради се о заступању једног физичког лица од стране другог физичког лица на основу законских одредби.⁶⁴³ Случај законског заступника предвиђен је у породичном праву у ситуацији када родитељ (као законски заступник) заступа своје малолетно дете.

У Републици Српској, управа банке заступа банку и ако статутом није другачије уређено, чланови управе заједно заступају банку у правном промету на начин утврђен статутом банке, тако да ниједан члан управе ни прокуриста не може бити овлашћен да банку заступа појединачно у целокупном обиму послова из њене делатности.⁶⁴⁴

У Хрватској, овлашћење за заступање по закону имају лица која су за поједине облике друштва одређене законом.⁶⁴⁵ Пошто се на заступање банака сходно примењују одредбе Закона о трговачким друштвима, долазимо до закључка да банке, као акционарска (дионичка) друштва заступа управа у свим правним радњама и пословима, пред судом и другим државним органима. Уколико управа има више

---

⁶⁴¹ Члан 65. Закона о трговачким друштвима Македоније.

⁶⁴² Члан 93. ст.1. тачка 2. Закона о банкама „Службени весник РМ, бр. .67/2007, бр.90/2009 и бр..67/2010.

⁶⁴³ Став да није исправно говорити о законском заступнику привредних субјеката, заступају: проф. др Славко Царић у својим уџбеницима, чланцима и др., што се посебно види у: *Правни положај привредних организација*, Нови Сад, 1992. г., стр. 214., као и проф. Боривоје Старовић и Ранко Кеча: *Грађанско процесно право*, (уџбеник), Нови Сад, 1985. г., стр. 120. и др.

⁶⁴⁴ Члан 68. Закона о банкама Републике Српске.

⁶⁴⁵ Члан 41. ст.1. Закона о трговачким друштвима Хрватске.

лица а статутом се другачије не регулише, чланови управе заступају искључиво заједно.⁶⁴⁶

Законом о банкама Црне Горе, предвиђено је да главни извршни директор представља и заступа банку и да приликом предузимања правних радњи у име и за рачун банке мора да обезбеди потпис најмање још једног извршног директора.⁶⁴⁷

Заступник банке мора бити уписан у регистар привредних субјеката.⁶⁴⁸

Директивом бр. 86/653/ЕЕЗ о усклађивању права држава чланица у вези са samozапосленим трговинским заступницима--Директива о трговинским агентима од 18. децембра 1986. године,⁶⁴⁹ регулисана је материја трговачких заступника, како би се превазишле разлике у националним правима држава ЕУ, које се односе на трговачко заступање, које су од великог утицаја на услове тржишне конкуренције и на обављање делатности. У Директиви је нарочито наглашено да приликом обављања својих активности заступник је у обавези да води рачуна о интересима налогодавца уз дужну пажњу и у доброј вери, а нарочито да уложи труд ради преговарања и закључивања посла који му је поверен.⁶⁵⁰ Ова директива се не односи и не примењује директно на заступање банака, већ на трговачке заступнике, ипак њена правила би, као корисна, могла да се примене и на заступање банака.

У немачком праву, управа је та која представља друштво пред судом и ван суда. Ако друштво нема управни одбор, исто ће представљати надзорни одбор у случају да му се дају та овлашћења. Уколико управни одбор има више чланова, сви чланови управног одбора имају овлашћења да друштво представљају само

---

⁶⁴⁶ Члан 241. Закона о трговачким друштвима Хрватске

⁶⁴⁷ Члан 38. Закона о банкама Црне Горе.

⁶⁴⁸ Члан 31. ст. 5. Закона о привредним друштвима Србије.

⁶⁴⁹ „Службени лист ЕЕЗ“, бр. 382, од 31.12.1986.

file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/70-302-1-PB-3.pdf, приступљено: 2-12-2019.

⁶⁵⁰ Члан 3. Директиве.

заједнички, осим ако подзаконским актима није другачије одређено. Подзаконским актима се такође може одредити да поједини чланови управног одбора имају овлашћења да заступају друштво самостално или заједно са прокуристом друштва. Чланови управног одбора који имају овлашћења да заједнички заступају друштво могу појединцима давати овлашћења за обављање одређених трансакција или специфичних врста трансакција.⁶⁵¹ Законом је утврђено, да уколико банка намерава да именује директора или да овласти лице да заступа банку, потребно је да се о томе обавести Централна банка и тражи сагласност, уз навођење чињеница које су неопходне за оцену поузданости, професионалне компетентности кандидата, као и довољно времена за обављање својих обавеза.⁶⁵²

3. ОГРАНИЧЕЊЕ ОВЛАШЋЕЊА ЗА ЗАСТУПАЊЕ

Актом банке или одлуком надлежног органа банке, може се предвидети ограничење овлашћења за заступање.⁶⁵³

Могућност да се одлуком или другим појединачним актом органа банке предвиди ограничење овлашћења за заступање, може да проузрокује правну несигурност приликом пословања банке, пошто се појединачни акти примењују врло брзо после њиховог доношења, често и пре уписа у регистар привредних субјеката и на тај начин доведе до злоупотребе од стране заступника и нанесе штета банци и трећем лицу. У сваком случају, прекорачења овлашћења за заступање представља основ за накнаду штете од стране заступаног.⁶⁵⁴

---

⁶⁵¹ Члан 78. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. г.

⁶⁵² Члан 24. немачког закона о банкама.

⁶⁵³ Члан 32. Закона о привредним друштвима Србије.

⁶⁵⁴ Уговор који заступник у име правног лица закључи уз прекорачење својих овлашћења обавезује то лице заступаног само ако га је накнадно одобрио доношењем одговарајућих одлука према својим

Ограничење за заступање може бити на закључење одређених уговора и то по врсти⁶⁵⁵ и по вредности,⁶⁵⁶ односно на вршење других правних радњи.⁶⁵⁷

Такође, ограничење за заступање може се предвидети уз сагласност (претходну или накнадну) неког од органа банке, који је предвиђен статутом банке.⁶⁵⁸

Промене овлашћења члану управе за заступање уписује се у одговарајући регистар.⁶⁵⁹

Може се прихватити начелан став да се надлежном органу, односно његовим члановима, не може одузети право на заступање друштва. Међутим, они су дужни да се придржавају ограничења овлашћења за заступање у пословима друштва која су утврђена у прописима са којима се регулише акционарско друштво,⁶⁶⁰ као и одлукама скупштине акционара и надзорног одбора.⁶⁶¹

4. ПРЕНОС ОВЛАШЋЕЊА ЗА ЗАСТУПАЊЕ ПУТЕМ ПУНОМОЋЈА

Заступник банке може да своје овлашћење за заступање пренесе писаним пуномоћјем другом лицу.

општим актима (Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 8463/10 од 6. 5. 2010); идентично решење предвиђено је у члану 311. Закона о обвезним односима Хрватске.

⁶⁵⁵ Ограничење да се закључују, на пример: уговори о промету непокретности, уговори о кредиту и др.

⁶⁵⁶ Ограничење на пример: до 1 милион динара.

⁶⁵⁷ Заступање банке пред судовима или другим државним органима и сл.

⁶⁵⁸ Тај орган може бити надзорни одбор, управни одбор, скупштина банке.

⁶⁵⁹ Члан 81. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. г.

⁶⁶⁰ Ти прописи су: оснивачки акт, статут, пословници органа друштва и сл.

⁶⁶¹ Члан 82. немачког Закона о акционарским друштвима из 1965. г.

Пуномоћје је овлашћење за заступање које властодавац (заступник) даје пуномоћнику.⁶⁶² Форма која је прописана законом за неки од уговора или за други правни посао важи и за пуномоћје за закључење тог уговора, односно за предузимање тог посла.⁶⁶³ Пуномоћник може да предузме правне послове за које је овлашћен.⁶⁶⁴

Пуномоћје за заступање се може дати само пословно способном стручном лицу за одређену област, како би исто могло успешно да предузима правне послове и правне радње. Пуномоћје се може дати и друштву које је регистровано у Републици Србији, међутим у крајњој линији заступање опет мора да изврши физичко лице.

Статутом банке може се предвидети да, приликом преноса овлашћења од стране заступника неком другом лицу као пуномоћнику за заступање, сагласност даје неки други орган банке.

Пуномоћник је обавезан да приликом заступања банке тражи сагласност неког органа банке, уколико је то предвиђено и за заступника који му је пренео овлашћење за заступање.

У нашем праву, пуномоћник је обавезан да стави до знања трећем лицу да радњу предузима у име заступаног,⁶⁶⁵ док у неким упоредним правима, као што је швајцарско право, обавештеност трећег лица није услов за пуноважност посла⁶⁶⁶.

Пуномоћје престаје када престане да постоји банка или пуномоћник.⁶⁶⁷

---

⁶⁶² Члан 89. Закона о облигационим односима, „Сл. лист СФРЈ“, бр.29/78, 39/85, 45/89, „Сл. лист СРЈ“, 31/93 и „Сл. лист СЦГ“, бр. 1/2003 – Уставна повеља.

⁶⁶³ Члан 90. Закона о облигационим односима Србије; члан 314. Закона о обвезним односима Хрватске.

⁶⁶⁴ Члан 91.ст.1. Закона о облигационим односима из 1978. г.

⁶⁶⁵ Члан 85. Закона о облигационим односима Србије

⁶⁶⁶ Члан 32. ст.2. швајцарског законика о облигационим односима

⁶⁶⁷ Члан 94. Закона о облигационим односима Србије

4.1. ВРСТЕ ПУНОМОЋЈА

У правној теорији и пословној пракси постоји више врста пуномоћја. У дисертацији ће бити обрађено неколико пуномоћја и то: опште (генерално) и посебно (специјално); ограничено и неограничено; изричито и прећутно.

Опште пуномоћје је оно са којим је дато пуномоћнику овлашћење да заступа банку у свим правним пословима који спадају у њено редовно пословање,⁶⁶⁸ те из тих разлога властодавац мора бити посебно опрезан, с обзиром да може доћи до злоупотребе од стране пуномоћника.⁶⁶⁹

Посебно пуномоћје даје се за извршење послова који не спадају у редовно пословање банке. односно врсте послова међу које оно спада и пуномоћник не може без посебног овлашћења за сваки појединачни случај да преузме меничну обавезу, закључи уговор о јемству, о поравнању, о изабраном суду, као ни да се одрекне неког права без накнаде.⁶⁷⁰

Неограничено пуномоћје постоји када пуномоћник нема ограничења у правцу обављања делатности, нити упутства како да поступа у обављању пренетих правних послова. Тада је пуномоћник обавезан да поступа на основу начела савесности и поштења.

Ограничено пуномоћје омогућава даваоцу пуномоћја да, у моменту давања пуномоћја или у неком каснијем периоду, даје упутства и смернице за предузимања правних послова. Упутства и смернице могу бити императивна, факултативна и индикациона. Императивним упутствима и смерницама безусловно наређује

---

⁶⁶⁸ Члан 91. ст.2. Закона о облигационим односима. Србије; члан 311. Закона о обвезним односима Хрватске.

⁶⁶⁹ Велисав Марковић: *Уговор о пуномоћству*, Гласник адвокатске коморе Војводине, бр.12/2012. стр.793.

⁶⁷⁰ Члан 91. ст.3. и 4. Закона о облигационим односима.

пуномоћнику како да поступа приликом извршења поверених послова. Факултативним смерницама и упутствима налаже се да у редовном случају поступи онако како упутства гласе а индикационим упутствима пуномоћнику се скреће пажња на оно што би било пожељно. У погледу трећих лица упутства немају дејства. Правни посао који би пуномоћник закључио са трећим лицем, а који није у сагласности са добијеним упутствима, веже у потпуности властодавца. Властодавцу остаје само право да тражи накнаду евентуалне штете од пуномоћника.⁶⁷¹

Изричито пуномоћје је такво, када властодавац изричито именује лице које ће бити пуномоћник.

Прећутно пуномоћје постоји када властодавац доведе у ситуацију одређено лице које ће се понашати као пуномоћник.

У Закону о привредним друштвима Републике Србије, постоје два специфична законска решење која се могу подвести под случај давања прећутног пуномоћја и то:

- код пуномоћника по запослењу, тј. када лица која као запослен у друштву (банци) раде на пословима чије обављање у редовном пословању укључује и закључење или испуњење одређених уговора или предузимање других правних радњи, овлашћена су да као пуномоћници друштва (банке) закључују и испуњавају те уговоре, односно предузимају те правне радње у границама послова на којима раде без посебног пуномоћја,⁶⁷²

- уколико привредно друштво (ово би могло да се примени и на банку) у дужем временском периоду прихвата да је неко лице заступа као заступник на начин

---

⁶⁷¹ Велисав Марковић: *наведено дело*, стр.794

⁶⁷² Члан 34. Закона о привредним друштвима Србије. Овде би могли да се уброје: радници банке који раде на шалтеру и који примају новчане депозите, исплаћују штедне улоге и сл; У чл.32. Закона о облигационим односима предвиђено је да пословно пуномоћје имају лица која раде на пословима чије је обављање везано за закључење и испуњење одређених уговора, као што су лица на пословима шалтерске службе у банци и сл. овлашћени су самим тим на закључење и испуњење тих уговора.

којим трећа лица доводи у уверење да има право на заступање, сматраће се да је друштво (банка) конклюдентно то лице овластило за заступање.⁶⁷³

5. ПРОКУРА

Прокура потиче од латинске речи *procura*, што значи управљање неким послом, заступање, замењивање, старање о нечему, преузимање неке ствари на себе, писмено пуномоћје које принципал даје прокуристи.⁶⁷⁴

Прокура је највиши облик пуномоћја чија је садржина утврђена законом и не може се мењати уговором или на неки други начин.⁶⁷⁵

Прокура спада у категорију пословних пуномоћје са којим привредно друштво (банка) овлашћује једно или више физичких лица (прокуриста) да у његово име и за његов рачун закључују правне послове и предузимају друге правне радње.⁶⁷⁶

Прокура се даје одлуком скупштине банке, ако оснивачким актом односно статутом није на другачији начин регулисано и прокуриста се уписује у регистар привредних субјеката.⁶⁷⁷

Прокура се не може преносити и прокуриста не може дати пуномоћје за заступање другом лицу.⁶⁷⁸

У швајцарском праву, прокуриста је овлашћен да потписује даваоца прокуре, да менично обавезује привредно друштво (банку) даваоца прокуре, да у име и за

---

⁶⁷³ Члан 32. ст.2. Закона.

⁶⁷⁴ Милан Вујаклија: *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд 1985. год. стр. 751.

⁶⁷⁵ Мирослав Милосављевић: *Право привредних друштава*, Нови Сад, 2011. г., стр. 46

⁶⁷⁶ Члан 35. ст.1. Закон о привредним друштвима Србије.

⁶⁷⁷ Члан 36. Закон о привредним друштвима Србије.

⁶⁷⁸ Члан 35. ст. 3. Закон о привредним друштвима Србије.

рачун даваоца прокуре предузме све правне радње које које произилазе из делатности и сврхе привредног друштва (банке).⁶⁷⁹

У немачком праву, прокура представља пренос овлашћења прокуристи да предузима све судске и вансудске послове и правне радње које произилазе из пословања привредног друштва (банке).⁶⁸⁰

Прокура садржи овлашћење за закључивање уговора, као и вршење правних послова и радњи које су у вези са делатношћу банке. Прокура не може да садржи овлашћење које се односи на:⁶⁸¹

-закључење правних послова и предузимање правних радњи које су у вези са стицањем, отуђењем или оптерећењем непокретности и удела и акција које банка поседује у другим правним лицима;

-могућост да се преузму меничне обавезе и обавезе јемства;

-закључење уговора о зајму и кредиту;

-заступање банке у судским поступцима или пред арбитражом.

Друга ограничења прокуре немају дејства према трећим лицима.

Да би прокуриста могао да закључује напред наведене уговоре и врши правне послове и радње, неопходно је да добије специјално пуномоћје за обављање истих.

Нека друга ограничења овлашћења прокуристе која нису утврђена законом не производе дејство према трећим лицима.⁶⁸²

Прокура може бити појединачна, која је издата за једно или више лица, с тим да ако је прокура дата већем броју лица, сваки прокуриста поступа самостално и има сва овлашћења која на основу закона садржи прокура.

---

⁶⁷⁹ Швајцарски грађански законик

⁶⁸⁰ Члан 48-51. немачког закона о акционарским друштвима изн 1965. г.

⁶⁸¹ Члан 38. Закона о привредним друштвима Србије.

⁶⁸² Исто.

Уколико је прокура издата као заједничка прокура,⁶⁸³ тј. дата двома или већем броју лица, правни послови које закључују или правне радње које предузимају прокуристи пуноважни су уз изричиту сагласност свих прокуриста, која (сагласност) може бити дата као претходна или накнадна, осим ако је у прокури наведено да је за пуноважност довољна сагласност тачно одређеног броја прокуриста.⁶⁸⁴

Сматрамо да сагласност тачно одређеног броја прокуриста треба да буде надполовична од укупног броја прокуриста, пошто се у противном не би постигла сврха заједничке прокуре. Општеприхваћен став је да се заједничка прокура даје када је потребно донети стратешке одлуке, одлуке са којима треба заштитити интересе банке и када је потребна велика опрезност у пословним односима. Ова врста прокуре се даје да би се заштитила банка од могуће злоупотребе коју омогућава појединачна прокура.

Изјаву воље или правну радњу коју неко учини према било ком прокуристи у заједничкој прокури, производи правно дејство према свим прокурицима (као да је учињена свим прокурицима).

Банка не може да се одрекне права да опозове прокуру и ово право не може да се ограничи или услови и банка може да опозове прокуру у било које време.

С друге стране, прокуриста, такође, може у свако доба да откаже прокуру без било каквог образложења, али је обавезан да, од давања отказа до престанка прокуре, обавља још 30 дана послове и предузима потребне радње како би се избегла евентуална штета за банку.

Сматрамо да је ово најкраћи отказни рок и да би се, ради заштите интереса банке као даваоца прокуре, отказни рок у споразуму са прокуристом могао продужити.

---

⁶⁸³ Ова врста прокуре се још назива и збирна или скупна.

⁶⁸⁴ Тачно одређен број лица моће да се искаже тако да је одлука донета уколико је за њу гласала 3/4; 2/3; 50%+1глас.

Прокуриста, као и заступник када потписују документа у име банке, обавезни су да наведу у ком својству то чине, односно дужани су да наведу своју функцију (прокуристе или заступника).

Императивном законском нормом утврђено да су: заступник, пуномоћник по запослењу, као и прокуриста дужни да накнаде штету коју су друштву (банци) нанели прекорачењем својих овлашћења и да изузетно неће одговарати за исту ако су поступили на основу одлуке органа друштва или ако су прекорачења овлашћења накнадно одобрена.⁶⁸⁵

Мишљења смо да накнадно одобрење прекорачење овлашћења омогућава низ злоупотреба од стране прокуристе, као и од органа који накнадно конвалидирају одређени правни посао или радњу која је учињена прекорачењем овлашћења.

Г Л А В А VІІІ

ПРЕПОЗНАВАЊЕ БАНКЕ У ПРАВНОМ ПРОМЕТУ НА ОСНОВУ ЊЕНИХ ПОСЕБНИХ ОБЕЛЕЖЈА

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У условима када се тржишно привређује, од великог је значаја да свака банка има своја посебна обележја на основу којих је препознатљива свим субјектима на тржишту.

---

⁶⁸⁵ Члан 41, Закона о привредним друштвима Србије.

Препознавање банке на тржишту важно је да би се: заштитили и интереси банке; заштили интереси банчаних клијената, заштитили јавни интереси, те да би се обезбедила општа сигурност правног промета.⁶⁸⁶

Индивидуализација и препознавање банке постиже се помоћу више значајнијих елемената, као што су, пре свега: пословно име (фирма), делатност и седиште.⁶⁸⁷ У правној теорији не постоји јединствено схватање о томе који су све критеријуми неопходни за утврђивање индивидуалних обележја и препознавања у правном промету банке као привредног субјекта.

Ради потпуног схватања значаја овог феномена, у дисертацији ће бити приказани елементи за индивидуализацију банака у државама које су настале од бивших република СФРЈ, као и у неким другим упоредним правима.

Распадом СФРЈ настало је више држава, које су приступиле изградњи сопствених правних система, чији су се корени, у првим годинама свог постојања, налазили у бившој им заједничкој држави. Касније су се неке државе придружиле Европској Унији и изграђивале своје правне системе по узору на право ЕУ, док су друге стекле статус кандидата за улазак у ЕУ или су потенцијални кандидати и у току је процес усаглашавања са правом ЕУ.

Из наведених разлога, циљ овог дела дисертације је истраживање како би се утврдиле сличности и разлике, као и специфичности индивидуализација банака у државама које су настале од бивших република СФРЈ. С обзиром да је Република Босна и Херцеговина сложена држава, са посебним законодавствима у области банака, биће приказана правна решења у Републици Српској и Федерацији БиХ, а не и у Брчко Дистрикту.

2. ПОСЛОВНО ИМЕ БАНКЕ (ФИРМА)

---

⁶⁸⁶ Иван Никчевић и Велисав Марковић: *Пословно право*, Београд 2014. г., стр. 27.

⁶⁸⁷ Исто.

2.1. ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ

У стручној литератури, правној теорији и пословној пракси постоје различите дефиниције, мишљења и ставова по питању пословног имена банке.

Поједини правни теоретичари наводе да реч фирма потиче од латинске речи *firmare*, што значи утврдити, дакле то је име под којим је привредно друштво (банка) утврђено као субјект у праву и под којим оно послује.⁶⁸⁸ Други, под пословним именом (фирмом) подразумевају назив под којим привредно друштво (банка) послује, те да у правној теорији преовладава схватање да је право на пословно име лично право друштва (банке).⁶⁸⁹

Постоји више енциклопедијских дефиниција и речничких одређења, од којих ћемо навести неке. Фирма или назив је име под којим послује пословни субјект или други субјект уписа који је уписан у одговарајући регистар.⁶⁹⁰ Фирма је име под којим неки трговац води свој посао, даје потписе и под којим се води у регистру.⁶⁹¹ Фирма (лат. *firmus* - чврст, јак) је име под којим се води неко трговачко или

---

⁶⁸⁸ Ивица Јанковец, *Привредно право*, ЈП Службени лист, Београд 1999., стр. 98; Мирослав Милосављевић, *Право привредних друштава*, Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад 2011., стр. 50.

⁶⁸⁹ Славко Царић и др. *Привредно право*, Факултет за економију и инжењеријски менаџмент, Нови Сад, 2016., стр. 28

⁶⁹⁰ Борислав Благојевић и др., *Правна енциклопедија-том 2*, Савремена администрација, Београд 1985., стр. 386; Борислав Благојевић и др., *Мала Просветина енциклопедија*, Просвета, Београд 1986., стр.732.

⁶⁹¹ Милан Вујакија, *Лексикон страних речи и израза*, Београдски издавачко-графички завод, Београд 1985., стр.969.

индустрijско предузеће. Такође, под овим називом подразумева се натпис над радњом.⁶⁹²

Дакле, под пословним именом банке подразумева се назив под којим она послује и у правној теорији преовладава схватање да је право на пословно име лично право банке које је уписано у регистар привредних субјеката.

Постоји више законских дефиниција и одређења банке, од којих ћемо навести неке.

У Закону Републике Србије⁶⁹³ утврђује се да привредно друштво, самим тим и банка, послује и учествује у правном промету под пословним именом које је регистровано у складу са законом о регистрацији. У Закону Републике Српске пословно име се дефинише као назив под којим привредно друштво (банка) послује и оно не може да буде заменљиво са пословним именом другог привредног друштва, нити да изазива забуну о њему.⁶⁹⁴ Законом Федерације БиХ утврђено је да је фирма име под којим друштво послује.⁶⁹⁵ Према Закону Словеније пословно име је назив са којим компанија послује.⁶⁹⁶ У Закону Хрватске користи се назив “твртка” као име под којим трговачко друштво (банка) послује и под којим суделује у правном промету.⁶⁹⁷ Законом Црне Горе утврђено је да је назив привредног друштва (банке)

---

⁶⁹² Радомир Алексић, *Речник страних речи и израза*, Просвета, Београд 1982., стр.230.

⁶⁹³ Члан 22. Закона, Сл. гласнику РС, бр. **36/2011**, 99/2011, 83/2014 - др. закон и 5/2015.

⁶⁹⁴ Члан 17. Закона, Сл. гласнику РС, бр. **127/08**, 58/09, 100/11, 67/13.

⁶⁹⁵ Члан 11. Закона о привредним друштвима Федерације БиХ, „Службене новине Федерације БиХ“, бр.81/2015.

⁶⁹⁶ Члан 12. Закона о привредним друштвима Словеније (Закона о господарских дружбах,) „Урадни лист РС“, шт. 65/09 – уратно пречишчено беседило, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – одл. УС, 82/13, 55/15 ин 15/17.

⁶⁹⁷ Члан 11. Закона, „Народне новине“, број 111/93, 34/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08 и 137/09.

име под којим послује.⁶⁹⁸ Законом Македоније предвиђено је да је фирма име под којим друштво ради и под којим учествује у правном промету.⁶⁹⁹

У Немачкој, у пословно име акционарског друштва, мора се укључити ознака „*Aktiengesellschaft*” (акционарско друштво) или опште разумљива скраћеница ове ознаке.

Ради обављања својих делатности, кредитне институције могу, без обзира на било коју одредбу у држави чланици домаћину која се односи на употребу речи „банка”, „штедионица” или остале називе за банку, употребљавати на подручју ЕУ исти назив који употребљавају у држави чланици у којој се налази њихово место управе. У случају да постоји опасност да дође до забуне, држава чланица домаћин може затражити од кредитне институције да се назив допуни ради разликовања.⁷⁰⁰

У пословној пракси се често фирма поистовећује са самим привредним субјектом, као и са правом индустријске својине (узорак, жиг и др.).⁷⁰¹ Овакву погрешну праксу, где се фирма (пословно име) користи да би се означио привредни субјект (ад, доо, кд, од, предузетник) треба избегавати, с обзиром да постоје адекватни термини како домаћи, тако и страни (компанија, корпорација).

Пословно име се истиче на пословним просторијама а користи се и у свакодневној кореспонденцији и комуникацији приликом правног промета друштва са другим субјектима.

2.2. ЕЛЕМЕНТИ ПОСЛОВНОГ ИМЕНА

---

⁶⁹⁸ Члан 4а Закона, „Службени лист РЦГ”, бр. 6/2002 и „Службеном листу ЦГ”, бр. 17/2007, 80/2008 и 36/2011, 40/2011.

⁶⁹⁹ Члан 44. Закона за трговските друштва, Службен весник на Р.М. бр. 28/04, 84/05, ,25/0 87/08,42/10,48/10,24/11 и 166/12.

⁷⁰⁰ Члан 19. Директиве ЕУ, бр. 213/86/ЕУ

⁷⁰¹ Славко Царић и др., *Привредно право за економисте*, стр. 77.

Подела елемената у правној теорији је усаглашена, уз постојање мањих разлика и може се исказати као: језгро, које представља назив банке; обавезни елементи; необавезни елементи; условно допуштени елементи и забрањени елементи пословног имена.⁷⁰²

Језгро је назив који је карактеристичан део пословног имена по коме се разликују банке. То могу бити имена познатих личности; географски појмови, као што су називи река и региона, називи планина; значајни историјски датуми (Војвођанска, Српска, Голдман, Ротшилд итд).

Обавезни елементи пословног имена су они које свака банка мора имати на основу закона и који су услов за регистрацију и упис банке у одговарајући регистар и о чијем постојању се пази по службеној дужности.

Обавезни елементи пословног имена банк су:

-означење правне форме, односно да је акционарско (у Хрватској и Федерацији БиХ-назив: дионичко) друштво, што је веома битно у правном промету како би се пословни партнери, комитенти и шира јавност обавестили о врсти одговорности банке за своје обавезе;

-седиште друштва;⁷⁰³

У пословно име банке, која је у поступку ликвидације, додаје се ознака "у ликвидацији", док у поступку стечаја додаје се "у стечају."⁷⁰⁴

У Словенији⁷⁰⁵ и Хрватској обавезан елемент пословног имена јесте и делатност банке .

---

⁷⁰² Исто, стр. 28.

⁷⁰³ За идентификацију правног лица у пословном промету битно је пословно име, које представља назив под којим привредно друштво (банка) послује и облик организовања. Под пословним именом се не подразумева и адреса правног лица, а ради идентификовања у правном промету (Решење Привредног апелационог суда, Пж. 995/10 од 15. 7. 2010).

⁷⁰⁴ Члан 22. ст.4. Закона о привредним друштвима Србије

У циљу бољег препознавања банке у правном промету, пословно име може да садржи и друге елементе, као што су: делатност,⁷⁰⁶ додаци, слике, скице, амблеми и др, који се могу користити скраћеница фирме, као што су ОТП, АИК и сл; година оснивања итд; означавање банкарског пословног система у чијем саставу је банка и сл.

У пословно име банке могу се унети и други елементи уз одговарајућу дозволу, односно пристанак.⁷⁰⁷

Пословно име банке може да садржи назив државе или јединице локалне самоуправе, као и њихова обележја или њихове ознаке, с тим што је потребно прибавити претходну сагласност надлежног органа. Може да садржи име или симболе стране државе или међународне организације, у складу са прописима те државе, односно међународне организације. У пословно име банке може да се унесе име или део имена историјске или друге знамените личности, уз њен пристанак, а уколико је то лице умрло, уз пристанак њених наследника. У Закону Републике Српске је прецизирано да су то наследници из првог наследног реда.

Не тражи се сагласност за коришћење пословног имена ако је оснивач држава, територијална аутономија, локална самоуправа или међународна организација а у пословном имену је њихов назив.

Пословно име не може да садржи: назив стране државе, њен грб, заставу и друге државне амблеме; назив међународне организације и њене амблеме; знакове за контролу; неистините податке и ознаке супротне моралу.

Пословно име банке не може бити такво да вређа јавни морал или да може да изазове заблуду. У Закону о банкама Републике Србије, утврђено је да у свом пословном имену мора имати реч "банка" и да нико осим банке не може у свом

---

⁷⁰⁵ Члан 12. ст.2. Закона о привредним друштвима Словеније.

⁷⁰⁶ Члан 22. ст.5. Закона о привредним друштвима Србије.

⁷⁰⁷ Александар Грујић и Озрен Узелац: *Назив трговачких друштава-практична законска решења*, Правна ријеч, Бања Лука, бр. 20/2009. стр.498.

пословном имену имати, односно у обављању своје делатности употребити, односно користити реч "банка" или изведеницу од те речи. Идентично решења постоји у Закону о банкама Републике Српске. Скраћено пословно име обавезно садржи назив и правну форму и региструје се у складу са прописима о регистрацији.

Ради обављања бакарске делатности, банке у Европској Унији, могу да употребљавају име које користе у држави у којој се налази седиште њихове управе. Овде није битна регулатива државе у којој послује банка а која се односи на употребу реч банка.⁷⁰⁸ У Немачкој, израз "банка", "банкар" или ознака у којој је укључена реч "банка" или "банкар" може се, уколико није друкчије одређено посебним законом, унети у пословно име банке, ради одређивања пословне сврхе.⁷⁰⁹

Банка може, поред пословног имена, да користи приликом свог правног пословања и скраћено пословно име (језгро) које садржи назив и правну форму и уписује се у регистар пословних субјеката.⁷¹⁰

2.3.ЈЕЗИК ПОСЛОВНОГ ИМЕНА

У циљу заштите домаћег језика и спречавања велике употребе страних израза⁷¹¹ у пословним именима домаћих банака, у законодавствима држава прописима се одређује употреба домаћег језика.⁷¹²

У Републици Србији, пословно име банке је на српском језику, на ћириличком или латиничком писму, док може бити на страном језику или може да садржи

---

⁷⁰⁸ Члан 19. Директиве ЕУ, 2013/36

⁷⁰⁹ Члан 30. Закона о кредитном систему Немачке

⁷¹⁰ Члан 23. Закона о привредним друштвима Србије

⁷¹¹ Мирко Васиљевић у књизи *Компанијско право*, Центар за публикације Правног факултета у Београду, Београд 2005, стр. 85. прекомерну употребу страних израза у пословним именима, назива поплавом страних израза.

⁷¹² Александар Грујић и Озрен Узелац, *наведено дело*, стр. 498.

поједине стране речи или карактере, на латиничком писму енглеског језика, као и арапске или римске бројеве. Банка може у пословању користити превод пословног имена или превод скраћеног пословног имена на језику националне мањине или страном језику, при чему се назив не преводи.⁷¹³

У Републици Српској, пословно име банке је на једном од језика и писама који су у службеној употреби у Републици Српској и може бити и на страном језику, односно може да садржи и поједине стране речи, ако оне чине име, односно пословно име акционара ако су уобичајене у језику који је у службеној употреби, односно ако су у питању речи на такозваном мртвом језику.⁷¹⁴

У Федерација БиХ, пословно име банке мора бити написана на језику која је у службеној употреби у Федерацији, а превод на страни језик може се употребљавати само заједно са фирмом на језику у службеној употреби у Федерацији. Фирма може садржати стране речи које су уобичајене или за њих нема одговарајуће речи у језику у службеној употреби у Федерацији.

У Закону Словеније, елементи пословног имена банке, који указују на активност и шифру банке, мора бити на словеначком језику, док превод на страни језик може се користити само са називом на словеначком језику. Поред слова словеначке абецедe, додатне компоненте могу такође да садрже слова Кс, И, В и К.⁷¹⁵

У Хрватској, пословно име (твртка) банке мора бити на хрватском језику и латиничном писму, а могу се користити и арапски бројеви и може садржати поједине стране речи ако оне чине име (твртку) акционара банке или робни или услужни жиг члана заштићен у Републици Хрватској, или ако су уобичајене у хрватском језику,

---

530 Члан 24. Закона о привредним друштвима Републике Србије.

⁷¹⁴. Члан 23. Закона о привредним друштвима Републике Српске.

⁷¹⁵. Члан 20. Закон о господарских дружби Републике Словеније.

или ако за њих нема одговарајуће речи у хрватском језику, или ако се ради о речима на мртвом језику.⁷¹⁶

У Закону о привредним друштвима Црне Горе не постоје одредбе о службеној употреби језика приликом писања пословног имена, али постоје одредбе са којима се утврђује да део страног друштва обавезно садржи његов оригинални назив, ознаку или скраћену ознаку облика банке ("акционарско друштво" или "АД"), алтернативни назив дела стране банке и др.⁷¹⁷

У Закону о трговинским друштвима С. Македоније, такође, нема одредби о службеној употреби језика на коме треба да гласи фирма.

2.3. НАЧЕЛА КОД ПОСЛОВНОГ ИМЕНА БАНКЕ

Пословно име банке одређено је са неколико начела и то:⁷¹⁸

- начелом обавезности, по коме свака банка мора имати своје пословно име;
- начело јединствености, што значи да банка има само једно пословно име под којим наступа у правном промету, као и сви банчини организациони делови (филијале, експозитуре), уз могућност да организациони делови имају и неке специфичне елементе који их индивидуализују;⁷¹⁹
- начело законитости које указује да сви елементи пословног имена морају бити у складу са законом и пословним моралом;

---

⁷¹⁶ Члан 20. Закона о трговачким друштвима Републике Хрватске.

⁷¹⁷ Члан 4б., тачка 10. Закона о привредним друштвима Црне Горе.

⁷¹⁸ Славко Царић и остали.,стр.29; Мирослав Милосављевић, *Акционарско друштво*, Интермекс, Београд 2006., стр. 340.

⁷¹⁹ Специфични елементи су : експозитура, филијала итд (о.а).

-начело истинитости, према коме сви елементи пословног имена морају бити истинити и одговарати правом стању, да би се избегла забуна у правном промету;

-начело искључивости значи да под истим пословним именом не могу бити регистроване две или више банака;

-начело јавности, постиже се уписом у регистар привредних субјеката, истиче на пословним просторијама и употребљава у пословној комуникацији;

-начело трајности, указује на могућност трајног коришћења пословног имена банке а у исто време штити се њен пословни углед, који се стиче дугогодишњим постојањем истог имена;

-начело јасности, по коме пословно име мора бити разумљиво;

-начело слободног избора елемената пословног имена, поштујући, прописима, утврђена ограничења.

У Закону о привредним друштвима Републике Србије, као и у Закону Републике Српске, утврђено је да пословно име привредног друштва (банке) не може да буде заменљиво са пословним именом другог привредног друштва (банке), нити да изазива забуну било које врсте,⁷²⁰ на који начин је синтетизовано више начела, као што су, пре свега, начела истинитости, искључивости и јасности.

У Закону о привредним друштвима Федерације БиХ, формулацијом: „Фирма (пословно име) друштва (банке) мора се јасно разликовати од фирме (пословног имена) других друштава (банака)“, указује се на примену начела искључивости и јасности.⁷²¹ У Закону о регистрацији пословних субјекта Федерације БиХ наведено је више начела која су у вези са регистрацијом пословних субјеката а која се односе и

---

⁷²⁰ Члан 17. ст. 2. Закона о привредним друштвима Републике Србије и члан 17. ст.2. Закона о привредним друштвима Републике Српске.

⁷²¹ Члан 19. ст.1. Закона о привредним друштвима, Службене новине Федерације БиХ, бр. 27/05, 68/05, 43/09 и 63/14.

на фирму (пословно име), као што су: начело обавезности, законитости, првенства, официјелности.⁷²² Слично решење предвиђено и Закону Црне Горе.⁷²³

У Закону о трговинским друштвима Хрватске постоји одредбе са којом се на изричит начин указује на начело истинитости код пословног имена (твртке) и односи се на то да подаци садржани у пословном имену (твртки) морају бити истинити и не смеју да наведу трећа лица на погрешан закључак о обележјима банке,⁷²⁴ док је друга одредба са којом се потврђује начело јединствености, тако што сваки део банке мора пословати под истим пословним именом (твртком), с тиме да му се може додати ознака која упућује на то да се ради о делу банке.⁷²⁵ У делу Закона о трговинским друштвима у коме је утврђена заштита пословног имена (твртке) заступљено је још неколико начела, о чему ће бити речи у том делу дисертације.

У Словенији значајан је принцип ексклузивности (искључивости), што значи да се пословно име банке мора разликовати од свих пословних имена других банака и указује да под истим пословним именом не могу бити регистроване две или више банака.⁷²⁶ У енглеском Закону о компанијама, предвиђено је да уколико је назив привредног друштва толико сличан називу под којим је друго привредно друштво већ регистровано и постоји могућност да ће изазвати забуну приликом његовог коришћења, исто се не може регистровати.⁷²⁷

---

⁷²² Члан 4. Закона,

⁷²³ Члан 4б. тач. 3. Закона о привредним друштвима Црне Горе.

⁷²⁴ Јакша Барбић: *Право друштва*, Књига прва, Општи део, 3. измењено издање, Загреб, 2008., стр.325.и 326.

⁷²⁵ Маја Брачун: *Твртка друштва*, фип, бр 5, 1 / 2017, file:///C:/Users/User/Downloads/Tvrtka_drustva.pdf

⁷²⁶ Члан 21 Закона о господарским дружбама Републике Словеније.

⁷²⁷ Члан 12. COMPANIES ACT 2006

У закону С. Македоније, наглашен је принцип трајности пословног имена и вршења делатности у циљу остваривања добити.⁷²⁸

2.4. ЗАШТИТА ПОСЛОВНОГ ИМЕНА БАНКЕ

Пословно име банке има правну заштиту ради очувања њеног пословног угледа и опште правне сигурности на тржишту.⁷²⁹

Уколико се пође од претпоставке да је заштита пословног имена субјективно право, тада само онај коме је повређен лични интерес може поднети тужбу ради те заштите. Када се заштита пословног имена посматра као објективно право, ради заштите, тужбу може да поднесе свако ко жели да заштити општедруштвене интересе.⁷³⁰ У различитим правним системима различито се гледа на ово питање. У праву Републике Србије прихваћена је комбиновани систем, по коме се штити и субјективно и објективно право.

Пословно име банке правно је заштићено на више начина, зависно од правног основа (по основу забране нелојалне конкуренције и на основу уписа у регистар) и инструмената заштите (по службеној дужности и на основу тужбе заинтересованог лица).⁷³¹

Заштиту пословног имена банке по службеној дужности врши у Републици Србији Агенција за привредне регистре примењујући начело искључивости, што подразумева да под истим или идентичним пословним именом не може бити уписана друга банка. Фирма се штити по принципу временског приоритета, а право на

---

⁷²⁸ Члан 19. Закона о трговачким друштвима С. Македоније.

⁷²⁹ Ивица Јанковец, *наведено дело*, стр. 100.

⁷³⁰ Мрослав Милосављевић, *Право привредних друштава*, Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад 2011., стр. 50.

⁷³¹ Зоран Арсић, Владимир Марјански, *Право привредних друштава*, Правни факултет-Центар за издавачку делатност, Нови Сад 2015., стр. 39

заштиту има привредни субјект који је раније стекао право на фирму, односно који је раније уписао фирму код надлежног органа (Решење Вишег трговинског суда, III Пж. 7825/05(1) од 20.2.2006).⁷³² Оваква заштита предвиђена је и у свим другим упоредним правима.⁷³³

У Енглеском праву, ни једна компанија не може бити регистрована.⁷³⁴

-под пословним именом чија би употреба била у супротности са прописима;

-под истим или сличним именом под којим је претходно већ регистрована нека компанија;

-уколико је вероватно да ће под тим пословним именом изазвати забуну или довести у заблуду;

-под пословним именом које је идентично пословном имену које је резервисано или које је толико слично имену које је било резервисано да коришћење оба имена рзаличитих компанија би вероватно збунило или довело у заблуду;

- под пословним именом које је увредљиво или из било ког другог разлога, неприхватљиво.

Тужбом суду може се тражити заштита пословног имена банке, уколико је реч о истом или сличном имену банке и да постоје оправдани пословни интереси да

---

⁷³² Пословно име (фирма) се штити по принципу временског приоритета, а право на заштиту има привредни субјект који је раније стекао право на пословно име (фирму), односно који је раније уписао фирму код надлежног органа (Решење Вишег трговинског суда, III Пж. 7825/05(1) од 20.2.2006).

⁷³³ Чл.14. тач. 8. Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре, „Сл. гласник Р. Србије“, бр. 99/2011 и 83/201; чл. 12. Закона о регистрацији Р. Српске, бр. 67/13; ; чл. 8. ст.1. тач. 5. Закона о регистрацији пословних субјеката Федерације БиХ; чл. 57. ст.1., Правилника о начину уписа у судски регистар, „ Народне новине РХ“, бр. 1/95., 57/96., 1/98., 45/99., 54/05., 40/07., 91/10. и 90/11; чл. 49. Закона о упису у судски регистар, „Народне новине РХ“ бр. 1/95, 57/96, 1/98, 30/99, 45/99, 54/05, 40/07, 91/10, 90/11, 148/13, 93/14, 110/15; Чл. 4 и 5. Упутство о раду Централног регистра привредних субјеката и обрасцима за упис Црне Горе, које је донело упутство Министарства финансија.

⁷³⁴ Члан 12. енглеског Закона о привредним друштвима из 2006.

се заштити пословно име. У тужбеном захтеву, у том случају, треба прецизирати да се туженој банци забрањује употреба пословног имена или само одређених обележја и налог да се брише из регистра, због стварања забуне у правном промету, код клијената и пословних партнера банке и да се тражи накнада штете уколико је исте било.⁷³⁵ Дакле, овде се штите, нарочито, начело искључивости и начело јасности.⁷³⁶

Пословно име се може штитити од нелојалне конкуренције и на овај начин направљена је јасна разлика између заштите која је предвиђена у Закону о привредним друштвима и Закону о трговини.⁷³⁷ Нелојалном конкуренцијом у нашем праву сматра се радња трговца која је противна добрим пословним обичајима и пословном моралу, којом се наноси или може нанети штета другом трговцу.⁷³⁸

Пошто се фирма може користити као робни знак, тада иста има заштиту и на основу прописа о заштити жигова, пошто неовлашћена употреба жига представља дело нелојалне конкуренције.⁷³⁹

Заштита пословног имена може се вршити и казнено-правним инструментима. Ова врста заштите утврђена је у више закона у којима су предвиђене одговорности, као што су: кривична, привредно-преступна и прекршајна.

Најстрожији облик одговорности за повреду пословног имена јесте кривична одговорност, која је предвиђена у Кривичном законнику у коме је утврђено посебно кривично дело које носи назив: „Неовлашћена употреба туђег пословног имена и друге посебне ознаке робе и услуга“, за које је предвиђена одговарајућа

---

⁷³⁵ Члан 38. Закона о привредним друштвима Републике Србије.

⁷³⁶ Суштина ових начела је објашњена у претходном излагању а значе: да се под истим пословним именом не могу регистровати две или више банака и да пословно име банке мора бити разумљиво.

⁷³⁷ Члан 50. и 50а. Закона о трговини, „Сл. гласник РС“, бр. 53/2010 и 10/2013.

⁷³⁸ Зоран Петровић, *Новчана накнада нематеријалне штете због повреде пословног угледа правног лица*, Избор судске праксе, бр.5/2001., стр. 63-70.

⁷³⁹ Члан 4. и 7. Закона о жигу, „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009 и 10/2013.

казна. Кривично дело гласи: “Ко се у намери да обмане купце или кориснике услуга послужи туђим пословним именом, туђом географском ознаком порекла, туђим жигом или туђом другом посебном ознаком робе или услуга или унесе поједина обележја ових ознака у своје пословно име, своју географску ознаку порекла, свој жиг или у своју другу посебну ознаку робе или услуга, казниће се.....”⁷⁴⁰ Идентично кривично дело постоји и у Кривичном законнику Републике Српске,⁷⁴¹ Кривичном законнику Федерације БиХ,⁷⁴² Кривичном законнику С.Македоније⁷⁴³ и Кривичном законнику Црне Горе.⁷⁴⁴

Привредно-преступна одговорност за заштиту пословног имена банке, предвиђена је у Закону о привредним друштвима Србије и то уколико у пословању пословно име и друге обавезне податке не употребљава у складу са законом или послује под пословним именом под којим крши ограничења из закона.⁷⁴⁵ У Републици Српској, Федерацији БиХ, Словенији, Хрватској, Црној Гори и С. Македонији не постоји ова врста одговорности.

Прекршајна одговорност постоји уколико се употреби пословно име супротно закону и ако писма и пословна документа упућена трећим лицима не садрже податке предвиђене законом, односно ако у свом пословању користи

---

⁷⁴⁰ Члан 238. ст.1. Кривичног законика, „Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016.

⁷⁴¹ Члан 260. КЗ РС, „Службени гласник Р. Српске“, бр. 64/17.

⁷⁴² Члан 264. Кривичног законика Федерације, „Службене новине ФБиХ“, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14.

⁷⁴³ Члан 285. Законика, „Службен весник на Република Македонија“, бр. 37/96, 80/99, 4/02, 43/03, 19/04, 81/05, 60/06, 73/06, 7 /08 , 139/08 , 114/09, 51/11, 135/11, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013.

⁷⁴⁴ Члан 271. Кривичног законика Црне Горе, „Службени лист РЦГ“, бр. 70/2003, 13/2004, 47/2006 и „Службени лист ЦГ“, бр. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011, 56/2013, 14/2015, 42/2015 и 58/2015.

⁷⁴⁵ Члан 585. Закона о привредним друштвима Републике Србије.

скраћено или модификовано пословно име, супротно закону.⁷⁴⁶ У Закону о привредним друштвима Србије није предвиђена ова врста одговорности.

3. ДЕЛАТНОСТ БАНКЕ

Свака банка, као и други привредни субјекти, обавља одређену делатност ради стицања добити.⁷⁴⁷ Привредну делатност банке обављају у виду занимања, тј, систематски, трајно, стручно и професионално и то представља њихов предмет пословања.⁷⁴⁸

Своју делатност банка обавља у складу са годишњим планом банке, који се заснива на: пројектовању пословне активности, структуре капитала, пројектовању дивиденде банке, као примарним циљевима сваког менаџмента банке.⁷⁴⁹

Банке спадају у категорију посебних привредних субјеката који пружају услуге на тржишту обављајући специјализоване послове новчаног промета и других специфичних услуга.

Поједини аутори наводе да је законом утврђено са којим делатностима се банка може бавити и да треба разликовати: апсолутне банкарске послове које може

---

⁷⁴⁶ Члан 441. ст.1/В и Г ЗОПД Р.Српске; Чл. 688. ЗОТД Р.Словеније; чл. 375. ст.1.тач. 3 ЗОПД Федерације БиХ; чл.630. ст.1. тач. 1. ЗОТД Р.Хрватске; чл. 92. ст.3. тач. 3 ЗОПД Црне Горе; чл.599. ст.1.тач. 3. ЗОТД Македоније

⁷⁴⁷ Члан 2. Закона о привредним друштвима Р.Србије и члан 2. ст.1. Закона о привредним друштвима Р. Српске,.

⁷⁴⁸ Славко Царић и др. *Привредно право*, Факултет за економију и инжењеријски менаџмент, Нови Сад, 2016. г., стр.31.

⁷⁴⁹ Ненад Вуњак и Синиша Остојић: *Специфичности тактичког финансијског плана банке*, *Анали Економског факултета у Суботици* број 26/2011, стр.79.

обављати искључиво банка и релативне банкарске послове, које поред банке, могу да обављају и други субјекти у складу са законом. Банка може да обавља и послове у међународном промету, тј. платни промет са иностранством, кредитне послове са иностранством, као и девизно-валутне и мењачке послове уколико добије дозволу НБС.⁷⁵⁰

У праву Републике Србије, банке, као и сви привредни субјекти, могу да обављају делатности које су утврђене одговарајућим прописима у којима су класификоване делатности са називима, шифрама и описима делатности, према областима односно секторима.⁷⁵¹

Банка може да обавља:⁷⁵²

- депозитне послове (примање и полагање депозита);⁷⁵³
- .кредитне послове (давање и узимање кредита);⁷⁵⁴
- девизне, девизно-валутне⁷⁵⁵ и мењачке послове;⁷⁵⁶
- послове платног промета;⁷⁵⁷

---

⁷⁵⁰ Стеван Шогоров: *Банкарско право*, стр. 49. и 50.

⁷⁵¹ Уредба о класификацији делатности Р.Србије, „Сл. гласник Р.Србије“, бр. 54/10 и Закон о класификацији делатности Србије, "Службени гласник РС", број 104/09.

⁷⁵² Члан 4. Закона о банкама Р.Србије.

⁷⁵³ Чланом 2. Закона о банкама, наводи се да депозит има значење утврђено у закону којим се уређује осигурање депозита. Законом о осигурању депозита, „Сл.гласник РС“, бр 61/2005, утврђено је, да је депозит динарско или девизно новчано потраживање према банци које произлази из новчаног депозита, улога на штедњу, банкарског текућег рачуна или другог новчаног рачуна и на основу ког настаје законска или уговорна обавеза банке на повраћај средстава.

⁷⁵⁴ Чланом 2. Закона о банкама, наводи се да кредит има значење утврђено у закону којим се уређују облигациони односи. Дефиниција кредита из ЗОО из 1978. г., дата је у глави дисертације у којој је приказан кредит.

⁷⁵⁵ *Закон о девизном пословању*, „Сл. гласник РС“, бр. 62/06, 31/11. 119/12.

⁷⁵⁶ *Одлука о условима и начину обављања мењачких послова*, „Службени гласник РС“, бр. 51/2015 и 3/2016.

-издавање платних картица;⁷⁵⁸
-послове с хартијама од вредности (издавање хартија од вредности, послови кастоди банке и др.);
-брокерско-дилерске послове;⁷⁵⁹
-издавање гаранција, авала и других облика јемства (гаранцијски посао);⁷⁶⁰
-куповину, продају и наплату потраживања (факторинг, форфетинг и др.);⁷⁶¹

---

⁷⁵⁷ *Закон о платном промету*, „Сл. лист СРЈ“, бр. 2/02, 5/03, „Сл.гласник РС“, бр. 43/04, 62/06, 31/11; Под пословима платног промета рачуна се и акредитив. Под акредитом се подразумева банкарски посао код којег банка по налогу клијента изда налог да се код исте или код неке друге банке за одређено време стави неком трећем лицу на располагање одређена свота новца. Документарни акредитив се може реализовати само под условом да корисник акредитива депонује код банке робна документа предвиђена налогом за отварање акредитива (*Из пресуде Вишег трговинског суда Пж.9977/05 од 31.05.2006.*)

⁷⁵⁸ Платне картице су инструмент безготовинског плаћања који омогућава плаћање робе и услуга и подизање готовог новца. Разлози за њихово коришћење: уштеда времена за кориснике; сигурност случаја губитка и расположивост свих средстава на рачуну 24 часа дневно: Упутство НБС: https://www.nbs.rs/internet/latinica/63/prospekti/500_platne_kartice_brosura.pdf, приступљено: 28. 07. 2018.

⁷⁵⁹ Према члану 2. *Закона о тржишту капитала "Сл. гласник РС"*, бр. 31/2011, 112/2015 и 108/2016, подразумева се пружање једне или више инвестиционих услуга трећим лицима, односно професионално обављање једне или више инвестиционих активности у вези са једним или више финансијских инструмената.

⁷⁶⁰ Банкарску гаранцију, у смислу члана 1083. *Закона о облигационим односима Србије*, издаје банка у писаној форми, чиме се обавезује према примаоцу гаранције (кориснику) да ће му измирити обавезу за случај да му треће лице не испуни обавезу о доспелости, ако буду испуњени услови наведени у гаранцији.

-послове заступања у осигурању,⁷⁶²
-послове за које је овлашћена законом;
-друге послове чија је природа сродна или повезана са банкарским пословима у складу са оснивачким актом и статутом банке.

Законом је утврђено да одређене послове може да обавља само банка и нико осим банке не може се бавити депозитним пословима, давањем кредита и издавањем платних картица.⁷⁶³

У Закону о банкама Републике Србије, дефинишу се две врсте функције које су веома значајне у пословању банке.

Критичне функције су активности, услуге или послови банке чији би прекид обављања вероватно довео до угрожавања стабилности финансијског система или поремећаја у пружању неопходних услуга у реалном сектору услед величине, тржишног учешћа и повезаности субјекта који их обавља са осталим учесницима у финансијском систему, а нарочито узимајући у обзир могућност да неко други несметано преузме обављање ових активности, услуга или послова.⁷⁶⁴

Кључне пословне активности су пословне активности и услуге повезане са овим активностима чијим обављањем се остварује знатан део прихода за банку или банкарску групу којој та банка припада.⁷⁶⁵

---

⁷⁶¹ Ради се о продаји постојећег недospelог или будућег потраживања које има поверилац према дужнику где банка преузима наплату тог потраживања од домаћег или иностраног дужника: Славко Царић и др: *Привредно право*, Нови Сад, 2016. г., стр. 267. и 279.

⁷⁶² Ради се о тзв. „банкоосигурању“, под којим се подразумева обављање послова заступања у осигурању од стране пословне банке, односно продаја услуга осигурања у банци. Пословна банка чином заступања у осигурању продаје услуге осигурања заинтересованим осигураницима у име и за рачун друштва са којима има потписан у говор о заступању.

⁷⁶³ Члан 5. Закона о банкама Р.Србије

⁷⁶⁴ Исто, члан 2

⁷⁶⁵ Исто.

У Закону о банкама Републике Словеније, прописано је да банке имају своје банкарске активности у које се убрајају: банкарске услуге, финансијске услуге, додатне финансијске услуге и помоћне финансијске услуге, које могу да обављају уколико добију дозволу за пружање таквих услуга у складу са прописима Републике Словеније и Уредбом (ЕУ) бр. 1024/2013.⁷⁶⁶ Осим наведених, банке не могу да обављају друге услуге.

Банкарске услуге су: пријем депозита и других повратних средстава од стране својих клијената и давање зајмова за свој рачун.

Финансијске услуге банака су:⁷⁶⁷

-примање депозита и других повратних средстава;

-кредитирање, укључујући: потрошачке кредите, хипотекарне кредите, куповина потраживања са или без поврата (факторинг), финансирање комерцијалних трансакција, укључујући куповину по основу извоза на дисконтованој основи и без прибегавања дугорочним неплаћеним потраживањима осигураним финансијским инструментом (форфетирање);

-финансијски лизинг (лизинг, изнајмљивање) лизинг закупљених средстава у коме су сви суштински ризици и награде које произилазе из својинских права над закупом пренета на закупца;

-услуге плаћања и услуге издавања електронског новца;

-издавање и управљање другим инструментима плаћања (на пример, путничким чековима и записима банака);

-издавање гаранција и других гаранција;

-трговање по налогу и за рачун клијента: са инструментима тржишта новца, са иностраним средствима плаћања, укључујући и валутне трансакције, са

---

⁷⁶⁶ Члан 30. Закона о банкама Словеније Словеније, "Службени гласник РС", бр. 25/15 и бр. 41/17.

⁷⁶⁷ Исто, члан 5.

стандардизованом опцијама, по валутним и каматним стопама финансијских инструмената, са преносивим хартијама од вредности;

- учешће у емисији хартија од вредности и сродних услуга;

- новчано посредовање на међубанкарским тржиштима;

- управљање инвестицијама и саветовање у вези с тим;

- задржавање хартија од вредности и других услуга везаних за депозит;

- услуге кредитног рејтинга: прикупљање, анализа и пружање информација о кредитној способности;

- сефови.

Помоћне услуге које банке пружају су: управљање имовином банке, управљање базама података, укључујући личне податке, или обављање сличних трансакција извршених у пружању услуга једне или више кредитних институција.⁷⁶⁸

У немачком Закону о кредитном систему, предвиђено је да банке обављају следеће послове:⁷⁶⁹

- примају депозите новчаних средстава или других безусловно повратних средстава, без обзира на то да ли се камата надокнађује (депозитно пословање),

- одобравају новчане кредите (кредитно пословање);

- купују менице и чекова (дисконтни послови),

- стицања и продаје финансијских инструмената у своје име за рачун трећих лица (пословање финансијске комисије),

- чувања и управљања хартија од вредности за друге (послове кастоди),

- откупа потраживања пре доспећа,

- давања гаранција за друге (гарантно пословање),

- извршења безготовинских плаћања ,

- издавања путничких чекова.

---

⁷⁶⁸ Члан 30. Закона о банкама Словеније

⁷⁶⁹ Члан 1. немачког Закона о кредитном систему.

Банка, како у Републици Србији, тако и у упоредном праву може да добије дозволу за обављање своје делатности уколико испуњава услове који су утврђени законом и подзаконским актима.

Потребни услови за обављање делатности, деле се на опште и посебне.

Општи услови су: техничка опремљеност, заштита на раду⁷⁷⁰ и заштита човекове средине⁷⁷¹ и други прописани услови. Посебни услови су: одговарајућа стручна спрема запослених, пословни простор и посебне мере заштите и др.

Надлежни инспекцијски органи, у току редовног инспекцијског надзора, испитују да ли су испуњени прописани услови за отпочињање бављања делатности.⁷⁷²

Приликом тражења одобрења од НБС за оснивање банке оснивачи морају поднети документе из којих може да се види да је обезбеђен пословни простор који је у власништву банке или који ће банка да користи по основу дугорочног закупа или лизинга са подацима о површини, локацији и намени тог простора и другим релевантним подацима са којима се доказује:

-да простор омогућава несметано пословање банке у складу с предложеном пословном политиком и стратегијом банке, као и приступ свим подацима и информацијама релевантним за вршење контролне функције Народне банке Србије,

-да пословни простор испуњава законом утврђене услове који се тичу техничке опремљености и заштите на раду, као и заштите и унапређења животне средине;

-обезбеђене опреме, посебно оне која се односи на информациони систем банке и која омогућава несметано пословање, као и приступ свим подацима и

---

⁷⁷⁰ Законом о безбедности и здрављу на раду Р.Србије, „Сл. гласник РС“, бр. 101/2005)

⁷⁷¹ Закон о заштити животне средине Р.Србије, "Сл. гласник РС", бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС и 14/2016

⁷⁷² Члан 6. тач. 7. Закона о привредним друштвима Словеније.

информацијама релевантним за вршење контролне функције Народне банке Србије, документе из којих се могу утврдити техничке карактеристике опреме, као и начин и време на које је обезбеђена та опрема (нпр. уговор о продаји, поклону, закупу, лизингу, односно други документи из којих се виде начин и време на које је обезбеђена опрема), са описом припремљености ове опреме за несметано отпочињање пословања банке.⁷⁷³

Оправдано се поставља питање ваљаности правних послова изван оквира делатности банке, под чим подразумевамо нерегистровану делатност, односно обављање делатност без претходног одобрења, сагласности или другог акта надлежног органа, ако је то као услов за обављање те делатности утврђено посебним прописом.

У Првој директиви Европске Уније⁷⁷⁴ о координацији заштитних мера ради заштите интереса чланова и других, садржано је решење према коме су обавезујући и пуноважни уговори који су закључени изван делатности привредног субјекта. Директивом је остављена могућност да земље чланице ЕУ у својим прописима предвиде да акти не обавезују привредни субјект уколико се докаже да је треће лице било несавесно, односно уколико је знало или је морало да зна за прекорачење предмета делатности.⁷⁷⁵

---

⁷⁷³ Члан 18. став 2. Закона о банкама Р. Србије

⁷⁷⁴ „Службени лист ЕЕЗ“, бр. 65/151 која је усвојена 9. 03. 1968. и измењена последњи пут Директивом 2009/101/ЕЗ, измењеном Директивом 2012/17/ЕУ, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1968/151/oj>, приступљено: 2.12.2019.

⁷⁷⁵ Овакво решење предвиђено је у члану 9. став 1. енглеског закона European Communities Act који је усвојен 1972. г., као и у француском праву Ripert G.:«*Traite elementaire de droit commercial*», Paris, 1986, No. 968, стр. 689.

У праву Републике Србије и неким упоредним правима, закључење уговора или обављање послова промета изван оквира делатности је кажњиво.⁷⁷⁶ Предвиђена казна, не значи да су послови који су закључени изван делатности ништави, пошто законодавац није хтео да повреди правила о привредном и финансијском пословању од стране привредних субјеката утиче на правну ваљаност одређеног посла.⁷⁷⁷ Посебну дилему намеће питање извршења послова закључених изван делатности банке, имајући у виду, пре свега специфичну делатност банке.

Банка има слободу избора делатности у оквиру законских ограничења. Слобода избора делатности подразумева и слободу промене делатности.

Промена делатности може да се врши:

- заменом, на начин што ће банка дотадашњу делатност да замени другом,
- проширењем, тако што се уз постојећу делатност уводи нову делатност,
- сужавањем делатности кад банка престаје да се бави неком од делатности, а при том преостају неке делатности којима банка наставља да се бави.

4. СЕДИШТЕ БАНКЕ

Значајан елеменат за индивидуализацију и препознавање банке је њено седиште.

У праву Републике Србије и Републике Српске седиште је место из кога се стварно управља пословима банке.⁷⁷⁸ Седиште банке у упоредном праву може бити

---

⁷⁷⁶ На пример: члан 585. ст.1. тач. 1 Закона о привредним друштвима Р. Србије, члан 441. ст. 3. тач. а) Закона о привредним друштвима Р Српске и др.

⁷⁷⁷ Живковић Боривоје: *Уговори закључени изван оквира регистроване делатности*, Судска пракса, бр. 3/97, стр. 6.

⁷⁷⁸ Члан 16. став 1. Закона о привредним друштвима Србије; члан 16. став 1. Закона о привредним друштвима Републике Српске;

стварно и регистровано.⁷⁷⁹ У Републици Словенији, регистровано је оно седиште које је одређено оснивачким актом и уписано у регистар привредних субјектата, док је стварно седиште оно из кога се управља пословима банке.⁷⁸⁰

Седиште банке одређује се оснивачким актом и уписује у регистар привредних субјектата.

У енглеском Закону о компанијама утврђено је да компанија, у сваком тренутку, мора имати седиште, које представља:⁷⁸¹

- место које је одређено приликом прве регистрације компаније;
- уколико је било више промена седишта, тада се последња регистрована промена сматра седиштем компаније;
- било које регистровано седиште које је извршено у складу са законом.

Одлуку о промени регистрованог седишта могу да донесу чланови друштва или, ако је статутом предвидвиђено, одлуку може да донесе директор. Промена седишта пријављује се надлежном органу који води регистар на прописаном обрасцу.⁷⁸²

На основу седишта банке одређује се: материјално право које се на њу примењује,⁷⁸³ надлежност државних органа који врше надзор над законитошћу рада банке, месна надлажност судова и других државних органа, место закључења правних послова уколико уговором није наведено место закључења уговора,⁷⁸⁴ као и

---

⁷⁷⁹Дијана Марковић-Бајаловић: *Сукоб закона о привредним друштвима*, Правни живот, бр. 11/2013, стр. 143.

⁷⁸⁰Члан 29. Закона о привредним друштвима Словеније.

⁷⁸¹ Члан 73. енглеског Закона о компанијама.

⁷⁸² Исто, члан 75.

⁷⁸³Дијана Марковић-Бајаловић,; *Промене седишта и меродавно право за привредна друштва у праву Европске уније, импликације за Босну и херцеговину*, Правна ријеч, бр. 43/2015, стр. 342.

⁷⁸⁴Мирослав Милосављевић: *Акционарско друштво*, стр. 348.

место на које се врши достава поште, осим уколико банка нема посебну адресу за пријем поште.⁷⁸⁵ Банка је дужна да има адресу за пријем електронске поште, која се региструје у складу са законом о регистрацији.⁷⁸⁶

У пракси Европског суда правде поставило се питање, које је Суд требало да реши, а односило се на право привредног друштва „Cartesio“, које је основано у Мађарској према прописима ове државе, да премести своје регистровано седиште у другу земљу чланицу Европске Уније (Италију), а да остане регулисано мађарским правом, односно да његов правни статус и даље буде регулисан мађарским правом.⁷⁸⁷ Европски суд правде је требао да реши ово питање пошто је мађарски суд одбио да у регистар упише промену адресе.

Суд је, решавајући постављено питање, закључио да се ради о промени стварног седишта што би захтевало да привредно друштво престане да постоји у земљи у којој је регистровано, тј. у Мађарској, те да потом буде поново основано у земљи (Италији) у којој жели да премести своје стварно седиште. друштва, с обзиром да је друштво творевина националног права.⁷⁸⁸

---

⁷⁸⁵ Члан 20. Закона о привредним друштвима Републике Србије из 2011. године

⁷⁸⁶ Члан 21. Закона о изменама и допунама закона о привредним друштвима Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 44/2018)

⁷⁸⁷ Татјана Јевремовић Петровић: *Корак назад у могућности прекограничне промене седишта друштва*, Европско законодавство, Београд, 2009.г., бр. 29-30, стр. 188-189.

⁷⁸⁸ "Case C-210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt", Judgement of the Court, 16 December 2008. <http://curia.eu.int/en/jurisp/index.htm>: приступљено: 20. 11. 2018

Г Л А В А   ІХ

НЕКЕ ОД ЗНАЧАЈНИХ ДЕЛАТНОСТИ БАНКЕ

1. КРЕДИТНА ФУНКЦИЈА (ДЕЛАТНОСТ) БАНКЕ

1.1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Кредит представља само један од великог броја банкарских послова.⁷⁸⁹

Најзначајнији правни извори са којима је регулисан уговор о кредиту у Републици Србији су: Закон о облигационим односима,⁷⁹⁰ Закон о извршном поступку,⁷⁹¹ Закон о основама својинскоправних односа,⁷⁹² Закон о хипотеци,⁷⁹³ Закон о меници,⁷⁹⁴ као и међународни извори права.

---

⁷⁸⁹ Зоран Васиљевић: *Правна теорија кредита*, Правни факултет Бања Лука, 2013. г., стр. 11.

⁷⁹⁰ Чл. 1065. до 1071. „Закона, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 29/78 и др.

⁷⁹¹ „Сл. гласник Р.Србије“ бр. 124/04.

⁷⁹² „Сл. лист СФРЈ“, бр. 6/80.

У дисертацији су разматрани и анализирани подаци о потрошачким кредитима једне филијале Војвођанске банке, ад. Нови Сад,⁷⁹⁵ који су одобрени физичким лицима без посебне намене.

Посао кредита је област, која у нашој правној теорији није до краја изучена и истражена, што омогућава да се покрену нова истраживања ове области. Научна оправданост изучавања кредита је да се исти прецизно теоријски одреди, као и да се утврде правци његовог развоја, дефинишу основне и најзначајније карактеристике и односи са сродним банкарским пословима.

Овим истраживањем даје се допринос потпунијем и целовитијем сагледавању најзначајнијим правним и економским питањима у вези са кредитом, као што су тенденције његовог повећања и све већа задуженост физичких лица као корисника кредита и предложе побољшања неких постојећих нормативних решења код нас.

Да би се схватио посао кредита, потребно је да се истражи појмовно одређење кредита, његове особине, разлике између посла кредита и посла зајма, пошто се у пословној пракси, у довољној мери, не прави та разлика, као и да се истакне коренско порекло кредита.⁷⁹⁶ Неопходно је да се изучи подела (врсте) кредита, пошто се разврставање и анализа података врши, у значајном обиму, у складу са тим поделама.

1.2. НАЗИВ И ПОЈАМ КРЕДИТА

---

⁷⁹³ „Сл. гласник Р.Србије“, бр. 115/05.

⁷⁹⁴ „Сл. лист ФНРЈ“, бр. 104/46

⁷⁹⁵ Због обавезе чувања пословне тајне, у дисертацији се не наводе ближи подаци о филијали и исти су познати ментору. Подаци и резултати добијени су на основу вишемесечног истраживања ауторке дисертације.

⁷⁹⁶ Коренско или етимолошко порекло кредита, потиче од речи „Етимологија“ (грчки): наука која истражује порекло, корен и основна значења речи; наука о творби речи, Пема: Милан Вујаклија: *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1985. г., стр. 302.

Назив кредит потиче од латинске речи (именице) „creditum“ што значи кредит, тј. зајам, односно од речи (глагола) „credo, credere“ која се преводи као „веровати, поверовати, позајмити“.⁷⁹⁷

Постоји више дефиниција, мишљења и ставова по питању кредита, пре свега, када је реч о његовој правној природи, врстама кредита, обезбеђењу враћања и др.

Поједини аутори истичу да се уговором о кредиту, банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новца, за неку намену или без утврђене намене, а корисник прихвата обавезу да банци плаћа камату и одобрени износ кредита врати у време и на начин како је утврђено уговором.⁷⁹⁸

Постоје аутори који дају идентичну дефиницију кредита тако што наводе да се под кредитом сматра банкарски посао код којег банка даје у зајам свом клијенту одређену (уговорену) суму новца, а клијент преузима обавезу да износ на име добијеног кредита врати банци у уговореном року, на уговорени начин, као и да банци плати одређену накнаду (у виду камате).⁷⁹⁹ У претходно наведеној дефиницији не постоји јасна разлика између посла кредита и посла зајма, с тим што се истиче обавеза плаћање камате.

Банкарски кредит представља дужничко-поверилачки однос у коме поверилац (банка) уступа дужнику (клијенту) право располагања одређеном количином новца, на одређено време и под одређеним условима (рок, камата, начин враћања).⁸⁰⁰

Једна од потпунијих и свеобухватних дефиниција кредита гласи: „Уговором о банкарском кредиту једна страна (кредитор) обавезује се да ће другој страни

---

⁷⁹⁷ Милан Вујаклија : *наведено дело*, стр. 302; Зоран Васиљевић : *наведено дело*, стр. 13

⁷⁹⁸ Ивица Јанковец: *Привредно право*, ЈП Службени лист, 1999. г., стр. 606; Милорад Бејатовић: *Банкарско право и хартије од вредности*, Привредна академија, Нови Сад, 2008. г., стр.86.

⁷⁹⁹ Марко Рајчевић: *Пословно право*, Правни факултет Бања Лука, 2007. г., стр.338

⁸⁰⁰ Слађана Средојевић и др: *Основе финансијске писмености запослених у образовно-васпитним установама*, Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Београд 2018.г., стр. 29.

(дебитор, дужник) ставити на располагање одређену суму новца (односно да ту суму у одређеном року неће захтевати), или да ће за њу преузети одговорност према трећем лицу, док се друга страна обавезује да ће добијену суму користити у складу са условима уговора и да ће је по протеклу одређеног времена вратити с каматом, а у случају преузимања одговорности према трећем, да ће платити одређену провизију.⁸⁰¹

У уџбеничкој и правној литератури наводи се и дефиниција која је преузета из Закона о облигационим односима.⁸⁰²

У Закону о банкама Републике Србије, не постоји дефиниција кредита, већ се упућује на значење које је утврђено у Закону којим се уређују облигациони односи (ЗОО).⁸⁰³

Дефиниција која се налази у Закону о облигационим односима (ЗОО) идентична је већ изнетим дефиницијама наших познатих правних теоретичара, тј. да је: “Уговор о кредиту банкарски посао којим банка преузима обавезу да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без одређене намене, а корисник кредита је у обавези да банци плаћа камату која је уговорена и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором”⁸⁰⁴.

Законска дефиниција је критикована, од неких правних теоретичара и исте се огледају у следећем:⁸⁰⁵

---

⁸⁰¹Шогоров Стеван. Банкарско право, стр. 6124.

⁸⁰² Славко Царић и др: *наведено дело*, стр. 289.

⁸⁰³ Члан 2. Закона о банкама Србије.

⁸⁰⁴ Члан 1065. Закона о облигационим односима из 1978. г.

⁸⁰⁵ Васиљевић Мирко: *Трговинско право*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, 2006. г., стр.281; Антонијевић Зоран и др. *Банкарско право*, Београд, 1982. г., стр. 174.

-да посао кредита није само банкарски посао већ и посао неких других субјеката, што у садашњим условима та тврдња правних теоретичара више није тачна, зато што кредит код нас могу да одобравају и дају само банке;

-критика да кредити без намене све више ишчезавају, у садашњим тренутку и условима, није оправдана од стране правних теоретичара, с обзиром да банке дају све више овакву врсту кредита (тзв. потрошачки кредити);

-критика да камата, која у суштини представља цену кредита, не искључује уговарање и других накнада за коришћење или у вези са коришћењем кредита, је донекле тачна, с обзиром да банке наплаћују трошкове обраде кредита,⁸⁰⁶ трошкове провере кредитног рејтинга и др;

-оправдана је критика законске дефиниције да кредит на неодређено време није могућ, пошто је рок за враћање кредита увек одређен или одредив.

Дефиниција која је утврђена у Закону о облигационим односима, односи се само на новчане кредите, што је довољно за потребе ове дисертације, с обзиром да се у истој изучава само кредит без посебне намене (потрошачки), који спада у категорију новчаних кредита.

Кредит је именовани правни посао, пошто је исти законом појединачно и поименично утврђен. Уговорне стране су давалац кредита (који је поверилац) и корисник кредита (који је дужник). Постоји и неколико банкарских послова који имају елементе кредитне функције, међутим, који још увек код нас нису законом

---

⁸⁰⁶ Судска пракса и Народна банка Србије указују на то да банке немају право да наплаћују трошкове обраде кредита. Ништава је одредба уговора о кредиту којом је корисник кредита обавезан да банци као даваоцу кредита плати једнократну новчану накнаду у тачмо одређеном проценту од износа одобреног кредита, на име трошкова обраде кредитног захтева и пуштање кредита у коришћење (и не ужива судску заштиту): Виши суд у Сомбору, Гж. 320/2017, од 15.3. 2017. год.

регулисани, као што је посао форфетинга а до недавно и посао факторинга, те исти спадају у групу неименованих уговора.⁸⁰⁷

1.3. РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ПОСЛА КРЕДИТА И ПОСЛА ЗАЈМА

Посао кредита настао је из посла зајма и развио се у посебан банкарски посао.

Поређењем посла зајма и посла кредита, утврђују се значајне карактеристике које их чине различитим:

-код посла кредита уговорна страна је искључиво банка, као посебно акционарско друштво које се бави делатношћу ради стицања добити, што није случај код зајмодавца који може бити физичко и правно лице,

-кредит се у искључиво даје у новцу, док код зајма то може бити, поред новца, и нека количина других заменљивих и потрошних ствари,

-кредит је увек теретни правни посао, што се огледа у томе што корисник кредита има обавезу да плаћа камату, као цену коришћења кредита,⁸⁰⁸ док код зајма то није увек случај, већ се не мора уговорати камата или друга накнада, односно зајам може бити и често јесте добротина правни посао,

-посао кредита је регулисан обавезујућим правним прописима, који се примењују дословце онако како гласе, без могућностима да уговорне стране, тј.

---

⁸⁰⁷ Милосављевић Мирослав: *Пословно право за менаџере*, Факултет за правне и пословне студије Нови Сад, 2012. г., стр.109.

⁸⁰⁸ Банка је дужна да врати новчани износ који је наплатила по ништавој одредби уговора којом је предвиђено да она има право да једнострано мења уговорену каматну стопу (Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 7002/13 од 11. 6. 2015); У кредитном односу између банке и њеног комитента, искључена је забрана обрачуна камате на камате (Пресуда Привредног апелационог суда, Пж. 14460/10 од 22. 9. 2011),

банка и корисник кредита, уређују своје пословне односе на другачији начин. Зајам није уређен обавезујућим правним прописима, већ се зајмодавцу и зајмопримцу оставља да слободном вољом уреде своје односе.

-посао кредита, као и сви банкарски послови, према закону мора да се закључи у писаној форми, у противном не производи правно дејство и нема судску заштиту, док посао зајма може бити склопљен простом сагласношћу воља (усмено).

-посао кредита најчешће се закључује адхезионим (по приступу) уговором, тако што банка унапред сачини уговор, на основу својих општих услова пословања, док клијент може само да га прихвати или одбије (take it or live it), док код посла (уговора) зајма то није случај.⁸⁰⁹

Поједини аутори називају кредит „банкарским зајмом“, који се даје у новцу и за који се банци плаћа камата.⁸¹⁰

1.4. ВРСТЕ КРЕДИТА

Кредит се може поделити према различитим критеријумима који су практичне природе и најчешће се врше према:⁸¹¹

- домицилу кредитора на: домаће и иностране кредитне,
- статусу кредитора на: државне кредитне и кредитне невладиних организација, односно на кредитне који немају претходни карактер,
- предмету кредита на: финансијске (готов новац, обрачунски чекови) и робни кредити (испука робе, извршене услуге),
- року доспећа враћања на: краткорочне (до 1 године), средњорочне (1-5. год.) и дугорочне (преко 5 год.),

---

⁸⁰⁹ Јелена Милосављевић: *Посао кредита и тенденције у развоју кредитне услужне функције*, Зборник радова, Правни факултет у Крагујевцу, 2017, стр. 1130.

⁸¹⁰ Ивица Јанковец : *Привредно право*, стр. 607.

⁸¹¹ Јелена Милосављевић: *Посао кредита и тенденције у развоју кредитне услужне функције*, стр. 1130.

-намени кредита на: ненаменски (могу се користити у било коју сврху) и за одређене намене (извозни-увозни, пољопривредни),

-начину обезбеђења враћања кредита на: персонална обезбеђења (меница, полиса осигурања), реална средства обезбеђења (хипотека на непокретним ствариам, ручна залога на покретним стварима) и без средстава обезбеђења (овакви кредити су ретки),⁸¹²

-начину пуштања кредита у оптицај на: готовински кредит, у траншама (у више пута) и путем асигнације (средства која се добију на име кредита плаћају се другом лицу, пример: кредит за куповину аута где банка преноси средства директно на продавца аута),

-начину враћања кредита, на: кредите који се враћају одједном (са каматом), кредите који се враћају у ратама; кредите са грејс периодом (враћање почиње по истеку одређеног времена -пример: после једне или две године, за које време тече камата); револвинг кредит, који се аутоматски обнавља по искоришћености истог,

-према валутној клаузули кредити могу бити: са валутном клаузулом, који су индексирани у еврима, доларима, швајцарским францима итд. и без валутне клаузуле или такозвани чисти динарски кредити.

1.5. АНАЛИЗА РАСПОЛОЖИВИХ ПОДАТАКА

Табела 1.

---

⁸¹² Члан 18/а., тач. 1. Закона о кредитном систему Немачке: утврђено је да су банке дужне да проверавају кредитну способност корисника кредита пре закључивања уговора о потрошачком кредиту и да могу закључити уговор само уколико је провером кредитне способности утврђено да нема значајне сумње у кредитну способност, те да постоји велика вероватноћа да ће корисник кредита испунити своје обавезе у складу са уговором.

Преглед података за период од 2013. до закључно са 2018. годином о највишем износу кредита које је банка одобравала на основу својих општих услова пословања, најнижем одобренем кредиту, као и висина каматних стопа и рокови враћања кредита.

Год.	Највиши износ кредита	Најмањи одобрен кредит	Каматна стопа	Рок враћања кредит
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2013.	1.100.000 дин	25.000 дин.	21,00%	96 месеци
2014.	1.170.000 дин.	24.000 дин.	18,90%	96 месеци
2015.	1.207.000 дин.	30.000 дин.	15,90%	96 месеци
2016.	1.847.000 дин.	15.000 дин.	11,00%	96 месеци
2017.	1.840.000 дин.	15.000 дин.	10,33%	96 месеци
2018.	1.779.000 дин.	30.000 дин	9,63%	120 месеци

У периоду 2013-14-15. године, највиши износ кредита банка је утврдила у висини од 10.000 евра динарске противвредности, док је у 2016-17-18. години највиши износ кредита, које је одобравала банка, био у висини 15.000 евра динарске противвредности. Кредити нису били везани за девизну клаузулу, тј. за евро, долар, швајцарски франак и сл., што је имало значајан утицај на клијенте да стекну поверење у банку, пошто је умањен страх да ће се, са променом курса динара у односу на одговарајућу страну валуту, рате за отплату кредита повећати. Најмањи износ кредита које су користили клијенти смањивао се (осим у 2018. г. где је минимално повећан), што указује да је неким корисницима кредита и најмањи новчани износ кредита био неопходан и веома важан да би набавили лекове, платили лечење, купили храну и сл.

Упоређујући каматну стопу из 2013. год, са 2018. год., подаци показују да су исте више од дупло мање. Смањење каматних стопа потврђује да се тржиште капитала стабилизовало, после дужег периода нестабилности, и да банке послују са

мање ризика, као и да им је и мања каматна стопа довољна да успешно послују у сегменту кредитних послова без посебне намене.⁸¹³ На смањење каматних стопа утицала је, поред осталог, и оштра конкуренција на банкарском тржишту. Предвиђања су да ће се и даље смањивати камата, осим уколико не би дошло на глобалном нивоу до значајнијих поремећаја у банкарском сектору.⁸¹⁴

Најдужи рок враћања ненаменских (потрошачких) кредита није се мењао у дужем временском периоду (2013-2017.) и износио је 96 месеци. У 2018. години, пратећи кретање на конкурентском банкарском тржишту, продужен је максимални рок за враћање кредитан на 120 месеци. Корисници кредита су могли, после одређеног периода од одобрења кредита, да исти рефинансирају, тако да добију кредит под повољнијим условима у односу на услове које су имали у време добијања кредита. Пример, када банка смањи каматну стопу, корисник кредита после шест месеци редовног измирења својих обавеза има могућност да постојећи кредит рефинансира по важећој (сниженој) каматној стопи уз могућност узимања додатне готовине, чији се износ припаја претходном остатку дуга и тако има обједињен кредит по повољнијим условима. Рефинансирање може да се спроведе и када корисник кредита жели да скрати или продужи рок отплате, па се исти износ кредита репрограмира на другачији рок. Рефинансирање кредита може да се врши у оквиру

---

⁸¹³ Став Привредног апелационог суда је да: „Банка не може мењати каматну стопу уз оправдање да је дошло до промене услова под којим је она набавила средства и даље их пласирала (промене услова њеног финансирања), па и када је тако уговорено, ако је кредит пуштен у једној транши, јер су средства из одговарајућег извора финансирања банке и под познатим условима већ обезбеђена и даље пласирана кориснику кредита“: Билтен судске праксе привредних судова, Билтен 2-3 од 2015. год., [https://pa.sud.rs/files/Bilten 2-3-15.doc](https://pa.sud.rs/files/Bilten%202-3-15.doc), приступљено: 2.12.2019.г.

⁸¹⁴ Уговорна одредба којом се прописује мања каматна стопа од висине утврђене пословном политиком банке даваоца кредита није противна принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима (Пресуда Врховног суда Србије, Прев. 162/05 од 7.7.2005).

Војвођанбанке банке, а може да се врши и рефинансирање клијентових обавеза у другим банкама, чиме Војвођанска банка рефинансира, односно преузима клијентове обавезе према другој банци.

Табела 2.
Приказ збирног износа одобрених кредита по годинама,

Година	Кредит до 500.000 д.	Кредит од 500.000 до 1.000.000 д.	Кредит преко 1.000.000 д до 1,5 мил.	Кредит 1,5-2 мил.	УКУПНО
2013.г.	100.107.401 (85,24%) 462 клијента	48.321.000 (12,92%) 70 клиј.	11.000.000 (1,85%) 10 клиј.	-----	159.107.401 дин 100% 542 клијента
2014.г	123.867.802 (53,74%) 550 клијната	84.164.079 (36,52%) 122 клиј.	22.445.200 (9,74%) 20 клиј.	-----	230.477.081 100% 692 клијента
2015.г	107.633.300 (78%) 450 клиј.	83.569.164 (20,17%) 119 клиј.	24.474.500 (3,56%) 21 клиј.	-----	215.676.964 100% 590 клијената
2016.	101.822.100 (72,76%) 446 клијен.	88.878.257 (20,39%) 125 клиј.	42.700.086 (5,71%) 35 клиј.	12.632.400 (1,14%) 7 клиј.	246.032.843 100% 613 клијента
2017.	93.621.563 (31%) 393 клијен.	122.096.483 (41%) 175 клиј.	57.079-860 (19%) 46 клиј.	26.754.800 (9%) 11 клиј.	299.552.706 100% 625 клиј.
2018	85.507.400 (22%) 353 клиј.	136.661.815 (36%) 191 клиј.	88.239.340 (23%) 71 клиј.	68.168.500 (19%) 43 клиј.	378.577055 100% 658 клиј.

Анализом података може се закључити да износ укупно датог кредита до 500.000 динара процентуално се смањује из године у годину, мада је проценат датих

кредита до наведеног износа веома велики у односу на друге кредите из виших скала (преко 500.000 динара).

Укупан износ одобреног кредита од 500.000 до 1.000.000 динара бележи из године у годину значајан раст у апсолутним износима и у процентима, док износ одобреног кредита преко милион динара, такође значајно расте и у апсолутним износима и у процентима и то сваке године двоструко више, али ипак укупан износ је за 3 до 4 пута мањи него код претходних група (до 1 мил.динара).

У 2016-17-18. години је због повећања горњег лимита кредита који једном клијенту може да одобри, уведена је у табели категорија кредита преко 1.500.000 динара. Број клијената сврстаних по величини кредита је све мањи у групи која је добила до 500.000 динара, док је повећан број клијената којима је одобрен кредит већи од 500.000 динара.

Табела 3
2013. год.

2013. год.	укупан износ кредита			просечан износ кредита			%		
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил	До 500.000	500.000 до 1 мил	>1 мил	До 500к	500к - 1 мил	>1 мил
М	42.850.800	22.299.000	4.400.000	219.748	696.844	1.100.000	35,98%	5,90%	0,74%
Ж	57.256.601	26.022.000	6.600.000	214.444	684.789	1.100.000	49,26%	7,01%	1,11%
укупно	100.107.401	48.321.000	11.000.000	216.683	690.300	1.100.000	85,24%	12,92%	1,85%

наставак табеле 3

Пол	Укупан број кредита			Просек година		
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил
М	195	32	4	51	49	55
Ж	267	38	6	52	51	46

Укупно	462	70	10	52	50	51
---------------	-----	----	----	----	----	----

У 2013. години:

- жене су користиле већи укупан износ кредита него мушкарци,
- мушкарци су користили већи укупан просечни износ кредита, осим код износа преко 1 милион динара где је просечни износ кредита једнак,
- већи је број жена које су користиле кредит од мушких.
- већи је број старијих који су користили кредите него млађих.

Табела 4.

2014. год.

2014. годи на	укупан износ кредита			просечан износ кредита			%		
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил	до 500.000	500.000 до 1 мил	>1 мил	До 500к	500к - 1 мил	>1 мил
М	58.917.966	34.037.964	11.217.400	222.332	694.652	1.121.740	38,29%	7,08%	1,45%
Ж	64.949.836	50.126.115	11.227.800	227.894	686.659	1.122.780	41,18%	10,55%	1,45%
укупн о	123.867.80 2	84.164.079	22.445.200	225.113	690.655	1.122.260	79,37%	17,63%	2,9%

Наставак табеле 4

Пол	Укупан број кредита			Просек година		
	До 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил
М	265	49	10	50	49	57
Ж	285	73	10	52	51	48
Укупно	550	122	20	51	50	53

У 2014. години:

- жене су користиле већи укупан износ кредита, него мушкарци,

-особе женског пола су користиле већи укупан просечни износ кредита до 500.000 динара и преко 1 милион динара, осим код износа између 500.000 и 1 милион динара где је просечни износ већи у корист корисника мушког пола,

-већи је број жена које су користиле кредит од мушких, осим у категорији од преко 1 милион динара, где је број мушких и женских корисника кредита изједначен,

- особе женског пола кориснице кредита су у просеку старије од мушких корисника кредита осим у категорији корисника кредита преко 1 милион динара, где је ситуација обрнута.

Табела 5.

2015. год.

2015	укупан износ кредита			просечан износ кредита			%		
Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил	До 500.00 0	500.00 0 до 1 мил	>1 мил	До 500к	500к - 1 мил	>1 мил
М	50.578.9 00	40.830.0 00	13.937.5 00	237.46 0	692.03 4	1.161.45 8	36,10%	10,00%	2,03%
Ж	57.054.4 00	42.739.1 64	10.537.0 00	240.73 6	712.31 9	1.170.77 8	40,17%	10,17%	1,53%
Укуп но	107.633. 300	83.569.1 64	24.474.5 00	239.18 5	702.26 2	1.165.45 2	76,27%	20,17%	3,56%

Наставак табеле 5

Пол	Укупан број кредита			Просек година		
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	>1 мил
М	213	59	12	51	50	45
Ж	237	60	9	54	52	48
Укупно	450	119	21	53	51	46

У 2015. години:

-жене су користиле већи укупан износ кредита, него мушкарци, осим у категорији кредита преко 1 милион где је ситуација обрнута,

-жене су користиле већи укупан просечни износ кредита у свим категоријама,

-већи је број жена које су користиле кредит од мушкараца, осим у категорији клијената преко 1.000.000 динара,

- жене кориснице кредита су у просеку старије од мушких корисника кредита,

Табела 6.
2016. год.

2016. година	укупан износ кредита			
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	1.5 мил до 2 милиона
М	50.056.700	36.481.787	19.403.461	10.862.400
Ж	51.765.400	52.396.470	23.296.625	1.770.000
укупно	101.822.100	88.878.257	42.700.086	12.632.400

Наставак табеле 6

2016. год.	просечан износ кредита				%			
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	1.5 мил до 2 милиона	до 500.0 00 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	1.5 мил до 2 милиона
М	240.657	715.329	1.212.716	1.810.400	33,93 %	8,32%	2,61%	0,98%
Ж	217.502	708.060	1.226.138	1.770.000	38,83 %	12,07%	3,10%	0,16%
Укун о	228.301	711.026	1.220.002	1.804.629	72,76 %	20,39%	5,71%	1,14%

Наставак табеле 6

Пол	Укупан број кредита				Просек година			
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	1.5 мил до 2 мил	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
М	208	51	16	6	52	51	50	50
Ж	238	74	19	1	55	53	46	48
Укупно	446	125	35	7	54	52	48	50

2016. године:

- највећи новчани износ кредита је повећан на 1.847.000 динара и зато је у табели, уведена још једна категорија корисника кредита преко 1,5 милион динара.

-жене су користиле већи укупан износ кредита, него мушки,изузимајући категорију преко 1,5 милион динара, где је обрнуто,

-мушки корисници кредита користили су већи укупан просечан износ кредита, изузев код износа између 1 милион динара и 1,5 милиона где је обрнуто и где је просечан износ незнатно већи у корист жена,

-већи је број жена које су користиле кредит од мушких, осим у категорији од преко 1,5 милион динара, где је обрнута ситуација

- особе женског пола кориснице кредита у просеку су старије од мушких корисника кредита у категорији до 1.000.000 динара, а преко 1.000.000 динара, је ситуација обрнута.

Табела 7.

2017. год.

2017. година	укупан износ кредита			
Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	Преко 1.5 мил.
М	45.239.563	54.958.983	30.188.600	18.409.800
Ж	48.382.000	67.137.500	26.891.260	8.345.000

Укупно	93.621.563	122.096.483	57.079.860	26.764.800
---------------	------------	-------------	------------	------------

Наставак табеле 7

2017. год.	просечан износ кредита				%			
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	1.5 мил до 2 милиона	до 500.00 0 дин	500.00 0 до 1 милио	1 мил до 1.5 милиона	Преко 1.5 мил .
М	255.591	713.753	1.257.858	1.673.618	6,54%	18,27%	32,19%	42,83%
Ж	234.864	729.755	1.280.536	1.669.000	6,01%	18,68 %	32,77%	42,71%
Укупно	245.227	721.754	1.269.197	1.671.309	6,28%	18,47%	32,48%	42,77%

Наставак табеле 7

Пол	Укупан број кредита				Просек година			
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
М	177	77	24	11	52	48	46	43
Ж	206	92	21	5	55	54	49	44
Укупно	383	169	45	16	54	51	48	53

2017. године:

- највећи новчани износ кредита је незнатно смањен у односу на 2016. годину на 1.840.000 динара.

- жене су користиле већи укупан износ кредита, и то 150.755.760 динара, у односу на мушке који су укупно подигли 148.796.946 динара,

- код укупног просечног износа кредита, ситуација је подељена, жене су више просечне износе узимале у распону од 500.000 до 1.500.000 динара, док су мушки узимали просечно веће износе у категоријама до 500.000, али и преко 1.500.000 динара,

- већи је број жена које су користиле кредит од мушких, у категоријама до 1.000.000 динара, док је ситуација обрнута у корист мушких клијената у категорији преко 1 милион динара,

- особе женског пола кориснице кредита у просеку су старије од мушких корисника кредита у свим категоријама.

Табела 8.
2018. год.

2018. година	укупан износ кредита				
	Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
М		39.105.000	66.072.815	50.266.340	38.525.900
Ж		46.402.400	70.589.000	37.973.000	29.642.600
Укупно		85.507.400	136.661.815	88.239.340	68.168.500

Наставак табеле 8

2017. год.	просечан износ кредита				%				
	Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил	до 500.00 0 дин	500.00 0 до 1 милио	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
М		252.290	718.183	1.256.659	1.675.039	10,33%	17,45%	13,28%	10,17%
Ж		237.961	720.296	1.265.767	1.646.811	12,26%	18,65%	10,03%	7,83%

Укупно	244.307	719.273	1.260.562	1.662.646	22,59%	36,10%	23,31%	18%
---------------	---------	---------	-----------	-----------	--------	--------	--------	-----

Наставак табеле 8

Пол	Укупан број кредита				Просек година			
	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
М	155	92	40	23	52	51	43	44
Ж	195	98	30	18	53	52	47	50
Укупн	350	190	70	41	53	51	45	47

2018. године:

- највећи новчани износ кредита је такође смањен у односу на претходну годину на 1.770.900 динара.

- мушкарци су користили већи укупан износ кредита, и то 193.970.055 динара, у односу на жене које су укупно подигле кредита у износу од 184.607.000 динара,

- као и у претходној 2017. години, код укупног просечног износа кредита, жене су више просечне износе узимале у распону од 500.000 до 1.500.000 динара, док су мушки узимали просечно веће износе у категоријама до 500.000, као и преко 1.500.000 динара,

- такође, већи је број жена које су користиле кредит од мушких, у категоријама до 1.000.000 динара, док је ситуација обрнута у корист мушких клијената у категорији преко 1 милион динара,

- особе женског пола кориснице кредита у просеку су старије од мушких корисника кредита у свим категоријама.

Табела 9.

Збирни подаци о полној структури клијената који су користили кредит банке и висини укупног кредита кога су користили, као и просечна висина кредита, разврстаних у неколико категорија и по годинама.

Укупан износ кредита					
Година	Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
2013.	М	42.850.800	22.299.000	4.400.000	-----
	Ж	57.256.601	26.022.000	6.600.000	-----
2014.	М	58.917.966	34.037.964	11.217.400	-----
	Ж	64.949.836	50.126.115	11.227.800	-----
2015.	М	50.578.900	40.830.000	13.937.500	-----
	Ж	57.054.400	42.739.164	10.537.000	-----
2016.	М	50.056.700	36.481.787	19.403.461	10.862.400
	Ж	51.765.400	52.396.470	23.296.625	1.770.000
2017.	М	45.239.563	54.958.983	30.188.600	18.409.800
	Ж	48.382.000	67.137.500	26.891.260	8.345.000
2018.	М	39.105.000	66.072.815	50.266.340	38.525.900.
	Ж	46.402.400	70.589.000	37.973.000	29.642.600
Укупно	М	286.748.899	255.580.549	129.412.301	67.798.100
	Ж	325.810.637	309.010.249	116.525.685	39.757.600

Просечан износ кредита					
Година	Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
2013.	М	219.748	696.844	1.100.000	-----
	Ж	214.444	684.789	1.100.000	-----
2014.	М	222.332	694.652	1.121.740	-----

	Ж	227.894	686.659	1.122.780	-----
2015.	М	237.460	692.034	1.161.458	-----
	Ж	240.736	712.319	1.170.778	-----
2016.	М	240.657	715.329	1.212.716	1.810.400
	Ж	217.502	708.060	1.226.138	1.770.000
2017.	М	255.591	713.753	1.257.858	1.673.618
	Ж	234.864	729.755	1.280.536	1.669.000
2018.	М	252.290	718.183	1.256.659	1.675.039
	Ж	237.961	720.296	1.265.767	1.646.811
Укупно	М	238.013	705.133	1.185.072	1.719.685
	Ж	228.900	706.980	1.194.333	1.695.270

Укупан број кредита					
Година	Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил
2013.	М	195	32	4	-----
	Ж	267	38	6	-----
2014.	М	265	49	10	-----
	Ж	285	73	10	-----
2015.	М	213	59	12	-----
	Ж	237	60	9	-----
2016.	М	208	51	16	6
	Ж	238	74	19	1
2017.	М	177	77	24	11
	Ж	206	92	21	5
2018.	М	155	92	40	23
	Ж	195	98	30	18
Укупно	М	1213	360	106	40
	Ж	1428	435	95	24

Просечан број година					
Година	Пол	до 500.000 дин	500.000 до 1 милион	1 мил до 1.5 милиона	преко 1.5 мил

2013.	М	51	49	55	-----
	Ж	52	51	46	-----
2014.	М	50	49	57	-----
	Ж	52	51	48	-----
2015.	М	51	50	45	-----
	Ж	54	52	48	-----
2016.	М	52	51	50	50
	Ж	55	53	46	48
2017.	М	52	48	46	43
	Ж	55	54	49	44
2018.	М	52	51	43	44
	Ж	53	52	47	50
Укупно	М	51	50	49	46
	Ж	54	52	47	47

Збирна табела

Просечна старост	М	51	50	49	46
	Ж	54	52	47	47
Укупан број кредита	М	1213	360	106	40
	Ж	1428	435	95	24
Просечан износ кредита	М	238.013	705.133	1.185.072	1.719.685
	Ж	228.900	706.980	1.194.333	1.695.270
Укупан износ кредита	М	286.748.899	255.580.549	129.412.301	67.798.100
	Ж	325.810.637	309.010.249	116.525.685	39.757.600

Анализом података из свих табела, односно целокупног посматраног периода (2013. до 2018. године) извлачимо закључак.

1. Већи укупан износ кредита користиле су жене у односу на мушкарце (791.104.171 : 739.539.849), у категоријама до 1.000.000 динара, где су склоност ка

вишим износима задуживања, више показали мушкарци.

2. Укупно већи број жена које су користиле кредите него број мушкараца, али у појединачним категоријама до 1.000.000 динара, док у категоријама преко 1.000.000 динара више су кредите користили мушкарци, што указује да су жене смелије да се упусте у ризик од мушкараца или да жене више воде бригу о домаћинству или можда су већи расипници, у шта сумњамо. Ипак овде остаје дилема шта је у питању, пошто није вршено истраживање на ову тему, те можемо само да нагађамо или препустимо неким другим истраживачима да истраже ову област.

3. Већи укупан просечни износ кредита у категорији износа између 500.000 и 1.500.000 динара су користиле жене, док на супрот овим просечним износима, мушкарци више користили или мање износе до 500.000 или велике износе преко 1.500.000 динара.

4. Особе женског пола кориснице кредита су у просеку старије од мушких корисника кредита за све износе кредита, осим у категорији корисника кредита од 500.000-1.000.000 динара, где је ситуација обрнута, те је већа просечна старост клијената мушког пола.

Табела 10.

Подаци који се односе на број одобрених захтева, односно број клијената чији су захтеви одбијени или су одустали од коришћења кредита.

Година	Бр. поднетих захтева за одобрење кредита	Бр. одобрених захтева	Бр.неодобрених кредита	Бр. одусталих од коришћења кредита
2013.	885	542	209	134
2014.	933	692	150	91
2015.	745	590	112	43

2016.	708	613	58	37
2017.	757	615	76	66
2018.	847	651	106	90

 На основу наведених података у претходној табели може се констатовати следеће:

1. У посматраном периоду, мења се и осцилира број поднетих захтева банци за одобрење и коришћење потрошачких кредита, али из године у годину се повећава број одобрених и реализованих кредита у односу на одбијене (због неиспуњавања услова) и отказане (због одустајања од кредита). Тенденција повећања одобрених кредита је из разлога што Војвођанска банка не даје наменске кредите физичким лицима, осим стамбених кредита, те клијенти банке, узимајући кредит без „посебне намене“, обезбеђују средства за одређене конкретне намене које су њима неопходне. Средства добијена на име потрошачких кредита користе се за куповину аута, техничке робе за домаћинства, покретање одређеног посла и др, за шта неке друге банке у Републици Србији дају строго наменске и контролисане кредите. Управо то, да се код потрошачког кредита не утврђује намена коришћења истог, представља велики подстицај да се овај кредит масовно користи за све намене и потребе. Код ове врсте кредита банка не врши контролу његовог коришћења и из тог разлога је популаран и радо тражен, с обзиром да све већи број грађана сматра да је ово најбољи начин да се дође до готовог новца који се може користити за куповину и плаћање свега што им је потребно.

2. Повећан број одобрених кредита је директна последица повећања кредитне способности клијената банке и њиховом повећаном потребом за додатном готовином за различите намене.

3. Смањење броја подносилаца захтева којима није одобрен кредит, пошто не испуњавају све услове које банка поставља, је последица повећања кредитне способности подносилаца захтева и постепено враћање поверења клијената у

банкарски систем, као и добре динарске стабилности у односу на евро и долар (али не и у односу на швајцарски франак), као и то да се кредити дају у динарима, без везивања за страну валуту и примену девизне клаузуле. Мањем броју захтева клијената за добијање кредита се не удовољава, с обзиром да се у току поступка контроле испуњености услови за добијање кредита од стране виших банкарских инстанци, констатује да услови које банка тражи, нису испуњени и даљи поступак одобрења кредита се обуставља.

4. Из године у годину, све је мањи број подносилаца захтева за одобрење кредита који одустају од већ одобреног коришћења кредита, што је последица веће стабилности каматне стопе, курса динара и других услова кредитирања. У првим годинама разматраног периода (2013. и 2014. године) клијенти су подносили захтеве за кредите а у току или после њиховог одобрења од стране банке, су одустајали од њиховог коришћења из бојазни да не дође до промена и поштравања услова кредитирања, како се не би десило да им се износ кредита знатно увећа и дођу у ситуацију да не могу уредно да враћају главницу кредита и камату на исту. У 2017. и 2018. години примећује се тенденција повећања броја одусталих клијената од коришћења кредита из разлога повећаног обима документације која је била неопходна за одобрење кредита, ради додатне анализе клијента и самог поднетог захтева, али то свакако није утицало на укупан износ одобрених кредита у те две године.

Према подацима Удружења банака Србије, укупан износ средстава, датих у динарима на име кредита становништву, повећава се из године у годину, док кредити дати у еврима стагнирају што се види у следећим табелеама⁸¹⁵

Табела 11.

---

⁸¹⁵www.ubs-asb.com/bankarski-sektor/analize-bankarskog-sektora-srbije, приступљено: 30.

07. 2019. У моменту приступања сајту није било података за 2018. год.

**Укупни кредити становништва у Србији у мил. дин. / мил. евра
на крају 2013. године**

Валута	2012.	2013.	Апсолутни раст (4-3)	Индекс (4/3)
RSD	652.686	673.691	21.005	103
EUR	5.739	5.876	137	102

на крају 2014. године

Валута	2013.	2014.	Апсолутни раст (4-3)	Индекс (4/3)
RSD	673.691	724.666	50.975	107
EUR	5.876	5.991	115	102

на крају 2015. године

Валута	2014.	2015.	Апсолутни раст (4-3)	Индекс (4/3)
RSD	724.666	758.759	34.093	105
EUR	5.991	6.238	247	104

на крају 2016. године

Валута	2015.	2016.	Апсолутни раст (4-3)	Индекс (4/3)
RSD	656.549	714.502	57.953	109
EUR	5.398	5.789	391	107

на крају 2017. године

Валута	2016..	2017.	Апсолутни раст (4-3)	Индекс (4/3)
RSD	714.502	782.715	68.213	110
EUR	5.789	6.607	818	114

2. БАНКА КАО ЗАСТУПНИК У ОСИГУРАЊУ

У Закону о осигурању Републике Србије предвиђена је могућност да банка која има седиште у Републици Србији и основана је у складу са законом којим се уређују банке може, као допунску делатност, да обавља послове заступања⁸¹⁶ у осигурању на основу претходне сагласности Народне банке Србије. Банка која има овлашћење за заступање у осигурању не може да обавља послове посредовања у осигурању.⁸¹⁷

У банци могу, на основу запослења, послове заступања да обављају физичка лица која имају овлашћење Народне банке Србије. Ове послове не могу обављати лица која су осуђена на безусловну казну затвора или су правноснажно осуђена за казнено дело које их чини неподобним за обављање тих послова. Народна банка Србије издаје овлашћење за обављање послова заступања у осигурању лицу које испуњава следеће услове: има одговарајуће стручне квалификације и искуство; положило је стручни испит за стицање звања овлашћеног заступника на српском језику; није му правноснажно изречена заштитна мера забране обављања делатности

⁸¹⁶ Према чл. 79. Закона о облигационим односима: „Сл. лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 57/89 и “Сл. лист СРЈ” 31/93. , заступник обавља посао у туђе име и за туђ рачун (у име и за рачун налогодавца).

⁸¹⁷ Члан 98. ст.2. и 3. Закона о осигурању, „Службени гласник Републике Србије“, број 139/14

која га чини неподобним за обављање ових послова и није му у последње три године одузето овлашћење за обављање послова заступања у осигурању.⁸¹⁸

Такође и Законом о банкама Републике Србије, предвиђена је могућност да банка обавља послове заступања у осигурању, уз претходну сагласност Народне банке Србије.⁸¹⁹ Да би се добила сагласност НБС, неопходно је да банка има посебну организацију за продају осигурања, као и постојање техничких услова, те да има кадрове са одговарајућим моралним и професионалним карактеристикама.⁸²⁰

Повезивање банке и осигуравајућег друштва доноси обострану корист за оба привредна субјекта, с обзиром да им омогућава да повећају свој профит и задовоље потребе својих клијената, као и да смање пословни ризик који је сатавни део њиховог пословања.⁸²¹ Поред тога, проширење делатности на област осигурања, банке за себе обезбеђују перманентан прилив прихода, од провизије, са мање ризика него код послова кредита, повећава своју пословну понуду и потпуније користи бројне пословне партнере.

Осигуравајућа друштва остварују приступ великом броју банчаних клијената, са којима, вероватно, не би могли да да ступе у контакт на други начин и тако проширују могућност за закључење других врста уговора о осигурању (као што су осигурање имовине и др.). Значајна корист за осигуравајућа друштва од оваквог начина пословног повезивања јесте могућност добијања свежег капитала од банака за јачање свог финансијског потенцијала и проширење послова.

---

⁸¹⁸ Чланом 105. став 1. Закона о осигурању, "Сл. гласник РС", бр. 139/2014.

⁸¹⁹ Члан 5. Закона о банкама Р. Србије.

⁸²⁰ То су: солидно знање о осигурању, углед у средини у којој раде, професионални и морални интегритет, поштење и одговорност, да није у казненој евиденцији итд.

⁸²¹ Небојша Жарковић и Драган Мркшић и др: *Приручник за обуку посредника и заступника у осигурању*, Привредна комора Србије, 2016, стр. 136.

Постоји схватање да је предност закључивања уговора о осигурању преко банке, зато што осигураници имају више поверења у банку него у друге заступнике или посреднике у осигурању.⁸²²

У упоредној пословној пракси, успех у заједничком послу продаје услуга осигурања, је различит и на њега утиче привредна развијеност, број становника, правна регулатива и др.⁸²³

Наведени систем пословања је најразвијенији у Западној Европи, Аустралији и Латинској Америци, док није дао задовољавајуће и очекиване резултате у САД и у Јапану. Сматра се да тамо где нису постигнути одговарајући резултати не постоји адекватна законска регулатива или постоје законска ограничења, на чијем отклањању се ради.⁸²⁴

У Великој Британији, Ирској и Холандији животно осигурање се не продаје преко банака,⁸²⁵ док се полисе за неживотно осигурање не продају преко банака у Бугарској и Словачкој.⁸²⁶

У Републици Србији не постоји обавеза вођења евиденције која садржи податке о броју издатих (продатих) полиса осигурања преко банака, као заступника.

Банке, најчешће, прихватају обављање послова заступања животног осигурања корисника кредита и осигурање потраживања по основу дебитних и кредитних картица и дозвољеног минуса. На овај начин банка штити своја средства и решава евентуално могуће проблеме својих клијената. Проблеми могу да настану услед разних догађаја, као што су смрт (основно осигурање) или трајна инвалидност, тешке болести, губитак посла и сл. (допунско осигурање). Уколико наступи неки од

---

⁸²² German U.: *Die Macht von Bncassurance, Versicherungswirtschaft*, No.16/2006, S. 1343.

⁸²³ Schweizer Ruck, *Allfinanz: Trends, Chancen und Herausforderungen*, Sigma, 5/2007, S.11

⁸²⁴ Nobuyoshi Yamori, Taishi Okada: *The Japanese Insurance Market and Companies*, Springer, NewYork, 2007, p.185.

⁸²⁵ Небојша Жарковић и Драган Мркшић и др., *наведено дело*, стр. 140.

⁸²⁶ Исто, стр. 144.

набројаних догађаја и буде угрожена финансијска стабилност корисника банчних средстава и онемогућено му извршавање било које финансијске обавезе према банци, осигуравајуће друштво ће исплатит преосталу неотплаћену обавезу. Предност за корисника банчних средстава су значајне и огледају се у томе што је уклоњен ризик за њега и његову породицу, да се врши принудна наплата путем пленидбе и продаје непокретности и друге имовине, које су услов живота.⁸²⁷

У сврху заштите клијената, као и банчних средстава, закључује се животно осигурање корисника кредита. Дакле, приликом закључења уговора о кредиту између банке (као даваоца кредита) и клијента (као корисника кредита), закључује се истовремено и уговор о осигурању живота (као акцесорни уговор) између банке (као заступника осигурања одређеног осигуравајућег друштва) и клијента - корисника кредита (као осигураника). Трајање осигурања се поклапа са дужином отплате кредита. Осигурана сума је у висини укупног износа кредита, док се питање плаћања премије осигурања може уговорити једнократно или оброчно.⁸²⁸

Осигурање потраживања насталих по основу дебитних или кредитних картица, огледа се у томе да осигуравач (осигуравајуће друштво), на основу уговора о осигурању са банком (као заступником осигурања) преузима обавезу да ће измирити према банци обавезе корисника картице, уколико то корисник не учини. Може се уговорити и осигурање које покрива потраживања која настану злоупотребом кредитних и дебитних картица услед противправног одузимања, као што је крађа, пљачка и сл. или услед њиховог губитка.⁸²⁹

Предност наведених врста осигурања јесте што се на једном месту и у исто време, у банци, закључују два посла (пример: посао кредита и посао осигурања) и што се стимулише узимање кредита и закључење других банкарских послова.

---

⁸²⁷ www.uniq.rs/Proizvodi/25/Fizicka-lica/Partneri-i-Osiguranje/Banko-osiguranja. приступљено: 6. 08. 2019.

⁸²⁸ www.wiener.co.rs/banko-osiguranje, приступљено: 6. 08.2019

⁸²⁹ Исто.

Констатација је да значајне промене у области банкарства, које се огледају у новим законским решењима, интензивном улагању страних правних и физичких лица у банке и осигуравајућа друштва, пораст животног стандарда грађана, су одлучујући фактори који утичу на стварање услова за ширења послова заступања осигуравајућих друштава од стране банака у области осигурања.

Општи је став да би банке испуниле све услове за успешно обављања послова заступања у осигурању, неопходно је да:⁸³⁰

-изврше преображај својих банкарских чиновника у продавце осигурања, на тај начин што ће се: вршити адекватна и стална обука и донети план развоја кадрова и њихова стимулација, осмислити поступци за подстицање продаје, развити одговарајућа информатичка мрежа и др;

-непосредно и уживо обраћање корисницима осигуравајућих услуга на тај начин што ће се осмишљавати подстицајне рекламе, наступи у средствима јавног информисања, обраћати циљним групама и сл;

-раздвајање продаје од администрације у пословницама банке, која одузима, према неким истраживањима, око 50% радног времена,⁸³¹

-обједињена рачунарска подршка и јединствене информатичке надградње, која омогућава брз и једноставан приступ, како банкарским, тако и осигуравајућим услугама

---

⁸³⁰ Исто, стр. 145.

⁸³¹ Roland Berger: *Vertrieb, Kunden – und vertriebsorientiert im Vertrieb*, Interne Studie, Munchen, 1998, S.82.

ГЛАВА X

ПРЕСТАНАК БАНКЕ

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

У Републици Србији банка престаје да постоји уколико престане важење дозволе за њен рад.

Дозвола за рад банке престаје да важи:⁸³²

- уколико се одузме дозвола за рад;
- добровољно, када престане рад банке одлуком скупштине;
- статусном променом банке;
- ако се оснивачка скупштина банке не одржи у року који је утврђен законом;
- ако банка захтев за упис у регистар привредних субјеката не достави у року који је прописан законом.

Народна банка Србије дужна је да одузме дозволу за рад банци у случајевима:⁸³³

---

⁸³² Члан 129. Закона о банкама Србије.

⁸³³ Исто, члан 130. ст.1.

-уколико је уведена привремена управа и до истека рока на који је уведена управа не отклоне се разлози који су довели до њеног увођења,

- ако после покретања поступка реструктурирања, Народна банка Србије оцени да се циљеви реструктурирања не могу остварити;

-уколико банка у периоду од шест месеци у континуитету обустави да прима депозите или да одобрава кредите, осим ако јој је то наложено корективном мером Народне банке Србије или мером у поступку реструктурирања;

-уколико Влада не усвоји предлог за одобравање финансијске подршке.

Народна банка Србије може банци да одузме дозволу за рад ако: утврди да банка има критично низак ниво ликвидности; утврди да је дозвола за рад банке дата на основу података који су лажни и не одговарају стварном стању; оснивач банке повуче средства уложена у оснивачки капитал банке; констатује да банка није отпочела пословање у законском року од 60 дана, од дана уписа у регистар привредних субјеката; утврди да више нису испуњени услови за пословање банке; утврди да банка нема довољно капитала за рад (подкапитализована); утврди да је банка теже или трајније повредила прописе; банка премију за осигурање депозита не плаћа у складу са законом којим се уређује осигурање депозита; су послови банке повезане с прањем новца, финансирањем тероризма или вршењем других кажњивих радњи; утврди да банка неће моћи измирити своје обавезе према депонентима и другим повериоцима; утврди да банка нерационално троши средства (имовину) због поступања супротног прописима или стандардима савесног банкарског пословања, што може имати за последицу погоршање финансијског стања банке; банка Народној банци Србије не омогући да изврши контролу бонитета и законитости њеног пословања.⁸³⁴

Када се донесе решења о одузимању банци дозволе за рад, Народна банка Србије блокира све рачуне банке и тим решењем истовремено изриче меру забране

---

⁸³⁴ Члан 130. ст.2. Закона о банкама Р.Србије

располагања имовином банке до отварања поступка реструктурирања банке, односно отварања стечајног поступка.⁸³⁵

Немачким Законом о кедитном систему, дозвола (лиценца) за рад банке престаје да важи (истиче) уколико се не користи у року од годину дана од дана издавања.⁸³⁶

Директивом ЕУ 2013/36 о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестицијским друштвима,⁸³⁷ утврђено је да тела која су надлежна у државама чланица за давање дозволе за рад, могу исту да одузму, изузетно и само у одређеним прописаним случајевима: уколико банка није почела са радом у року од годину дана од дана добијања дозволе, или је изричито одбила дозволу за рад, односно више од шест месеци не послује; уколико је банка добила дозволу за рад на основу лажних изјава или банка више не испуњава услове који су били услов за издавање дозволе за рад.⁸³⁸ Надлежна национална тела, морају обавесити ЕБА-у о одузимању дозволе за рад и разлозима за то одузимање.

Скупштина банке, као орган власника капитала, може да донесе одлуку о престанку рада банке. Да би банка престала на овај начин, неопходно је да се од Народне банке Србије добије сагласност, уз обавезу да достави безусловну, неопозиву и плативу на први позив банкарску гаранцију издату од стране првокласне банке у износу којим се гарантује покриће свих обавеза банке.⁸³⁹

Банка може да престане на основу извршених статусних промена. Тада, банка престаје у формалноправном смислу, пошто мења само правни субјективитет, док

---

⁸³⁵ Члан 130. ст.2. Закона о банкама Р.Србије

⁸³⁶ Који је донет 10.07.1961. год; измењен 9. о9. 1998. и 17. 07. 2017. г. (БГБл. И стр. 2446).

⁸³⁷ Објављена у „Сл. листу ЕУ“, 176/338 од 27.06. 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019.

⁸³⁸ Члан 18.

⁸³⁹ Члан 131. Закона о банкама Р.Србије

банка и даље фактички постоји. Дакле није потребно спроводити поступак ликвидације.⁸⁴⁰ У Закону о банкама Србије, банка може да изврши статусне промене спајањем и припајањем, уз одобрење Народне банке Србије.⁸⁴¹

Питање статусне промене која се врши спајањем банака обрађено је у делу дисертације која се односи на настанак банке. Дакле спајањем банака, оснива (настаје) нова банка, док престају да постоје претходне банке које су се спојиле.

Поступак припајања одвија се тако што банка којој се припаја друга банка подноси Народној банци Србије захтев за давање сагласности за припајање. Банка којој се припаја друга банка дужна је да свој оснивачки акт измени тако што ће у њега да унесе: износ њеног постојећег укупног акционарског капитала у новчаном и неновчаном облику у моменту припајања, као и целокупан капитал банке која се припаја.

Банка којој се припаја друга банка дужна је да Народној банци Србије уз захтев достави: измене оснивачког акта; одлуку своје скупштине о прихватању припајања друге банке; одлуку скупштине банке која се припаја о припајању; анализу економске оправданости припајања; анализу да припајање не може имати негативне последице на стање на финансијском тржишту, односно да се њиме не врши повреда конкуренције; доказ да је уплаћена накнада за извршене услуге и доказ о уплати републичке административне таксе, као друге податке и документе на захтев Народне банке Србије.⁸⁴²

Народна банка Србије даје сагласност за припајање банке: ако припајање не угрожава финансијско стање банке којој се припаја друга банка; ако банка којој се припаја друга банка поседује такав систем организације, управљања, одлучивања и

---

⁸⁴⁰ Един Ризвановић: *Статусне промене и хармонизацијски процес*, Правна Ријеч, бр.51/2017. г., стр. 311.

⁸⁴¹ Члан 132. и 133. Закона

⁸⁴² Упутство НБС, https://www.nbs.rs/internet/latinica/55/55_8/55_8_2.html

информационе технологије који јој је, до дана подношења захтева, омогућавао да адекватно управља ризицима у пословању и који ће јој омогућити да банку која јој се припаја потпуно интегрише у свој систем, и то тако да не угрози његово функционисање; ако је припајање економски оправдано, односно не може имати негативне последице на стање на финансијском тржишту, нити се њиме врши повреда конкуренције.⁸⁴³

Престанак банке путем статусних промена спајањем и припајањем предвиђен је и у другим упоредним законодавствима, као што је у Републици Српској, Федерацији Босне и Херцеговине,⁸⁴⁴ С. Македоније, Црне Горе и др.

Престанак банке не може да се изврши претварањем банке, као акционарског друштва, у друге правне форме привредних друштава, као што је друштво са ограниченом одговорношћу, командитно друштво или ортачко друштво. Ово из разлога што банка, према закону, може бити организована само у форми акционарског друштва.

Уочава се да банка може да престане: у формалноправном смислу, где се мења само њен правни субјективитет, као и у апсолутном смислу. Банка престаје да постоји у апсолутном смислу када нестане њен материјални и персонални супстрат, као што је то у случају ликвидације или банкротства банке.

На основу изложеног, поједини аутори сматрају да банка може престати из два разлога и то:⁸⁴⁵

1. добровољних разлога:

-на основу одлуке скупштине банке после чега се, пошто Народна банка Србије да одобрење, спроводи поступак добровољне ликвидације банке,

---

⁸⁴³ Исто.

⁸⁴⁴ Члан 279, 280. и др. Закона о привредним друштвима Федерације БиХ, „Сл. новине ФБиХ“, бр.81/15.

⁸⁴⁵ Славко Царић и др., *Привредно право*, стр. 120.

-услед спроведене статусне промене банке, као што су спајање банака и припајање једне банке другој банци.

2. принудних разлога:

-одузимањем дозволе за рад од стране Народне банке;

-ако се оснивачка скупштина банке не одржи у прописаном року;

-уколико банка не поднесе у предвиђеном року захтев за упис у регистар привредних субјеката.

Пословање може да престане услед недостатка среће, лоших услова пословања, непостојања финансијских ресурса или неадекватних пословодних способности.⁸⁴⁶ Истраживања показују да престанак пословних субјеката (свакако и банака) не мора да буде условљено неуспехом у пословању. На основу истраживања која су спроведена у САД, 40% пословних активности је напуштено и ако су остваривали успех у пословању.⁸⁴⁷

Престанак банака у тесној је вези са интересима њених власника капитала и поверилаца, као и опште друштвених интереса.

Власници капитала банке, уколико престане банка у апсолутном смислу (путем ликвидације или банкрота), губе права која су имали на основу својине на акцијама, као што су право на дивиденду, право на управљање и др. Њихов интерес је да изврше повраћај свог капитала који су уложили у банку, на тај начин што ће учествовати у деоби имовине (остатка стечајане или ликвидационе масе). Могућност и обим имовине који, евентуално, могу добити зависи од тога да ли је банка у претходном период остварила добит или губитак.

---

⁸⁴⁶ Владимир Његомир: *Предузетништво*, Нови Сад, 2015, стр. 150

⁸⁴⁷ Headd, B.: *Redefining business success: distinguishing between closure and failure*, *Smail business economics*, Vol. 21. No 1, 2003, стр. 51

Када су у питању повериоци, који губе свог дужника приком престанка банке, њихов основни интерес је да наплате своје потраживање, што зависи од обима и бонитета имовине банке и висине потраживања поверилаца.

Општи друштвени интерес, у случају престанка банке, огледа се у томе да у привредном животу постоје само банке које су способне да успешно послују и остварују добит и да све банке које то не могу, буду одстрањене из привредног живота земље.⁸⁴⁸

Неопходност за јачањем стабилности банкарског система добија све већи оптедруштвени значај, пре свега, због повећања поверања у исти, што је могуће да се постигне само уколико се обезбеде услови за доследно и адекватно спровођење поступака престанка банке.

2. ПРЕСТАНАК БАНКЕ ПУТЕМ ЛИКВИДАЦИЈЕ

Ликвидација банке спроводи се над солвентном и ликвидном банком⁸⁴⁹ и тада се намирују сви повериоци у целости, за разлику од поступка стечаја који се спроводи над банком које је инсолвентна, те повериоци своја потраживања наплаћују делимично, најчешће у висини осигураних потраживања,⁸⁵⁰ осим појединих

---

⁸⁴⁸ Мирослав Милосављевић: *Право привредних друштава*, стр. 177.

⁸⁴⁹ Ликвидан (лат. liquidus) значи јасан, чист, изванредан, поуздан, актива која се може брзо претворити у средство за плаћање, пример: готов новац, потраживање код банке, добре менице, сигурно потраживање и др.

⁸⁵⁰ Законом о осигурању депозита „Сл. Гласник РС“, бр. 61/05, 116/08, 91/10 предвиђено је да се обавезно осигуравају депозити физичких лица, предузетника, малих и средњих правних лица који се налазе на рачунима код банака за случај стечаја или ликвидације тих банака.

поверилаца који могу да се намире у потпуности (као што су излучни и разлучни повериоци).⁸⁵¹

2.1.ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ЛИКВИДАЦИЈЕ

Назив потиче од латинске речи „liquidatio“, односно од немачке речи „Liquidation“, што значи: напуштање посла, престанак посла, исплата дуга, обрачунавање, пречишћавање, распродаја и сл.⁸⁵²

Сматра се да ликвидација банке представља последње раздобље у њеном постојању, које траје до њеног брисања из регистра привредних субјеката.

Поједини теоретичари наводе да је ликвидација начин престанка привредних субјеката у случајевима, под условима и на начин одређен законом.⁸⁵³

Законом је предвиђено да се ликвидација спроводи када банка има довољно средстава за намирење свих својих поверилаца.⁸⁵⁴

У стручној литератури, пословној пракси, правној и економској теорији постоји велики број различитих дефиниција, мишљења и ставова по питању

---

⁸⁵¹ Мирослав Милосављевић и Јелена Милосављевић: *Престанак привредног друштва путем ликвидације*, Цивитас, бр.2/2018, стр. 71.

⁸⁵² Милан Вујаклија: *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1985. г., стр. 507; Радомир Алексић: *Речник страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1982.г., стр.444; Борислав Благојевић и др.: *Мала Просветина енциклопедија- књига 2.*, Просвета 1986. г., стр.488.

⁸⁵³ Благојевић Борислав, Царић Славко и др. *Правна енциклопедија- књига 1.* Савремена администрација, Београд, 1985.г., стр. 732.

⁸⁵⁴Члан. 524. Закон о привредним друштвима Републике Србије и Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, „Службени гласник РС“, број 14/15, 44/18.

престанка банке путем ликвидације, пре свега, када је у питању њена правна природа и др.⁸⁵⁵

Приликом ликвидације банка губи свој правни субјективитет, док њен економски субјективитет остаје, по правилу, потпуно очуван. У процесноправном смислу, ликвидација представља поступак у коме се целокупна имовина банке продаје и уновчава у циљу исплате свих њених дуговања, а после тога, уколико преостану средства банке, иста се расподељују на начин како је то утврђено правилима банке. После спроведеног поступка ликвидације банка се брише из регистра привредних субјеката.⁸⁵⁶

2.2. ПОСТУПАК ЛИКВИДАЦИЈЕ

Одредбе закона са којим се уређује стечај привредних друштава⁸⁵⁷ и одредбе закона којима се уређује поступак стечаја банака,⁸⁵⁸ сходно се примењују и код поступка ликвидације банака, изузимајући одредабе којима се уређује одбор поверилаца, разлучни и излучни повериоци, побијање правних радњи и исплатни редови.⁸⁵⁹

Да би се спровео поступак ликвидације банке, потребно је да се исти иницира од стране овлашћених покретача. Овлашћени покретач у банци, као акционарском друштву, је скупштина која доноси одлуку о иницирању поступка ликвидације,

---

⁸⁵⁵ Мирослав Милосављевић и Јелена Милосављевић: *Престанак привредног друштва путем ликвидације*, стр. 72.

⁸⁵⁶ Љубиша Дабић: *Ликвидација привредних друштава*, Право и привреда, Београд, број 5-8/2004, стр. 661.

⁸⁵⁷ Закон о стечају, „Сл. гласник РС“, бр 104/2009, 99/2011, др. закон, 71/2012, одлука УС, 83/2014 и 113/201

⁸⁵⁸ Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, „Сл. гласник РС“, бр.14/2015., примењује се од 1. априла 2015. г.

⁸⁵⁹ Исто, члан 25.

простом већином гласова присутних акционара, који имају право гласа по одређеном питању, осим ако је статутом одређен већи број гласова. Узима се у обзир и број гласова акционара који су гласали поштом или електронским путем.⁸⁶⁰

Поступак ликвидације над банком покреће се решењем надлежног суда, које се доноси на основу решења Народне банке Србије о испуњености услова за покретање поступка ликвидације над банком.⁸⁶¹

Суд који је надлежан, дужан је да најкасније првог наредног радног дана од дана пријема решења Народне банке Србије о испуњености услова за покретање поступка ликвидације над банком, донесе решење о покретању поступка ликвидације над банком.⁸⁶²

Значајан је став формиран на основу судске праксе који гласи: „Суд не може да оцењује законитост решења о ликвидацији банке. За овакав став дато је образложења да је побијаним решењем првостепеног суда отворен поступак ликвидације над ликвидационим дужником "Р. банком" ад из Б. и одређен је ликвидациони управник. Из списка предмета произилази да је гувернер Народне банке Србије донео решење о ликвидацији „Р. банке“ ад из Б. на основу коначног решења о одузимању дозволе за рад које је достављено Трговинском суду у Б, у складу са Законом о санацији, стечају и ликвидацији банака, ради спровођења поступка ликвидације. У Закону је предвиђено да је суд дужан да у року од три дана од пријема решења о ликвидацији банке донесе решење о отварању поступка ликвидације над банком. Из наведених одредаба произилази да је првостепени суд био дужан да у предвиђеном року по пријему решења отвори поступак ликвидације над банком, као и да првостепени суд не може да се упушта у оцену законитости решења о ликвидацији банке. Према томе, коначно решење гувернера Народне банке

---

⁸⁶⁰ Члан 358. Закон о привредним друштвима Републике Србије.

⁸⁶¹ Члан 24. Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање.

⁸⁶² Исто, члан 3.

Србије о ликвидацији банке доставља се надлежном суду ради спровођења поступка ликвидације, који је дужан да донесе решење о отварању поступка ликвидације над банком, не испитујући инсолвентност банке. Из наведених разлога, правилно је поступио првостепени суд доносећи побијано решење, па се стога жалба ликвидационог дужника као неоснована одбија, а побијано првостепено решење као правилно и законито потврђује. Из изложених разлога Виши трговински суд је одлучио као у изреци.⁸⁶³

Због специфичности пословања банака, контролу и надзор над њиховим пословањем врши Народна банка и обезбеђује услове за доследну и адекватну ликвидацију у случајевима када донесе решење о одузимању дозволе за рад банци.

Органи поступка ликвидације су ликвидациони судија и ликвидациони управник. Агенција за лиценцирање стечајних управника са седиштем у Београду⁸⁶⁴ врши функцију ликвидационог управника.⁸⁶⁵

У неким упоредним правним системима постоји ликвидација од стране поверилаца,⁸⁶⁶ што у праву Републике Србије није случај и не постоји тзв. поверилачка ликвидација.

Поступак ликвидација банака је принудан и уређен је, као што је напред наведено, Законом о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање.

Ликвидација банке почиње даном регистрације одлуке о њеној ликвидацији и објављивањем огласа о покретању ликвидације код Агенције за привредне регистре.⁸⁶⁷ Садржај огласа о покретању поступка ликвидације није до краја

---

⁸⁶³ Решење Вишег трговинског суда, Пж. 242/05 од 26.1.2005

⁸⁶⁴ Закон о лиценцирању стечајних управника, „Сл. гласник РС”, бр. 84/2004, 104/2009 и 89/2015.

⁸⁶⁵ Исто, члан 3. ст.1. тач. 6.

⁸⁶⁶ Мирко Васиљевић: *Компанијско право*, стр. 481.

⁸⁶⁷ Члан 526.Закон о привредним друштвима Републике Србије

⁸⁶⁷ Исто, 526.

прецизиран у закону.⁸⁶⁸ Ипак наводи се, пре свега, да је то позив повериоцима да пријаве своја потраживања, са упозорењем да ће изгубити своје право на наплату свог потраживања уколико не поднесу захтев у законском року.

Поред јавног обавештења поверилаца о покретању поступка ликвидације на интернет страници Агенције за привредне регистре, ликвидациони управник (чију улогу обавља Агенција за лиценцирање стечајних управника), је обавезан да познатим повериоцима упутити и писано обавештење о покретању ликвидације банке, по форми и садржини, и у року који је утврђен законом.⁸⁶⁹ Постоји схватање да се обавештење мора упутити и потенцијалним повериоцима,⁸⁷⁰ с тим што се одмах поставља питање шта су то потенцијални повериоци и на основу чега ће се они одредити, с обзиром да у закону нису утврђени критеријуми за њихову идентификацију.⁸⁷¹

Уколико, након што се оконча поступак ликвидације, преостану средства, та средства се деле акционарима ликвидационог дужника (банке) у висини која је сразмерна учешћу у акционарском капиталу ликвидационог дужника (банке), док потраживања поверилаца која нису пријављена до дана деобе ликвидационе масе, измириће, по окончању поступка ликвидације, лица у чију је корист уплаћен остатак ликвидационе масе после главне деобе, и то само до висине вредности преузете имовине.⁸⁷²

---

⁸⁶⁸ Исто, 533.

⁸⁶⁹ Члан 534. Закон о привредним друштвима Републике Србије.

⁸⁷⁰ Славко Царић и др., *Привредно право*, стр. 101

⁸⁷¹ Зоран Арсић и Владимир Марјански: *Право привредних друштава*, Правни факултет, Центар за издавачку делатност, Нови Сад, 2013. г., стр. 86

⁸⁷² Члан 32. Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање

3. ПРЕСТАНАК БАНКЕ ПУТЕМ СТЕЧАЈА

Један од начина престанка банке у апсолутном смислу, поред ликвидације, јесте и стечај када престаје материјални и персонални супстрат банке.

3.1. ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ СТЕЧАЈА И ИЗВОРИ СТЕЧАЈНОГ ПРАВА

Корени стечаја потичу од две институције римског права и то: од прве која је носила назив *misio in bona*, док се друга називала *cessio bonorum*. У првом случају, уколико дужник није могао да намири дугове својим повериоцима, повериоци су, после одобрења претора, могли да продају имовину дужника и наплате своје потраживање, док је дужник био осуђен на казну затвора и губитак части. У другом случају, дужник је сам уступао своју имовину повериоцима у циљу наплате њихових потраживања.⁸⁷³

Године 1853., код нас је уведен институт стечаја Законом о судејском поступку у парницама грађанским за Књажевство Србију,⁸⁷⁴ док је 1861. године донет посебан Закон о стецишном поступку Србије, а 1929, године у Краљевини Југославије први пут унифицирано стечајно право, Стечајним законом.

После Другог светског рата, код нас није постојао стечај, с обзиром на административни социјализам и планску привреду и схватање да је стечај институт капиталистичког привређивања који није примерен социјалистичком систему, као и да су сва привредна предузећа била државна и њихово постојање је зависило од државе која је увек могла да донесе одлуку о престанку постојања и рада привредног

---

⁸⁷³ Борислав Благојевић: *Системи извршног поступка*, Београд, 1938. г., стр. 34; Госпић: *Стечајно право*, 1930. г., стр. 11

⁸⁷⁴ Дигитална библиотека Матице Српске, [www. http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications/view/3823](http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications/view/3823), приступљено 9. 08. 2018.

предузећа. Тек касније, донета је Уредба о поступку ликвидације привредних предузећа из 1951.године⁸⁷⁵ и Уредба о престанку предузећа и радњи из 1953. године.⁸⁷⁶

Први закон из области стечаја код нас био је Закон о принудном поравнању и стечају из 1965.године, који је важио све до 1980. године, каа је донет нови закон.⁸⁷⁷ Године 1980 донет је Закон о санацији и престанку организација удруженог рада који је био на снази све до 1986.године.⁸⁷⁸ Претходни закон је, замењен новим Законом о санацији и престанку организација удруженог рада из 1986. године.⁸⁷⁹ У наредном периоду је донето више закона који су регулисали материју стечаја и то: Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији из 1984,⁸⁸⁰ Законом о стечајном поступку из 2004.године,⁸⁸¹ Закон о стечају из 2009. године.⁸⁸²

Поред побројаних општих прописа о стечају који су важили за сва предузећа и привредна друштва, чији се део одредби примењивао и на банке, у нашем правном систему, паралелно, постојали су и закони о престанку и ликвидацији банака, као специјални (посебни) закони за ову област. То је сада важећи Закон о стечају и киквидацији банака и осигуравајућих друштава, са којим се уређују услови и поступак за административно управљање банком, као и услове и поступак стечаја банака.

---

⁸⁷⁵ Золтан Биро, Петар Шурлан.; *Закон о принудном поравнању и стечају*, Савремена администрација, Београд 1965, 18-19.

⁸⁷⁶ Ис.то, стр, 19.25

⁸⁷⁷ Закон је објављен у „Сл. листу СФРЈ“, бр. 21/65, 55/69, 39/72, 16/74.

⁸⁷⁸ Закон је објављен у „Сл. листу СФРЈ“ бр. 41/80, 25/81, 60/81, 9/86 и 43/86.

⁸⁷⁹ Закон је објављен у „Сл. листу СФРЈ“ бр. 72/86, 42/87.

⁸⁸⁰Закон је објављен у „ Сл. лист СФРЈ“ бр. 84/89 и Службени лист СРЈбр. 37/93 и 28/96.

⁸⁸¹ Закон је објављен у „Сл. гласнику РС“, бр. 84/2004.

⁸⁸²Закон је објављен у „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009.

У законодавствима земаља Европске уније различито је регулисана материја стечаја, с обзиром да припадају различитим правним системима, зато је донета Уредба ЕУ бр. 1346 (о поступку несолвентности) из 2000. године, која је ступила на снагу 2002. године.⁸⁸³ Циљ Уредбе је да се примењује на територијама свих земаља чланица Европске уније и на тај начин унификују правила са којима се регулише стечај.⁸⁸⁴

У правној и економској теорији постоји низ дефиниција и све оне у значајној мери, одражавају историјске и друштвене прилике у којима су настале. Заједнички именитељ им је да стечај одређују као институт који служи намирењу поверилаца стечајног дужника. Неке од тих дефиниција ћемо навести у наставку дисертације.

У Закон о стечајном поступку Србије 1861.године, у члану 1. дефинише се стечај на следећи начин: „стециште је судско поступање, у коме се имање таквог дужника, који своје поверитеље није у стању да намири, по опредељеном у закону реду између њих подељује.”⁸⁸⁵

Стечај је стање, које је суд прогласио, у коме се налазе, с једне стране дужник, који је обуставио плаћања или му је имовина недовољна да се из ње намире потраживања свих поверилаца, а са друге стране, скуп његових поверилаца чија су

---

⁸⁸³ Council regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000, on insolvency proceedings, Official Journal of the European Communities L 160/1, 30.06.2000, pp. 1–18.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32000R1346>: приступљено: 15.08. 2019.

⁸⁸⁴ У Уредби 1346/2000 користи се термин „инсолвентност“ односно, „поступак инсолвентности“, што је правилан превод назива ове уредбе, а не „стечај“.

⁸⁸⁵ Александар Милосављевић: *Имовинско правне последице покретања стечајног поступка у домаћем и упоредном праву*, одбрањена докторска дисертација 2016.г., на Факултету за европско-правно политичке студије, Универзитета Едуконс у Новом Саду, стр. 55. <http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/6835/Aleksandar-Milosavljevic-doktorska-disertacija.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, приступљено 11. 08. 2019.

потраживања угрожена обуставом плаћања или презадуженошћу њиховог заједничког дужника.⁸⁸⁶

Стечај је колективни начин наплате потраживања удружених поверилаца дужника и то је судска заплена целокупне имовине дужника у корист удружених поверилаца.⁸⁸⁷

Стечај је институт заједничког, истовременог и сразмерног намирења поверилаца на имовини стечајног дужника. Стечајем се штите повериоци од дужника који је запао у тешко економско-финансијско стање, а штите се и повериоци једни од других као и дужник од поверилаца, који настоје да по сваку цену намире своја потраживања.⁸⁸⁸

3.2. СТЕЧАЈНИ ПОСТУПАК

Стечајни поступак регулисан је Законом о стечају и ликвидацији банака, док уколико одређена област није регулисана овим законом, тада се на стечајни поступак примењују одредбе закона којим се уређује стечај привредних друштава, изузев одредаба о претходном стечајном поступку, скупштини поверилаца, националним стандардима које прописује министар надлежан за послове привреде и Агенција за лиценцирање стечајних управника.⁸⁸⁹

Сматрамо да није добро да се област стечаја уређује подзаконским актима од стране надлежног министра и Агенције, јер то може довести до правне несигурности и злоупотребе, пошто наведени субјекти могу да мењају и прилагођавају прописе од случаја до случаја.

---

⁸⁸⁶ Владимир Чоловић и Недељко Милијевић: *Стечајни поступак, теоретска разматрања, законски прописи, судска пракса и обрасци за практичну примену*, Удружење правника Републике Српске, Бања Лука 2004.г., стр. 27.

⁸⁸⁷ Peter Declercq: *Netherlands Insolvency Law*, The Hague, 2002, p. 59

⁸⁸⁸ Милена Јовановић Затилла: *Повериоци у стечају*, Правни факултет Београд 2003г., стр. 3.

⁸⁸⁹ Члан 22. Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање.

Стечајни поступак покреће се решењем суда, које се доноси на основу решења Народне банке Србије која у истом утврђује испуњеност услова за покретање стечаја над банком. Стечај над банком спроводи се и на предлог ликвидационог управника кад утврди да имовина ликвидационог дужника није довољна да подмири сва потраживања поверилаца.⁸⁹⁰

У исто време када се доноси решење о одузимању дозволе за рад банци, Народна банка Србије доноси и решење о испуњености услова за покретање стечајног поступка.⁸⁹¹ Решење о испуњености услова за покретање стечајног поступка над банком је коначно, а извршно је моментом достављања надлежном суду.⁸⁹²

Правне последице покретања стечаја⁸⁹³ наступају даном истицања огласа о покретању поступка стечаја на огласној табли надлежног суда.⁸⁹⁴ Последице покретања стечаја су утврђене Законом о стечају.⁸⁹⁵

---

⁸⁹⁰ Исто, члан 2.

⁸⁹¹ Исто, члан 4. ст.1.

⁸⁹² Исто, члан 4. ст.3.

⁸⁹³ Више: Дара Миленовић, Правне последице отварања стечајног поступка, <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z30/15z30.pdf>

⁸⁹⁴ Исто, члан 9.

⁸⁹⁵ У члану 74 и др. чл. Закона утврђене су правне последице, од којих су најзначајније: престају заступничка и управљачка права директора, заступника и пуномоћника, као и органа управљања и надзорних органа стечајног дужника и та права прелазе на стечајног управника; настаје разлог за отказ уговора о раду који је стечајни дужник закључио са запосленима; уз пословно име стечајног дужника додаје се ознака „у стечају“; блокирају се рачуни стечајног дужника и престају права лица која су била овлашћена да располажу средствима са тих рачуна; на основу захтева стечајног управника, отвара се нови рачун преко којег ће се вршити пословање стечајног дужника; потраживања поверилаца према стечајном дужнику, која нису доспела, сматрају се доспелим.; обрачунавање уговорених и затезних камата престаје даном отварања стечајног поступка.

Након покретања стечајног поступка, Агенција је обавезна да изврши попис имовине стечајног дужника и почетни стечајни биланс и достави надлежном суду извештај.

У решењу о покретању стечајног поступка одређује се рок од 30 до 90 дана од дана објављивања обавештења о покретању стечаја у „Службеном гласнику Републике Србије” у којем повериоци могу пријавити своја потраживања.⁸⁹⁶

Према Закону о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, органи који спроводе стечајни поступак су: стечајни судија, стечајни управник и одбор поверилаца и не постоји скупштина поверилаца. Агенција за лиценцирање стечајних управника има функцију стечајног управника. Стечајни судија бира и разрешава чланове одбора поверилаца, водећи рачуна о висини њихових потраживања,⁸⁹⁷ тако да, по правилу, одбор чине они повериоци који имају највећа потраживања, што је и логично са аспекта заштите њихових потраживања. Овакво решење је оправдано из разлога, што банка има више хиљада поверилаца који се не могу састати и изабрати одбор поверилаца. Решење које је предвиђено у Закону о стечају и ликвидацији банака и осигуравајућих друштава разликује се од решења које постоји у Закону о стечају (привредних друштава) где је предвиђена и скупштина поверилаца,⁸⁹⁸ коју чине сви повериоци и која бира одбор поверилаца.

После истека рока за пријаву потраживања од стране поверилаца, Агенција (у својству стечајног управника) има обавезу да утврди основаност и висину пријављених потраживања поверилаца, што ће се потврдити на рочишту а

---

⁸⁹⁶ Исто, члан 7.

⁸⁹⁷ Исто, члан 8.

⁸⁹⁸ Члан 35. Закона о стечају, „Сл. гласник РС”, бр, 104/2009, 99/2011 – др. закони, 71/2012 – одлука УС, 83/2014, 113/2017, 44/2018 и 95/2018.

испитивање потраживања на коме ће се сачинити коначна листа о свим пријављеним потраживањима.⁸⁹⁹

Агенција и повериоци имају право побијања правних послова и правних радњи којима је стечајни дужник погодовао повериоце, осим правних послова и правних радњи које у вези са поступком реструктурирања банке предузимају Народна банка Србије и Агенција, ако су извршени у року од шест месеци пре дана наступања правних последица покретања поступка стечаја, а у року од годину дана ако су ти послови извршени са повезаним лицем.⁹⁰⁰

У поступку стечаја над банком није дозвољена продаја стечајног дужника као правног лица.⁹⁰¹

Агенција је обавезна да исплати осигуране износе потраживања клијената банке члана Фонда за заштиту инвеститора над којом је покренут поступак стечаја, до висине осигураних потраживања, у складу са законом којим се уређује тржиште капитала.⁹⁰²

На терет стечајне масе, пре намирења стечајних поверилаца, стечајни управник (Агенција) исплаћује трошкове поступка, и то:⁹⁰³

-неисплаћене нето зараде запослених у висини минималних зарада за последњих годину дана пре отварања поступка стечаја;

---

⁸⁹⁹ У члану 17. ст.2 Закону о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање користи се погрешан термин: „испитно рочиште“.

⁹⁰⁰ Члан 14. Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање (пречишћени текст сачињен је на основу текста Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање („Службени гласник РС“, бр. 14/2015), као и члана 25. Закона о финансијском обезбеђењу („Службенигласник РС“, бр.44/2018).

⁹⁰¹ Исто, члан 15.

⁹⁰² Исто, члан 11.

⁹⁰³ Исто, члан 19.

-неисплаћене доприносе за пензијско и инвалидско осигурање запослених за последње две године пре отварања поступка стечаја;

-месечне зараде лица у радном односу код стечајног дужника;

-трошкове уновчења те имовине;

-трошкове поступка стечаја;

-потраживања Агенције по основу исплате осигураног износа депозита, односно осигураног износа потраживања, у смислу закона којим се уређује заштита инвеститора, заједно с трошковима које Агенција има у поступку исплате тих износа, потраживања Агенције настала по основу коришћења средстава фонда за осигурање депозита, у складу са законом којим се уређују банке, као и потраживања Републике Србије по основу финансирања реструктурирања банака, у складу са законом којим се уређују банке;

-друге трошкове и обавезе настале после отварања поступка стечаја.

Пошто се исплате трошкови стечајног поступка, потраживања поверилаца банке која су утврђена на рочишту за утврђивање потраживања исплаћују се по исплатним редовима:⁹⁰⁴

-потраживања поверилаца преосталих након исплате износа депозита осигураних у смислу закона којим се уређује осигурање депозита;

-потраживања по основу јавних прихода доспела у последња три месеца пре отварања поступка стечаја, осим доприноса за пензијско и инвалидско осигурање запослених;

-потраживања Народне банке Србије, укључујући и потраживања по основу кредита одобрених банци која нису намирена у потпуности због разлике у вредности средстава обезбеђења;

---

⁹⁰⁴ Члан 20. Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање.

-потраживања поверилаца по основу депозита, осим депозита банака и других финансијских институција;

-потраживања других поверилаца и

-потраживање поверилаца који су и акционари банке, изузев потраживања по основу оснивачког капитала које се намирује из вишка деобне масе у складу са законом којим се уређује стечај привредних друштава.

XI ГЛАВА

XI/1 ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

1. Назив банка води порекло од латинске речи *banco*, сто (клуба, пулт) за обављање банкарских послова на вашарима. У нашој и упоредној страниј правној и економској теорији и литератури, као и у законским текстовима, постоји значајан број различитих дефиниција банке.

Заједнички именоватељ за све анализирани дефиниције је:

- да се банка оснива као друштво капитала, у правној форми акционарског друштва, ради остваривања добити, која за своје обавезе одговара целокупном својом имовином,

- да банка има својство правног лица које стиче уписом у одговарајући регистар,

- да банка обавља делатност која може бити обавезна или факултативна,

- да је седиште банке обавезно у домаћој држави.

2. Банке се деле према више различитих критеријума.

Према делатности које обављају подела је на: централне (емисионе) банке и пословне банке.

Централне банке обављају значајне послове као што су: утврђивање и спровођење монетарне и девизне политике; управљање девизним резервама; издавање и одузимање пословним банкама дозволе за рад, вршење контроле бонитета

и законитости пословања пословних банака; издавање новчаница и кованог новца и управљање готовином; уређење, надгледање и унапређење несметаног функционисања платног система; обављање послова за матичну државу а који су утврђени законом и уговором.

Пословне банке обављају послове у вези са новцем и оне се деле на универзалне банке које обављају све врсте банкарских послова и специјализоване банке које обављају одређену врсту банкарских послова или у одређеној области привреде (депозитне, хипотекарне, заложне, аграрне, инвестиционе, спољнотрговинске и др. банке).

3. У теорији постоји више схватања правне природе пословних банака. Део схватања заснован је на тумачењу правне природе акционарског друштва, у којој правној форми се оснивају банке, и реч је о уговорном схватању, схватању банке као институције и схватању банке као правном механизму, односно банке као *sui generis* привредном субјектом. Истраживањем је потврђена општа хипотеза да је банка посебан привредни субјект (sui generis) која је јединствена по својим карактеристикама и специфичностима које је разграничавају од осталих привредних субјеката. Посебности се испољавају, нарочито, кроз специфичне законске одредбе или кроз опште аутономне акте банке (оснивачки акт, статут банке и др.) са којима је регулисана ова област, висок степен контроле државе над оснивањем и пословањем банке, велики ризик у пословању и другим специфичним карактеристикама које ће бити изложене у наставку закључака дисертације.

Када је у питању правна природа Централне банке, постоји више схватања.

Економисти истичу често да је централна банка државни орган, односно четврта државна власт (поред: законодавне, извршне и судске).

У правној теорији заступљено је неколико мишљења и то: да је Централна банка недржавни субјект, тј. да није класичан државни орган, док други су сагласни

да је централна банка самостална државна установа, пошто има велики број јавних овлашћења. Трећи компромисни, који се може сматрати претежним ставом је да је Централна банка блиска државним органима по овлашћењима и начину оснивања, али да није државни субјект.

4. Приликом анализе економског значаја банака и целокупног банкарског система може се констатовати и потврдити хипотеза да јако банкарство, конципирано на тржишним принципима, пресудно утиче на економски развој и подизање националне привреде и повећање националног благостања, као и социјалне сигурности и животног стандарда грађана.

5. Потврђена је општа хипотеза да се банкарска делатност развијала кроз векове и стара је колико и људска историја, док банка представља најстарије акционарско друштво на шта указују најстарији пронађени материјални извори, да је банкарско пословање постојало још у 7. веку пре наше ере. Трагови постојања и развоја банкарства могу се пратити кроз све друштвено-економске формације и то у старом Египту, Вавилону и Грчкој кроз тзв „*мезауре*“, који су примали разне производе који су складиштени и чувани и исти су касније давани у зајам другим лицима уз велике камате, као и кроз пример „*трапезита*“ који су обављали *сафарске* послове који су се састојали у вршењу размене и давања зајма.

У феудализму, после почетног застоја у развоју банкарства, наступа његов процват. Опоравак трговине и привреде као целине, захтевали су стабилно и дугорочно финансирање и сигуран платни промет, што је условило процват банкарства. У овом периоду, настале су залагаонице које су биле претече данашњих банака.

Прва банка са елементима савременог начина пословања, основана у форми акционарског друштва, била је Banco di San Giorgio, која је основана 1407. године у Ђенови. У наредном периоду дошло је до оснивања банака широм света.

У Србији до прве половине 19. века није било банака. Касније, зависно од карактера друштвено-економског система, било је различитих периода у развоју банака, што је условило начине оснивања, карактеристике, правни положај банака и др. Почев од оснивања прве емисионе банке после Светоандрејске скупштине, чији је циљ био да се омогући презадуженом народу да лакше врати зеленашке кредите. Тада су донети: Закон о управи фондова и Закон о давању новца под интерес из касе Управе фондова.

Са стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, 1922. године, основана је Државна хипотекарна банка, која послује на целој територији Државе, одобравајући кредите и вршећи друге банкарске послове.

У периоду после Другог светског рата, када није било дозвољено оснивање банака у форми акционарског друштва, спроведена је национализација банкарских институција и извршена централизација у једну банку. Због нерационалности оваквог банкарског система, који је опстао само неколико година, приступило се децентрализацији банака, које су 1965. године, добиле значајну самосталност у пословању, средствима у друштвеној својини.

Од краја осамдесетих година прошлог века, наступио је период преласка банака на тржишни начин пословања и његову изградњу на савременим принципима. Спроводе се значајне реформе законодавства у банкарству, које су под утицајем смерница Европске Уније и огледају се у: обезбеђењу флексибилности оснивања и регистрације банака, могућности вршења статусних промена, корпорацијског управљања и др.

У садашњем тренутку, банкарски систем се налази у фази савременог банкарства и дигиталног пословања, која се огледа у увођењу најновијих метода и

врхунске технологије пословања. Овакво пословање има више предности у односу на традиционално банкарство, као што је брз приступ подацима, ефикасност обављања платног промета и др. Напредак банкарског сектора условио је доношење одговарајуће правне регулативе, која у овом тренутку још увек није на задовољавајућем нивоу у поређењу са земљама које имају развијено банкарство, као што су Немачка, Француска, Швајцарска и др.

6. Потврђена је општа хипотеза да је банка посебан привредни субјект, што се огледа у: специфичном начину оснивања (настанка) банке и њених организационих јединица (филијала, експозитура), њеном карактеристичном удруживању и повезивању, делимично у обавезама и одговорностима оснивача, значајној висина и структури имовине, пословању на основу које остварује добит, као и престанку (што представља посебне хипотезе).

6.1. Потврђена је појединачна хипотеза да банке имају специфичан концесиони (на основу дозволе) начин оснивања, што даље потврђује општу хипотезу да је банка посебан привредни субјект.

У нешем и у већини упоредних права, као што су Хрватско и Енглеско, банка може да настане статусном променом путем спајања банака, где права, обавезе и одговорност спојених банака прелазе у нову банку, уз сагласност централне банке;

У Закону о банкама Републике Србије није предвиђена могућност настајања банке статусном променом путем поделе једне банке од које би настале две нове банке. Мишљења смо да би се такво решење могло предвидети у закону, под условом да после подела једне банке, нове банке испуњавају све законом прописане услове за њихов рад и добију сагласност Народне банке Србије. Такође, не постоји могућност да се оснује нова банка статусном променом припајања, пошто тада не настаје нова

банка, него се само постојећој банци увећава капитал и иста наставља да послује у претходном статусу.

У Републици Србији, у процесу приватизације банака, променом правне форме и својинске структуре настале су банке у форми акционарског друштва.

Најзначајнији изворни начин настајања нове банке јесте путем оснивања, којом приликом је потребно спровести две фазе:

-фазе која обухвата доношење оснивачког акта, формирање органа, обезбеђење потребних средстава и других услова за рад, уз добијање одобрења за оснивање банке и

-друге фазе, која се огледа у упису банке у регистар привредних субјеката.

Да би се основала банка потребан је одређен број оснивача и прописани износ капитала, као и технички и просторни услови за успешно и на закону засновано пословање.

Лица која могу бити оснивачи банке су правна и физичка лица, како домаћа тако и страна, с тим да испуњавају законом прописане услове, као што је примера ради: бонитет кога прописује Народна банка Србије.

У Закону о привредним друштвима Републике Србије, није утврђена могућност да оснивач буде привредно друштво у ликвидацији или стечају, што представља добро решење, пошто се избегава могућност изигравања поверилаца тог привредног друштва у ликвидацији или стечају.

У прописима Републике Србије не постоји правило реципроцитета које би се примењивало приликом оснивања банке у Републици Србији на страна правна и физичка лица. Сматрамо да је овакво решење мањкаво са аспекта међународног права, без обзира што у конкретној ситуацији нема никакав практичан значај, пошто код нас банке оснивају лица из држава у којима и наша правна и физичка лица могу оснивати банке.

У нашем и у упоредном праву, као и у праву Европске Уније, омогућено је да банку оснује један оснивач, за разлику од неких ранијих прописа (који су престали да важе) са којима та могућност није постојала. Такви прописи су постојали у Краљевини Србији, Краљевини Југославији и Немачкој.

У неким правним системима у којима је прописан већи број оснивача банке, то правило је у пракси „ублажено“, тако што уколико се смањи број оснивача испод прописаног, тада банка не престаје аутоматски да послује, већ се оставља примерен рок за попуњавање потребног броја оснивача до законског минимума.

У нашем и упоредном праву није ограничен највећи број оснивача, пошто би то било у супротности са суштином акционарства да банка има што већи број акционара и већи капитал.

Да би се основала банка потребно је да се донесе оснивачки акт са којим се изражава воља једног или више лица да оснују банку. Уколико банку оснива једно лице (правно или физичко), тада оно доноси одлуку, као једнострани правни акт, док уколико банку оснивају више лица, тада се оснивачки акт саставља у форми уговора. Оснивачки акт је у писаној форми који је потписан од стране оснивача и потписи оверени код јавног бележника.

Оснивачки акт банке обавезно садржи: податке о оснивачима; висину оснивачког капитала; број акција; послове које банка обавља; права акционара; пословно име банке и др.

Поред оснивачког акта, банка као акционарско друштво има и свој статут, који садржи нарочито: организацију банке; органе банке, њихове надлежности и овлашћења за представљање и заступање банке и др. У Републици Хрватској и Македонији оснивачки акт је статут.

Анализом, долазимо до закључка да постоје три правна решења о томе који се акт сматра оснивачким.

Према првом решењу, које првенствено припада англосаксонском правном систему, постоје два акта и то: посебан уговор о оснивању који се зове Memorandum of Association и акт који има карактер статута под називом Artikles of Assotiation. Према другом решењу као оснивачки акт сматра се само уговор о оснивању, који је неопходан за регистрацију акционарског друштва (банке) и по трећем решењу као оанивачки акт постоји само статут који се потписује од стране оснивача и на основу кога се врши регистрација.

У упоредном праву постоји више система оснивање банке.

Оснивање банке по систему концесије, односно дозволе претежно је заступљено у државама Европске уније. По овом систему орган или институција која даје сагласност за оснивање банке цени испуњеност услова који су утврђени законом, као и целисходност оснивања банке. Овакав систем оснивања банке може се критиковати због тога што се држава меша у привредне активности банака и на тај начин преузима одговорност за њихово пословање. С друге стране, постоји оправдање да државе, најчешће преко централних банака, врше контролу оснивања банака, пословање, као и њихов престанак, пошто се ради о ризичним пословним активностима које предузима банка приликом свог пословања са средствима својих комитената.

Код нормативног начина оснивања банака, услови за њихово оснивање су унапред предвиђени законом и сви они који испуњавају те услове, поштујући прописану процедуру, могу основати банку. Ни један државни орган није овлашћен да цени целисходност оснивања банке.

Оснивање доношењем посебног закона (као осниваког акта) примењује се код оснивања Централних банака, као што је то случај код нас приликом оснивања Народне банке Србије.

Једна од подела начина оснивања банака јесте на симултано и сукцесивно (постепено). Уколико акције откупљују искључиво оснивачи, као у Немачкој, тада је

реч о симултаном оснивању, док уколико се у току оснивања банке нуде акције и трећим лицима, ради уписа и откупа, као у Француској, Шпанији, Италији и Словенији, тада је реч о сукцесивном оснивању. Сукцесивни начин оснивања је сложенији од симултаног начина оснивања, временски траје дуже и има, по правилу, већи број оснивача и могућност прикупљања већег капитала.

У Републици Србији, постоји начин оснивања банке који сличан швајцарском, где је укинут систем сукцесивног оснивања акционарског друштва (банке), с тим што је уведен двостепени поступак оснивања акционарског друштва. Овај поступак омогућава да се акционарско друштво (банка) оснује симултано а после тога, улозима, сукцесивно повећа основни капитал.

Прописи Европске уније, као што су Директиве, технички стандарди и др., као и пословна пракса представљају пример добро уређеног банкарског система, који треба код нас доследно следити приликом доношење прописа из области банкарства.

6.2. Потврђена је појединачна хипотеза да банка има специфичне организационе јединице, што потврђује општу хипотезу да је банка посебан привредни субјект.

У циљу проширења своје делатности на ширем простору, банка може да оснива своје организационе јединице, као што су представништва, филијале и др. које немају својство правног лица.

Овакав правни статус ствара неколико проблема у пословању, нарочито приликом закључења уговора, спровођења маркетиншке активности, у комуникацији са локалном самоуправом и њеним установама и институцијама.

Пошто организационе јединице банке немају право на заступање и представљање, већ то право има председник извршног одбора банке, уз супотпис једног члана извршног одбора. У таквој ситуацији заступање и представљање је сложено, дуготрајно и неефикасно. Из наведених разлога, потребно је функцију

заступања банке децентрализовати и њен део пренети на организационе јединице, за шта има законских могућности, уз предуслов да постоје добра воља и разумевање топ менаџмента да то прихвати. Да би се избегле злоупотребе, које могу настати преносом заступања на ниже нивое, потребно је изнаћи ефикасне механизме контроле носилаца овлашћења заступања и представљања.

6.3. Потврђена је појединачна хипотеза да се пословне банке удружују и повезују на себи својствен начин, што потврђује општу хипотезу да је банка посебан привредни субјект.

Пословне банке могу да се удружују и повезују да би се створили услови за њихово боље пословање и унапређење тог пословања, као и усклађивање своје делатности ради лакшег управљања, избегавања узајамне нелојалне конкуренције, поделе пословног ризика, коришћења пореских олакшица и др

Удруживање банака код нас има дугу традицију, која је једна од најстаријих у Европи.

Да би се основало удружење банака неопходно је да банке закључе уговор о оснивању удружења у коме наводе: назив, делатност и седиште удружења, заступање удружења и одговорност у правном промету, престанак рада удружења и начин управљања удружењем, као и друга питања значајна за оснивање удружења банака.

Удружење банака уписује се у регистар, после чега стиче својство правног лица, са свим правима и обавезама које му то својство даје. У правном промету, удружење иступа у своје име и за рачун банака (чланова), у име и за рачун банака и у своје име и за свој рачун.

Удружење банака има своје органе управљања и то: скупштину, управни и надзорни одбор и генералног секретара и своје организационе делове, као што су Центар за банкарску обуку и Кредитни биро.

Повезивања банака може се вршити путем капитала, уговором и мешовито.

Најзначајнији и најчешћи начин повезивања банака путем капитала је банкарска група, коју чине искључиво лица у финансијском сектору. Група постоји када контролно друштво, поред управљања зависним друштвом, обавља и друге делатности.

Банкаски холдинг може да настане повезивање путем капитала или на основу уговора. Холдинг друштво, у оквиру холдинга, бави се искључиво управљањем и финансирањем контролних друштава и не може се бавити другом делатношћу. Проблем који може да постоји код банкарског холдинга је да не може увек са сигурношћу да се утврди које је највише матично друштво. У таквој ситуацији, код нас, највише матично друштво утврђује Народна банка Србије.

Банкарски конзорцијум је удружење које се формира на основу уговора више банака ради прикупљања великог финансијског капитала који је неопходан за давање кредита ради реализације значајних инвестиционих пројеката.

6.4. Упис банке у регистар привредних субјеката, који код нас води Агенција за привредне регистре, не разликује се значајно од поступка уписа других привредних субјеката, те се не може узети као аргумент који би ишао у прилог тврдњи да је банка посебан привредни субјект.

Наиме, након спроведених активности за оснивање, банка се уписује у регистар привредних субјеката, по прописаном поступку.

После уписа у регистар, банка стиче својство правног лица, односно овлашћење да обавља своју делатност, ступа у пословне односе, учествује у судским поступцима у својству тужиоца или туженог, издаје хартије од вредности и др.

Сврха уписа банке у регистар јесте да се обезбеди сигурност у пословању на банкарском тржишту, тако што се омогућава доступност и јавност уписаних података и довољно чињеница да се потенцијални клијент банке определи за ступање у пословне односе са банком.

У Републици Србији регистрацију банака врши Агенција за привредне регистре, док у Републици Српској, Хрватској, Словенији и Немачкој регистрацију врше надлежни судови. У неким државама, као што су Италија и Холандија, упис врше пословна удружења. Сваки од наведених система има своје добре и лоше карактеристике. Оно што је добро за све системе уписа банака у регистар, што се формира јединствена, централна и јавна електронска база података свих банака. Такође, процедура уписа утврђена је законом и спроводи се по општеприхваћеним стандардима и принципима (законитости, истинитости, савесности, јавности и др.), што сужава могућност разних злоупотреба.

6.5. Такође, поступак, разлози и начин ништавости оснивања банке, пошто се, битно, не разликује од поступка, разлога и начина престанка других привредних субјеката, не могу се узети као аргументи са којим се доказује посебност банке као привредног субјекта.

Приликом разматрања института ништавости оснивања банке, исти се најчешће везује за ништавост оснивачког акта и ништавост уписа банке у одговарајући регистар.

Постоје правни системи, као што је француски, у којима се ставља знак једнакости између ништавости оснивачког акта и престанка привредног друштва (банке). Овакво законско решење доводи до правне несигурности у пословању, с обзиром да постојање елемената за ништавост оснивачког акта (услед недостатка форме, недостатка одредби о имену банке и сл.) не доводи аутоматски до ништавости оснивања банке. Ово из разлога што се оснивачки акт може усагласити са принудним прописима, у накнадно остављеном року, без правних последица по било кога.

У правним системима држава Европске уније и Швајцарске, прихваћен је став да је за престанак банке неопходно да се спроведе поступак регистрације престанка

банке. Дакле, не може, по аутоматизму, да престане банка зато што оснивачки акт има одређене мањкавости. Овакав став заузели су и судови у Републици Србији.

У Европској унији и већини земаља упоредног права, истакнута је идеја да се ништавост банке избегне применом рестриктивног приступа институту ништавости, тако што се иста (ништавост) може истицати у ограниченом кратком временском периоду, давању овлашћења малом броју лица да захтевају поништења банке и ограничењу разлога који су апсолутно неопходни за постојање банке (недостатак капитала и сл.).

6.6. Обавезе и одговорности оснивача приликом оснивања банке, битно се не разликују од обавеза и одговорности оснивача других акционарских друштава (општег типа), осим у обавези прибављања одобрења за рад банке од НБС, што код других привредних субјеката није карактеристично, те се ово може узети као непотпун и недовољан аргумент са којим се доказује специфичност банке, као посебног привредног субјекта.

У току поступка оснивања банке, оснивачи имају одређене обавезе и одговорности.

Најзначајније обавезе оснивача су:

-да организују уплату новчаних средстава, најмање, у висини која је утврђена законом и унесу улоге у стварима и правима, на који начин се стварају услови за пословање банке,

-да именују привременог заступника, до постављања стално овлашћеног лица за затупање банке,

-да припреме предлог статута банке који ће бити усвојен у скупштини банке, по добијању сагласности од централне банке,

-да сазову и одрже скупштину банке на којој ће се утврдити да ли је прикупљен потребан новчани оснивачки капитал, усвојити статут и други општи акти банке и именовати органе банке и др.

-да од централне банке прибаве дозволу за рад банке и

-поднесу пријаву за регистрацију банке.

Оснивачи, у нашем и у упоредном праву, одговарају:

-уколико не извршавају уговорне обавезе према трећим лицима, које су преузете у вези са оснивањем банке,

-за повређај средстава која су унета као оснивачки капитал, уколико банка не буде основана,

-не унесу или неблаговремено унесу улог у банку,

-за материјалне и правне недостатке ствари које су унете у оснивачки капитал банке.

6.7. Потврђена је појединачна хипотеза да банка има знатно већи износ основног новчаног капитала него било које друго акционарско друштво, што представља аргумент који иде у прилог потврди опште хипотезе да је банка посебан привредни субјект.

Банка има своју имовину коју обезбеђује оснивач. Имовина се састоји од новца, хартија од вредности, ствари и других имовинских права која су изражена у новцу.

Капитал банке чини збир основног капитала и допунског капитала, који је умањен за одбитне ставке од капитала.

Основни капитал чини збир уплаћеног акцијског капитала, резерве из добити банке који је умањен за износ губитка из претходне и текуће године, нематеријална улагања и стечене обичне и преференцијалне акције.

Допунски капитал банке чини збир: уплаћеног акцијског капитала по основу преференцијалних кумулативних акција банке; дела позитивних ревалоризационих резерви банке; хибридних инструмената капитала; субординираних обавеза; вишка издвојених исправки вредности, резервисања и потребних резерви у односу на очекиване губитке

Минимални износ новчаног дела оснивачког капитала банке, код нас и у упоредном праву, утврђен је у различитим валутама и висинама, који је вишеструко већи од минималног износа новчаног капитала општег типа акционарских друштава. Тако, у Републици Србији не може бити мањи од 10.000.000,00 евра у динарској противвредност, према званичном срдњем курсу НБС на дан уплате; у Републици Српској минимални износ износи најмање 15.000.000 конвертибилних марака, Словенији је 5.000.000 евра; у Републици Хрватској иницијални капитал банке износи најмање 40 милиона куна, док ницијални капитал штедне банке износи најмање 8 милиона куна; у С. Македонији банка се основа са почетним капиталом од 310.000.000 денара; у Немачкој минимални номинални износ основног новчаног капитала за банке је утврђен у складу са Директивом ЕУ најмање у висини 5 милиона евра.

Овако високо утврђен основни новчани износ капитала има своје оправдање у потреби да се обезбеди ликвидност банке и њена сигурност у пословању, с обзиром да банке обављају високо ризичне послове. Из наведених разлога, банка је дужна да обезбеди адекватност капитала, што представља однос између капитала и ризичне активе банке, односно представља способност банке да апсорбује губитке настале лошим пласманима.

Основни капитал банке може се да се повећава или смањује а постоји и могућност да се истовремено повећава и смањује капитал.

Основни капитал банке може да се повећа на неколико начина и то: новим улозима издавањем акција нове емисије; из нераспоређене остварене добити и резерви банке које су намењене за те намене и извршењем статусне промене.

Основни капитал банке може се смањити на неколико начина и то: повлачењем и поништењем акција у поседу акционара; поништењем сопствених акција банке; смањивањем номиналне вредности акција, односно рачуноводствене вредности код акција без номиналне вредности.

Истовремено повећање и смањење значи да се основни капитал смањује по једном основу и повећава по другом основу.

Да би се обезбедила стабилност пословања банке и умањио пословни ризик и на тај начин, у највећој могућој мери, заштитили интереса акционара и поверилаца, утврђена је обавеза банке да поседује неопходне резерве. Банка ту обавезу извршава тако што држи одређени део депозита по виђењу на посебном рачуну обавезне резерве код централне банке.

6.8. Није потврђена појединачна хипотеза да акције (деонице) банке имају неке значајније специфичности у односу на акције других акционарских друштава, те се не могу узети као аргумент који иде у прилог потврди опште хипотезе да је банка посебан привредни субјект.

Капитал банке је подељен на акције.

Појам „акција“ има више различитих значења:

- као учешће акционара у капиталу банке,
- као потврда да ималац акције има права и обавезе односу на банку,
- као хартија од вредности са којом њен ималац може располагати.

Уколико се акција издаје у материјализованом облику, у нашем и у већини упоредних правам иста садржи:

- плашт или тело и

-купонски табак.

У неким упоредним правима, као што су Словенија и Хрватска, акција има и талон.

У пословној пракси и правној и економској теорији постоји више подела акција, зависно од критеријума који се примене.

Најзначајније и најчешће поделе акција јесу: према времену издавања; зависно од улога који се уноси у банку ради добијања акција; према томе на кога гласе и према праву која се могу остварити на основу акција.

7. Потврђена је појединачна хипотеза да банка има високо професионалан систем управљања, што је у исто време и значајан показатељ и аргумент који потврђује општу хипотезу да је банка посебан привредни субјект.

У банкама, које послују у савременим тржишним условима, извршено је раздвајање власништва над капиталом од управљања банком. Овај процес је конципирао нови правни положај и улогу органа банке, што је довело до професионализације управљачке структуре, као и до ефикаснијег и профитабилнијег пословања банке.

У Републици Србији, обавезни органи банке су : Скупштина, управни одбор, извршни одбор, одбор за праћење пословања банке (одбор за ревизију), кредитни одбор и одбор за управљање активом и пасивом. Прописи са којима је регулисана област банкарства, не представљају у потпуности задовољавајући правни оквир за успешно пословање банака и намеће се потреба да се исти дограђују и усавршавају у складу са савременим решењима у свету .

Неопходно је да се у закону изврши прецизно раздвајање надлежности органа банке и исте прецизирају, поштујући опште прихваћене ставове у правној теорији и пословној пракси да је сваки орган банке највиши у оквиру своје надлежност, те не може да се преузима надлежности других органа банке, нити да се уступају

надлежности другим органима банке. Поштујући овај принцип, онемогућило би се да чланови органа банке избегавају одговорност преносећи надлежности другим органима и тако избегавају да решавају своје послове стручно и професионално.

Било би рационално да се процедурална питања из области сазивања, обавештавање и рада редовног заседања скупштине банке, регулишу пословником, Законом је потребно уредити сазивање оснивачке скупштине, начин њеног рада, доношење одлука, одржавање реда, вођење записника и др. Овакво решење је оправдано пошто, у време одржавања оснивачке скупштине банке, још није усвојен статут банке и пословник о раду скупштине који су неопходни за успешан рад оснивачке скупштине. Такође, уколико би се, на оснивачкој скупштини, усвојио општи акт банке, тај акт не би могао да се примени на оснивачку скупштину, пошто још није објављен, те из тог разлога није могао да ступи на снагу. Уколико законом не би била регулисана процедура рада оснивачке скупштине, тада је неопходно да се појединачном одлуком (а не општим актом) утврди процедура рада оснивачке скупштине, која би се применила одмах, без објављивања и протеча одређеног рока ради ступања на снагу.

У Републици Србији постоји потреба да се уједначи систем управљања у свим акционарским друштвима, тако да не буде један систем у банка, други у осигуравајућим друштвима, трећу у акционарским друштвима оптег типа.

Постојање заменика чланова управног одбора и могућност кооптирање чланова управног одбора представљало би корисно решење које би створило могућност несметаног функционисања овог органа, у ситуацијама када је члан управног одбора или уколико му је престао мандат и спречен је да учествује у раду и одлучивању одбора.

Доградња банкарске регулативе би могла да иде у правцу ограничења да једно лице буде члан у више органа различитих банака или других привредних друштава,

на који начи би се избегла његова презаузетост, која му онемогућава пуни допринос у раду тих органа.

7.1. Банка има својство правног лица које иступа у правном промету где остварује своју правну и пословну способност кроз предузимање правних послова и правних радњи, неопходно је да има свог заступника, што потврђује појединачну хипотезу о постојању високопрофесионалног управљања банком и општу хипотезу да је банка посебан привредни субјект.

У праву Републике Србије банку заступа председник извршног одбора банке уз супотпис још једног члана извршног одбора.

У упоредном праву предвиђена су разнолика законска решења по питању заступања банке, како по правном основу, тако и по садржини. Код једних, правни основ за заступање банке налази се у закону о банкама, док је код других то закон са којим се уређује заступање привредних друштава општег типа.

У неким прописима, као што је то у Закону о привредним друштвима Републике Србије или у Закону о трговачким друштвима Северне Македоније, утврђено је да банку заступа „законски заступник“. Већина стручне јавности сматра погрешном употребом термина „законски заступник“ у контексту заступања банке, пошто се ради о надлежности одређеног органа за заступање, која (надлежност) је утврђена законом. Дакле, не ради се о заступању једног физичког лица од стране другог физичког лица, као што је то у неким случајевима породичног права, за шта је оправдана и општеприхваћена употреба института законског заступника.

Заступник је обавезан да поштује ограничења у заступању уколико су она предвиђена оснивачким актом, статутом или другим актом банке, у противном је одговоран за насталу штету.

Прокура која је посебан облик заступања, даје њеном титулару (носиоцу) сва овлашћења за склапање правних послова и предузимање правних радњи у вези са делатношћу банке, осим оних који су законом забрањени.

Анализом одредаба Закона о привредним друштвима Републике Србије које се односе на заступање и прокуру, уочава се да су поједине одредбе нејасне и контрадикторне, што у пословној пракси изазива проблеме приликом њихове примене, те их треба јасније и прецизније формулисати. Посебно истичемо одредбу у којој је утврђено са којом већином се доносе одлуке код заједничке прокуре. Од традиционалног правила да се одлуке доносе сагласношћу свих прокуриста, одступа се тако што се дозвољава да се, уколико је то предвиђено општим актима банке, одлука доноси неком другом већином, што изазива правну несигурност у пословном промету.

8. Потврђена је појединачна хипотеза да је банка препознатљива на тржишту, пре свега, на основу пословног имена, делатности и седишта, што потврђује општу хипотезу да је банка посебан привредни субјект.

8.1. Тржишна привреда наметнула је потребу да свака банка буде препознатљива на тржишту, како би се заштитили јавни интереси, интереси банке и њених клијената и обезбедила општа сигурност јавног промета.

Основни елементи за препознавање банке су: њено пословно име, делатност и седиште, који се уписују у регистар привредних субјеката.

Опште је прихваћен став у правној науци, пословној пракси и у законодавству држава које су настале од бивших република СФРЈ, као и у другим упоредним правима, да се под пословним именом подразумева назив под којим привредно друштво (банка) послује и учествује у правном промету.

Подела елемената пословног имена је усаглашена, уз одређене мање нијансе и може се исказати као: језгро пословног имена, које представља назив банке;

обавезни (облигаторни) елементи; необавезни (факултативни) елементи; условно допуштени елементи и забрањени елементи.

У већини анализираних закона, предвиђена је службена употреба језика код назива, док се у неким државама употреба службеног језика регулише посебним законом.

Правни положај пословног имена одређен је са више начела а пре свега са: начелом истинитости, законитости, искључивости и јавности. Ова начела садржана су у законима о привредним (трговинским) друштвима или у прописима са којима се уређује поступак регистрације привредних субјектима.

Пословно име ужива правну заштиту и то ради чувања пословног угледа банке, као и због заштите опште правне сигурности на тржишту. У свим анализираним законодавствима прихваћена је мешовита теорија заштите пословног имена, како субјективна, тако и објективна и врши се по службеној дужности и по тужби заинтересоване банке, док се према правном основу штити по основу уписа у регистар привредних субјеката и по основу забране нелојалне конкуренције.

Може се констатовати да је институт пословног имена свеобухватно регулисан у свим државама које су настале од бивших република СФРЈ и другим анализираним упоредним правима. У томе предњаче Словенија и Хрватска, чија су законодавства усаглашена са прописима ЕУ, чије су чланице и које примењују и неколико конвенција ЕУ са којима је регулисана ова област. Мале разлике које постоје по питању терминологије (фирма, твртка) и прописа са којима је регулисано пословно име, не представљају препреку за разумевање и примену овог института. Ипак, постоји довољно могућности да се прописи из области пословног имена и даље дограђују у складу са савременим кретањима и достигнућима у земљама са најразвијенијим банкарским системом.

8.2. Потврђена је хипотеза да банка обавља специфичну делатност, која се разликује од делатности других привредних субјеката и која (делатност) је чини

препознатљивом на тржишту пошто сем ње исту не могу да обављају други субјекти, што банку, такође, чини посебним привредним субјектом.

Банке обављају трајно, стручно и професионално делатност ради стицања добити. Оне могу обављати само послове који су утврђени прописима, уколико испуњавају опште и посебне услове и уколико добију сагласност од Централне банке. Послови које може да обавља банка су: депозитни, кредитни, издавање платних картица, девизни, девизно-валутни и мењачки, послови платног промета, гаранцијски послови и други послови за које је банка овлашћена законом.

Прва три наведена посла могу да обављају само банке и нико више.

Код банака важи правило ограниченог избора делатности, за разлику од слободе избора делатности коју имају други привредни субјекти. Банке могу да бирају и обављају само послове који су предвиђени законом са којима је регулисана област банкарства. У претходним временима банке су имале могућност да формирају пословне целине које су се бавиле продајом робе широке потрошње (пример: НОБа комерц), које су својим лошим пословањем угрожавале пословање банака.

Прописима који постоје у упоредном и у нашем праву, са којима је регулисана делатност банака, искључени су, у знатној мери, пословни ризици и повећан степен опште правне сигурности у сфери банкарства.

8.3. Седиште банке у Републици Србији је место из кога се стварно управља пословима банке. У неким упоредним правима седиште банке може бити регистровано (то је оно које је уписано у регистар привредних субјеката) и стварно седиште из кога се управља банком.

У току свог постојања, банка може да промени седиште.

Седиште банке је значајно пошто се на основу њега одређује: место закључења уговора, уколико у самом уговору то место није назначено; надлежност

државних органа који врше надзор над банком; месна надлежност суда и других државних органа; место на које се врши достава поште коју банка прима.

Увођењем рачунара у пословање банке, омогућило је да банка има адресу за пријем електронске поште.

9. Изучавајући посао кредита, као основну делатност банке, који она одобрава и пласира својим клијентима, као и посао заступања у осигурању, потврђена је општа хипотеза да специфична делатност банке, исту чини посебним привредним субјектом.

9.1. Посао кредита банци доноси значајан профит, што представља општепознату чињеницу која није ни стављена на проверу у овој дисертацији, с обзиром да објављени подаци Народне банке Србије и Удружења банака Србије, несумњиво, потврђују исту.

Потврђена је појединачна хипотеза, на основу статистичког метода, упоредног и аналитичког метода приликом истраживања потрошачког кредита које је одобравала једна филијала Војвођанске банке ад у Новом Саду у периоду од 2013. до 2018. године, закључно, да банка из године у годину пласира све веће износе кредита по повољнијим условима у односу на претходни период. Банка је смањивала каматне стопе на одобрене кредите и продужавала је рокове враћања кредита, путем разних метода рефинансирања, док је кредит одобран без посебних средстава обезбеђења, као што су хипотека и залога, те да је средство обезбеђења била само меница, без жираната.

Потврђена је појединачна хипотеза да су се клијенти банке задуживали са све већим износима кредита из године у годину и да функционисање, опстанак и напредак банчиних клијената не би могло да се замисли без кредита банке са којима су подржани њихови пословни подухвати.

Оповргнута је хипотеза, да клијенти банке имају лошији бонитет који је потребан за добијање кредита. Из података се уочава да банка, из године у годину, одбија све мањи број захтева клијената за добијање кредита због неиспуњавања услове које захтева банка у својим општим условима пословања.

Није потврђена нити оповргнута хипотеза да се највише одобрава потрошачки кредит физичким лицима у односу на друге врсте кредита који се дају физичким лицима, с обзиром да приликом истраживања нису били доступни подаци о другим врстама кредита.

Оповргнута је хипотеза да су већи укупан износ кредита, у наведеном периоду, узимали мушкарци него жене, као и хипотеза да је већи број мушкараца који су узимале кредите него број жена, односно да кредите узима већи број млађих него старијих особа. Управо је супротно, веће износе кредита и већи број је старијих особа које узимају кредите.

9.2. Пословна банка, на основу одобрења НБС, може да обавља заступање у осигурању преко физичких лица која су код ње запослена и имају одговарајућу лиценцу, као допунску делатност на основу које остварују значајан профит.

Банка, најчешће, заступа послове животног осигурања корисника банчних кредита и потраживања на основу дебитних и кредитних картица и дозвољеног минуса.

У упоредном праву пословни успех и резултати заступања у осигурању зависе претежно од: броја становника, развијености привреде и правне регулативе.

У истраживању, неочекивано, дошло се до сазнања да у неким земљама са развијеним сектором осигурања и банкарства, као што су Велика Британија и Холандија, уопште не постоји заступање у осигурању од стране банака, док у другим земљама, попут Америке, Јапана и Западне Европе, заступање у осигурању од стране банака није дало очекиване резултате.

Предност заступања у осигурању од стране банака и стварање услова за ширење послова заступања, донели су значајне промене у области банкарства, које се огледају у новим законским решењима, интензивном улагању страних лица у банке и осигуравајућа друштва, отварају перспективе за пораст животног стандарда грађана.

10. Начин (поступак) престанка банке у Републици Србији није у довољној мери специфичан у односу на начин престанка других привредних друштава, те се због тога не може потврдити појединачна хипотеза да је начин (поступак) престанка довољно специфичан да би чинио банку посебним привредним субјектом. Међутим, чињеница да је Народна банка Србије дужна да одузме дозволу за рад банци у законом одређеним случајевима и да утврђује испуњеност услова за покретање поступак за престанак банке, што није случај са другим привредним друштвима, представља аргумент да се због наведених разлога ипак, делимично, потврди посебна хипотеза о постојању одређених специфичности престанка банке, што је чине посебним привредним субјектом.

Истраживање, спроведено у току израде дисертације, које се односи на престанак банака указало је, да је престанак банака у тесној вези са интересима акционара, као власника капитала, тако и поверилаца и општедруштвених интереса.

Интерес акционара огледа се у потреби да врате свој капитал који су уложили у банку, тако што ће учествовати у деоби остатка стечајне, односно ликвидационе масе. Повериоци имају интерес да наплате своје потраживање, док се општедруштвени интерес огледа у потреби да се из привредног живота искључе банке које не испуњавају функцију која се од њих очекује и која је предвиђена прописима.

Разлози за престанак банке могу се поделити у више група, зависно од критеријума који се узму као релевантни.

Најзначајнија и најчешћа подела, која је опште прихваћена у нашем и у истраженим упоредним правима, као и праву ЕУ, јесте подела на основу: добровољних разлога, у које се убрајају: одлука скупштине банке; спроведене статусне промене банке, као што су спајање банака и припајање једне банке другој банци, као и из принудних разлога, као што су: одузимањем дозволе за рад од стране централне банке; неодржавање оснивачке скупштине банке у прописаном року и неподношење у предвиђеном року захтева за упис у одговарајући регистар привредних субјеката.

Разматрањем начина (поступка) на који престаје банка, може се утврдити да постоји поступак на основу кога банка престаје у формалноправном смислу и поступак који се спроводи ради престанка банке у апсолутним смислу.

Банка престаје у апсолутном смислу у случају када престаје да постоји њен капитал (материјални супстрат) и акционари (персонални супстрат), на основу спроведеног поступка ликвидације или стечаја. У формално правном смислу банка престаје услед статусних промена, као што су спајање банака или припајање једне банке другој банци.

Основна разлика између ликвидације и стечаја банке огледа се у томе што се ликвидација спроводи над солвентном и ликвидном банком, којом приликом се намирују сви повериоци у целости, за разлику од поступка стечаја који се спроводи над банком која је инсолвентна, те повериоци своја потраживања наплаћују делимично, осим појединих поверилаца који могу да се намире у потпуности.

Јачања стабилности банкарског сектора има велики оптедруштвени значај и зато је потребно стално изграђивање поверања у исти, тако што ће се обезбедити сви услови за доследно и адекватно спровођење поступка престанка банака. Ти услови су, првенствено, нормативног карактера и огледају се у доношењу адекватних прописа за утврђивање материјалних разлога за престанак банака, као и поступак за спровођење престанка банака. Без обзира што је у Републици Србији изграђен

солидан нормативни оквир са којим се регулише престанак банака, исти се мора дограђивати по узору на: праксу земаља које имају изграђен стабилан банкарски систем и прописе ЕУ. Нарочиту пажњу треба посветити заштити поверилаца приликом вођења поступка за престанак банака, као и стечајном поступку са елементом иностраности, с обзиром на мултинационални карактер банака и њихово повезивање.

11. На крају, може се закључити да су дисертацијом потврђени резултати великог броја већ обављених истраживања о правном положају банке, као и да је утврђено да има доста неистражених питања која се односе на ову област, што представља мотив за наставак истраживања. Сматрамо да је дисертацијом постављена солидна основа која даје смернице за будућа истраживања и даље бављења овом темом како би се додатно потврдили резултати из ове дисертације и дошло до нових одговора на значајна питања која се односе на правни положај банке.

Будућа истраживања би требала да обухвате анализу правног положаја банке у већем броју земаља и као и већи број института који спадају у корпус правног положаја банке (као што су пословна тајна, права акционара и њихова заштита, вршења надзора над менаџментом банке и др.), него што је то учињено у дисертацији, све са циљем да се провери поузданост резултата истраживања која су спроведена приликом израде дисертације и дошло до нових сазнања.

Залагање за даља истраживања у области правног положаја банке и истицање његове важности, условљено је веровањем ауторке дисертације да ће истражена област бити боље схваћена у теорији и примењена у пракси а на основу резултата овог и будућих истраживања.

СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ, ПРАВНИХ И ИНТЕРНЕТ ИЗВОРА

XI/2 Л И Т Е Р А Т У Р А

1. **Adam J.H.:** *Longman,s Concise Disctionarry og Business English*, Glazgov, 1985.
2. **Арсиић Зоран:** *Пословна тајна*, Зборник Правног факултета у Новом Саду, бр. 1-3/89,
3. **Арсиић Зоран и Марјански Владимир:** *Право привредних друштава*, Правни факултет, Центар за издавачку делатност, Нови Сад, 2013.
4. **Ахмедин Лекпек:** *Исламско банкарство*, Анали Правног факултета у Београду, година LXI, 1/2013,
5. **Vaumbach Adolf :** Hueck Alfred, GmbHG, Verlag C. H. Beck, München, 2013,
6. **Бабовић Бранка:** *Заштита колективних интереса потрошача*, Београд, Анали Правног факултета, бр. 2/2014,
7. **Барбић Јакша:** *Право друштва* - књига друга, Друштво капитала, Организатор, Загреб, 2002.
8. **Барбић Јакша:** *Право друштва*, Књига прва, Општи део, 3. измењено издање, Загреб, 2008.
9. **Барјактаровић Лидија:** *Монетарно-кредитни и девизни систем*, Универзитет Сингидунум, Београд 210. год
10. **Бејатовић Милорад:** *Банкарско право и хартије од вредности*. Привредна академија, Нови Сад, 2008.

- 11.Бејатовић Милорад:** *Привредно право*, Факултет за привреду и правосуђе ПА, Нови Сад, 2009.
- 12.Bertrand Remiche:** *Droit économique, marché et l'intérêt général*, Philosophie et droit économique: quel dialogue – Mélanges Farjat, (ed. Marie-Anne Frison-Roche), Paris 1999,
- 13.Биро Золтан, Шурлан Петар:** *Закон о принудном поравнању и стечају*, Савремена администрација, Београд 1965.
- 14.Blanchard Kenet:** *The one minute Manager*, Coporight, New York, 1982.
- 15.Berget Roland:** *Vertrieb, Kunden – und vertriebsorientiert im Vertrieb*, Interne Studie, Munchen, 1998
- 16.Благојевић Борислав, et.al:** *Мала просветина енциклопедиј.*, том 3. Београд, 1986.
- 17.Благојевић Борислав, Царић Славко и др.:** *Правна енциклопедија*, Савремена администрација, Београд. 1985.
- 18.Борислав Благојевић:** *Системи извршног поступка*, Београд, Геца Кон, 1938.
- 19.Бојиновић Предраг:** *Улога и значај централне банке у Европи и свијету*, Значења бр.63,Добој,2008.
- 20.Бобан Марија:** *Право на приватност и право на приступ информацијама у савременом информацијском друштву*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 49 (2012), бр. 3
- 21.Бодирога-Вукобрат Нада, Хорак Хана, Мартиновић Адријана:** *Темељне господарске слободе у еуропској унији*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 49, број 3, 2012.

- 22.Бодул Дејан:** *Плуралитет циљева стечајног поступка*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 54, бр. 3, 2014.
- 23.Брачун Маја :** *Твртка друштва*, фип, бр 5, 1 / 2017,
file:///C:/Users/User/Downloads/ Tvrтка_drustva.pdf
- 24.Von Bodungen:** *The Defective Corporation in American and German Law*, The American Journal of Comparative Law 15/1966.
- 25.Васиљевић Мирко:** *Компанијско право*, Правни факултет у Београду, 2006.
- 26.Васиљевић Мирко и Радовић Вук:** *Теоријске основе права несагласних акционара*, Анали Правног факултета у Београду, год. LXV, 3/2017.
- 27.Васиљевић Мирко:** *Трговинско право*, Центар за публикације Правног факултета Универзитета у Београду, 2005.
- 28.Васиљевић Мирко :** *Корпоративно управљање-изабране теме*, Београд, 2013, стр. 167.
- 29.Васиљевић Мирко :** *Пословно право*, Савремена администрација, Београд, 1997.
- 30.Васиљевић Мирко:** *Друштвена одговорност компанија (Од политике, преко морала, до права)*, Анали Правног факултета у Београду, год. LXI, 1/2013.
- 31.Варга Синиша:** „Упоредно-правни преглед управљачке структуре привредних друштава“, Право-теорија и пракса, бр. 5-6, 2008.
- 32.Васиљевић Зоран:** *Надзорни одбор према новом закону Републике Српске*, Правна ријеч бр.51/2017, Бања Лука.
- 33.Васиљевић Зоран:** *Правна теорија кредита*, Правни факултет Бања Лука, 2013.
- 34.Водинелић Владимир:** *Грађанско право: Увод у грађанско право и Општи део грађанског права*, Београд 2012

- 35.Вилус Јелена,... Ђурђев Душанка:** *Међународно привредно право*, Правни факултет у Новом Саду, 2008.
- 36.Вукадиновић Радован:** *Право Европске Уније*, Мегатренд-Универзитет примењених наука, Београд, 2009.
- 37.Вујаклија Милан:** *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1985.
- 38.Вуковић Анте и Бодул Дејан:** *Стечајно законодавство у транзицији – компаративни осврт*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, 49 бр. 3, 2012.
- 39.Вуњак Ненад и Остојић Синиша:** *Специфичности тактичког финансијског плана банке*, Анали Економског факултета у Суботици, број 26/2011.
- 40.Вуњак Ненад и Ковачевић Љубомир:** *Банкарство-банкарски менаџмент*, Суботица, 2011.
- 41.Гаврић Здравко:** *Правни положај ДОО, у домаћем и упоредном праву*, Докторска дисертација, Слобомир II Универзитет Бијељина, одбрањена 2016.
- 42.German U.:** *Die Macht von Vncassurance, Versicherungswirtschaft*, No.16/2006
- 43.Goldma, Luyon, Lean.** *Droit commerciales europeaeen*, Paris,1983.
- 44.Грујић Александар и Узелац Озрен:** *Назив трговачких друштава-практична законска решења*, Правна ријеч, Бања Лука, бр. 20/2009.
- 45.Drury R. Robert:** *Legal Structure of Small Business in France and England Compared*, The International and Comparative Law Quarterly, part. 3. 1978.
- 46.Guyon Y., et Coquereau:** *Le groupement d, interet economique*, Daloz, 1973.
- 47.Ђурђевић Дејан:** *Признавање нотарског записа*, Анали Правног факултета у Београду, година LX, 1/2012

- 48.Гаврић Здравко:** *Правни положај друштва са ограниченом одговорношћу, у домаћем и упоредном праву*, докторска дисертација, одбрањена на Правном Факултету – Слобомир П Универзитету у Бијељини 2016. године
- 49.Грбо Зинка:** *Европска економска интересна групација и њен однос са статусним формама у правном систему БиХ*, Либертас, Синделфинген, 2003.
- 50.Дабих Стојан:** *Утицај банака на развој привреде*, Правни живот, бр. 10, 2005.
- 51.Дабих Љубиша:** *Пословно удружење као посебан правноорганизациони облик у Републици Србији*, Зборник радова: Владавина права држава у региону, Источно Сарајево, 2014.
- 52.Дамјановић Мијат:** *Менаџерска револуција*, Београд, 1990.
- 53.De Luca Nikola:** *„Higher Dividends of Equal Treatment: Whatdo Financial Markets Like More“*, Working paper, 2010.
- 54.Peter Declercq:** *Netherlands Insolvency Law*, The Hague, 2002,
- 55.Димић Маја и Барјактаровић Лидија:** *Банкарство*, бр. 1/2017.
- 56.Драшкић Младен:** *Коментар Закона о облигационим односима*, Београд, 1980
- 57.Drucker Peter:** *Inovation and entrepreneurship*, Heinemann, London, 1985.
- 58.Ћинђић Љубодраг:** *Мере и активности за успешан излазак из кризе*, Профит, бр. 5/6, 1994.
- 59.Ђоинчевић Доротеа:** *Издавање хартија од вредности*, Институт за право и финансије, Београд,
http://ipf.rs/izdavanje-hartija-od-vrednosti/#_ftn4, приступљено: 23.08. 2019.
- 60.Ђурђевић Б. Дејан:** *Признање нотарског записа*, Анали Правног факултета у Београду, год. LX, 1/2012
- 61.Edrar, H.,** *The Modern Manager*, West Publishing Company, New York, 1979.

- 62.Жарковић Небојша, Мркишић Драгани** др: *Приручник за обуку посредника и заступника у осигурању*, Привредна комора Србије, 2016
- 63.Edwards Vanessa:** *EC Company Law*, Clarendon Press, Oxford 1999,
- 64.Икач Недељко:** *Менаџмент- Савремени концепт пословања*, Нови Сад, 1993.
- 65.Ian Ramsay:** *Rationales for intervention in the consumer marketplace*, OFT, London 1984;
- 66.Јанковец Ивица:** *Права и дужности чланова управног одбора*, Привредно-правни приручник, бр. 12/90, 1990.
- 67.Јанковец Ивица:** *Привредно право*, Службени лист, 1999.
- 68.Јанковец Ивица:** *Привредно право*, ЈП Службени лист“, Београд, 1999.
- 69.Јанковец Ивица:** *Правни положај оснивача ДД*, Право, теорија и пракса, Нови Сад
- 70.Веселиновић Јанко:** *Привредно право*, Поеопривредни факултет у Новом Саду, 2017.
- 71.Nobuyoshi Yamori, Taishi Okada:** *The Japanese Insurance Market and Companies*, Springer, NewYork, 2007
- 72.Jean-Paul Valuet, Alain Lienhard, Pascal Pisoni:** *Code des sociétés et des marchés financiers*, Paris, 2009
- 73.Јеж Здравко:** *Опита методологија научноистраживачког рада у друштвеним наукама*, Нови Сад, 2015.
- 74.Јованић Татјана:** *Основне поставке регулације с циљем заштите потрошача*, Правни живот 10/2004,
- 75.Јованић Татјана:** *Управноправна заштита потрошача*, Анали Правног факултета у Београду, год. LXI, 2/2013

- 76.Karsten Schmidt:** *Fehlerhafte Verschmelzung und allgemeines Verbandsrecht: Eine Analyse nach geltendem und kommendem Recht*, ZGR 3/1991
- 77.King Bret:** „*The Use of Supermajority Voting Rules in Corporate America: Majority Rule, Corporate Legitimacy and Minority Shareholder Protection*“, Delaware Journal of Comparative Law No 21/2006, стр. 896.
- 78.Кларић Мирко:** *Заштита особних података и Европска конвенција за заштиту људских права и темељних слобода*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту. год. 53, бр. 4, 2016.
- 79.Кнежевић Мирјана и Павловић Горан:** *Анализа ефеката Закона о улагањима Републике Србије*, Правна Ријеч, бр. 55, Бања Лука, 2018,
- 80.Костић Живко:** *Основи организације рада и средстава*, Београд, 1979.
- 81.Крстић Наташа, Тешић Дејан:** *Дигитална трансформација банкарског пословања - опасност или прилика?*, Београд, Банкарство, бр. 2/2016
- 82.Круљ Врлета:** *Правни режим и облици концентрације у привреди*, Београд, 1978.
- 83.Огњановић Вук:** *Међународна координација банкарских политика*, Банкарство, бр.34/2005.
http://www.ubs-asb.com/Portals/0/Casopis/2005/1_4/UBS-Bankarstvo-01-04-2005-Ognjanovic.pdf, приступљено, 6.09.2019.
- 84.La Galle J. :** *French Company Law*, London, 1974.
- Леградић Рудолф:** *Из теорије вредносних папира* – Анали Правног факултета, Београд, бр. 1 – 2/60.
- 85.Лазаревић Жарко:** *Историјске одлике банкарства у Скандинавији*, Банкарство, бр.6, 2012.
- 86.Лукић Д Радомир и Кошутић Будимир:** *Увод у право*, Београд, 1991.

- 87.Лепетић Јелена:** *Право акционара на индивидуалн тужбу*, Београд, Правни факултет, бр.1/2014
- 88.Лепетић Јелена:** *Једнак третман акционара*, Правни живот, бр. 31, Београд, 2018.
- 89.Љубисављевић Снежана:** *Организовање и задаци интерне ревизије у домаћим и страним банкама у Републици Србији*, Економски хоризонти, бр. 1., Крагујевац, 2013
- 90.Љутић Ивана:** *Правна контрола транснационалних компанија*, докторска дисертација, одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу 2013. http://www.prafak.ni.ac.rs/files/disertacije/Dokt-Iva-Ljutic_2013.pdf, приступљено: 17. 10. 2019.
- 91.Манић Самир:** *Претпоставке (услови) одговорности за прекид преговора*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, бр. 9/2012,
- 92.Марковић Бајаловић Дијана:** *Право привредних друштва*, Источно Сарајево. 2011.год.
- 93.Марковић Дијана:** *Овлашћење директора у области радних односа и пословођења*, Београд, 1999. год.
- 94.Марковић Велисав:** *Уговор о пуномоћству*, Гласник адвокатске коморе Војводине, бр.12/2012.
- 95.Марјановић С:** *Организација рада организатора и руководиоца*, Београд
- 96.Мартиновић С., Кордић. Б.:** *Менаџмент и маркетинг подсетник*, Нови Сад
- 97.Meinhardt Peter:** *Company Law in Europe*, Westmead, 1978,
- 98.Миленовић Дара,** *Правне последице отварања стечајног поступка*, <http://www.prafak.ni.ac.rs/files/zbornik/sadrzaj/zbornici/z30/15z30.pdf>

- 99.Милков Драган:** *Управно право*, Правни факултет у Новом Саду, 2001.
- 100.Милосављевић Александар:** *Имовинско правне последице покретања стечајног поступка у домаћем и упоредном праву*, одбрањена докторска дисертација 2016.г., на Факултету за европске-правно политичке студије, Универзитета Едуконс у Новом Саду.
- 101.Милосављевић Богољуб:** *Управно право*, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, 2017.
- 102.Милосављевић Мирослав:** *Акционарско друштво*. Интермекс, Београд, 2006,
- 103.Милосављевић Мирослав:** *Пословно право за менаџере*. Факултет за правне и пословне студија, Нови Сад, 2012.
- 100.Милосављевић, Мирослав:** *Право привредних друштава*. Факултет за правне и пословне студије, Нови Сад, 2011.
- 104.Милосављевић Мирослав:** *Регистрација пословних субјеката у Републици Српској*, часопис Наука, бр. 1/2014, Слобомир-Бијељина
- 105.Милосављевић Јелена:** *Посао кредита и тенденције у развоју кредитне услужне функције*, Зборник радова, Правни факултет у Крагујевцу, 2017.год
- 106.Милосављевић Мирослав:** *Заступање привредних друштава*, Правна ријеч, Бањалука, бр.20/2009
- 107.Миљевић И Милан:** *Методологија научног рада*, Пале, 2007
- 108.Мићовић Миодраг:** *Савремени правни оквир за ангажовање акционара*, Правни живот, бр. 11/2018, Београд,
- 109.Merle PH:** *Droit commercial Societes commerciales*, Paris, 1998. godine,
- 110.Мирковић Ђорђе:** *Правна природа правила трговачких друштава*, Београд, 1940.

- 111.Митровић Драган:** *Европска групација економског интереса, Право европске уније*, Зборник радова, Београд, 1999.
- 112.Момировић Драган:** *Иновације у банкарству Србије-усвајање савременог европског начина пословања*, Часопис: Тржиште, новац капитал, Привредна комора Србије, 2008.
- 113.Несторов Валентина:** *Конвергенција у функционисању банкарских и небанкарских институција у Србији*, Економске теме, бр. 55 (3), Ниш, 2017.
- 114.Никчевић Иван и Марковић Велисав:** *Пословно право*, Београд, 2014
- 115.Новаковић Секула:** *Стварна, управљачка и имовинска права које даје акција*, Часопис: Радни односи и управљање; бр. 12/2002
- 116.Његомир Владимир:** *Предузетништво*, Нови Сад, 2015.
- 117.Орлић Миодраг:** *Припремни споразум у облигационом праву*, Анали правног факултета у Београду, бр. 3-4/2003
- 118.Пајовић Миловоје:** *Примена методе анализе докумената у истраживањима у политичким наукама*. докторска дисертација, која је одбрањена на Факултету политичких наука, Универзитета у Београду, 2016. године, http://www.fpn.bg.ac.rs/arhiva/sites/default/files/docs/milivoje_pajovic_disertacija_fpn_0.pdf
- 119.Павловић Д:** *Одлучивање менаџера применом субјективног линеарног модела*, Бил.проф. бр. 1/95, 1995.
- 120.Пак Јасна и др:** *Основи осигурања*, Београд, 2012
- 121.Paillusseau Jean:** *The Nature of the Company*, European Company Laws, Brookfield, 1992.

- 122. Paul Le Cannu, Dondero Bruno : *Droit des sociétés*, Montchrestien, Lextenso éditions, Paris , 2009**
- 123. Пејаковић Далибор:** *Обавезна нотарска обрада аката у правном систему Босне и Херцеговине*“, Српска правна мисао, бр. 51, Бања Лука, 2018,
- 124. Пејановић Радобван:** *Методи квалитативних истраживања у друштвено економској науци*, Летопис научних радова, бр.1, Нови Сад. 2009.
- 125. Перовић Слободан:** *Коментар Закона о облигационим односима*, књига прва, Горњи Милановац, Крагујевац, 1980,
- 126. Перовић Слободан:** *Облигационо право*, „Службени лист СФРЈ“, Београд 1981,
- 127. Петровић-Јевремовић Татјана:** *Ништакост статусне промене након регистрације*, Анали Правног факултета у Београду, година LXIV, 2/2016
- 128. Петровић-Јевремовић Татјана:** *Ништакост оснивања привредног друштва: упоредно правна тероција и Право*, Анали Правног факултета у Београду, година LXV, 3/2017,
- 129. Петровић-Јевремовић Татјана:** *Корак назад у могућности прекограничне промене седишта друштва*, Европско законодавство, Београд, 2009.год, бр. 29-30.
- 130. Петровић-Јеремић Татјана:** *Право о привредним друштвима*, Водич кроз право Европске уније, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2005,
- 131. Пошћих Ана:** *Доказивање предаторних цијена у еуропском праву тржишног натјечања*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту год. 49, број 3, 2012.
- 132. Поповић Витомир и др,** *Економска интересна групација француског права*, Годишњак Правног факултета у Бања Луци, бр. .34./2012
- 133. Пурић-Свето и Рапајић Милан:** *Однос Централне банке и гране власти*, Гласник права, бр.1., Крагујевац, 2018.

- 134.Пурић Свето,** *Централна банка и банкарске услуге*“, Зборник радова са научног скупа Право и услуге, са 13. мајског саветовања у организацији Правног факултета у Крагујевцу, бр.13/2017,
- 135.Радовић Вук:** *Услови за вршење права акционара на постављање питања*, Анали Правног факултета у Београду, год. LXII, 1/2014
- 136.Радовић Вук:** *Развој културе одступања од „примени или објасни“ правила корпоративног управљања*, Анали Правног факултета у Београду, год. LXIII, 2/2015
- 137.Рајчевић Марко:** *О правној природи уговора о оснивању и статута отвореног акционарског друштва*, Правна ријеч, бр. 51/2017, Бања Лука.
- 138.Растовчан Павао:** *Трговачка друштва главни носиоци привреде у капитализму*, Загреб, 1958.
- 139.Рапајић Милан и Димитријевић Предраг:** *Правна природа нарпдне банке у својству вршиоца управе*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, број 81/18.
- 140.Рељић Зоран:** *Правна природа Централне банке*, Правни информатор, Београд, бр.7-8/2007.
- 141.Ripert Georges:** *Traite elementaire de droit commercial*, tome 1. par R. Roblet, Paris, 1986.
- 142.Ripert Georges:** *Aspects juridiques du capitalisme moderne*, Paris, 1951,
- 143.Ризвановић Един:** *Статусне промјене и хармонизацијски процес*, Правна Ријеч, бр.51/2017. Бања Лука.
- 144.Ријавец Весна:** *Улога нотара у грађанском праву Словеније*, Анали Правног факултета у Београду, година LVIII, 1/2010
- 145.Rocco Jula:** *Der GmbH Gesellschafter*, Berlin, 2009,

- 146.Савић Матеј:** Правна личност међународних организација у међународном праву, “Политеиа”, бр. 11, Бања Лука, 2016.
- 147.Sanders Peter:** *Employee Participation in the Netherlands*, The Journal of Business, 1977.
- 148.Schweizer Ruck, Allfinanz:** *Trends, Chancen und Herausforderungen*, Sigma, 5/2007,
- 149.Средојевић Слађана и др:** *Основе финансијске писмености запослених у образовно-васпитним установама*, Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Београд 2018.
- 150.Стефановић Златко:** *Culpa in contrahendo – методолошки оглед*, Правни записи, бр. 2/2010.
- 151.Стјепановић Никола и Лилић Стеван:** *Управно право-општи део*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1991.
- 152.Стојановић Предраг:** *Услуге развојних банака*, Зборник радова са научног скупа Право и услуге, са 8. мајског саветовања у организацији Правног факултета у Крагујевцу, бр.8 2012.
- 153.Стојановић Милош, Ђорђевић Марина:** *Значај мобилног банкарства у Нишавском округу*, Економске теме, бр. 54 (3), Ниш, 2017.
- 154.Старовић Боривоје и Кеча Ранко:** *Грађанско процесно право*, (уџбеник), Нови Сад, 1985. година
- 155.Терзић Ивица:** *Банкарство*, Пословни факултет, Универзитет Сингидинум, (file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/Bankarstvo%20vežbe%207.pdf, преузето: 30. 97. 2018.)
- 156.Тодоровић Виолета и др:** *Рedefинисање улоге банкарске регулативе у банкарском сектору Европске Уније*, Економске теме, бр. 53 (1), стр. 19, Ниш, 2015

- 157. Зеленовић Вера и Бабић Недељко:** *Менаџери и аквизиције у банкарском сектору-случај Републике Србије*, Civitas, 2018, бр. 2
- 158. Зоран Томић:** *Управно право*, Правни факултет у Београду, 1998. год.
- 159. Хаџић, Миролjub:** *Банкарство*, Београд, 2013,
- 160. Headd В.:** *Redefining business success: distinguishing between closure and failure*, Small business economics, Vol. 21. No 1, 2003
- 161. Hamel-Legarde-Jauffret:** *Droit commercial*, Paris, 1980,
- 162. Hans Marti:** *Notariatsprozess – Grundzüge der öffentlichen Beurkundung in der Schweiz*, Bern 1989.
- 163. Holtman Robert:** *The Napoleonic Revolution* (Baton Rouge: Louisiana State University Press, 1981
- 164. Headd В:** *Redefining business; distinguishing between closure and failure*, Small business economics, Vol. 21. No 1., 2003.
- 165. Тодоровић Виолета:** *Банкарска регулатива у банкарском сектору Европске уније*, Економске теме бр. 53/2015, <http://www.eknfak.ni.ac.rs/src/Ekonomске-teme.php>, приступљено: 26.07.2019.
- 166. Thomas Fr. Jahle, Csaba Láng, Wolfgang Meier – Rudolph:** *Czech Book für GmbH – Geschäftsführer*, Berlin, 2009.
- 167. Томић Зоран:** *Управно право-систем*, Сл.лист СРЈ, Београд, 1998.
- 168. Крстић Наташаа и Тешић Дејан:** *Дигитална трансформација банкарског пословања - опасност или прилика?* , Банкарство, 2016, број. 45, бр. 2, стр. 12-33
- 169. Фримерман Андреј:** *Акционарско друштво*, Финекс, Београд, 1998
- 170. Ulrich Stache:** *GmbH – Recht*, Wiesbaden, 2006

- 171.Чоловић Владимир и Милијевић Недељко:** *Стечајни поступак, теоретска разматрања, законски прописи, судска пракса и обрасци за практичну примену*, Удружење правника Републике Српске, Бања Лука, 2004.
- 172.Царић Славко и др.:** *Привредно право*. Привредна академија, Нови Сад, 2016.
- 173.Царић Славко:** *Правни положај привредних организација*, Нови Сад, 1992.
- 174.Cayne, Michael J. Trebilcock:** *Market Considerations in the formulation of consumer protection policy*, University of Toronto Law Journal 23/1973.
- 175.Charlesworth and Cain:** *Company Law* by G. Morse, London, 1983
- 176.Ђурчић Урош и Барјактаровић Миљана:** *Банка и ризици*, Београд, 2010.
- 177.Шкорић и Јовановић:** *Европско интересно повезивање*, Пословни биро ЦВ, Нови Сад, бр. 11-12, 1990.
- 178.Шеварлић Миладин и др.:** *Стратегија развоја земљорадничких задруга у Републици Србији*, Друштво аграрних економиста Србије, Београд
- 179.Шогоров Стеван:** *Природа уговора о привредном друштву*, Ново привредно законодавство, Крагујевац, 2005.
- 180.Стеван Шогоров:** *Банкарско право, IV измењено и допуњено издање*, Нови Сад, 2013.

ПРОПИСИ

- 1.Закон о банкама**, „Службени гласник РС“, бр. 107/2005 и измене и допуне у „Службеном гласнику РС“, бр. 91/2010 и 14/2015.

- 2.Закон о народној банци Републике Србије**, „Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 - др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 - одлука УС и 44/2018
- 3.Закон о улагањима**, „Сл. гласник РС“, бр. 89/15.
- 4.Закон о оверавању потписа, рукописа и преписа**, „Сл.гласник РС“, бр93/2014 и 22/2015.
- 5.Закон о упису регистар привредних субјеката**, "Сл. гласник РС", бр. 99/2011 и 83/2014.
- 6.Закон о спречавању прања новца и финансирању тероризма**, „Сл. гласнику Р. Србије“, бр. 20/2009 и касње измене и допуне.
- 7.Закон о заштити корисника финансијских услуга**, „Сл. гласник Р. Србије“, 36/11 и 139/14.
- 8.Закон о тржишту капитала**, "Сл. гласник РС", бр. 31/2011, 112/2015 и 108/2016.
- 9.Закон о привредним друштвима**, "Сл. гласник РС", бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - др. закон и 5/2015,
- 10.Закон о проценитељима вредности непокретности**, "Сл. гласник РС", број 108/2016 од 29. 12. 2016. године, ступио је на снагу 6. 1. 2017. године.
- 11.Закон о нотаријату**, „Службени гласник Р.Словеније“, бр. 13/1994, последња измена Службени гласник РС, бр. 45/2008 (последњи званичан пречишћен текст „Службени гласник РС“, бр. 2/2207-УПБЗ
- 12.Закон о облигационим односима**, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлуку УСЈ и 57/89, „Сл. лист СРЈ“, бр. 31/93 и „Сл. лист СЦГ“, бр. 1/2003 – Уставна повеља.
- 13.Закон о извршном поступку**, „Сл. гласник Р.Србије“ бр. 124/04.

- 14.Закон о основама својинскоправних односа**, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 6/80
- 15.Закон о хипотеци**, „Сл. гласник Р.Србије“, бр. 115/05.
- 16.Закон о меници**, „Сл. лист ФНРЈ“, бр. 104/46
- 17.Закон о платном промету**, „Сл. лист СРЈ“, бр. 2/02, 5/03, „Сл.гласник РС“, бр. 43/04, 62/06, 31/11;
- 18.Закон о девизном пословању**, „Сл. гласник РС“, бр. 62/06, 31/11. 119/12.
- 19.Законом о осигурању депозита** „Сл. Гласник РС“, бр. 61/05, 116/08, 91/10
- 20.Закон о кредитним институцијама Хрватске**, "Народне новине РХ", бр. 159/2013., 19/2015. и 102/2015.- преишћен текст.
- 21.Закон о банкама Словеније** (Zakon o bančništvu) ,"Службени гласник РС", бр. 25/1 и , бр. 41/17.
- 22.Закон о привредним друштвима Словеније**, „Сл.гласник Републике Словеније“, бр. 42/2006.
- 23.Закон о банкама Македоније**, „Службени весник Р.С.М" бр. 67/2007 и др. 88/2008 - пречишћен текст.
- 24.Закон о кредитном систему Немачке**, који је усвојен 1961. год. и измењен и допуњен 1998. и 2017. године, <http://www.gesetze-im-internet.de/kredwg/index.html>, приступљено: 28.07.2019.
- 25.Закон о привредним друштвима Немачке** из 1965. год. који је допуњен 2016. године (BGBl. I р. 1089).
- 26.Закон о банкама Р.Српске**, "Сл. гласник РС", бр. 4 од 17. јануара 2017.
- 27.Закон о банкама Црне Горе**, "Сл. лист Црне Горе", бр. 17/08 од 11.03.2008, 44/10 од 30.07. 2010,
- 28.Законом о осигурању депозита**, „Сл.гласник РС“, бр 61/2005.

- 29.Закон о јавном биљежништву Републике Хрватске**, „Службене новине“, бр. 78/93, 29/94, 162/98, 16/07, 75/09, 120/16;
- 30.Закон о нотарима Црне Горе**, „Службени лист РЦГ“, број 68/05 и „Службени лист ЦГ“, број 49/08,
- 31.Закон о нотарима Словеније**, „Урадни лист Републике Словеније“, бр. 13/94, 48/94, 82/94, 41/95, 83/01, 73/04,
- 32.Закон за нотариот**, „Сл. весник Македоније“, бр. 72/2016.
- 33.Закон о јавном бележништву Србије**, "Сл. гласник РС", бр. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 - др. закон, 93/2014 - др. закон, 121/2014, 6/2015 и 106/2015,
- 34.Закон о хартијама од вредности**, „Сл. лист СФРЈ“, бр.64/89.
- 35.Закон о хартијама од вредности**, „Сл. лист СФРЈ“, бр. 26/95, 28/96 – др. закон и 59/98.
- 36.Законик трговачки за Књажевство Србију** из 1860. године
- 37.Закону о акционарским друштвима Краљевине Србије** из 1896. године
- 38.Уредба о поступку ликвидације привредних предузећа** из 1951.године
- 39.Уредба о престанку предузећа и радњи** из 1953.године.
- 40.Закон о принудном поравнању и стечају** из 1965.године,
- 41.Одлука о информацијама и подацима који се достављају**
- 42.Народној банци Србије за потребе израде и ажурирања плана реструктурирања банке и банкарске групе**, "Службеном гласнику РС", бр. 78/2015 и 78/2017.

43.Одлука о минималном захтеву за капиталом и подобним обавезама банке, "Службени гласник РС", бр. 30/2015 и 78/2017.

44.Одлука о адекватности капитала банке, „Службени гласник РС”, бр. 103/2016 од 22.12.2016. године, ступила је на снагу 30.12.2016, а примењује се од 30.6.2017, осим тач. 450. и 451. које се примењују даном приступања Републике Србије Европској унији.

45.Одлука о ближим условима примене чл. 26. и 27. Закона о банкама и другим финансијским организацијама, „Службени гласник РС”, бр. 37/2004, 48/2004, 86/2004, 108/2004, 129/2004, 77/2005, 16/2006 и 49/2006.

46.Одлука о обавезној резерви банака код Народне банке Србије, „Службени гласник РС”, бр. 3/2011, 31/2012, 57/2012, 78/2012, 87/2012, 107/2012, 62/2013, 125/2014, 135/2014, 4/2015, 78/2015 и 102/2015.

47.Одлука о спровођењу одредаба Закона о банкама које се односе на давање прелиминарног одобрења, дозволе за рад банке и појединих сагласности и одобрења Народне банке Србије „Службени гласник РС”, бр. 82/2015 од 28.9.2015. године, а ступила је на снагу 6.10.2015.

48.Одлука о ближим условима и начину давања и одузимања сагласности за отварање филијале или представништва банке у иностранству, „Службеном гласнику РС”, бр. 53/2006 од 23.6.2006. године.

49.Одлука о спољној ревизији банака, „Службени гласник РС”, бр. 41/2007, 59/2008, 67/2012.

50.Директива ЕЕЗ бр. 85/611 о координацији закона, прописа и административних одредби које се односе на предузећа за колективно улагање у преносиве хартије од вредности, од 20. децембра 1985., „Службени лист ЕЗ“; бр. 375, од 31.12.1985

https://www.cer.eu/Analysen_KOM/KOM_2008_458_OGAWInvestmentfonds/Council_Directive_85-611-EEC.pdf, приступљено: 20. 07. 2018.

51.Директива ЕУ бр. 2002/87 о додатном надзору кредитних институција, друштава за осигурање и инвестицијских друштава у финансијском конгломерату, „Сл.лист ЕУ“, бр. 35/01 од 11.02.2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:32002L0087>, приступљено: 2.12.2019.

52.Директива ЕУ бр. 2013/36 Е о приступању делатности кредитних институција и банитетном надзору над кредитним институцијама и инвестицијским друштвима, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338 од 27.06. 2013..

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019

53.Директива ЕУ бр. 36/2007, „Службени лист ЕУ“, бр.184 од 11. о7. 2007. год. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32007L0036>, приступљено: 2.12. 2019

54.Директива ЕУ бр. 828/2017, „Службени лист ЕУ“, бр, 132. од 20. 05. 2017. године. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0828>, приступљено: 2.12. 2019

55.Директива ЕУ бр. 86/653/ЕЕЗ о усклађивању права држава чланица у вези са samozапосленим трговинским заступницима--Директива о трговинским агентима „Службени лист ЕЕЗ“, бр. 382, од 31.12.1986.

<file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/70-302-1-PB-3.pdf>, приступљено: 2-12-2019.

56.Прва директиви Савета ЕЕЗ, “Службени лист ЕЕЗ“, бр. 65/151 која је усвојена 9. 03. 1968. и измењена последњи пут Директивом 2009/101/ЕЗ, измењеном Директивом 2012/17/ЕУ,

<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1968/151/oj>, приступљено: 2.12.2019.

57.Директива ЕУ бр. 2013/36, о приступању делатности кредитних институција и бонитетном надзору над кредитним институцијама и инвестицијским друштвима, „Службени лист ЕУ“, бр. 176/338 од 27.06. 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>, приступљено: 2. 12. 2019.

58.Уредба ЕУ бр. 1093/2010 о оснивању европског надзорног тела за банкарство „Службени гласник ЕУ“, бр.331/12,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32010R1093>,
приступљено:2.12.2019.

59.Уредба ЕУ бр. 575/2013 о бонитетним захтјевима за кредитне институције и инвестициона друштва, „Службени лист ЕУ“ бр.176/1 од 26. 06. 2013.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R0575>, приступљено: 2. 12. 2019

60.Уредба Савета ЕЕЗ бр. 1346/2000 од 29. маја 2000. године, о поступку несолвентности, „Службени лист ЕЗ“ бр. 160/1, 30.06.2000.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32000R1346>, приступљено: 15.08. 2019.

61.Уговор о Европској Унији, „Службени лист ЕУ“, бр. 202/230 од 7.6.2016.,

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_hr_txt.pdf, приступљено: 20.07.2019

62.Протокола (бр.4) о Статуту Европског система централних банака и Европске централне банке, „Службени лист ЕУ“, бр. 202/230 од 7.6.2016.

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/oj_c_2016_202_full_hr_txt.pdf, приступљено: 20.07.2019

Извори са интернета

1.Статут Удружења банака Србије,

<http://www.ubsasb.com/LinkClick.aspx?fileticket=2LH04jL43f4%3D&tabid=55&mid=10>

71. приступљено: 30. 08. 2019

2.Уговор о оснивању „ОТП банка Србије“ - Нови Сад,

www.belex/data/2012/04/0007/4041.pdf, приступљено: 23. 08 2019.

3.Одлука Комерцијалне банке ад. Београд из 2014. године, бр.20091/2, о издавању акција

https://www.kombank.com/pdf/skupstina_141028_6.pdf, доступно: 24.08.2019.

4.Оснивачки акт Societe Generale banke, www.societe-generale.rs/ wp kontakt,

приступљено: 24. 08. 2019.

5.Сајт Deutsche Bundesbank,

<https://www.bundesbank.de/en/bundesbank/organisation>, приступљено: 25. 08.2019.

6.Пресуда Вишег суда у Сомбору, Гж. 320/2017, од 15.3. 2017. год.

7.Сајт Народне банке Србије: „Удружење банака од 1921. до данас“, www.ubs-asb.com/Default.aspx?tabid=65,

приступљено: 28.08 2019.

8.Дигитална библиотека Матице Српске,

<http://digital.bms.rs/ebiblioteka/publications/view/3823>, приступљено 9. 08. 2019.

9.„О Народној банци Србије“, сајт НБС,

<http://www.nbs.rs/internet/latinica/10/index.html>, приступљено: 26. 07.2019.

10. Билтен судске праксе привредних судова, Билтен бр. 2-3 од 2015. год.,

[https://pa.sud.rs/files/Bilten 2-3-15.doc](https://pa.sud.rs/files/Bilten%202-3-15.doc), приступљено: 2.12.2'19.г.

XI/3 С А Д Р Ж А Ј

КЉУЧНИ ПОДАЦИ О ЗАВРШНОМ РАДУ.....	1
---	----------

Г Л А В А I

1.УВОДНА РАЗМАТРАЊА.....	10
2. МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА.....	12
2.1.ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА И СТРУКТУРА ДИСЕРТАЦИЈЕ.....	12
2.2.ЦИЉ И ЗНАЧАЈ ИСТРАЖИВАЊА.....	17
2.3.ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА И ОСНОВНЕ	
ХИПОТЕЗЕ.....	20
2.4.МЕТОДИ ИСТРАЖИВАЊА.....	22
2.5.ИЗВОРИ ПОДАТАКА ПОТРЕБНИХ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ.....	25

Г Л А В А II

ОДРЕЂЕЊЕ БАНКЕ

1. ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ БАНКЕ.....	28
2. ВРСТЕ БАНАКА.....	35
2.1.ЦЕНТРАЛНА БАНКА.....	36
2.2. ПОСЛОВНЕ БАНКЕ.....	46
3. БИТНА ОБЕЛЕЖЈА БАНКЕ.....	49
4. ПРАВНА ПРИРОДА БАНКЕ.....	51

4.1. ПРАВНА ПРИРОДА ПОСЛОВНИХ БАНКА.....	51
4.1.1. УГОВОРНО СХВАТАЊЕ БАНКЕ, КАО АКЦИОНАРСКОГ ДРУШТВА.....	52
4.1.2. СХВАТАЊЕ БАНКЕ КАО ИНСТИТУЦИЈЕ.....	54
4.1.3. СХВАТАЊЕ БАНКЕ КАО ПРАВНОГ МЕХАНИЗМА.....	56
4.1.4. БАНКА КАО <i>SUI GENERIS</i> ПРИВРЕДНИ СУБЈЕКТ.....	57
4.2. ПРАВНА ПРИРОДА ЦЕНТРАЛНЕ БАНКЕ И ЊЕН ОДНОС СА ОРГАНИМА ВЛАСТИ.....	58
5. ЕКОНОМСКИ И ПРИВРЕДНИ ЗНАЧАЈ БАНКЕ И ПРИНЦИПИ ПОСЛОВАЊА.....	61
6. НАСТАНАК И ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ И ПЕРСПЕКТИВЕ БАНКАРСТВА.....	63
6.1. БАНКАРСТВО У СВЕТУ.....	63
6.2. БАНКАРСТВО У СРБИЈИ.....	69
6.2.1. ПЕРИОД ОД ОСНИВАЊА ПРВЕ ЕМИСИОНЕ БАНКЕ ДО 1945..	70
6.2.2. ПЕРИОД ИЗГРАДЊЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ДРУШТВА.....	76
6.2.3. ПЕРИОД ПРЕЛАСКА НА ТРЖИШНИ НАЧИН ПОСЛОВАЊА И ЊЕГОВА ИЗГРАДЊА.....	77
6.3. ПЕРИОД САВРЕМЕНОГ БАНКАРСКОГ ПОСЛОВАЊА И ДИГИТАЛНО БАНКАРСТВО.....	79

Г Л А В А   И И

О С Н И В А Њ Е   Б А Н К Е

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ.....	86
2. ОСНИВАЧИ БАНКЕ.....	90
2.1. МОГУЋИ ОСНИВАЧИ БАНКЕ	91

2.2.ПРЕГОВОРИ У ВЕЗИ СА ОСНИВАЊЕМ БАНКЕ И МОГУЋНОСТ И ЗАКЉУЧЕЊА ПРЕДОСНИВАЧКОГ УГОВОРА.....	100
3. ОСНИВАЧКИ АКТ И СТАТУТ БАНКЕ.....	103
3.1.ФОРМА И САДРЖИНА АКТА.....	103
4. СИСТЕМИ И ПОСТУПАК ОСНИВАЊА БАНАКА.....	111
5. ОСНИВАЊЕ ФИЛИЈАЛА И ПРЕДСТАВНИШТАВА БАНКЕ И ЊИХОВА ОВЛАШЋЕЊА ПРАВНОМ ПРОМЕТУ.....	122
6. УДРУЖИВАЊЕ И ПОВЕЗИВАЊЕ БАНАКА.....	127
6.1. УДРУЖЕЊЕ БАНАКА.....	127
6.2.ПОВЕЗИВАЊЕ БАНАКА.....	130
7. УПИС БАНКЕ У РЕГИСТАР ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА.....	134
8. НИШТАВОСТ ОСНИВАЊА БАНКЕ.....	139
9.ОБАВЕЗЕ И ОДГОВОРНОСТ ОСНИВАЧА БАНКЕ У ВЕЗИ СА ОСНИВАЊЕМ БАНКЕ.....	144
9.1.ОБАВЕЗЕ ОСНИВАЧА.....	144
9.2. ОДГОВОРНОСТ ОСНИВАЧА	146

Г Л А В А IV

ИМОВИНА И КАПИТАЛ БАНКЕ

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	156
2. ПОВЕЋАЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА.....	164
3. СМАЊЕЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА.....	165
4. ИСТОВРЕМЕНО СМАЊЕЊЕ И ПОВЕЋАЊЕ ОСНОВНОГ КАПИТАЛА.....	166
5. СРЕДСТВА РЕЗЕРВИ.....	166

Г Л А В А V

А К Ц И Ј Е

1.УВОДНЕ НАПОМЕНЕ.....	170
2. ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ АКЦИЈЕ.....	170
3. ОБЛИК И ЕЛЕМЕНТИ АКЦИЈЕ.....	173
4. ВРСТЕ АКЦИЈА	175

ГЛАВА VI

О Р Г А Н И   Б А Н К Е

1. УВОДНА РАЗМАТРАЊА.....	177
2. СКУПШТИНА БАНКЕ.....	181
3. ОРГАНИ УПРАВЉАЊА БАНКОМ.....	186
3.1. УПРАВНИ ОДБОР.....	186
3.2. ИЗВРШНИ ОДБОР БАНКЕ.....	190
3.3. ОДБОР ЗА РЕВИЗИЈУ.....	193
3.4. КРЕДИТНИ ОДБОР И ОДБОР ЗА УПРАВЉАЊЕ АКТИВОМ И ПАСИВОМ.....	195
4. НЕОБАВЕЗНИ ОРГАНИ БАНКЕ.....	196
5. МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ ОРГАНА БАНКЕ.....	197

Г Л А В А   V I I

ЗАСТУПАЊЕ БАНКЕ У ПРАВНОМ ПРОМЕТУ

1.УВОДНЕ НАПОМЕНЕ.....	199
2.ЗАСТУПАЊЕ КОД НАС И У УПОРЕДНОМ ПРАВУ.....	200
3. ОГРАНИЧЕЊЕ ОВЛАШЋЕЊА ЗА ЗАСТУПАЊЕ.....	203
4. ПРЕНОС ОВЛАШЋЕЊА ЗА ЗАСТУПАЊЕ ПУТЕМ ПУНОМОЋЈА.....	205

4.1.ВРСТЕ ПУНОМОЋЈА.....	206
5. П Р О К У Р А	208

Г Л А В А VIII
ПРЕПОЗНАВАЊЕ БАНКЕ У ПРАВНОМ ПРОМЕТУ НА
ОСНОВУ ЊЕНИХ ПОСЕБНИХ ОБЕЛЕЖЈА

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ.....	212
2. ПОСЛОВНО ИМЕ БАНКЕ (ФИРМА).....	213
2.1.ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ	213
2.2.ЕЛЕМЕНТИ ПОСЛОВНОГ ИМЕНА.....	216
2.3.ЈЕЗИК ПОСЛОВНОГ ИМЕНА.....	219
2.4.НАЧЕЛА КОД ПОСЛОВНОГ ИМЕНА БАНКЕ.....	221
2.5.ЗАШТИТА ПОСЛОВНОГ ИМЕНА БАНКЕ.....	223
3. ДЕЛАТНОСТ БАНКЕ.....	227
4. СЕДИШТЕ БАНКЕ.....	236

Г Л А В А IX
НЕКЕ ОД ЗНАЧАЈНИХ ДЕЛАТНОСТИ БАНКЕ

1. КРЕДИТНА ФУНКЦИЈА (ДЕЛАТНОСТ) БАНКЕ.....	239
1.1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	239
1.2. НАЗИВ И ПОЈАМ КРЕДИТА	240

1.3. РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ПОСЛА КРЕДИТА И ПОСЛА ЗАЈМА	244
1.4. ВРСТЕ КРЕДИТА.....	245
1.5. АНАЛИЗА РАСПОЛОЖИВИХ ПОДАТАКА	246
2. БАНКА КАО ЗАСТУПНИК У ОСИГУРАЊУ.....	265

Г Л А В А   X П Р Е С Т А Н А К   Б А Н К Е

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ.....	270
2. ПРЕСТАНАК БАНКЕ ПУТЕМ ЛИКВИДАЦИЈЕ.....	276
2.1. ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ ЛИКВИДАЦИЈЕ.....	277
2.2. ПОСТУПАК ЛИКВИДАЦИЈЕ.....	278
3. ПРЕСТАНАК БАНКЕ ПУТЕМ СТЕЧАЈА.....	282
3.1. ТЕРМИНОЛОШКО И ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ СТЕЧАЈА И ИЗВОРИ СТЕЧАЈНОГ ПРАВА.....	282
3.2. СТЕЧАЈНИ ПОСТУПАК	285

X I   Г Л А В А

XI/1 ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА.....	291
XI/2 СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ, ПРАВНИХ И ИНТЕРНЕТ ИЗВОРА...	318
XI/3 САДРЖАЈ.....	340
БИОГРАФИЈА.....	346

БИОГРАФИЈА

Јелана Милосављевић Ников, рођена је у Новом Саду, 14. априла 1986. године. Основну школу „Милош Црњански“ у Новом Саду завршила је са Вуковом дипломом, док је средњу економску школу „Светозар Милетић“ у Новом Саду завршила са одличним успехом.

Дипломирала је на Економском факултету из Суботице- Одељење у Новом Саду, Универзитета у Новом Саду, 29. октобра 2008. године са просечном оценом 8,56, одбравивши дипломски рад под називом: „Емоционална интелигенција у процесу продаје“ са оценом 10.

Мастер студије завршила је 29. новембра 2010. године, такође на Економском факултету из Суботице, са просечном оценом 8,14, након што је одбранила мастер рад: „Глобална дистрибуција путем франшизинга“, са оценом 10.

Докторске студије на Универзитету Привредна академија, Правном факултету уписала је 2016. године.

Ради у Војвођанској банци-ОТП група у Новом Саду на пословима Специјалиста сарадник за производе из МАС сегмента. До сада је учествовала на више семинара које је организовала Војвођанска банка, Народна банка Србије, као и Привредна комора Србије. Има обновљену и важећу лиценцу за обављање послова заступања у осигурању.

Због веома успешне продаје Мастер картица, добијала је више наградних путовања од компаније Мастер кард и то у Минхен, Рим и Москву.

Удата је и има једно дете.